

הוכן מתוכנת תורת אמת, מותר להפיץ בכפוף לתנאי רשיון - [CC BY-NC-SA 2.5](#) אסור בשימוש מסחרי

וספרי ויקיטקסט תחת רשיון [GNU Free Doc. License](#) בס"ד - כל הזכויות שמורות (c) ל ר' פנחס ראובן שליט"א ולויקיטקסט על פ' הרמב"ם

משנה מסכת אהלות (מ)

[פרק א](#) • [פרק ב](#) • [פרק ג](#) • [פרק ד](#) • [פרק ה](#) • [פרק ו](#) • [פרק ז](#) • [פרק ח](#) • [פרק ט](#) • [פרק י](#) • [פרק יא](#) • [פרק יב](#) • [פרק יג](#) • [פרק יד](#) • [פרק טו](#) • [פרק טז](#) • [פרק יז](#) • [פרק יח](#)

[פרק א](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#) [משנה ח](#)

[פרק ב](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

[פרק ג](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

[פרק ד](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#)

[פרק ה](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

[פרק ו](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#) [משנה ז](#)

[פרק ז](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

[פרק ח](#)

[משנה א](#) [משנה ב](#) [משנה ג](#) [משנה ד](#) [משנה ה](#) [משנה ו](#)

[פרק ט](#)

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז משנה ח
משנה ט משנה י משנה יא משנה יב משנה יג משנה יד משנה טו
משנה טז

פרק י

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז

פרק יא

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז משנה ח
משנה ט

פרק יב

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז משנה ח

פרק יג

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו

פרק יד

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז

פרק טו

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז משנה ח
משנה ט משנה י

פרק טז

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה

פרק יז

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה

פרק יח

משנה א משנה ב משנה ג משנה ד משנה ה משנה ו משנה ז משנה ח
משנה ט משנה י

פרק א - משנה א

שְׁנַיִם טְמֵאִים בְּמַת, אֶחָד טָמֵא טְמֵאת שְׁבַעַה
 וְאֶחָד טָמֵא טְמֵאת עֶרֶב. שְׁלֹשָׁה טְמֵאִין בְּמַת,
 שְׁנַיִם טְמֵאִין טְמֵאת שְׁבַעַה וְאֶחָד טָמֵא טְמֵאת
 עֶרֶב. אַרְבָּעָה טְמֵאִין בְּמַת, שְׁלֹשָׁה טְמֵאִין
 טְמֵאת שְׁבַעַה וְאֶחָד טָמֵא טְמֵאת עֶרֶב. כִּיצַד
 שְׁנַיִם. אָדָם הַנוֹגֵעַ בְּמַת, טָמֵא טְמֵאת שְׁבַעַה.
 וְאָדָם הַנוֹגֵעַ בּוֹ, טָמֵא טְמֵאת עֶרֶב:

ר"ע מברטנורה שְׁנַיִם טְמֵאִים בְּמַת אֶחָד טָמֵא טְמֵאת שְׁבַעַה. כִּלְה
 מִתְנִיתִין מִפְּרֵשׁ לָהּ וְאִזְלִ: אָדָם הַנוֹגֵעַ בְּמַת, טָמֵא טְמֵאת שְׁבַעַה.
 דְּכִתִּיב (בְּמִדְבָר יט) הַנוֹגֵעַ בְּמַת לְכָל נֶפֶשׁ אָדָם וְטָמֵא שְׁבַעַת יָמִים, לְפִי שֶׁהוּא
 נֶעֱשֶׂה אֵב הַטְּמֵאָה, שֶׁהַמַּת אָבִי אֲבוֹת הַטְּמֵאָה הוּא: אָדָם הַנוֹגֵעַ בּוֹ טָמֵא
 טְמֵאת עֶרֶב. דְּכִתִּיב (שם) וְהַנֶּפֶשׁ הַנוֹגַעַת תִּטְמָא עַד הָעֶרֶב, לְפִי שֶׁהוּא
 נֶעֱשֶׂה וְלֹד הַטְּמֵאָה, וְכָל וְלֹד הַטְּמֵאָה אֵין בּוֹ אֶלָּא טְמֵאת עֶרֶב. אָבֵל
 חֲכָמִים גָּזְרוּ עַל הַנוֹגֵעַ בְּטָמֵא מֵת בְּעוֹדוֹ מִחֻבֵּר לְמַת שִׁיְהִיָּה טָמֵא שְׁבַעַה
 {א}: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} וְהָא דְּכִתִּיב [בְּמִדְבָר יט] וְכָל אֲשֶׁר יִגַע בּוֹ הַטְּמֵא יִטְמָא, טְמֵאת
 עֶרֶב קָאָמַר, כְּדִכְתִּיב תִּטְמָא עַד הָעֶרֶב. כְּסוֹף מִשְׁנָה. וּבִבְבָא קָמָא יְלִיף מִקְרָא
 דְּכָל טְמֵאָה שֶׁל מֵת הוּיָא שְׁבַעַה, הֵתֵם וְכַבְּסָתֵם בְּגָדֵיכֶם כְּתִיב וְהִינוּ כְּלִים,
 אָבֵל בְּאָדָם לֹא. וְעֵין תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמר ה' בטומאת מת (במדבר יט) והנפש הנוגעת תטמא עד הערב ואמרו בספרי [צ"ל או יהיה] (איזה) אדם מקבל טומאה מן המת לטמא חבירו טומאת ז' ת"ל והנפש הנוגעת תטמא עד הערב אולם האדם אשר יגע במת שהוא טמא טומאת ז' הנה זה לשונו (שם) הנוגע במת לכל נפש אדם וטמא שבעת ימים וזה הדין הוא דין תורה ומדברי סופרים שהוא כאשר נגע במת ונגע באדם אחר קודם הבדלו מן המת הנה השני ג"כ טמא ז' ימים מדבריהן ודע זה : (רמב"ם)

פרק א - משנה ב

פִּיצַד שְׁלֶשָׁה. כְּלִים הַנוֹגְעִים בְּמֵת, וְכֵלִים
בְּכֵלִים, טְמֵאִין טְמֵאת שְׁבַעַה. הַשְּׁלִישִׁי, בֵּין
אָדָם וּבֵין כְּלִים, טְמֵאִין טְמֵאת עָרֵב :

ר"ע מברטנורה כְּלִים הַנוֹגְעִים בְּמֵת וְכוּ'. בֵּין כְּלִי מִתְּכוֹת בֵּין כְּלִי שְׁטוֹף
{ב} וּבְגָדִים מִטְּמֵאִין כְּמֵת עֲצָמוֹ, דְּכִתִּיב (שם) בְּחִלּוֹ חָרֵב אוֹ בְּמֵת, חָרֵב
הָרִי הוּא כְּמֵת {ג}, וְהוּא הַדִּין לְשָׂאֵר כָּל הַכְּלִים. הַלְּקָדַךְ כְּלִים הַנוֹגְעִים
בְּמֵת נַעֲשִׂים אָבִי אַבוֹת, וְכֵלִים בְּכֵלִים אֵב הַטְּמֵאָה, דְּלַעוֹלָם אֵין הַכְּלִים
שְׁנַיִם נַעֲשִׂים כְּרֵאשׁוֹנִים : הַשְּׁלִישִׁי בֵּין אָדָם בֵּין כְּלִים. נַעֲשִׂים רֵאשׁוֹנִים
וּמִטְּמֵאִין טְמֵאת עָרֵב : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ב} כְּלוֹמַר חוּץ מִכְּלֵי חָרָס : {ג} דָּאֵין הַבְּדֵל בֵּין חִלּוֹ חָרֵב אוֹ חִלּוֹ
אָבִן אוֹ עֵץ, וְאִמְנָם יִרְצָה שְׁכָל מַה שְּׁיִגַע בְּחָרֵב שְׁנֵהָרֵג בּוֹ הַמֵּת יִטְמָא שְׁבַעַת
יָמִים. הַרְמַבְּ"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמר יתברך בטומאת מת (שם) וכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב
או במת או בעצם אדם או בקבר יטמא שבעת ימי ובאה הקבלה (נזיר דף נג):
שאמרו בחלל חרב הכונה בו שהחרב והחלל שוה שאין הבדל בין חלל חרב
או חלל אבן או חלל עץ ואמנם ירצה בזה שכל מה שיגע בחרב אשר נהרג בו
המת יטמא ז' ימים וכן שאר כלי מתכות וכלי שטף בהיקש אל החרב לפי
מה שביארנו בפתיחת זה הסדר והתבאר מזה שהכלים הנזכרים אשר נגעו
במת והכלים השניים אשר יגעו באלו הכלים טמאים טומאת ז' וכבר
ביארנו בהלכה אשר לפני זאת שכל מה שהוא טמא טומאת ז' הפחות מה

שיעשה מן הטומאות שישים כל מה שיגע בו טמא טומאת ערב והוא אמרו
(במדבר יט) והנפש הנוגעת תטמא עד הערב ולזה אמר השלישי בין אדם בין
כלים טמא טומאת ערב: (רמב"ם)

פרק א - משנה ג

פִּיצַד אַרְבָּעָה. כֻּלִּים נוֹגְעִין בְּמַת, וְאָדָם
בְּכֻלִּים, וְכֻלִּים בְּאָדָם, טִמְאִין טִמְאָת שְׁבַעָה.
הַרְבִּיעִי, בֵּין אָדָם בֵּין כֻּלִּים, טִמְא טִמְאָת עָרֵב.
אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, יֵשׁ לִי חֲמִישִׁי, הַשְּׁפוּד
הַתְּחוּב בְּאֵהָל, הָאֵהָל וְהַשְּׁפוּד וְאָדָם הַנוֹגֵעַ
בַּשְּׁפוּד וְכֻלִּים בְּאָדָם, טִמְאִין טִמְאָת שְׁבַעָה.
הַחֲמִישִׁי, בֵּין אָדָם בֵּין כֻּלִּים, טִמְא טִמְאָת
עָרֵב. אָמְרוּ לוֹ, אֵין הָאֵהָל מִתְחַשֵּׁב:

ר"ע מברטנורה **פִּיצַד אַרְבָּעָה**. כֻּלִּים הַנוֹגְעִים בְּמַת, אָבִי אֲבוֹת כְּמוֹתוֹ.
וְאָדָם בְּכֻלִּים, אֵב הַטִּמְאָה. וְכֻלִּים בְּאָדָם, נִמִּי אֵב הַטִּמְאָה כְּאָדָם עֲצָמוֹ,
דְּכִתִּיב (בְּמִדְבָר לֹא) וְכִבְסִתֶם בְּגִדֵיכֶם בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וְיִטְהַרְתֶּם, הָא לְמִדְתָּ
שְׁכַל אָדָם הַטִּמְא טִמְאָת שְׁבַעָה מִטִּמְא הַכֻּלִּים טִמְאָת שְׁבַעָה: **הַרְבִּיעִי**
בֵּין אָדָם בֵּין כֻּלִּים. נַעֲשִׂים רֵאשׁוֹנִים. וְהוּא הַדִּין דְּבִכְיָצַד שְׁלֹשָׁה הָוָה
מְצִי לְמִתְנִי אָדָם הַנוֹגֵעַ בְּמַת וְכֻלִּים בְּאָדָם טִמְאִים טִמְאָת שְׁבַעָה,
הַשְּׁלִישִׁי בֵּין אָדָם בֵּין כֻּלִּים טִמְאִין טִמְאָת עָרֵב. אֵלָא מְסִיפָא אַרְבָּעָה
טִמְאִין בְּמַת שְׁמַעִינן לֵהּ, דְּאֵפְלוּ אָדָם בְּכֻלִּים שְׁנַגְעוּ בְּמַת וְכֻלִּים בְּאָדָם
קִתְנִי טִמְאָת שְׁבַעָה **[ד]**, כֹּל שֶׁכֵּן אָדָם בְּמַת עֲצָמוֹ וְכֻלִּים בְּאָדָם דְּאִיפָא
טִמְאָת שְׁבַעָה: **שְׁפוּד**. כְּמִין עֲמוּד שֶׁל מִתְכָּת תְּקוּעַ בְּאֵמְצַע הָאֵהָל
וּבְרֵאשׁוֹ קוֹשְׁרִין הָאֵהָל: **אֵין הָאֵהָל מִתְחַשֵּׁב**. לְפִי שְׂאִין הָאֵהָל מִטִּמְא
הַשְּׁפוּד, לְפִיכֵד אֵינוֹ נִחְשֵׁב בְּמִנְיַן סֵדֵר הַטִּמְאָוֹת, אֵלָא כֹּל הַמְּנַח בְּאֵהָל
הַמַּת כְּנוֹגֵעַ בְּמַת עֲצָמוֹ, וְאֵין כָּאֵן אֵלָא אַרְבָּעָה. אֵי נִמִּי, אֵפְלוּ אֵין הַשְּׁפוּד
בְּתוֹךְ הָאֵהָל אֵלָא שְׁנוֹגֵעַ בְּאֵהָל מִבְּחוּץ אֵפְלוּ הַכִּי אֵין הָאֵהָל מִתְחַשֵּׁב

בְּמִנְיָן סֹדֵר מְשֻׁנָּנוּ. וְהָכִי מוֹכַח לְקָמוֹן בְּפֶרֶק סָגוֹס עָבָה בְּמִשְׁנַת טְבָלִיּוֹת
שֶׁל עֵץ : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ד} אָבֵל לֹא שְׂמָעִינָן מִנֵּה פְּלִים בְּמַת וְכָלִים בְּכָלִים בְּמִכָּל שְׁכָן
כְּשֶׁאָדָם בְּאֲמִצֵּעַ דְּמִטְמָאִין הַכָּלִים מְמַנּוּ כָּל שְׁכָן כְּשֶׁאִינוּ בְּאֲמִצֵּעַ שְׂיִטְמָאוּ
הַכָּלִים מִן הַכָּלִים, דְּהָוָה אֲמִינָא דְּאִין כָּלִי מִתְטַמָּא מִן הַכָּלִי טְמָאָת שְׂבָעָה,
דְּכְשֶׁאָדָם בְּאֲמִצֵּעַ שְׂאֲנִי, דְּכָתִיב וְכַבֵּסְתֶם בְּגְדֵיכֶם, וְזָב דְּמִשְׁנָה ה' יוֹכִיחַ:
(עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר בארנו שהכלי הנוגעי במת וכל מה שנגע באלו הכלים טמאים
טומאת ז' ואם היה אשר נגע בכלים הנוגעים במת אדם הנה זה האדם ג"כ
יטמא הכלים טומאת ז' ומופת זה שהכלים הנוגעים במת למדנו מן החרב
לפי שהפסוק חייב הנוגע בחלל או בחרב לפי מה שבאה בו הקבלה (במדבר יט)
טמא טומאת ז' שיכבס בגדיו ביום הז' וזה ראייה שהוא מטמא בגדים
טומאת ז' ונבין מזה שהחרב והאדם אשר נגע בחרב והבגדים אשר נגעו
באדם שלשתן טמאים טומאת ז' וזהו ענין אמרו בספרי הא למדנו לכלים
ואדם ר"ל כבר למדנו שהכלים הנוגעי במת ואדם בכלים טמאין טומאת ז'
מאמרו בחלל חרב כמו שבארנו כלים ואדם וכלים מנין ת"ל (שם לא) וכבסתם
בגדיכם ביום השביעי. אולם אמרו הרביעי בין אדם בין כלים טמא טומאת
ערב וזה הולך על השרש הקדום מאמרו והנפש הנוגעת תטמא עד הערב
ומבואר הוא שאמרו בכאן השלישי והרביעי האיש השלישי והאיש הרביעי
מהאיש י אשר יביאו להם הטומאה מן המת אם מאיזה איש מהם יתחיל
המספר (לפני) [לפי] המדרגה ויקרא ראשון לטומאה ושני ושלישי ורביעי
ויחייב כל מדרגה ממנו מהדיני' (מה) [מהם] שיבא ביאורו במס' טהרות וזולתו
כמו שבארנו ופירשנו בפתחת זה הספר ובפ"א מכלים. ויורה הענין שכל
מה שיטמא במת טומאת ז' הנה הוא אב הטומאה וכל מה שיטמא מן המת
טומאת ערב הוא ולד הטומאה והוא הנקרא ראשון וממנו יתחיל המספר
בשני ושלישי ורביעי וכבר בארנו זה כולו בפתחה הנזכרת אולם ר"ע יש לו
חמישי השפוד התחוב באהל האהל והשפוד אדם הנוגע בשפוד וכלים באדם
טמאים טומאת ז'. והחמישי בין אדם בין כלים טמאים טומאת ערב. אמרו
לו הנה אין האהל מתחשב. ביאור המלה תחוב תקוע קיים. ושפוד התקוע
באהל הוא המרכז אשר באמצע האהל דומה לעמוד אם היה של מתכת
ומנהו ר' עקיבא שני לאהל והיה האהל נטמא במת והיו כלים הנוגעים במת
לפי מה שביארנו בפתחה וזה השפוד כאילו הוא נגע באהל וחכמים
אומרים שהוא מכלל האהל וחלק מחלקיו והוא אמרם בברייתא האהל
והשפוד שם אחד הוא והוא ענין אמרם בכאן אין אהל מתחשב אבל השפוד
עצמו הוא אשר יהיה כלים הנוגעים במת ואין האהל הוא אשר טמאתו אבל
הוא והוא דבר אחד : (רמב"ם)

פרק א - משנה ד

אָדָם וְכָלִים מִטְמְאִין בְּמַת. חֲמֹר בְּאָדָם
מִבְּכָלִים וְכָלִים מִבְּאָדָם. שְׁהַכָּלִים שְׁלֹשָׁה
וְהָאָדָם שְׁנַיִם. חֲמֹר בְּאָדָם, שְׁכָל זְמַן שֶׁהוּא
בְּאִמְצָע, הֵן אַרְבָּעָה. וְשְׂאִינוּ בְּאִמְצָע, הֵן
שְׁלֹשָׁה {ה} :

ר"ע מברטנורה שְׁהַכָּלִים שְׁלֹשָׁה. כְּגוֹן כָּלִים שֶׁנִּגְעוּ בְּמַת וְכָלִים בְּכָלִים
וְעוֹד כָּלִים שְׁלִישִׁים בְּשְׁנַיִים, כְּלָן טְמֵאִין : וְהָאָדָם שְׁנַיִם. כְּגוֹן אָדָם בְּמַת
וְאָדָם שְׁנַיִ בְּזֶה הָאָדָם שֶׁנִּטְמָא בְּמַת. אֲבָל אָדָם הַשְּׁלִישִׁי בְּשְׁנַיִ, טְהוֹר :
שֶׁהוּא בְּאִמְצָע. כְּגוֹן כָּלִים וְאָדָם וְכָלִים, דְּהִרְבִּיעֵי בֵּין אָדָם בֵּין כָּלִים
מִטְמָא טְמֵאֵת עָרֵב, כְּדִשְׁמַעִינָן מִמִּתְנִיתִין דְּלַעִיל : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ה} שְׁלֹשָׁה. וְאִם עַל גַּב דְּלִכְאוּרָה הָא דְּאָדָם בְּאִמְצָע חֲמֵרָא
דְּכָלִים הִיא, שֶׁהֵן נִגְעוּ בְּמַת וְהוּוּ אֲבִי אֲבוֹת, אֲבָל כְּשֶׁאָדָם הוּא תְּחִלָּה שֶׁנִּגְעַ
בְּמַת, לֹא הוּוּ אֶלָּא אֲב, מִכָּל מְקוֹם חֲמֵרָא דְּאָדָם חֲשִׁיב לִיה, דְּעוֹשֶׂה כִּיּוֹצֵא
בו, מֵה שְׂאִין כֵּן בְּכָלִים. מְהֵרָם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כאשר הבנת המאמר בזאת המשנה היא מבוארת לפי שכבר ביארנו
שכלים הנוגעים במת וכלים בכלים טמאים טומאת ז' והשלישי בין אדם
בין כלים טמא טומאת ערב הנה כבר הכינה הטומאה אלו ג' כפלים בכלים
ובאדם שנים לבד כמו שביארנו תחלה ואם נגעו כלים במת ואדם באותם
הכלים וכלים שניים באותו האדם אשר היה האדם אמצעי בין הכלים הנה
השלשה כפלים טמאים טומאת ז' והמדרגה הרביעית טמאה טומאת ערב
וכבר זכרנו אלו השרשים כולן. ומה שראוי שנעיר עליו בכאן שהאדם אשר
יגע במת כאשר נגע בכלים הנה הוא (יטמאהו) [יטמאם] טומאת ז' ולמדנו זה
בק"ו לפי שכבר ביארנו שכלים הנוגעים באדם שנגע בכלים שנגעו במת
טמאים טומאת שבעה ר"ל הכלים השניים וכאשר היה זה כן הנה היותר
ראוי והיותר נראה שיהיו הכלים הנוגעים באדם שנגע במת בלא אמצעי
טמאים טומאת ז' וכן התבאר בסיפרי אבל יהיה לך זה השרש והוא
שהאדם שנטמא במת יטמא הכלים טומאת ז' ויטמא חבירו טומאת ערב
וכבר הפלגנו בביאור זה השרש וזולתו בפתיחת זה הסדר ושם התבאר
שהכלים הרמוז להן באלו הדינים בטומאת מת לבד הוא כלי מתכות

ובגדים וכן שאר כלי שטף כמו שיראה למבין מאלו הפסוקים הנזכרים
בסיפרי : (רמב"ם)

פרק א - משנה ה

אָדָם וּבְגָדִים מְטַמְּאִים בְּזָב. חָמֵר בְּאָדָם
מִבְּבָגְדִים, וּבְבָגְדִים מִבְּאָדָם. שֶׁהָאָדָם הַנוֹגֵעַ
בְּזָב מְטַמֵּא בְּגָדִים, וְאִין בְּגָדִים הַנוֹגְעִין בְּזָב
מְטַמְּאִין בְּגָדִים. חָמֵר בְּבָגְדִים, שֶׁהַבְּגָדִים
הַנוֹשְׂאִין אֶת הַזָּב מְטַמְּאִין אָדָם, וְאִין אָדָם
הַנוֹשֵׂא אֶת הַזָּב מְטַמֵּא אָדָם :

ר"ע מברטנורה מְטַמֵּא בְּגָדִים. כָּל זָמַן שֶׁלֹּא פָּרַשׁ, דְּכַתִּיב (ויקרא טו) וְהִנָּגַע
בְּבָשָׂר הַזָּב יִכְבַּס בְּגָדָיו, אֲלֵמָּא שֶׁהוּא מְטַמֵּא בְּגָדִים בְּשַׁעַת מַגְעוֹ בְּזָב :
וְאִין בְּגָדִים הַנוֹגְעִים בְּזָב מְטַמְּאִין בְּגָדִים. לְפִי שֶׁהַזָּב אֵב הַטְּמֵאָה
וְהַבְּגָדִים הַנוֹגְעִים בּוֹ נַעֲשִׂים רֵאשׁוֹן וְאִין מְטַמְּאִין בְּגָדִים אַחֲרָיִם, שֶׁאִין
אָדָם וְכֻלָּם מְקַבְּלִים טְמֵאָה אֲלֵא מֵאֵב הַטְּמֵאָה : שֶׁהַבְּגָדִים הַנוֹשְׂאִין
אֶת הַזָּב מְטַמְּאִין אָדָם. כְּגוֹן מְשַׁכְּב וּמוֹשֵׁב שֶׁל זָב מְטַמְּאִין אָדָם, לְפִי
שֶׁהוּ נַעֲשִׂים אֵב הַטְּמֵאָה כְּזָב עֲצָמוֹ, דְּכַתִּיב (שם) וְכָל הַנוֹגֵעַ בְּכָל אֲשֶׁר יִהְיֶה
תַּחְתָּיו יִטְמָא עַד הָעֶרֶב {1} : וְאִין אָדָם הַנוֹשֵׂא אֶת הַזָּב מְטַמֵּא אָדָם.
וְאֵפְלוּ בְּשַׁעַת שֶׁהוּא נוֹשֵׂא אוֹתוֹ קִדְּם שֶׁפָּרַשׁ {2}, שֶׁאִינוּ אֲלֵא רֵאשׁוֹן
לְטְמֵאָה, וְאִין רֵאשׁוֹן מְטַמֵּא אָדָם : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {1} הוּא בְּמַרְכָּב אֲיָרִי, וְכָל שֶׁכֵּן בְּמִשְׁכָּב וּמוֹשֵׁב דְּחֻמֵּירִי : {2}
וְאֵמְנָם שֶׁאֵר כָּלִים הוּא מְטַמֵּא. הַרְמְב"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ידוע שהזב אב הטומאה והאדם אשר יגע בו הוא ראשון לטומאה
אבל הוא בשעת מגעו מטמא בגדים לפי מה שהתבאר בפ' אחרון מזבין והוא
אמרו יתברך (ויקרא טו) והנוגע בבשר הזב יכבס בגדיו ירצה בזה שהוא מטמא
בגדים בשעת מגעו כמו שהתבאר בפ"א מכלים אולם כלים הנוגעים בזב
הנה הוא ראשון ולא יטמא בגדים אלא כל ולד הטומאות אינו מטמא כלים

כמו שביארנו בפתיחה אולם כלים הנושאים את הזב הנה הן אב הטומאה לפי שהן משכב או מושב וכולן מטמאין אדם כמו שביארנו בפתיחה ולשון התורה (שם) וכל הנוגע בכל אשר יהיה תחתיו יטמא עד הערב אולם אדם הנושא את הזב הנה הוא לא יטמא אדם בשום פנים לפי שהוא ולד הטומאה כמו שהשרשנו בראש זה הסדר ואפילו בשעת נשיאתו קודם שיפרוש ממטמאיו אינו מטמא לא אדם ולא כלי חרס ואמנם שאר כלים יטמא והנה נבאר זה בסוף זבים : (רמב"ם)

פרק א - משנה ו

אָדָם אֵינוֹ מְטַמֵּא, עַד שֶׁתִּצָּא נַפְשׁוֹ. וְאֶפְלוּ מְגִיד, וְאֶפְלוּ גּוֹסֵס. זֹקֵק לִיְבוּם וּפּוֹטֵר מִן הַיְבוּם, מְאָכִיל בַּתְרוּמָה וּפּוֹסֵל בַּתְרוּמָה. וְכֵן בְּהֵמָה וְחֵיהָ אֵינָן מְטַמְּאִין, עַד שֶׁתִּצָּא נַפְשָׁם. הִתְזוּ רְאֲשֵׁיהֶם **[ט]**, אֶף עַל פִּי שְׁמִפְרָכָסִים, טְמֵאִים, כְּגוֹן זָנָב שֶׁל לְטָאָה **[י]** שֶׁהִיא מִפְרָכָסֵת :

ר"ע מברטנורה עד שֶׁתִּצָּא נַפְשׁוֹ. דְּכַתִּיב (במדבר יט) כָּל הַנוֹגֵעַ בְּמֵת בְּנֶפֶשׁ הָאָדָם אֲשֶׁר יָמוּת. לְמַדְדָּה הַכְּתוּב שֶׁאֵינוֹ מְטַמֵּא עַד שְׁיָמוּת **[ח]** : מְגִיד. מִחֲתָדָּה. לְשׁוֹן גִּדּוֹ אֵילָנָא (דנפאל ד) : זֹקֵק לִיְבוּם. כָּל זֶמַן שֶׁהוּא גּוֹסֵס יְבַמְתּוֹ אֲסוּרָה לְהַנְשֵׂא : וּפּוֹטֵר מִן הַיְבוּם. אִם מֵת וְהֵנִיחַ בֶּן גּוֹסֵס, אֲשֶׁתּוֹ פְּטוּרָה מִן הַחֲלִיצָה וּמִן הַיְבוּם : וּמְאָכִיל בַּתְרוּמָה. אֶת אִמּוֹ, אִם הִיא בֵּית יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּשְׂאָת לַכֹּהֵן : וּפּוֹסֵל. אֶת אִמּוֹ מִן הַתְרוּמָה, אִם בֵּית כַּהֵן לְיִשְׂרָאֵל הִיא : וְכֵן בְּהֵמָה וְחֵיהָ אֵין מְטַמְּאִין. טְמֵאֵת נְבִלוֹת, עַד שֶׁתִּצָּא נַפְשָׁם : כְּזָנָב הַלְטָאָה. כְּלוּמַר לָמָּה פְּרָכִיס זֶה דוּמָה, לְזָנָב הַלְטָאָה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ח]** מִכָּאן אֵתָּה דָן לְשַׁרְץ בְּקַל וְחֹמֶר כּוּי. סְפָרִי. וְעֵינֵי תוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב : **[ט]** רְאֲשֵׁיהֶם. אֶף עַל פִּי שֶׁעֲדִין מְעַרְהָ בְּעוֹר הַגּוֹף. הַרְמַבְ"ם. דָּאִם לֹא

כּוֹן, פְּשִׁיטָא. כְּסָף מְשֻׁנָּה. כְּלוּמַר, דְּאָף עַל פִּי שְׁמִפְרָכְסִין אֵינָה רְבוּתָא כְּלָל:
[י] לְטָאָה. הוּא שֵׁם הַשְּׂרָץ. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עִיקַר תּוּי"ט).

רמב"ם אמר יתברך (במדבר יט) הנוגע במת בנפש האדם אשר ימות הנה ביאר
בזה הפסוק שהוא לא יטמא עד שימות ואם היה [אולי צ"ל בענייננו. ור"ל מגוייד
או גוסס] בענינו לא יטמא בו בחיותו וכאשר היה המת אשר טומאתו חמורה
לא יטמא עד שימות כל שכן הנבלה והשרץ:

ומגוייד. חתוך או נדקר. וגוסס הוא אשר הוא בפרק המות:

זוקק ליבוס. אם היה מת האדם ועזב אח בזה הענין הנה אשת המת זקוקה
ליבם ויחייב עליה כל דיני זקוקה ליבם וכן אם עזב ולד בזה הענין הנה אשת
המת פטורה מן היבוס ומן החליצה והאשה ישראלית אשר לה ולד מכהן
והיה הולד על זה הענין הנה אוכלת בתרומה בשבילו עד שימות וכן הכהנת
אשר לה ולד מישראל והוא בזה הענין הנה אין ראוי לה לאכול בתרומה עד
שימות:

וביאור הותזו ראשיהן נבדלו ראשיהן:

מפרכסין. מתנועעים והתנועה אשר ינועו האברים אחר המות יקרא
פרכוס:

הלטאה. הוא שם השרץ וזה הבעל חי יתנועע זנבו מאד מאד אחר חתוכו
ואמנם יקרה זה לקצת מיני בעלי חיים כאשר לא יהיה הכח המתנועע
מתפשט בכלל האיברים משורש והתחלה אחת אבל תהיה מתפרדת בכל
הגוף: (רמב"ם)

פּרָק א - מְשֻׁנָּה ז

הַאֲבָרִין אֵין לָהֶן שְׁעוֹר, אֲפִלוּ פְּחוֹת מְכַזְּבִית מִן

הַמֵּת, וּפְחוֹת מִפְּזִית מִן הַנְּבִלָה, וּפְחוֹת מִכְּעִדְשָׁה מִן הַשְּׂרָץ, מְטַמְּאִין טַמְּאָתוֹ:

ר"ע מברטנורה **האברים**. צָרִיךְ שְׂיִהְיֶה בָּהֶם בְּשָׂר וְגִידִים וְעֶצְמוֹת, וּבְכָךְ
הוּא נֶחְשֵׁב אֶבֶר. וּמִיָּרִי בֵּין בְּאֶבֶר שְׁנַתְּלֵשׁ מִן הַחֵי בֵּין בְּאֶבֶר מִן הַמֵּת:
(ר"ע מברטנורה).

רמב"ם אמר שזה השיעור לא ירצה באבר האחד בכללו כי יטמא ואפילו
פחות מכשיעור כשיהיה אבר שלם הנה הוא יטמא וזהו אמת ודעהו: (רמב"ם)

פּוּק א - מִשְׁנֵה ח

מֵאֵתִים וְאַרְבָּעִים וּשְׁמֹנֶה אֲבָרִים בְּאָדָם,
שְׁלֹשִׁים בְּפֶסֶת הָרֶגֶל, שְׁשָׁה בְּכָל אֶצְבַּע **{יא}**,
עֶשְׂרֵה בְּקֶרְסֵל, שְׁנַיִם בְּשׁוֹק, חֲמִשָּׁה בְּאַרְכָּבָה
{יב}, אֶחָד בְּיָרֵךְ, שְׁלֹשָׁה בְּקִטְלִית, אֶחָת עֶשְׂרֵה
צְלָעוֹת, שְׁלֹשִׁים בְּפֶסֶת הַיָּד, שְׁשָׁה בְּכָל אֶצְבַּע,
שְׁנַיִם בְּקֶנֶה, וּשְׁנַיִם בְּמֶרְפֵּק, אֶחָד בְּזֵרוֹעַ,
וְאַרְבָּעָה בְּכַתֵּף. מָאָה וְאַחַד מְזָה וּמָאָה וְאַחַד
מְזָה. וּשְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה חֲלִיּוֹת בְּשִׁדְרָה, תְּשַׁעָה
בְּרֹאשׁ, שְׁמֹנֶה בְּצוּאָר, שְׁשָׁה בְּמִפְתַּח שֶׁל לֵב,
וְחֲמִשָּׁה בְּנִקְבֵי. כָּל אֶחָד וְאַחַד מְטַמְּא בְּמַגֵּעַ
וּבְמִשָּׂא וּבְאֵהָל. אֵימָתִי, בְּזִמְנוֹ שִׁישׁ עָלִיהֶן בְּשָׂר
כְּרָאוּי. אֲבָל אִם אֵין עָלִיהֶן בְּשָׂר כְּרָאוּי **{יג}**,
מְטַמְּאִין בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא, וְאֵין מְטַמְּאִין בְּאֵהָל:

ר"ע מברטנורה פסת הרגל. כף הרגל היא הפרסה: **ששה בכל אצבע.** לחמש אצבעות, הינו שלשים: **קרסל.** תרגום כרעים, קרסולין. מקום חבור הרגל והשוק: **קטלית.** למעלה בראש הירך: **בקנה.** עץ המחבר ליד. מלשון קנה המדה, שבו מודדים האמה: **מרפק.** קוד"ו בלע"ז: **מאה ואחד מזה.** שכל מה שמנה עד עכשיו מצד אחד מהגוף הוא, כגון יד אחד ורגל אחד ודפן אחת: **מפתח של לב.** הוא החזה. שמפני תנועת החזה מנשב הראה על הלב, נמצא החזה פותח דרך שממנו יכנס האויר ויצא ללב: **בנקביו.** הביצים וגידי האמה: **בשר פראוי.** כדי שיעלה ארוכה ויבריא, אם היה מחבר באדם חי: **ואין מטמאין באהל.** לפי שטמאת אהל אינה אלא או באדם שלם כדכתיב (במדבר יט) אדם כי ימות באהל, או באבר הדומה לאדם כדכתיב (שם) בעצם אדם, מה אדם יש בו בשר וגידיים ועצמות ומטמא באהל, אף אבר שיש בו בשר וגידיים ועצמות מטמא באהל: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יא} **בכל אצבע.** כי פסת הרגל והיד הכל חבורי אצבעות עד הקנה: {יב} **ארפכה.** מקום חבור השוק בירך. ועין תוספות יום טוב: {יג} **פראוי.** שהוא פחות מכזית: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בעבור שקדם לנו הדין שהאבר יטמא ואפילו בפחות מכשיעור הנה ראוי שיודיענו אלו האברים מה הם. פיסת היד ופיסת הרגל מפרק היד ומפרק הרגל וכאשר היה ברגל שלשים פרקים הנה בכל אצבע ו' פרקים וקורסל העקוב תרגום כרעים קרסולים:

ושוק וארכובה וירך. ידועים: **וקטלית.** הוא כף הירך ומה שידבקו בו למעלה: **צלעות.** הצדדין: **ואסרו שנים בקנה.** בקנה הזרוע: **ומרפק.** הוא הקובדו:

וחוליות השדרה. הן חוליות הגב ושם הבנין בכללו השדרה:

ומפתח הלב הוא החזה לפי שבתנועת החזה ינשב הריאה על הלב והנה הוא לו כמו מפתח שיפתח דרך יכנס ממנו האויר ויצא העשן. ונקבים הן הן כלי ההולדה והאמה. ומה שיתחייב שתבינהו שהמת בעצמו יטמא במגע ובמשא ובאהל אולם טומאת מגע ואהל הנה הוא בפסוק כמו שאמר (במדבר יט) הנוגע במת ואמר (שם) כל הבא אל האהל יטמא וטומאת משא הוציא אותם הקבלה מטומאת נבלה אשר היא טומאה קלה והיא מטמאה במשא כמו שבא הכתוב (ויקרא יא) והנושא את נבלתה וכ"ש המת שמטמא במשא וכמו שהנבלה אשר מגעה בטומאת ערב משאה בטומאת ערב כן המת אשר מגעו טומאת ז' משאו ג"כ טומאת ז' וזה מבואר בספרי ואמר יתברך (במדבר יט) בחלל חרב או במת ואין ספק שחלל חרב הוא [בד"י הג"י הוא המת] כמת ובא הקבלה (נזיר דף נג): שענין זה שמה שהבדילתו הסייף הוא כמו המת וזהו אבר

מִן הַחַי וְכֵן אֲבֵר מִן הַמֵּת כְּמוֹ שֶׁהִתְבָּאֵר וְהוּא אֹמֵר לַעֲשׂוֹת אֶת הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ כְּמוֹהוּ. וְאִם הִיָּה אֲשֶׁר הוּבְדֵל מִן הַמֵּת אוֹ מִן הַחַי אֲבֵר עֲלָיו מִהַבֶּשֶׂר וְהַעֲצָמוֹת וְהַגִּידִים מִה שֶׁאֲפֹשֶׁר שִׁיחִיה כֻּלָּ הַבֶּשֶׂר וַיִּבְרִיא אִם הִיָּה מִחוּבֵר בְּאָדָם וְהוּא חַי הִנֵּה הָאֲבֵר אֲשֶׁר הוּא בְּאוֹתוֹ עֲנִין יִטְמָא כְּמוֹ שִׁיטְמָא הַמֵּת בְּכֻלּוֹ וְזֶה מֵאֵמֶר הַשֵּׁם (ש) אוֹ בְּעֵצֵם אָדָם יִיחַס הָעֵצֵם לְאָדָם עַד שִׁיְהִיָּה בּוֹ עֵצֵם וּבֶשֶׂר כְּמוֹ כֻּלָּ גִשְׁם הָאָדָם וְאִזְּיִהֵה דִינּוֹ כַּדִּין הַמֵּת בְּכֻלּוֹ אוֹלָם אִם לֹא יִהְיֶה עֲלָיו בֶּשֶׂר אוֹ הִיָּה עֵצֵם כְּשַׁעוֹרָה וְאִפִּי לֹא יִהְיֶה מִן הַפְּרָקִים הַמְּנוּיִים הִנֵּה הוּא יִטְמָא בְּמַגַּע לְאֹמְרוֹ יִתִּי צִ"ל וְעַל. וְכֻלָּ הַנוֹגַע בְּעֵצֵם גִּי יַעֲבִיץ אוֹ בְּעֵצֵם. (אוֹ עֵצֵם) וְכֵן גִּי"כ יִטְמָא בְּמִשְׁאֵל עַל הַפְּנִים אֲשֶׁר זָכְרָנוּ מִנִּבְלָה וְלֹא יִטְמָא בְּאֵהָל לְפִי שְׁטוּמָאֵת אֵהָל אִמְנַם בְּאֵהָל בְּאָדָם לְבַד כְּמוֹ שֶׁאֹמֵר (ש) אָדָם כִּי יָמוּת בְּאֵהָל אוֹ בְּאֲבֵר מִן הָאָדָם דּוּמָה לְאָדָם לְאֹמְרוֹ בְּעֵצֵם אָדָם אֹמְרוֹ מִה הַמֵּת בֶּשֶׂר וְעֲצָמוֹת וְגִידִים אִף אֲבֵר מִן הַחַי כְּבִרְיִיתוֹ בֶּשֶׂר וְגִידִים וְעֲצָמוֹת וְאֹמְרוֹ (ש) גִּי"כ שְׁנֵי עֲצָמוֹת נֹאמְרוֹ בְּעֲנִין אוֹ בְּעֵצֵם אָדָם זֶה אֲבֵר מִן הַחַי צִ"ל וְעַל. וְכֻלָּ הַנוֹגַע בְּעֵצֵם זֶה עֵצֵם כְּשַׁעוֹרָה וְשִׁמּוֹר אֱלוֹ הַשְּׂרָשִׁים כֻּלָּם וְלֹא תִבְקֵשׁ מִמֶּנִּי לְכוֹפֵלִים בְּעֵתִיד : (רַמְבַּ"ם)

ב

פֶּרֶק

פֶּרֶק ב - מִשְׁנָה א

אֱלוֹ מְטַמְּאִין בְּאֵהָל. הַמֵּת, וְכִזְיֵת מִן הַמֵּת,
וְכִזְיֵת נֶצֶל {ב}, וְמִלֵּא תִרְוֹד רָקֵב {ג}, הַשְּׂדֵרָה,
וְהַגְּלָגֶלֶת {ד}, אֲבֵר מִן הַמֵּת וְאֲבֵר מִן הַחַי שְׁיִישׁ
עֲלֵיהֶן בְּשָׂר כְּרָאוּי, רְבַע עֲצָמוֹת מֵרֵב הַבְּנִין אוֹ

מֵרֵב הַמְּנִין **{ה}**. וְרֵב בְּנִינוּ וְרֵב מְנִינוּ שֶׁל מֵת, אֵף
עַל פִּי שְׂאִין בְּהֵם רִבְע, טְמֵאִין. כִּמָּה הוּא רֵב
מְנִינוּ, מֵאָה וְעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה **{ז}** :

ר"ע מברטנורה אֵלּוּ מְטֵמְאִין בְּאֵהֶל, הַמֵּת וְכִזֵּית מִן הַמֵּת. וְאִי קִשְׂיָא,
כִּזֵּית מִן הַמֵּת מְטֵמְא מֵת עֲצָמוֹ לֹא כָּל שֶׁכֶן, הָא מְלֵתָא מִתְרַצָּה בְּגִמְרָא
בְּנִזִּיר **[דף נט]**, לֹא נִצְרָכָא אֱלָא לְנֹפֶל **{א}** שְׁלֹא נִתְקַשְׁרוּ אֲבָרָיו בְּגִידֵין שְׂאִין
בּוֹ כִּזֵּית בְּשָׂר : **נֶצֶל**. בְּשָׂר הַמֵּת שְׁנֵמוּחַ וְנִעְשָׂה כְּמִין לַחַה סְרוּחָה : **מֵלֵא**
תְּרוּד. כֶּף. וְשַׁעוּרוֹ מֵלֵא חֲפְנִים : **רְקֵב**. גּוּפוֹ שֶׁל מֵת כְּשֶׁכֶּלֶה לַחֲוִיתוֹ וְנִעְשָׂה
כְּמִין עֶפֶר. וְאִין מֵלֵא תְּרוּד רְקֵב מְטֵמְא אֱלָא מִן הַמֵּת שְׁנִקְבֵּר עִרְס בְּאֵרוֹן
שֶׁל שֵׁישׁ וּמְכֻסָּה בְּכֶסוּי שֶׁל שֵׁישׁ, עַד שְׁנוּדַע בּוֹדָאִי שְׂאִין בּוֹ תַעְרַבֵת רְקֵבוֹן
שֶׁל בְּגָד אוֹ שֶׁל עֵץ אוֹ עֶפֶר אַחֵר. אֲבָל מֵת שְׁנִקְבֵּר בְּכֶסוּתוֹ אוֹ בְּאֵרוֹן שֶׁל
עֵץ אוֹ בְּעֶפֶר, אִין לּוֹ רְקֵב. וְכֵן מֵת שְׁנִקְבֵּר חֲסֵר אֲבָר אִין לּוֹ רְקֵב : **הַשְׂדֵּרָה**
וְהַגְּלָגֶלֶת. אֵף עַל פִּי שְׂאִין בְּהֵם בְּשָׂר מְטֵמְאִים בְּאֵהֶל, לְפִי שְׁצוּרֵת אָדָם
נִכְרַת בְּהֵם, דְּכִתִּיב בְּעֶצֶם אָדָם, עֶצֶם שְׁנִפְרַר בּוֹ שֶׁהוּא שֶׁל אָדָם : **אֲבָר מִן**
הַמֵּת וְאֲבָר מִן הַחַי. דְּכִתִּיב **(בַּמִּדְבָּר יט)** בְּחִלֵּל חֲרֵב אוֹ בַּמֵּת, אֲבָר
שֶׁהַבְּדִילֵתוֹ הַחֲרֵב מִן הַחַי הֵרִי הוּא כְּמֵת : **וְרִבְעַ עֲצָמוֹת**. רִבְעַ הַקֵּב שֶׁל
עֲצָמוֹת : **מֵרֵב הַמְּנִין אוֹ מֵרֵב הַבְּנִין**. רַבּוּתֵי פְּרָשׁוֹ, שֶׁהֵן מַעֲטִין מֵהֵיוֹת
בְּהֵן רֵב מְנִין וְרֵב בְּנִין, דְּאֵף עַל פִּי שְׂאִין בְּהֵן לֹא רֵב הַמְּנִין וְלֹא רֵב הַבְּנִין
מְטֵמְאִין : **וְרֵב בְּנִינוּ וְרֵב מְנִינוּ**. רֵב בְּנִין הַגּוֹף, אוֹ רֵב מְנִין הַעֲצָמוֹת אֵף
עַל פִּי שְׂאִינוֹ רֵב בְּנִין הַגּוֹף, מְטֵמְאִין, וְאֵף עַל פִּי שְׂאִין בְּהֵן רִבְע. וְרֵב בְּנִינוּ,
כְּגוֹן הַשּׁוֹקִים וְהַיִּרְכִּים וְהַצְּלָעוֹת **[וְהַשְׂדֵּרָה]** **{ו}**. וְרֵב מְנִינוּ, כְּגוֹן רְאִשֵׁי
אֲצָבָעוֹת הַיָּדִים וְהַרְגְלִים וְכִיּוֹצָא בְּהֵן, וּבִלְבָד שִׁיְהִיו מֵאָה עֶשְׂרִים
וַחֲמִשָּׁה אֲבָרִים, מְטֵמְאִים : **(ר"ע מברטנורה)**.

עיקר תוי"ט **{א}** וְלֹא סָגִי לְמִימַר לְשְׂאִין עָלָיו כִּזֵּית בְּשָׂר, מִשּׁוּם דְּאִכְתִּי קִשְׂיָה
אִם עַל אֲבָר מְגִלַח עַל מֵת עֲצָמוֹ לֹא כָּל שֶׁכֶן. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : **{ב}** **נֶצֶל**.
לְשׁוֹן הַפְּרָשׁ. כְּמוֹ וַיִּצַּל אֱלֹהִים **[בְּרֵאשִׁית לא]**. רַשִׁי : **{ג}** **רְקֵב**. עֵין סוּף מְשֻׁנָּה בִּ'
וּבְפִרוּשׁ הַר"ב דָּאִין בּוֹ אֱלָא טְמֵאֵת מִשְׂאָ : **{ד}** **וְהַגְּלָגֶלֶת**. אוֹ אוֹ קִתְנִי. וְעֵין
תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : **{ה}** **רִבְעַ כּוֹ**. לְפִי שֶׁבְּכָל אֵלּוּ הַשְׁעוּרִין נִכְרַ שֶׁהֵן עֶצֶם אָדָם :
{ו} פְּרוּשׁ, הֵן בְּנִינוּ שֶׁל אָדָם. וְרֵב בְּנִינוּ הֵן שְׁתֵּי שׁוֹקִים וְיָרֵךְ אֶחָד : **{ז}** **מֵאָה**
וְעֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה. וְכִי מְנִינָא אֶתָּא לְאֲשְׁמוּעֵינָן. אֱלָא דְקָא מְשַׁמַּע לָן אֵף עַל
פִּי שֶׁהוּא חֲסֵר אוֹ יִתֵּר בְּאֲבָרָיו אִין מְשַׁגִּיחִין עָלָיו אֱלָא עַל מְנִין רֵב כָּל אָדָם,
אֱלָא אִם כֵּן הֵיטָה אֲצָבַע שֵׁישׁ בְּהַ צִּפְרוֹן אוֹ שְׁנִסְפֵּרֵת עַל גְּבִי הַיָּד, שֶׁהִיא עוֹלָה
לְמְנִין. גְּמָרָא : **(עיקר תוי"ט)**.

רמב"ם כִּבְר הוֹדַעְתִּיךָ הַרְבֵּה פַעֲמִים כִּי שִׁיעוּרִין הִלְכָה לְמֹשֶׁה מִסִּינַי :

וְנֶצֶל הוּא הַבֶּשֶׂר שְׁנֵמוּחַ וְנִעְשָׂה לִיחָה סְרוּחָה כְּאִשֶׁר הַתְּחִיל הַבֶּשֶׂר לְהַתְּעַפֵּשׂ :

ותרווד הוא הכף וכבר ביארנו בייז מכלים שהוא מלא חפני :

ורקב הוא העפר אשר ישאר מגוף המת כאשר יכלה לחותו יתרכבו העצמות והוא דומה לעפר ומתנאיו ואז יטמא בזה השיעור שיהיה המת נקבר ערום בלי בגד בתיבת אבן קשה או שיש והדומה להם והושם עליו כסוי שיש עד שלא יתערב בו דבר מהעפר ולא מן העצים ולא מן הבגדים וכן אמרו נקבר בכסותו או בארון של עץ ע"ג עפר אין לו רקב וכן אם נקבר המת והיה חסר ממנו אבר מאיבריו אמרו מת שחסר אין לו רקב וכבר ביארנו זה בנזירות (פ"ז מ"ב) והשדרה תטמא ואע"פ שאין עליה בשר כלום וכן הגולגולת אע"פ שאין עליה בשר הנה כל אחד מהן יטמא באהל להיות בשני אלו נראית תמונת אדם והוא מושג באמרו עצם אדם :

ורובע הוא רובע הקב :

ורוב הבנין גודל הגוף :

ורוב המנין רוב מנין האיברים והם קכ"ה פרקים ואלו העצמות ג"כ אין עליהן בשר בשום פנים הנה אלו שלשה שיעורים בעצמות הערומין מן הבשר אחד מהן שיהיו אלו העצמות בו עם האדם אשר הוא עצמו ויהיה מרובע ומעלה והבי' שיהיה בו רוב המנין והוא קכ"ה פרקים ויהיה בו מרובע ולמעלה והגי' שיהיו הקכ"ה אברים ולמעלה יהיה בהן רוב בנין ויתקבצו בו שני הענינים יחד רוב בנין ורוב מנין הנה אלו העצמות נטמאו באהל ואם לאו לא ואפשר זה בנפל וכבר ביארנו ששרש זה כולו אמר' יתברך (במדבר יט) בעצם אדם ואלו השיעורין הגי' יראו בכל אחד מהן שהוא עצם אדם [ואם אין] זה בו טהור : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ב

רְבִיעִית דָּם, וְרְבִיעִית דָּם תְּבוּסָה מִמֶּת אֶחָד.
רְבִי עֲקִיבָא אוֹמֵר, מְשֻׁנֵי מֵתִים. דָּם קָטָן שְׂיֻצָא

כָּלוּ, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, כָּל שֶׁהוּא. וְחֲכָמִים
אוֹמְרִים, רְבִיעִית. כַּזֵּית רְמָה, בֵּין חֲיָה בֵּין
מֵתָה, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר מְטַמֵּא כְּבָשָׂרוֹ, וְחֲכָמִים
מְטַהְרִים. אֶפֶר שְׂרוּפִים, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר,
שְׁעוּרוֹ בְּרַבֵּעַ, וְחֲכָמִים מְטַהְרִין. מְלֵא תִרְוֹד
וְעוֹד עֶפֶר קְבָרוֹת, טָמֵא, רַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר.
מְלֵא תִרְוֹד רֶקֶב שֶׁגָּבְלוּ בְּמַיִם, אֵינוֹ חַבּוּר
לְטַמְאָה:

ר"ע מברטנורה **רביעית דם**. שִׁצְצָא כָּלוּ לְאַחַר מֵיתָה: וְרְבִיעִית דָּם
תְּבוּסָה. שִׁצְצָא מְקַצֵּת רְבִיעִית מֵחַיִּים וּמְקַצֵּת לְאַחַר מֵיתָה. וְלִקְמוֹן
בְּפֶרֶק ג' [משנה ה'] מְפָרֵשׁ לָהּ: **תְּבוּסָה**. לְשׁוֹן מֵתְבוּסָסֶת בְּדַמֵּיךְ (וְחִזְקָא ל טו).
וְרְבִיעִית דָּם שִׁצְצָא כָּלוּ לְאַחַר מֵיתָה, דְּאוֹרֵיתָא, דְּכַתִּיב בְּמַת בְּנִפְשׁ [ח].
אֲבָל דָּם תְּבוּסָה אֵינוֹ אֶלָּא מְדַרְבְּנָן. וְתַנִּי דְּאוֹרֵיתָא וְתַנִּי דְּרַבְּנָן: **מֵמַת
אֶחָד**. וְלֹא מְשַׁנֵּי מֵתִים. קִסְבְּרִי רַבְּנָן יֵשׁ אִם לְמַסְרַת וְעַל כָּל נַפְשׁוֹת מֵת
לֹא יָבֵא (וַיִּקְרָא כ), נִפְשָׁת [ט] כְּתִיב חֲסֵר: **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר מְשַׁנֵּי מֵתִים**.
חֲצִי רְבִיעִית מֵמַת זֶה וְחֲצִי רְבִיעִית מֵמַת אַחַר, מְטַמֵּא בְּאַהֲלֵי. דְּסָבֵר יֵשׁ
אִם לְמִקְרָא, נַפְשׁוֹת מֵת, מְשַׁמְעַת שְׁתֵּי נַפְשׁוֹת וְשְׁעוּר אֶחָד, מְדַלֵּא קְאָמֵר
נַפְשׁוֹת מֵתִים. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי עֲקִיבָא: **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר כָּל שֶׁהוּא**.
כְּשֵׁם שְׁטַמָּא בְּעַצְמוֹת רַב מְנַן וְרַב בְּנִין אֶף עַל פִּי שְׁאִין בּוֹ רַבֵּעַ הִקְבֵּ
שֶׁהוּא שְׁעוּר הַמֵּיחָד לְעַצְמוֹת, כִּדְ טָמֵא בְּדָם הַקָּטָן שִׁצְצָא כָּלוּ אֶף עַל פִּי
שְׁאִין בּוֹ רְבִיעִית שֶׁהוּא שְׁעוּר הַמֵּיחָד לְדָם: **וְחֲכָמִים אוֹמְרִים רְבִיעִית**.
אִם אֲמַרְתָּ בְּעַצְמוֹת שֶׁבִידוּעַ שֶׁכָּלוּ לְפָנֶיךָ, תֵּאמַר בְּדָם שְׁאִנִּי אוֹמֵר
נִשְׁתַּיְרָה מִמֶּנָּה טָפָה כָּל שֶׁהִיא וְלֹא יֵצֵא כָּלוּ. וְהִלְכָה כְּחֲכָמִים: **כַּזֵּית
רְמָה**. שְׁנוֹלְדָה בְּבֶשֶׂר הַמֵּת: **מְטַמֵּא כְּבָשָׂרוֹ**. דְּרַמָּה הִיוּצָאָה מִן הַמֵּת
אֶפְלוֹ חֲיָה, כְּבֶשֶׂר הַמֵּת הִיא חֲשׁוּבָה, מְשׁוּם דְּאָדָם מֵחַיִּים אֶקְרִי רְמָה,
דְּכַתִּיב (אִיּוֹב כח) אֶף כִּי אֶנּוֹשׁ רְמָה: **וְחֲכָמִים מְטַהְרִים**. וְהִלְכָה כְּחֲכָמִים:
אֶפֶר שְׂרוּפִים. אָדָם שֶׁנִּשְׂרַף וְנִעְשָׂה אֶפֶר וְלֹא נִתְעַרַב בּוֹ מֵאֶפֶר עֲצִים,
שְׁעוּרוֹ בְּרַבֵּעַ קֵב אֶפֶר, מְטַמֵּא: **וְחֲכָמִים מְטַהְרִים**. וְהִלְכָה כְּחֲכָמִים: **עֶפֶר
קְבָרוֹת**. עֶפֶר שֶׁמְעַרְבֵב בּוֹ דָּם וְלֶחֶה שֶׁל מֵת. וּמְלֵא תִרְוֹד וְעוֹד טָמֵא, לְפִי
שְׁאִי אֶפְשָׁר לְמֵלֵא תִרְוֹד וְעוֹד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ מְלֵא תִרְוֹד רֶקֶב דְּאָמֵר לְעִיל
שֶׁהוּא טָמֵא. וְהַכִּי נִמְי מִיָּרִי בְּמַת שֶׁנִּקְבֵּר עִרְס בְּאֶרוֹן שֶׁל שֵׁשׁ שְׁאִין עֶפֶר
אַחַר מְעַרְבֵב בּוֹ [י]: **רַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר**. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: **אֵינוֹ
חַבּוּר לְטַמְאָה**. וְאִם הֶאֱהִיל עַל מְקַצְתּוֹ אֵינוֹ כְּאֵלוֹ הֶאֱהִיל עַל כָּלוּ. וְכּוֹן
לְעַנְיָן מְגַע [יא]: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} אָבֵל אֵי לֹאוּ קָרָא לֹא הָוּי מְטַמְּאִינָן בְּדָם, דְּגִזְעוּ מִחֲלִיף. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: {ט} וְקָשָׁה, תְּרִי קָרָאֵי בְּדָם לָמָּה לִי, בְּנֶפֶשׁ וְנַפְשׁוֹת. תּוֹסְפוֹת: {י} וְדַרְכָּן הָיָה לְטוֹחַ הַפּוֹכִינִין בְּסִיד וּמִיָּד שְׁנִתְרַקֵּב הָיָה הַתְּרִיד מִמֶּנּוּ טַמֵּא. וְאַחַר כֵּן נֶפֶל מִן הַסִּיד לְתוֹךְ הַרְקֵב שְׁכָבֵר הָיָה טַמֵּא וְאֵי אֶפְשָׁר שֶׁלֹּא יִהְיֶה תְּרִיד מְרַקֵּב קִדְּם שְׁנִתְעָרַב בּוֹ עֶפֶר. תּוֹסְפוֹת: {יא} אֶף עַל גַּב שְׁגָבְלוּ. דְּאִין חֲבוּרֵי אָדָם חֲבוּר. מִהָרִ"ס. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמר יתברך (שם) כל הנוגע במת בנפש האדם ונפש האדם הוא הדם כאומרו כי הדם הוא הנפש ועם היות אלו השיעורים ג"כ הם מן השיעורים שהם הלכה למשה מסיני ושמו זה כמו טעם אמרו שהמעט שיהיה באדם מדם בתחלת ברייתו רביעית ובגמרא אמרו (שבת דף ל:) רביעית דם נתתי לכם על עסקי דם הזהרתי אתכם ור' עקיבא אמר שאע"פ שבא משני מתים והוציא זה מאמרו ועל כל נפשות מת שתי נפשות ושיעור אחד (סנהדרין דף ד.) שלא אמר נפשות מתים:

ודם תבוסה הוא דם ההכאה והערבוב אשר יגיר מההרוג בין החיים והמות כמו שיתבאר בפרק אשר אחר זה נגזר מאמרו מתבוססת בדמיק (יחזקאל טז.) ורבי עקיבא יעמיד דם הקטן לפי עצמו ואמר כי כמו שיטמא רוב בנינו ורוב מניינו ואפילו לא יהיה בו השיעור המוגבל לעצמות ג"כ כלל דמו יטמא ואפילו לא יהיה בו שיעור הדם והוא רביעית:

ורמה. הוא התולעת המתילד בבשר המת כאשר יתחיל להתעפש וירום תולעים:

ואפר שרופין. האפר אשר ישרפו מהאדם כאשר לא התערב בו מאפר העצים וחכמים שמו זה האפר במדרגת הגוף כי כאשר נשרף יצא מדין המתים:

ועפר קברות הנזכר בכאן הנמצא בקבר עפר בו לחות המת ודמו נראית ואינו יודע אם הוא הרקב הנזכר שהוא מטמא באהל שהוא עפר שנתערב בו הליחה והדם והוא אמרם בתוספתא מלא תרווד רקב ועוד תבוסה שנמצאת בקבר ואין ידוע מה טיבה זו עפר קברות:

ואמרו **אינו חבור לטומאה.** ענינו כי כאשר יולש זה הרקב לא יהיה כולו מתדבק להיות גשם אחד עד שיהיה מטמא מי שנגע בקצה זאת הלישה אבל מי שנגע בזאת העיסה טהור לפי שחלקיו נבדלין קצתן מקצתן והלישה לא

יועילהו ולא ישימהו גוף אחד וזהו כמו שאמר בש"ס (שבת דף יח.) אפר לאו בר גיבול הוא ולזה לא יחשב עירובו לישה ובכאן יתבאר לך שמלא תרווד רקב לא יטמא במגע האדם לעולם לפי שאי אפשר לו ליגע בכולו לפי שחלקיו מפורדים אי אפשר חבורם ואמנם יטמא במשא ובאהל לבד וכן התבאר בש"ס (בנזירות) [חולין] (דף קכו:) ואין הלכה לא כר"ע ולא כר"א ולא כר"ש: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ג

אלו מטמאין במגע ובמשא ואינן מטמאין באהל. עצם פשערה, וארץ העמים, ובית הפרס, אבר מן המת, ואבר מן החי שאין עליהן בשר פראוי, השדרה והגלגלת שחסרו [טו]. כמה הוא חסרון בשדרה, בית שמאי אומרים, שתי חליות. ובית הלל אומרים, אפלו חליה אחת. ובגלגלת, בית שמאי אומרים, כמלא מקדח. ובית הלל אומרים, כדי שינטל מן החי וימות. באיזה מקדח אמרו, בקטן של רופאים [יז], דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים, בגדול של לשכה:

ר"ע מברטנורה **עצם פשערה**. מטמא במגע ובמשא. דכתיב (במדבר יט) ועל הנוגע וגו', ושם לא נאמר בעצם אדם. ללמד על עצם פשערה שמטמא במגע אף על פי שאינו נכר שהוא של אדם. אבל באהל, אדם כי ימות באהל כתיב. ובעצם לעננו טמאת אהל, בעינו שיהא נכר שהוא של אדם [יב], שהרי במקום אחר הוא אומר בעצם אדם: **וארץ העמים**. כל חוץ לארץ קרי ארץ העמים. והכא מירי בגוש עפר שבא מחוץ לארץ שהוא מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל. אבל הנכנס לארץ העמים,

אָפּלוּ לֹא נָגַע וְלֹא נָשָׂא, כְּגוֹן שֶׁהָיָה רוֹכֵב עַל סוּס, טָמֵא, דָּעַל אֲוִירָה שֶׁל אֶרֶץ הָעַמִּים נִמְי גָּזְרוּ {יג}: **בֵּית הַפָּרֶס**. שָׂדֵה שֶׁנִּחְרַשׁ בָּהּ קֶבֶר {יד} וְנִשְׁבְּרוּ עֲצָמוֹת הַמֵּת וְנִדְּוָשׁוּ בְּעֵפֶר אוֹתוֹ שָׂדֵה. וּפָרֶס מְלִשׁוֹן פְּרוּסָה. הֲלֵא פָּרֶס לָרֵעַב לְחֶמֶד (וְשַׁעֲיָה נח): **כִּמֹּה הוּא חֶסְרוֹן בְּשָׂדֵה**. וְלֹא יִטְמָא בְּאֶהֱל, אֶלָּא בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא: **כִּמְלֵא מְקַדַּח**. מְלֵא רַחֵב הַנֶּקֶב שֶׁנוֹקֵבִין בְּמַרְצֵעַ: **כְּדֵי שִׁינְטַל מִן הַחַי וַיָּמוּת**. וְשַׁעֲרוּ חֲכָמִים בְּחֶסְרוֹן כְּסִלֵּעַ {טו}: **בְּקֶטֶן שֶׁל רוֹפְאִים**. בְּמַרְצֵעַ קֶטֶן שֶׁהָרוֹפְאִים פּוֹתְחִים בּוֹ הַנִּגְעִים: **בְּגָדוֹל שֶׁל לִשְׁכָּה**. וְשַׁעֲרוּ חֲכָמִים שֶׁהוּא נֶקֶב כְּפוֹנְדִּיּוֹן: (ר״ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יב} וּלְאַפּוֹקֵי נִמְי שְׂדֵרָה וְגִלְגַּלַּת שֶׁחֶסְרוּ: {יג} וּמְכַל מְקוֹם אֵינוֹ שׂוֹה, דְּמַגּוּשָׁה טָמֵא שְׁבַעַה וְצָרִיף הַזָּיָה, מֵה שְׂאִין כֶּן מְאֲוִירָה: {יד} אֶבֶל שְׂדֵה שְׂאֵבֶד בָּהּ קֶבֶר מְטָמֵא בְּאֶהֱל. וְהָא דִּלֵּא תְּנִינְהוּ בְּרִישָׁא, יֵשׁ לוֹמַר תְּנִי וְשִׁיר, וְשִׁיר נִמְי אֶרֶץ הָעַמִּים בְּמַקּוֹמָה. מְהַר"ם: {טו} **שֶׁחֶסְרוֹ**. וְאִין בָּהֶם רַבַּע. הַרְמַב"ם: {טז} שֶׁהוּא שְׁלִישׁ טַפַּח: {יז} **בְּקֶטֶן כּוֹ**. וְכִסְלַע דְּבֵית הַלֵּל זוֹטֵר, וְהוּוּ בֵּית שְׂמַאי לְחַמְרָא, וּמִשׁוּם הָכִי לֹא תִנֵּן לֵה בְּעֵדִיּוֹת. גְּמָרָא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר בארנו שעצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל ונתנו טעם בזה וכן כל עצם שאין עליו דמיון אנושי בזאת הסבה בעצמה: **וארץ העמים**. כל הארצות חוץ מא"י שהם להתרשלותם עם המתים וקוברין אותן בכל מקום [צ"ל שפטנו] שפשטו על ארצותם בזאת הטומאה וזה בגזירה מדרבנן לפי מה שבארנו בפתיחה לפי שאנו נאמר שיהיה בכל חלק מעפרה עצם כשעורה: ובית הפרס הנזכר בכאן הוא המקום היה בו קבר ונחרש ונשברו עצמות ונתפזרו במקום ההוא ונאמר ג"כ שכבר יהיה בכל חלק ממנו עצם כשעורה ויקרא בית הפרס בעבור שנידש ונתפשטו העצמות על כל הארץ ההוא ורוב בלשון חכמים פורשים שענינו התפשטות: ומקדח הוא המקבת: **קטן של רופאין**. הוא מקבת קטנה יפתחו בה הנגעים והמורסות: **וגדול**. של לשכה כבר התבאר בכלים (פ"יז מ"ב) ששיעור הנקב אשר ינקוב הוא כפונדיון: **וכדי שינטל מן החי וימות**. כבר התבאר בש"ס (בכורות ד' לז): שהוא כסלע וכבר בארנו שיעור הסלע והפונדיון בריש קדושין (ד' יב): ומחלוקת ר"מ וחכמים אמנם הוא לדעת ב"ש הנדחה: (רמב"ם)

פרק ב - משנה ד

הגולל והדופק מטמאין במגע ובאהל, ואינו

מְטַמְּאִין בְּמִשְׁא. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר, מְטַמְּאִין בְּמִשְׁא **[כא]**. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, אִם יֵשׁ תַּחְתִּיהֶן עֵפֶר קְבָרוֹת, מְטַמְּאִין בְּמִשְׁא. וְאִם לֹא, אֵינֶן מְטַמְּאִין בְּמִשְׁא. אֵיזֶהוּ הַדּוֹפֵק, אֶת שֶׁהַגּוֹלֵל נִשְׁעַן עָלָיו. אֲבָל דּוֹפֵק דּוֹפֵקוֹ, טָהוֹר :

ר"ע מברטנורה הגולל. אָבֹן גְּדוֹלָה וּרְחֵבָה שְׁסוֹתָמִים בָּהּ פִּי הַקֶּבֶר מְלַמְעָלָה. מְלִשׁוֹן וְגָלְלוּ אֶת הָאָבֹן (בְּרֵאשִׁית כ"ט) : וְהַדּוֹפֵק. שְׁתֵּי אַבְנִים גְּדוֹלוֹת אַחַת מִצַּד זֶה וְאַחַת מִצַּד זֶה שֶׁהַגּוֹלֵל נִשְׁעַן עָלֵיהֶן **[יח]** : מְטַמְּאִין בְּמַגֵּעַ וּבֵאֵהָל. דִּכְתִּיב (בְּמִדְבָר י"ט) וְעַל הַנוֹגַע בְּעֵצִים אוֹ בַחֲלָל אוֹ בַמֵּת אוֹ בַקֶּבֶר, מֵהַמֵּת מְטַמְּא בְּמַגֵּעַ וּבֵאֵהָל, אֵף קֶבֶר **[יט]** מְטַמְּא בְּמַגֵּעַ וּבֵאֵהָל : וְאֵינֶן מְטַמְּאִין בְּמִשְׁא. דִּדְרָשִׁינוּ וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה (ש"ס), לְרַבּוֹת גּוֹלֵל וְדוֹפֵק, וּכְתִיב וְכָל אֲשֶׁר יִגַּע, מִשּׁוּם מַגֵּעַ הוּא מְטַמְּא וְאֵינֹ מְטַמְּא מִשּׁוּם מִשְׁא **[כ]** : אִם יֵשׁ תַּחְתִּיהֶן עֵפֶר קְבָרוֹת. מְטַמְּא כְּשֶׁמְסִיטֹן, מִשּׁוּם עֵפֶר הַנֶּסֶט עִמָּהֶן דְּמְטַמְּא בְּמִשְׁא מִשּׁוּם תְּפוּסָה שֶׁל מֵת. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ : דּוֹפֵק דּוֹפֵקוֹ. אֲצֵל אָבֹן הַדּוֹפֵק מְנִיחִין לְפַעֲמִים אָבֹן אַחֲרַת לְהַחֲזִיקָהּ וְאֵין הַגּוֹלֵל נִשְׁעַן עָלֶיהָ, וְהִיא נִקְרָאת דּוֹפֵק דּוֹפֵקוֹ : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יח] אָמְנָם רַש"י פֵּרֵשׁ גּוֹלֵל הוּא כְּסוּי הָאֲרוֹן, וְדוֹפֵק הָאֲרוֹן עֲצָמוֹ, וְנִלְמְדוּ מֵעַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, שֶׁמְטַמְּא כְּשֶׁפִּרֵּשׁ, אֲבָל כְּשֶׁהוּא טָמוּן הוּא בְּטֵל אֲגַב קַרְקַע : **[יט]** הִרְמַב"ס. וּמִפֵּרֵשׁ כְּפִירוּשׁ רַש"י דְּקָאֵי עַל הָאֲרוֹן. אֲבָל לְפִירוּשׁ הַר"ב לִיכָא לְמִשְׁמַע לְהוּ מֵאוּ בַקֶּבֶר. וְעוֹד אֲמַאי אֲצֵרִיד לְקָרָא דְכָל אֲשֶׁר יִגַּע, דְּאֵי לְמַגֵּעַ, הֵא בְּהַד קָרָא לֹא כְּתִיב נְמִי אֵלָא הַנוֹגַע. וּבַחֲלִין סְבִירָא לִיָּה לְרַבִּי יִשְׁמַעֵאל דְּהִלְכְתָא גְּמִירִי לָהּ. וְעֵין תּוֹסַפּוֹת יוֹם טוֹב : **[כ]** וְקִשָּׁה, דָּאִם כּוֹן אֲפִלוּ בֵאֵהָל לֹא יִטְמָא. וְהִרְאָב"ד פֵּרֵשׁ, מַגֵּעַ מֵאֲשֶׁר יִגַּע, אֵהָל מֵעַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, דְּמִשְׁמַע אֲוִיר, וּמִשְׁא אֵין בְּהֵם. וְהַתּוֹסַפּוֹת כְּתִבוּ, מִשּׁוּם דְּהַד קָרָא מוֹקְמִי לִיָּה בְּנִזִּיר בֵּאֵהָל, וּמִדְּאִפְקִיָּה בְּלִשׁוֹן נְגִיעָה שְׁמַע מִנָּה שֶׁמְטַמְּא בְּמַגֵּעַ, וּבְמִשְׁא לֹא מְצִינוּ : **[כא]** בְּמִשְׁא. אֵיכָא לְמִימַר דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִלְכְתָא גְּמִירָא לְהוּ כְּרַבִּי יִשְׁמַעֵאל, אֵלָא דְלְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ לֹא גָמַר לְמִשְׁא, וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר גָּמַר אֵף לְמִשְׁא. וְאֵי נְמִי, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר דְּרִישׁ לִיָּה מְקָרָא וְלֹא סְבִירָא לִיָּה לְחַלְקַּבֵּין טְמֵאָה לְטְמֵאָה : (עֵיקַר תּוֹי"ט).

רמב"ם גולל. הוּא הַכְּסוּי אֲשֶׁר יִכְסוּ בוּ הַמֵּתִים יִהְיֶה מֵאֲבֹן אוֹ מֵעֵץ אֵי מְזוּלָת זֶה : וְדוֹפֵק הוּא צַדֵּי הַקְּבָרוֹת אֲשֶׁר עֲלִיהֶן יִהְיֶה הַכְּסוּי יִהְיֶה גַם כּוֹן מֵעֵץ אוֹ מֵאֲבֹן אוֹ זוּלָתוֹ : וְדוֹפֵק דּוֹפֵקִים. הוּא שִׁיסְמַכו עֲלֵיהֶם אֵלוּ הַצַּדְדִּין וְהֵם כְּמוֹ יִסּוּדוֹת הַקִּיר הַנְּבִנִית בְּאַרְץ וְהֵם בְּהַתִּיחַסִּם אֵל הַכְּסוּי יִקְרָא גִי"כ דּוֹפֵק דּוֹפֵקִים וְאוּלַם הַיּוֹת הַגּוֹלֵל וְהַדּוֹפֵק מְטַמְּאִים בְּמַגֵּעַ הֵנָּה זֶה לִשׁוֹן הַתּוֹרָה (בְּמִדְבָר י"ט) [צ"ל וְעַל הַנוֹגַע] וְכָל נוֹגַע בְּעֵצִים אוֹ בַחֲלָל אוֹ בַמֵּת אוֹ בַקֶּבֶר וְשֵׁם דִּין הַקֶּבֶר כַּדִּין הַמֵּת כְּמוֹ שֶׁהַמֵּת עֲצָמוֹ מְטַמְּא בְּמַגֵּעַ וּבֵאֵהָל כּוֹן הַקֶּבֶר

בכללו עליונו והקפו מטמא במגע ובאהל ולא יטמא במשא לפי שטומאת משא במת עצמו אמנם הוא מק"ו [מנבלה] כמו שביארנו [בס"פ שלמעלה מזה] הנה תכלית כל מה שבארנו הקבר יש בו מהטומאה מה שהוא במת עצמו והועתק אליו זה הדין לסבת ההיקש ור"א יעתיק אליו כל דיני טומאת מת. ור' יהושע יאמר כי צדדי הקבר בלתי מדובקי בארץ הנראית אבל יהיו תחת הצדדין עפר קברו' הנה זה הקבר יטמא במשא ויקראו צדדי הקבר דופקים להיותן דוחקים המת לשון (בראשית לג) ודפקום יום אחד ויקרא כסוי הקבר גולל להיותו אצלו מאבן מתגלגלת על פי הקבר מאמרו אבן גלל ענינו מתגלגלת : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ה

אלו שאם חסרו טהורין. פזית מן המת, וכזית נצל, ומלא תרוד רקב, ורביעית דם, ועצם פשערה, ואבר מן החי שיחסר עצמו :

ר"ע מברטנורה ואלו אם חסרו טהורין. דלית בהן פשעור : פזית מן המת. שכן היא תחלת יצירתו של אדם, בפזית **כב** : ורביעית דם. הואיל ובתחלת ברייתו של קטן אין בו פחות מרביעית דם : ואבר מן החי שיחסר עצמו. אפלו קולית גדולה שיחסר ממנה עצם כל שהוא לא מטמא משום אבר מן החי. אבל אם חסר מבשרו, לעולם הוא מטמא עד שיחסר מפי להעלות ארוכה. ואבר מן המת, פזית בשר הפורש ממנו, טמא. ועצם פשערה הפורש ממנו נמי טמא : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **כב** שאף על פי שהשעורין פלן הלכה למושה מסיני הן, אמרו חכמים תחלת כו'. הרמב"ם. ועיין תוספות יום טוב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם זה כלו מבואר והתנו באבר מן החי שיחסר עצמו לא אמר ג"כ שיחסר בשרו לפי שאם חסר בשרו ונשאר עליו כדי לעלות ארוכה הוא מטמא לפי מה שקדם בזה הפרק אולם אם נחסרו קצת העצמות מזה האבר ואע"פ שנשאר בשרו בכללו ובזה הבשר יותר מכזית הנה הוא לא יטמא מין ממני הטומאה ואפילו הנשאר מן עצם האבר [אולי צ"ל יש בו כשעורה אין לדמהו לעצם כו'] לדמותו עצם כשעורה מן המת וזהו ההפרש בין אבר מן החי ובין אבר מן

המת לפי שאבר מן המת כזית בשר הפורש ממנו טמא ועצם כשעורה הפורש ממנו טמא לפי מה שהשרשנו בששי מעדיות וכבר ביארנוהו שם על התכלית : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ו

השְׁדֵרָה וְהַגְלָגֶלֶת מִשְׁנֵי מֵתִים, וְרִבֵּיעֵית דָּם מִשְׁנֵי מֵתִים, וְרִבֵּעַ עֲצָמוֹת מִשְׁנֵי מֵתִים, וְאַבֵּר מִן הַמֵּת מִשְׁנֵי מֵתִים, וְאַבֵּר מִן הַחַי מִשְׁנֵי אֲנָשִׁים, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַמֵּא **{כג}**, וְחֲכָמִים מְטַהְרִין :

ר"ע מברטנורה השְׁדֵרָה וְהַגְלָגֶלֶת מִשְׁנֵי מֵתִים. חֲצֵי חֲלִיּוֹת הַשְׁדֵרָה מִמֵּת זֶה וְחֲצֵי חֲלִיּוֹת הַשְׁדֵרָה מִמֵּת אַחֵר. וְכֵן הַגְלָגֶלֶת : וְאַבֵּר מִן הַחַי מִשְׁנֵי אֲנָשִׁים. חֲצֵי אֲבֵר נִתְלַשׁ מִחַי זֶה וְחֲצֵי אֲבֵר כְּזֶה נִתְלַשׁ מִחַי אַחֵר, וְנִרְאִין כְּאַבֵּר אֶחָד : וְחֲכָמִים מְטַהְרִין. מְטַמֵּאת אֵהָל. אֲבָל מְטַמֵּאִין בְּמִגַּע וּבְמִשָּׂא מְשׁוּם עֶצֶם כְּשֵׁעֶרָה **{כד}**. וְהִלְכָה כְּחֲכָמִים : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כג} מְטַמֵּא. כְּמוֹ שְׂיָלִיף בְּדָם מְנַפְּשׁוֹת מֵת, לְמַד מִמֶּנּוּ שְׂאֵר הַשְׁעוּרִין שֶׁהוּא כְּאִשׁוֹר הַשְּׁלֵם וְאִפְלוּ מִשְׁנֵי מֵתִים. הַרְמַבְ"ם : **{כד}** וְלֹא אָמְרוּ אֶלָּא בְּשֵׁל מֵתִים, אֲבָל בְּאַבֵּר מִן הַחַי, עֶצֶם כְּשֵׁעֶרָה הַפּוֹרֵשׁ מִמֶּנּוּ טְהוֹר. וְכֵן הֵא דִּתְנִין לְקַמֵּן אֲבֵר מִן הַחַי שֶׁנִּחְלַק טְהוֹר, הֵינּוּ לְגַמְרִי : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מבואר הוא שאלו השעורין משני מתים כמו שיהיו קצת חוליות משדרה אחת וקצת חוליות משדרה אחרת ויושלמו בהן כל חוליות השדרה וכן אבר מן המת ואבר מן החי יהיה קצתו מאבר איש אחד וישלם זה מאבר איש אחר וממה שראוי שתדעהו ותתעורר עליו שמאמר החכמים באבר מבי מתים טהור בתנאי שלא יהיה בו עצם כשעורה ולא כזית בשר לפי שכבר קדם לך שהאברים אין להן שיעור אולם כאשר היה כזית בשר מן המת או עצם כשעורה ממנו הנה הוא טמא בלא ספק ואע"פ שזה קצת האבר וכבר בארנו שראיית ר' עקיבא בדם מאמרו נפשות מת (סנהדרין דף טז.) ולמוד ממנו

שאר השעורין שהוא כאשר הושלם ואפילו מבי' מתים הנה הוא יטמא
טומאתו ואין הלכה כר' עקיבא : (רמב"ם)

פרק ב - משנה ז

עָצִים כִּשְׁעָרָה שֶׁנֶּחֱלַק לְשָׁנִים **[כה]**, רַבִּי עֲקִיבָא
מְטַמֵּא **[כו]**, וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי מְטַהֵר. אָמַר רַבִּי
יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי, לֹא אָמְרוּ עֲצָמוֹת כִּשְׁעָרָה, אֲלֵא
עָצִים כִּשְׁעָרָה. רַבֵּעַ עֲצָמוֹת שֶׁנִּדְקְדְּקוּ וְאִין בְּכָל
אֶחָד וְאֶחָד עָצִים כִּשְׁעָרָה, רַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר,
וְחֲכָמִים מְטַמְּאִין. אֲבָר מִן הַחֵי שֶׁנֶּחֱלַק
לְשָׁנִים, טָהוֹר. רַבִּי יוֹסִי מְטַמֵּא. וּמוֹדָה שְׂאֵם
נֵטֵל חֲצָאִים שֶׁהוּא טָהוֹר :

ר"ע מברטנורה שֶׁנִּדְקְדְּקוּ. שֶׁנֶּשְׁחָקוּ. לְשׁוֹן וְשִׁחְקָתָּ מִמְּנֶה הַדֵּק (שְׁמוֹת ל) :
רַבִּי שְׁמַעוֹן מְטַהֵר. מִכָּל טַמְאָה. וְאִינָם מְטַמְּאִין לֹא בְּמַגֵּעַ וְלֹא בְּמִשָּׁא
וְלֹא בְּאֵהָל : וְחֲכָמִים מְטַמְּאִין. בְּשִׁלְשֶׁתָּן, דְּהָא אִיכָא רַבֵּעַ : אֲבָר מִן הַחֵי
שֶׁנֶּחֱלַק לְשָׁנִים טָהוֹר. וְאֶפְלוּ חֲזַר וְחִבְרוּ. דְּאִין חִבְרוּ אֲדָם חִבּוּר : נֵטֵל
חֲצָאִים. שֶׁנֵּטֵל מִן הַחֵי לְחֲצָאִים וְלֹא נֵטֵל מִמֶּנּוּ אֲבָר שְׂאֵם כְּאֶחָד, דְּלֹא
הָוָה בֵּיהּ שְׁעוּרָא מְעוּלָם. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[כה]** לְשָׁנִים. לֹא תִגִּי לְהוּ בְּהִדִּי דְלַעִיל, דְּהִכָּא יְחִיד פְּלִיג וְהִתָּם
רַבָּנָן פְּלִיגִי. הַר"שׁ : **[כו]** מְטַמֵּא. הִינּוּ בְּמִשָּׁא. הַרְמְב"ם. אֲבָל בְּמַגֵּעַ לֹא. כְּסָף
מְשֻׁנָּה : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **ניטל חצאים**. הוּא שִׁיחְתוּךְ מֵהָאֲדָם קֶצֶת זֶה הָאֲבָר וּנְבַדֵּל מִמֶּנּוּ עוֹד
נִחְתָּךְ הַנִּשְׂאָר מִזֶּה הָאֲבָר גִּי"כ יִהְיֶה הָאֲבָר כְּלוּ נְבַדֵּל הֵנָּה הוּא לֹא יִטְמָא
לְדַבְרֵי הַכֹּל וְאִין הִלְכָה לֹא כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי וְלֹא כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן וְלֹא כְּרַבִּי
יוֹסִי : (רמב"ם)

פרק

ג

פרק ג - משנה א

כָּל הַמְטַמְּאִין בְּאֵהָל שְׁנַחֲלָקוּ וְהַכְּנִיסוֹן לְתוֹךְ
הַבַּיִת, רַבִּי דוֹסָא בֶן הֶרְפִּינְס מְטַהֵר, וְחַכְמַיִם
מְטַמְּאִים. כִּי־צַד. הַנוֹגֵעַ בְּכַשְׂנֵי חֲצָיִי זֵיתִים מִן
הַנְּבִלָה אוֹ נוֹשֵׂאָן. וּבַמֵּת, הַנוֹגֵעַ בְּכַחְצֵי זֵית
וּמֵאֵהִיל עַל כַּחְצֵי זֵית, אוֹ נוֹגֵעַ בְּכַחְצֵי זֵית
וְכַחְצֵי זֵית מֵאֵהִיל עָלָיו, מֵאֵהִיל עַל כַּשְׂנֵי חֲצָיִי
זֵיתִים **{ב}**, מֵאֵהִיל עַל כַּחְצֵי זֵית וְכַחְצֵי זֵית
מֵאֵהִיל עָלָיו, רַבִּי דוֹסָא בֶן הֶרְפִּינְס מְטַהֵר,
וְחַכְמַיִם מְטַמְּאִין. אָבֵל הַנוֹגֵעַ בְּכַחְצֵי זֵית
וְדָבָר אַחֵר מֵאֵהִיל עָלָיו וְעַל כַּחְצֵי זֵית, אוֹ
מֵאֵהִיל עַל כַּחְצֵי זֵית וְדָבָר אַחֵר מֵאֵהִיל עָלָיו
וְעַל כַּחְצֵי זֵית, טָהוֹר **{ג}**. אָמַר רַבִּי מֵאִיר, אֵף
בְּזֶה רַבִּי דוֹסָא בֶן הֶרְפִּינְס מְטַהֵר, וְחַכְמַיִם
מְטַמְּאִין. הַכֹּל טָמֵא, חוּץ מִן הַמִּגַּע עִם הַמִּשָּׂא,

וְהַמִּשָּׂא עִם הָאֵהָל {ה}. זֶה הַכָּלָל, כָּל שֶׁהוּא מִשֵּׁם אֶחָד, טָמֵא. מִשְׁנֵי שִׁמּוֹת, טָהוֹר :

ר"ע מברטנורה כָּל הַמִּטְמָאִין בְּאֵהָל. הָאֲמוּרִים לְעִיל בְּרִישׁ פֶּרֶק ב' : שְׁנַחֲלֵקוּ. שְׁעוּרֵיהוֹן לְחֻצָּאִין : וְהַכְנִיסוּן. כְּשֶׁהוֹן מְחַלְקִים : לְתוֹךְ הַבַּיִת. דְּהֵינּוּ לְתוֹךְ אֵהָל אֶחָד : רַבִּי דוֹסָא בֶן הֶרְפִּינְס מְטָהֵר. דְּסָבֵר לֹא מְצַטְרְפִי לְכַשְׁעוֹר : הַנוֹגַע בְּכֻשְׁנֵי חֻצָּאי זֵיתִים מִן הַנִּבְלָה. פֶּתַח בְּאֵהָל וּמִפְרֵשׁ בְּנִבְלָה, לוֹמַר לָךְ דְּכִי הֵיכִי דְסָבִירָא לִיהּ לְרַבִּי דוֹסָא שְׂאִין מְצַטְרְפִין לְטַמְאָת אֵהָל, הֵכִי נִמְי סָבִירָא לִיהּ דְּאִין מְצַטְרְפִין לְטַמְאָת מִגַּע וּמִשָּׂא, בֵּין בִּמְת בֵּין בְּנִבְלָה : הַנוֹגַע בְּכַחְצֵי זֵית וּמִאֵהִיל עַל פְּחָצֵי זֵית. שֶׁהַמִּאֵהִיל עַל הַמֵּת, טָמֵא כְּאֵלוֹ הָיָה עִם הַמֵּת בְּאֵהָל. וּבִגְמָרָא בְּפֶרֶק הָעוֹר וְהַרְטָב מוֹקֵי הֶנֶךְ מִאֵהִיל דְּרִישָׁא בְּטַמְאָה רְצוּצָה, שְׂאִין בֵּין הַטַּמְאָה וּבֵין הָאֵהָל פּוֹתַח טַפַּח, וּמִשּׁוּם הֵכִי חֲכָמִים מִטְמָאִין, דְּכֻלָּה נִגְיָעָה הִיא. וְסִיפָא דְאָמַר אָבֵל הַנוֹגַע בְּכַחְצֵי זֵית וְדָבָר אַחַר מִאֵהִיל עָלָיו וְכוּ' דְמוֹדוֹ רַבְּנָן דְּטָהוֹר, מִיָּרִי כְּשֵׁישׁ פּוֹתַח טַפַּח {א} בֵּין הַטַּמְאָה וּבֵין הָאֵהָל, דְּבָהָא מוֹדוֹ רַבְּנָן דְּאִין מְצַטְרְפִין, דְּנִגְיָעָה וְאֵהָל שְׁנֵי שִׁמּוֹת הֵן, וְכָל שֶׁהוֹן מִשְׁנֵי שִׁמּוֹת אִין מְצַטְרְפִין. וְרַבִּי דוֹסָא סָבֵר דְאֶפְלוּ בְּטַמְאָה רְצוּצָה אִין מְצַטְרְפִין, וְלֹא אֶפְלוּ לְמַגַּע וּמִשָּׂא. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי דוֹסָא : אָמַר רַבִּי מֵאִיר אִף בְּזוֹ רַבִּי דוֹסָא מְטָהֵר וְחֲכָמִים מִטְמָאִין. רַבִּי מֵאִיר פְּלִיג אֲתֵנָא קַמָּא דְאָמַר דְּכְשֵׁישׁ פּוֹתַח טַפַּח בֵּין הַטַּמְאָה וְאֵהָל מוֹדוֹ רַבְּנָן דְּטָהוֹר וְאִין מְצַטְרְפִין, וְאָמַר אִיהוּ דְאִף בְּזוֹ פְּלִיגֵי רַבְּנָן עַל רַבִּי דוֹסָא וְאָמְרֵי דְנִגְיָעָה וְאֵהָל חַד שְׂמָא הוּא {ב}, הִלְכָךְ מְצַטְרְפִין לְכַשְׁעוֹר וּמִטְמָאִין. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי מֵאִיר : חוּץ מִן הַמַּגַּע עִם הַמִּשָּׂא. כְּגוֹן שְׁנַגַּע בְּחֻצֵי זֵית וְהִסִּיט חֻצֵי זֵית : וְהַמִּשָּׂא עִם הָאֵהָל. שֶׁהִסִּיט חֻצֵי זֵית וְהִאֵהִיל עַל חֻצֵי זֵית : מִשֵּׁם אֶחָד. כְּגוֹן מִגַּע וּמִגַּע, מִשָּׂא וּמִשָּׂא, אֵהָל וְאֵהָל {ו} :

(ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} דְּלֵהֲכִי שְׁנָה מִעֲנִינָא דְרִישָׁא. דְּאִין דְּבָר אַחַר מִאֵהִיל עָלָיו וְעַל פְּחָצֵי זֵית אֵלָא אִם כֹּן אֵינָה רְצוּצָה, וּמִכָּלֵל דְרִישָׁא דְלֹא קִתְּנֵי הֵכִי, דְרְצוּצָה הִיא. מִהֲר"ם. וְעֵינן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : {ב} מִאֵהִיל כּוּ'. יֵשׁ לְתַמָּה דְלֹא תִנֵּן נִמְי אוֹ כְּשֵׁנֵי חֻצֵי זֵיתִים מִאֵהִילִים עָלָיו כּוּ'. וְעֵינן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : {ג} אוֹ כּוּ' טָהוֹר. תִּימָה, הָא חַד שְׂמָא דְאֵהָל הוּא. וּמִהֲר"ם פִּרְשׁ, דְּהֵאִי מִאֵהִיל עַל פְּחָצֵי זֵית נִמְי בְּרְצוּצָה אֵירִי, וְהָיִי נִגְיָעָה וְאֵהָל. וְזֶה דְחִסַּק. וְנִרְאָה לִי דְהֲר"ב לֹא גָרַס לִיהּ וְכֹן בְּדָפוּס הַגְּמָרָא דְעֵדוּת לֹא גָרַס לִיהּ. וְעֵינן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : {ד} וְיִתְכּוֹן דְטַעְמוֹ דְחֻצֵינָן לְאֵהָל כְּמֵאן דְמְלִי טַמְאָה, מֵאַחַר שְׁגִזְרַת הַכְּתוּב הוּא שְׂכָל אֲשֶׁר בְּאֵהָל טָמֵא : {ה} הַכָּל כּוּ'. מִסְקָנָא דְרַבְּנָן הִיא. מִהֲר"ם : {ו} וְלִתְנָא קַמָּא הוּא שְׂפִרְשׁ כֹּן. דְלְרַבִּי מֵאִיר אֵינָתָא נִמְי מִגַּע וְאֵהָל, דְחַד שְׂמָא נִינְהוּ : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בעבור שקדם מאמר רבי דוסא שלא יתחברו אצלו החלקים הנבדלים להשלים בהן שיעור לטמא בטומאת אהל התחייב דרך משל

שילמדך בו שזהו סברתו גם כן בכל מיני הטומאות ר"ל טומאת מגע וטומאת משא במת ונבלה ודע שהאדם החי כאשר האהיל על המת כבר נטמא כמו שהתבאר בזאת המסכתא ובזאת המשנה בתחלת הענין וזה שאמר שאם נגע בכחצי זית ומאהיל על כחצי זית או נגע בכחצי זית וכחצי זית מאהיל עליו או יהיה עמו באהל כמו שיהיה האדם וחצי זית תחת האהל ויוציא אבר מאיבריו חוץ מן האהל ונגע בחצי זית הנה זה הוא טמא אצל חכמי ויורה זה שנוגע ומאהיל הוא דבר אחד אצלם שאלו שני מינים משם אחד הוא. עוד אמר אחר זה אבל הנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית טהור וזה יורה שנוגע ומאהיל אינו משם אחד וביאורו בש"ס זה והבדילו הדין בו וזה שנוגע ומאהיל שני שמות כמו שאמר אבל הנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית טהור אמנם אמרו תחלה ובמת נוגע בכחצי זית ומאהיל על כחצי זית שהוא טמא וזה בתנאי זכרנו שם והוא שיהיה טמון על גבו חצי זית מן המת והטמנה שניה למעלה וביניהם פחות מגובה טפח וההטמנה העליונה מאהיל על זאת החצי זית עוד נגע חצי זית אחד מן המת וזהו ההפרש בין אבר מן החי ובין אבר מן המת בזאת ההטמנה העליונה שהוא יטמא לפי שיתחבר חצי זית שנגע בו לחצי זית שהאהיל עליו וכאילו נגע בו כזית מן המת ואמנם היה זה להיותו גבוה על זה החצי זית בפחות מטפח אשר הוא פחות משיעור האהל כמו שהתבאר לך וחשבנו ששני חצאי זיתים נגעו בו אולם אם היה בין שני אלו ההטמנות פותח טפח אשר הוא שיעור האהל לא יהיה טמא לפי שנוגע ומאהיל שני שמות וכן אמרו בש"ס (חולין דף קכה:) בטומאה רצוצה בין ב' מגדלין עסקינן ואין בהן פותח טפח וכן אם נגע ג"כ חצי זית בהטמנה השפלה ויהיה חצי זית אחר למעלה ממנו ר"ל תקועה בקרקעית המגדל העליון וביניהן פחות מטפח הנה הוא גם כן טמא על אלו הפנים אשר זכרנו בהיותנו חושבים הכל נגיעה בקורבתה פחות מטפח לחצי זית אחד מהדבר אשר האהיל או הוא איהל עליו אולם מאהיל ונוגע הנה לא יצטרף אצל החכמים כמו שעשו דמיון ואמרו אבל הנוגע בכחצי זית וכו' וחלק רבי מאיר על תנא קמא ואמר שחכמים ג"כ יסברו שאהל ונגיעה מצטרפים ואין הלכה כרבי מאיר והבן מכל זה שנוגע בחצי זית ומאהיל על חצי זית טהור ואם היה בין הטומאה והדבר אשר האהיל עליו פחות מטפח הנה הוא כאילו נגע בו ונחשבה נגיעה להתחברו עם זולתו לפי מה שקדם ביאורו אצל החכמים אולם ר' דוסא שאומר הנה הוא טהור ידמה אותו בדמיון נוגע ומאהיל ואצל החכמים כנוגע בשני חצאי זיתים בבת אחת והלכה

כחכמים : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ב

מִלֵּא תִרְוֹד רָקֵב שְׁנֵת־פֶּזֶר בְּתוֹךְ הַבַּיִת, הַבַּיִת
טָמֵא. וְרַבִּי שְׁמַעוֹן מְטִיָּהר. רַבִּיעִית דָּם
שֶׁנִּבְלָעָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת, הַבַּיִת טָהוֹר {ט}. נִבְלָעָה
בְּכִסּוּת, אִם מִתְּכַבֵּסֶת וְיוֹצֵא מִמֶּנָּה רַבִּיעִית
דָּם, טָמֵאָה. וְאִם לֹא, טָהוֹרָה {יא}, שְׁכַל הַבְּלוּעַ
שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְצִאת {יב}, טָהוֹר:

ר"ע מברטנורה מִלֵּא תִרְוֹד רָקֵב. דְּאִמְרוּן לְעִיל בְּרִישׁ פְּרָק ב' שֶׁהוּא מְטִמֵּא
בְּאֵהָל: שְׁנֵת־פֶּזֶר לְתוֹךְ הַבַּיִת {ז}. וְנִתְעַרַב בּוֹ עֶפֶר כֹּל שֶׁהוּא: וְרַבִּי שְׁמַעוֹן
מְטִיָּהר. דְּסָבַר סוּפוֹ כִּתְחַלְתּוֹ, מֵהַ תְּחַלְתּוֹ אִם נִקְבֵּר הַמֵּת בְּתַכְרִיכִים אוֹ
בְּאֵרוֹן שֶׁל עֵץ, אִין לוֹ רָקֵב, דְּבַעֲיָנָן שְׁלֵא יִהְיֶה דְבַר נִגְלָל {ח} עִמוֹ, אִף סוּפוֹ
לְאַחַר שֶׁנִּעְשָׂה רָקֵב אִם נִתְעַרַב עִמוֹ דְּבַר אַחַר אִינוֹ מְטִמֵּא. וְאִין הִלְכָה
כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: אִם מִתְּכַבֵּסֶת הַכִּסּוּת וְיוֹצֵא מִמֶּנָּה רַבִּיעִית דָּם. וְכִיצַד
מְשַׁעְרִין אוֹתָהּ, מְבִיא מִים בְּמִדָּה וּמְכַבֵּסָהּ בָּהֶן, וּמְבִיא מִים אַחֲרֵים
כְּמִדְתָּן וְנוֹתֵן בָּהֶן רַבִּיעִית דָּם {י}, אִם הָיָה מְרַאֲיָהוּ שׁוֹה הָרִי זוֹ טָמֵאָה,
וְאִם לֹא טָהוֹרָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} וְלִרְבוּתָא דְרַבְּנָן נִקְטַ כּוֹ, דְּאִף שְׁנֵת־פֶּזֶר וְגַם שְׁכַנְגָד זֶה מְאֵהִיל
עַל חֲצִי שְׁעוֹר וְכוּן כְּנִגְדָּה זֶה וְשִׁנֵּי אֶהְלוֹת הֵן, אֶפְלוֹ הֵכִי מִצְטַרְפִּין. רַש"י: {ח}
לִישְׁנָא דְגַמְרָא. וּפְרַשׁ רַש"י, כְּלוּמַר, הַמְגַלְגֵּל זֶה לְזֶה וְנִתְעַרַב זֶה עִם זֶה: {ט}
טָהוֹר. כְּלוּמַר, הַכֵּלִים הַבָּאִים אַחַר הַבְּלִיעָה לְתוֹךְ הַבַּיִת, אִינָם מְטִמְאִין: {י}
תּוֹסַפְתָּא. וּבְמִים רִאשׁוֹנִים בְּלִבָּד לֹא יוֹכַל לְשַׁעַר, שְׁאֶפְלוֹ אִם לֹא יִמְצְאוּ
רַבִּיעִית יוֹתֵר, יֵשׁ לוֹמֵר שְׂיִצָּא רַבִּיעִית דָּם וְנִשְׁאַר בְּבִגְד מִן הַמִּים. אִדָּךְ קָשָׁה,
דְּבִלָּא מְדִידַת מִים רִאשׁוֹנִים נְמִי יָכוֹל לִידַע, שְׂיִסְחֹט הַמִּים מִן הַכִּסּוּת וְיִמְדַּד
אוֹתוֹ, וְיָבִיא מִים אַחֲרֵים עִם רַבִּיעִית דָּם שְׂיִהְיֶה בֵּין הַכֵּל כְּשַׁעוֹר הַמִּים שְׂיִצָּא
מִן הַכִּסּוּת, וְאִם מְרַאֲיָהוּ שׁוֹה טָמֵאָה כּוֹ. וְיֵשׁ לוֹמֵר דְּאִין הֵכִי נְמִי, וְיֵמָה
שְׂהַצְרִיכוּ לְמִדָּה הֵינּוּ שְׂאִם יִמְצְאוּ רַבִּיעִית יוֹתֵר שְׁלֵא יִצְטַרְכוּ לְמִים אַחֲרֵים
כּוֹ. אֲבָל אִם לֹא מְצָא רַבִּיעִית אִזִּי מְבִיא אַחֲרֵים כְּמִדְתָּן, רוֹצֵה לוֹמֵר כְּמִדָּה
שְׂמְצָא אַחַר הַכְּבִיסָה, אֶלָּא שְׁנוֹתֵן בָּהֶם רַבִּיעִית דָּם וְעִם הַרַבִּיעִית דָּם הוּא
שְׂיִהְיֶה כְּמִדַּת הַמִּים מִן הַכְּבִיסָה. וְעֵין תּוֹסַפּוֹת יוֹם טוֹב: {יא} טָהוֹרָה. אִינָהּ
מְטִמְאָה בְּאֵהָל, וְהָרִי הִיא כְּכִסּוּת שֶׁנִּגְעָה בָּמֶת. הַרְמַב"ם. וְכוּן פְּרָשׁוֹ רַש"י
וְתוֹסַפּוֹת. וּמִהַר"ז וְהַרְמַב"ם הוֹכִיחַ דְּלִדְעַת הַר"ב דְּכֵלִים שֶׁנִּטְמְאוּ בְּמֶת
מְטִמְאִין בְּאֵהָל, צְרִיךְ לְדַחוֹת כְּמוֹ שֶׁכְּתוּבוֹ הַתּוֹסַפּוֹת דְּמִיָּרִי שְׂקִדָּם שֶׁנִּפְל
רַבִּיעִית נִבְלָע בְּכִסּוּת מֵהַ שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְצִאת וְנִתְבַטֵּל בְּבִגְד וְלֹא הָיָה רַבִּיעִית
שְׁלֵם מְעוּלָם: {יב} שְׂאִינוֹ יָכוֹל לְצִאת. פְּרוּשׁ, עַל יְדֵי כְּבִיסָה סָתָם, אִף עַל פִּי
שְׁעַל יְדֵי סָם יָכוֹל לְצִאת. דְּאִין דְּרַךְ לְהַקְפִּיד בְּכֵהָא גִּוְנָא. וּמֵהָאֵי טַעְמָא לֹא

קִשָּׁה מֵרִישׁ פָּרֶק ג' דְּעַרְלָה, בְּגָד שֶׁצָּבְעוּ כּוֹי, דְּהִתָּם בְּחֻזֵּיתָא נְהָנָה, אָבֵל בְּטַמְאָה בְּקַפִּידָא תִּלְיָא מִלְתָּא. תּוֹסְפּוֹת. וְעֵינַן תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: (עֵיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם כבר קדם בפי השני שמלא תרווד רקב ורביעית דם מטמאין באהל ואופן בחינת הבגד לידע אם יצא ממנו רביעית דם ויטמא באהל אשר יהיה בו תחלה כמו שביארו בתוספתא וזה שירחצו הכסות בשיעור ידוע מהמים עוד נקח כזה השיעור ממים יחובר אליו רביעית דם הנה אם היה מראיהן אחד באדמימות או יהיה מה שהורחץ בו הבגד טמא יותר אדום הנה נדע שיצא ממנו רביעית דם ויהיה זה הבגד מטמא באהל ואין הלכה כר' שמעון: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ג

נִשְׁפָּד בְּאֵוִיר, אִם הָיָה מְקוֹמוֹ קִטְפָּרֶס וְהָאֵהִיל עַל מְקַצְתּוֹ, טְהוֹר. הָיָה אֲשַׁבְּרוֹן, אוֹ שֶׁקָּרַשׁ, טָמֵא. נִשְׁפָּד עַל הָאֵסְקָפָה וְהִיא קִטְפָּרֶס {יז}, בֵּין מִבְּפָנִים בֵּין מִבְּחוּץ, וְהִבִּית מֵאֵהִיל עָלָיו, טְהוֹר. הָיָה אֲשַׁבְּרוֹן אוֹ שֶׁקָּרַשׁ, טָמֵא. כָּל שְׁבִימָת, טָמֵא, חוּץ מִן הַשְּׂנִים וְהַשְּׁעָר וְהַצְּפָרוֹן. וּבִשְׁעַת חֲבוּרוֹ, הַכֹּל טָמֵא:

ר"ע מברטנורה נִשְׁפָּד בְּאֵוִיר. בְּתוֹךְ הַבַּיִת {יג}: אִם הָיָה מְקוֹמוֹ קִטְפָּרֶס. אִם הַמְּקוֹם שֶׁנִּשְׁפָּד בּוֹ הֵדֵם הָיָה מְדֻרָּן: וְהָאֵהִיל. אָדָם עַל מְקַצְתּוֹ: טְהוֹר. דְּקִטְפָּרֶס אֵינּוּ חֲבוּר: הָיָה אֲשַׁבְּרוֹן. מְקוֹם הַמְּכַנֵּס כְּמוֹ בְּתוֹךְ גִּמָּא: אוֹ שֶׁקָּרַשׁ. הֵדֵם וְאֶפְלוֹ קִטְפָּרֶס, הֵנִי חֲבוּר וְטָמֵא, וְאֶפְלוֹ הָאֵהִיל עַל קַצְתּוֹ: נִשְׁפָּד עַל הָאֵסְקָפָה. כְּמִין אֲצִטְבָּא שֶׁלְּפָנֵי פֶתַח הַבַּיִת: וְהִיא קִטְפָּרֶס בֵּין מִבְּפָנִים. שֶׁמִּשְׁפָּע לְצַד פָּנִים: בֵּין מִבְּחוּץ. שֶׁמִּשְׁפָּע לְצַד חוּץ {טו}: וְהִבִּית מֵאֵהִיל. עַל מְקַצְתּוֹ: טְהוֹר. כָּל מֵה שְׁבִימָת מִטְּמֵאת אֵהֵל, אֵף עַל פִּי שְׁסוּפּוֹ שֶׁל דָּם לִירֵד לְפָנִים, דְּאֵינּוּ חֲבוּר: חוּץ מִן הַשְּׂנִים וְהַשְּׁעָר וְהַצְּפָרוֹן. דְּכִתִּיב (בְּמִדְבָר יט) בְּעֵצִים, מֵה עֵצִים שֶׁנִּבְרָא עִמּוֹ וְאֵין גִּזְעוֹ

מחליף, אף כל שנברא עמו ואין גזעו מחליף. יצאו שנים שלא נבראו עמו, יצאו שער וצפרו שגזעו מחליף {טו}: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יג} וקשה, הרי הבית מאהיל על האדם ועל הטמאה כלה ויטמאהו לאדם כו'. והרמב"ם ס"ס, והאהיל הבית כו' וכמו שכתב הר"ב בבבא שניה. ומהר"ם פרש בחצר שאין עליו גג: **{יד}** קטפרס. ואסקפה דנקט, משום פלים דקדם שפיקה, שאם נשפך בתוך הבית טמאים. אבל על האסקפה אפשר שלא נכנס פלו בחבור אפלו שעה אחת. הרמב"ד. ועין תוספות יום טוב: **{טו}** והוי זו ואין צריך לומר זו. והרא"ש פרש, בין מה שיש מן אסקפה לתחת תקרת הבית בין מה שיש בחוץ כלה מקום מדרון והדם נשפך בכלה, נמצא מקצתו תחת האהל ומקצתו חוץ לאהל, הבית טהור, דאין קטפרס חבור: **{טז}** ואף דבשר נמי מחליף, מכל מקום נפר בו חריץ או גמא. גמרא. מה שאין כן שער וצפרו: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמרו באויר ירצה בו בתוך הבית ואמרו והאהיל רמז אל הבית ר"ל כאשר האהיל הבית למקצתו הבית טהור וידוע כי כאשר אמרנו הבית טהור הכונה בו שלא יטמא מה שבתוכו מהאדם וכלים: וקטפרס הוא מקום משופע אשר לא ינוח בו הדבר אבל יתגלגל וירד: ואשבורן המקום אשר יהיה בו קרקע כאשר ירד בו דבר יעמוד וינוח: **ושקיש**. נקפה: ואסקופה היא כמו מצבה קטנה לפני הבתים בין המזוזות ואמר שאם היתה האסקופה [אולי צ"ל משופעת לפנים] מיוחסת לפנים מהבית או לחוץ והיו [מזוזות] הבית מסודרות על זאת האסקופה ונשפך עליה רביעית דם הנה זה הבית טהור ואע"פ שהוא מאהיל על המקום אשר נשפך עליו רביעית דם כי גם שם לא ינוח לו והוא כמו שנבלע בתוך הבית אשר הבית טהור ואם היה באסקופה קרקעית ועמד הדם בו ולא היה יורד נראה דצ"ל או שנקפה. אבל נקפה הדם עליו אצל שפיכותו כל הבית טמא: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ד

פיצד. הית מבוחוץ ושערו בפנים, הבית טמא. עץ שיש עליו פזית בשר, הכניס מקצתו מבפנים והבית מאהיל עליו, טמא. שני עצמות ועליהן כשני חצאי זיתים בשר {יח},

הַכְּנִיס מִקְצָתָם מִבְּפָנַיִם וְהַבִּית מֵאַהֲלֵי
עֲלֵיהֶם, טָמֵא. הָיוּ תְּחוּבִים בְּיַדֵי אָדָם, טָהוֹר,
שֶׁאִין חֲבוּרֵי אָדָם חֲבוּר :

ר"ע מברטנורה **הַבִּית טָמֵא**. כָּל מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ טָמֵא, שֶׁהָרִי מֵאַהֲלֵי עַל
הַשָּׁעַר הַמְּחַבֵּר לַמֵּת : **עֵצָם שֵׁשׁ עָלְיוֹ כְּזֵית בָּשָׂר**. הָעֵצָם נֶחְשָׁב יָד לַבָּשָׂר
{יז} : **תְּחוּבִים בְּיַדֵי אָדָם**. שֶׁלֹּא הָיָה הַבָּשָׂר מְחַבֵּר לְעֵצָם מַעֲקָרוֹ, אֲלָא
אָדָם תְּחָבוּ לָשֵׁם כְּדָרְדָּר שֶׁתּוֹחֲבִים הַבָּשָׂר בְּשִׁפּוּד : (ר"ע מברטנורה).

עֵיקַר תּוּי"ט {יז} וְיָד לַמֵּת יִלְיָף לִיהָ בְּגִמְרָא. וְעֵינֵי תוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : {יח} **כְּשֵׁנִי**
כו'. וְסִבְרָא לִיהָ יֵשׁ יָד לְפָחוֹת מִכְּזֵית. אִי נִמְי בְּעֵצָם שֵׁשׁ בּוֹ מִחַ וּמִשׁוּם
שׁוֹמֵר. מִהֲר"ם : (עֵיקַר תּוּי"ט).

רמב"ם **תְּחוּבִים בְּיַדֵי אָדָם**. שִׁיחֵי זֶה הַבָּשָׂר תְּחָבוּ אָדָם בַּעֲצָם כִּמוֹ שִׁיקַח
חֲצִי זֵית מִבָּשָׂר הַמֵּת וְנִקֵּב אוֹתוֹ בַּעֲצָם ג"כ מִן הַמֵּת כִּמוֹ שִׁיתְּחַב הַבָּשָׂר
בְּשִׁפּוּד אִם לֹא שִׁיחֵיהָ הַבָּשָׂר מִתְּחַבֵּר בַּעֲצָם חֲבוּר טַבְעִי : (רמב"ם)

פּוּק ג - מִשְׁנֵה ה

אִיזְהוּ דָם תְּבוּסָה {יט}. הַמֵּת שֶׁיִּצָּא מִמֶּנּוּ
שְׂמִינִית בְּחֵיָיו וְשְׂמִינִית בְּמוֹתוֹ {כ}, דְּבָרֵי רַבִּי
עֲקִיבָא. רַבִּי יִשְׁמַעֵאל אוֹמֵר, רַבִּיעִית בְּחֵיָיו
וְרַבִּיעִית בְּמוֹתוֹ, נֹטֵל מְזָה וּמְזָה רַבִּיעִית. רַבִּי
אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, זֶה וְזֶה כִּמְיָם.
אִיזְהוּ דָם תְּבוּסָה. צְלוּב שֶׁדָּמוֹ שׁוֹתֵת {כא}
וְנִמְצָא תְּחֻתָּיו רַבִּיעִית דָּם, טָמֵא. אֲבָל הַמֵּת
שֶׁדָּמוֹ מְנִטֵף וְנִמְצָא תְּחֻתָּיו רַבִּיעִית דָּם, טָהוֹר.

רבי יהודה אומר, לא כי, אלא השותת, טהור. והמנטף, טמא:

ר"ע מברטנורה איזוהו דם תבוסה. אמתניתין דלעיל דפרק ב' [משנה ב'] קאי, דקתני רביעית דם תבוסה טמא, וקמפרש הכא איזוהו דם תבוסה: **שמינית בחייו ושמינית במותו**. מצטרפים לרביעית: **רביעית בחייו ורביעית במותו**. שנתערבו ונטל מן התערבת רביעית, זהו דם תבוסה. אבל שמינית בחייו ושמינית במותו, לא: זה וזה. דרבי עקיבא ודרבי ישמעאל: **כמים**. ואין מטמאין: **ואיזוהו דם תבוסה**. שטמא: **צלוב שדמו שותת**. ויורד בלא הפסק, מפני שטפה של מיתה מערבת בו **[כב]**. אבל נוטף, שיורד טפה אחר טפה, קמא קמא בטל וטהור: **רבי יהודה אומר לא כי**. כלומר לא כן הדבר: **אלא השותת טהור**. שאני אומר אותה טפה שהנשמה תלויה בה עמדה לה על גבי העץ **[כג]** שהוא תלוי בו, ואין בדם זה אותה טפה אחרונה של מיתה: **והמנטף טמא**. ולא אמרינו קמא קמא בטל, דסבר רבי יהודה אין דם מבטל דם. והלכה כרבי עקיבא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[יט]** דם תבוסה. הלכה למשה מסיני דם המת ברביעית, והנזיר מגלח עליו, וחיבין עליו על טמאת מקדש וקדשיו. ומדברי סופרים הוסיפו דם תבוסה למשא ומגע ואהל לבד: **[כ]** **שמינית כו'**. כלומר לאפוקי רבו בחייו, דלא גזרו בזה. רש"י: **[כא]** **שדמו שותת**. כלומר, שדרך הצלוב שיהא דמו שותת. וכן אבל המת כו', מסתמא שדמו מנטף: **[כב]** דלא מיבטל ההוא דלאחר מיתה שהיה הרבה. אבל נוטף, קמא קמא בטל, ואפלו הוא מרבה בטלה, שלא נפל ביחד. רש"י: **[כג]** אבל מת מטמא במנטף אפלו מנח במטה, דשאני מטה דהוא חלול והדם בוקע ויורד ומתאסף יחד. גמרא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר קדם בפי השני דם תבוסה מטמא באהל. ושמינית חצי הרביעית וכבר ביארנו שיעור רביעית. ודע שהדם אשר יגיר מהאדם והוא כמו דם ההקזה והנגע והדומה לו הנה הוא טהור לדברי הכל והוא כמים. ואשר יגיר מן המת הוא כמו המת עצמו ובתנאי שיהיה רביעית כמו שהתבאר וכאשר הגיר קצת מרביעית והוא חי וקצתו והוא מת ולא נדע אם רוב הרביעית נגר אחר המות או לפניו או היה חצי בחיים וחצי אחר המות זהו דם תבוסה והוא יותר קל בדיני הטומאה מדם המת לפי מה שהתבאר **[צ"ל בפ"י דנדה דף ע"א]** בז' מנזירות: **וניטל מזה ומזה רביעית**. ירצה בו שרביעית מאלו השני רביעיות המעורבות הוא אשר יטמא באהל ור' אלעזר בן יהודה אמר שזה שאמר ר' ישמעאל עם מה שאמר ר' עקיבא לא יטמא אחד מהן ואמנם הוא כמים ואמנם דם תבוסה אצלו מה שיגיע מהתלוי אצל תלייתו: **ושותת**. הוא הדבר אשר נגר והוא הדם שהנפש יוצאה בו: **ומנטף**. הוא הדם הנוטף טפה טפה כמו שיקרה אחר יציאת רוב הדם מהעורקים הנה הדם יוצא טפה אחר טפה ור' יהודה עיין עיון אחר ואמר שהדם הנגר הוא באדם חי אצל יציאתו ולזה לא יטמא והדם המנטף אמנם יצא כן אצל יציאתו ובעת המות והלכה כר"ע: (רמב"ם)

פרק ג - משנה ו

כַּזִּית מִן הַמֵּת, פְּתָחוּ בְּטַפַּח, וְהַמֵּת, פְּתָחוּ
בְּאַרְבָּעָה טַפָּחִים, לְהַצִּיל הַטְּמֵאָה עַל
הַפְּתָחִים. אָבֵל לְהוֹצִיא הַטְּמֵאָה, בְּפוֹתַח טַפַּח.
גְּדוֹל מִכַּזִּית, כַּמֵּת. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, הַשְּׂדֵרָה
וְהַגְּלָגֶלֶת, כַּמֵּת {כה} :

ר"ע מברטנורה כַּזִּית מִן הַמֵּת פְּתָחוּ בְּטַפַּח. הַמֵּת בְּבֵית וְלוֹ פְּתָחִים הַרְבֵּה,
כָּל הַכֵּלִים הַמְּנַחִים בְּחִלְלֵי הַפְּתָחִים תַּחַת הַמַּשְׁקוּף שֶׁל פְּתָח מִבְּחוּץ, אֵף
עַל פִּי שֶׁהַפְּתָחִים נְעוּלִים וַיֵּשׁ הַפֶּסֶק בֵּין אֵהָל הַמֵּת לְאֵהָל הַכֵּלִים, כִּלְוֹן
טַמְאִין. דִּגְזָרוּ חֲכָמִים טַמְאָה עַל הַמְּקוֹם שֶׁהוּא דֶרֶךְ יְצִיאַת טַמְאָה
שְׂסוּפוֹ שֶׁל מֵת לְצֵאת דֶרֶךְ שָׁם, וְכִשְׂאִין יוֹדְעִים בְּאִיזָה מְקוֹם יוֹצִיאֻהוּ,
כִּלְוֹן טַמְאִין. וְאִם יֵשׁ כַּזִּית מִן הַמֵּת בְּבֵית וְחָשַׁב לְהוֹצִיאֹו בְּחִלּוֹן שְׂיֵשׁ בוֹ
פוֹתַח טַפַּח, מֵצִיל עַל כָּל הַפְּתָחִים הַנְּעוּלִים, כִּיִּן שְׂיֹודַע הַמְּקוֹם שְׂסוּפָה
שֶׁל טַמְאָה לְצֵאת דֶרֶךְ שָׁם. וְאִם הוּא מֵת שְׁלָם וְחָשַׁב לְהוֹצִיא דֶרֶךְ חִלּוֹן
שְׂיֵשׁ בוֹ אַרְבָּעָה, מֵצִיל עַל כָּל הַפְּתָחִים הַנְּעוּלִים, דְּבִשְׁעוֹר אַרְבָּעָה טַפָּחִים
שְׂעָרוֹ חֲכָמִים שָׂרְאוּי לְהוֹצִיא הַמֵּת : אָבֵל לְהוֹצִיא אֶת הַטְּמֵאָה בְּפוֹתַח
טַפַּח. אֶפְלוּ מֵת שְׁלָם טַמְאָה יוֹצֵאָה דֶרֶךְ חִלּוֹן כָּל זְמַן שֶׁהוּא פְּתוּחַ,
וּמִטַּמְא הַכֵּלִים שְׁבַבִּית שְׂבָצָדוֹ {כד} אִם יֵשׁ בְּחִלּוֹן פּוֹתַח טַפַּח : גְּדוֹל
מִכַּזִּית כַּמֵּת. דְּוָקָא כַּזִּית מְצַמְצֵם פְּתָחוּ בְּטַפַּח. אָבֵל יוֹתֵר מִכַּזִּית דִּינֹו
כָּאֵלוּ הִיָּה מֵת שְׁלָם, וְאִין מֵצִיל עַל הַפְּתָחִים הַנְּעוּלִים עַד שְׂיֵהָא בוֹ
אַרְבָּעָה : רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר הַשְּׂדֵרָה וְהַגְּלָגֶלֶת. שְׂבַבִּית, דִּינֹו כַּמֵּת שְׁלָם,
וְאִם חָשַׁב לְהוֹצִיאָן דֶרֶךְ חִלּוֹן, אִין מֵצִיל עַל הַפְּתָחִים הַנְּעוּלִים עַד שְׂיֵהָא
בוֹ אַרְבָּעָה. וְכֹן הִלְכָה {כו} : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כד} וְהוּא הַדִּין דְּהוּא מְצִי לְפָרֵשׁ בְּכֵלִים שְׂמְנָחִים בְּחִלְלֵי הַחִלּוֹן
אוֹ הַפְּתָח : {כה} הַשְּׂדֵרָה כּו'. אֵף עַל פִּי שְׂאִין כַּזִּית בְּשָׂר : {כו} אוֹלֵי שְׂסוּבֵר
דְּרַבִּי יוֹסִי לֹא פְּלִיג. אָבֵל אִינִי יוֹדַע מִנִּין לוֹ. וְהַרְמַב"ם כָּתַב שְׂאִינֹו הִלְכָה :
(עיקר תוי"ט).

רמב"ם השרש אצלנו אם היה המת בבית ולזה הבית שערים רבים מכל הצדדים והיה משקוף הבית יוצא על השעריי כמו המשקופוי היוצאין חוץ מהבתים הנה כל מי שישב חוץ מהבית תחת זה המשקוף היוצא מן הבית הנה הוא טמא מפני השער ואע"פ שהשער נעול ר"ל כל שערי הבית ואם היו כולן נעולוי הנה הבית מטמא כל סביביו ואם פתח אחד מהן שיצא ממנו הנה הפתח לבד טמא וישאר הבית כולו מחוץ טהור ואפי' היושבים תחת המשקופים היוצאים מחוץ מכל הפתחים טהורים כאשר הפתחים נעולים וזהו ענין מציל על הפתחים ואם היה המת בכללו בבית הנה יצטרך שיהיה בפתח המציל על הפתחים ארבעה טפחים ואם מה שבבית הוא כזית מן המת יצטרך שיהיה בפתח המציל על הפתחים טפח וזה כולו אשר אמר על הפתחים אם היו אלו הפתחים כולן נעולים אולם אם היו פתוחים אע"פ שהוא יחשוב על אחד מהן לבד שיצא ממנו המת הנה כל מי שישב תחת המשקוף המחובר בבית הוא טמא אע"פ שלא יהיה בזה הפתח הפתוח זולת טפח על טפח וזהו ענין אמרו אבל להוציא את הטומאה בפותח טפח :

ואמר גדול מכזית כמת ר"ל שיצטרך פתח מד' ואז יציל על הפתחים וכן סברת רבי יוסי בשדרה וגולגולת ואינו הלכה : (רמב"ם)

פרק ג - משנה ז

טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוּם טַפַּח, מְרַבֵּעַ, מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה, וְחוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטְּמֵאָה. פִּיצַד. בֵּיב שֶׁהוּא קָמוּר תַּחַת הַבַּיִת, יֵשׁ בוֹ פוֹתַח טַפַּח וַיֵּשׁ בְּיָצִיאָתוֹ פוֹתַח טַפַּח, טְמֵאָה בְּתוֹכוֹ, הַבַּיִת טָהוֹר. טְמֵאָה בַּבַּיִת, מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ טָהוֹר, שֶׁדָּרָךְ הַטְּמֵאָה לְצֵאת וְאִין דִּרְכָּה לְהַכְפִּיֵס. יֵשׁ בוֹ

פּוֹתַחַ טַפַּח וְאִין בִּיצִיאַתּוֹ פּוֹתַחַ טַפַּח, הַטְּמָאָה בְּתוֹכוֹ, הַבַּיִת טָמֵא. טְמָאָה בַּבַּיִת, מֵה שְׁבַתּוֹכוֹ טְהוֹר, שְׁדַרְדָּר הַטְּמָאָה לְצֵאת וְאִין דְּרַכָּה לְהַכְּנִס. אִין בּוֹ פּוֹתַחַ טַפַּח וְאִין בִּיצִיאַתּוֹ פּוֹתַחַ טַפַּח, טְמָאָה בְּתוֹכוֹ, הַבַּיִת טָמֵא. טְמָאָה בַּבַּיִת, מֵה שְׁבַתּוֹכוֹ טָמֵא. אֶחָד חוֹר שְׁחַרְרוּהוּ מִיָּם אוֹ שְׂרָצִים, אוֹ שְׁאַכְלָתוֹ מַלְחָת, וְכֵן מְרַבֵּד שֶׁל אַבְנִים, וְכֵן סִנְאָר שֶׁל קוֹרוֹת. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל אֶהֱל שְׁאִינוֹ עָשׂוּי בְּיַד אָדָם, אִינוֹ אֶהֱל. וּמוֹדָה בְּשִׁקִּיפִים וּבְסַלְעִים:

ר"ע מברטנורה טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוּם טַפַּח. דף שֶׁהוּא רָחֵב טַפַּח עַל טַפַּח וְגַבְהָ מִן הָאֶרֶץ טַפַּח **[כז]**, וּמֵאֵהִיל עַל כְּזֵית מִן הַמַּת וְעַל הַפְּלִים, מְבִיא אֶת הַטְּמָאָה עַל הַפְּלִים: **מְרַבֵּעַ.** שְׂאֵם הִיָּה רָחֵבוֹ פְּחוֹת מִטַּפַּח אָף עַל פִּי שְׁהִיָּה אֶרְכוֹ שְׁנֵי טַפַּחִים, לֹא אֶמְרִינָן שִׂים מֵה שְׁיִתֵּר עַל אֶרְכוֹ בְּרַחֲבוֹ וְרַבְעֵהוּ, לְהַכִּי קַתְנֵי מְרַבֵּעַ, שְׁצָרִיד שְׁיֵהָא בְּרַחֲבוֹ טַפַּח וּבְאֶרְכוֹ טַפַּח: **כִּיצַד.** כְּלוּמַר כִּיצַד חוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטְּמָאָה: **בֵּיב שֶׁהוּא קַמּוּר.** חֲפִירָה בְּקַרְקַע וּמְקַרָּה, וְהִינּוּ קַמּוּר, וְשֵׁם יוֹרְדִים שְׂפָכִים שְׁבַבִּית וּמְשֵׁם יוֹצְאִים לְרִשׁוֹת הַרְבִּים: **יֵשׁ בּוֹ פּוֹתַחַ טַפַּח.** דְּהִינּוּ טַפַּח עַל טַפַּח בְּרוּם טַפַּח בְּבֵיב עֲצָמוֹ: **וּבִיצִיאַתּוֹ.** בְּפִתַח הַבֵּיב שְׁמִמְנוֹ יוֹצְאִין הַמַּיִם לְרִשׁוֹת הַרְבִּים: **טְמָאָה בְּתוֹכוֹ.** כְּזֵית מִן הַמַּת בְּתוֹדַת הַבֵּיב. דְּכְזֵית מִן הַמַּת פְּתַחוֹ בְּטַפַּח: **הַבַּיִת טְהוֹר.** שֶׁהַטְּמָאָה יוֹצְאָה דְּרַדְּרָה פְּתַח הַבֵּיב הַיּוֹצֵא לְרִשׁוֹת הַרְבִּים. וְהִינּוּ דְקַתְנֵי חוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטְּמָאָה: **טְמָאָה בַּבַּיִת מֵה שְׁבַתּוֹדַת הַבֵּיב טְהוֹר.** דְּאִין דְּרַדְּרָה טְמָאָה לְהַכְּנִיסָהּ דְּרַדְּרָה פְּתַח הַבֵּיב, שְׁדַרְדָּר הַטְּמָאָה לְהוֹצִיאָהּ דְּרַדְּרָה פְּתַח הַבַּיִת וְלֹא לְהַכְּנִיסָהּ לַבֵּיב: **וְאִין בִּיצִיאַתּוֹ פּוֹתַחַ טַפַּח טְמָאָה בְּתוֹכוֹ הַבַּיִת טָמֵא.** דְּטְמָאָה עוֹלָה מִן הַבֵּיב לַבַּיִת כִּינּוּן שְׂאִין לֵה דְּרַדְּרָה לְצֵאת דְּרַדְּרָה פְּתַח הַבֵּיב הַיּוֹצֵא לְרִשׁוֹת הַרְבִּים, דְּכָל פְּחוֹת מִטַּפַּח אִין הַטְּמָאָה יוֹצְאָה: **אִין בּוֹ פּוֹתַחַ טַפַּח וְאִין בִּיצִיאַתּוֹ פּוֹתַחַ טַפַּח.** לְחַנּוּם נִקְטָו וְאִין בִּיצִיאַתּוֹ פּוֹתַחַ טַפַּח, דְּכִינּוּן דְּאִין בּוֹ פּוֹתַחַ טַפַּח, עַל יְצִיאַתּוֹ לֹא חִישִׁינּוּ, דְּכֹאֵלוּ אִין שֵׁם חָלָל כָּלֵל דְּמִי וְהָרִי הַבֵּיב נְחָשֵׁב כְּקַרְקַע הַבַּיִת, וְאֶמְרוּ חֲכָמִים כָּל אֲשֶׁר בָּאֶהֱל יְטָמֵא, לְרַבּוֹת קַרְקַעִיתוֹ שֶׁל בַּיִת כְּמוֹהוּ עַד הַתְּהוּם **[כח]**: **אֶחָד חוֹר שְׁחַרְרוּהוּ מִיָּם.** הָאִי פּוֹתַחַ טַפַּח שְׁמִבִּיא אֶת הַטְּמָאָה **[כט]**, לֹא שְׁנָא אִם נַעֲשֶׂה הַחוֹר הַזֶּה עַל יְדֵי מַיִם אוֹ שְׁנִקְבּוּהוּ שְׂרָצִים: **אוֹ שְׁאַכְלָתוֹ מַלְחָת.** לְשׁוֹן אֶרֶץ מַלְחָה. כְּמִין עֶפֶר לָבֵן דּוּמָה לְמַלַּח וּמִתְאַפֵּל וְנוֹפֵל וְנַעֲשֶׂה חוֹר מֵאֵלָיו: **מְרַבֵּד שֶׁל אַבְנִים.** אַבְנִים גְּדוֹלוֹת עָרוּכוֹת וְסִדּוּרוֹת זֹו עַל זֹו, וּפְעָמִים שְׁהֶאֱחַת סְדוּרָה עַל גְּבִי שְׁתֵּים

וְהִתְחַתְּנוֹת מִפְרָדוֹת זֶה מֵזֶה וַיֵּשׁ שָׁם אֶהֱל טַפַּח : **סוֹאֵר שֶׁל קוֹרוֹת**. קוֹרוֹת עֲרוּכוֹת זֶה עַל זֶה וְעוֹמְדוֹת לְבִנְיָן, וּפְעָמִים שְׁיֵשׁ בִּינֵיהֶן אֶהֱל טַפַּח : **כָּל אֶהֱל שְׂאִינוֹ עֲשׂוּי בִּידֵי אָדָם אֵינוֹ אֶהֱל**. דִּלְיָי אֶהֱל מִמְּשָׁכֹן **[ל]**, מֵה לְהֵלֶן בִּידֵי אָדָם אֶף כָּאֵן בִּידֵי אָדָם : **בְּשָׂקִיפִים**. תִּרְגוּם סְעִיפֵי הַסְּלָעִים, שְׂקִיפֵי כִיפָא : **וּבְסָלְעִים**. בְּנִקְיָי הַסְּלָעִים. וּשְׂקִיפֵי וּנְקִיָּי הַסְּלָעִים אֶחָד הוּא, אֶלָּא שְׁזָה נַעֲשֶׂה עַל יְדֵי מְטָר וְזָה נַעֲשֶׂה מֵאֱלֹו. וְאֶף עַל גֵּב דְּלֵא נַעֲשׂוּ בִּידֵי אָדָם מוֹדָה בְּהֵם רַבִּי יְהוּדָה, דְּלֵא יְלִיף גְּזָרָה שְׁוֵה דְּאֶהֱל אֶהֱל מִמְּשָׁכֹן אֶלָּא לְפוֹתַח טַפַּח בְּלִבָּד, אֶבֶל בְּיוֹתֵר מִטַּפַּח, כְּגוֹן מְלֵא אֶגְרוֹף, אֶמְרִינֵן בְּסִכָּה **[רִישׁ]** פֶּרֶק הַיֵּשׁוֹן דְּמוֹדָה רַבִּי יְהוּדָה שְׂאֶפְלוֹ נַעֲשֶׂה מֵאֱלֹו מְבִיא אֶת הַטַּמָּאָה. וְכֵן בְּשָׂקִיפִים וּבְסָלְעִים **[לֵא]**. וְאִין הֶלְכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה : **(רִישׁ ע מברטנורה)**.

עִיקַר תוּי"ט [כז] וְצָרִיךְ שְׂיָהָא הֶחֱלַל פְּנוּי טַפַּח, שְׂאָם לֹא כֵן דְּהַטַּמָּאָה מִמְּעֻטָּת אֶת הֶחֱלַל טַפַּח, טַמָּאָה רְצוּצָה הִיא. הַר"א : **[כח]** פְּרוּשׁ, בְּטַמּוֹן בְּתוֹדָה הַקְּרָקַע. וְעֵינֵן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : **[כט]** הַרְמַב"ם. וְאֶתִי שְׂפִיר דְּמִפְרָשׁ נְמִי לְמְבִיא אֶת הַטַּמָּאָה. וְהַר"שׁ שְׂמִפְרָשׁ כִּי צָד אַחוּצָא וְלֹא אִמְבִּיא כּוֹי, לֹא סִיִּים כָּאֵן לְמְבִיא כּוֹי. וְהַר"ב הַרְכִּיב שְׁנֵי הַפְּרוּשִׁים וְלֹא דָק : **[ל]** סִכָּה רִישׁ פֶּרֶק ב'. וְעֵינֵן שָׁם בְּתוֹסְפוֹת : **[לֵא]** כְּלוֹמֵר שְׁיֵשׁ בְּהֵם חוֹר גְּדוֹל. גְּמָרָא : **(עִיקַר תוּי"ט)**.

רמב"ם ביב. הִיא הַחֲפִירָה אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ בִּיסוּדוֹת הַבָּתִּים וְהַדִּירוֹת לַהֲגַרַת הַמַּיִם וְיִלְךְ תַּחַת הָאָרֶץ וַיֵּצֵא לְמִקּוּם אַחֵר :
וְקַמּוֹר מִכּוּסָה וְכֹבֵר בְּאֵרְנוּ זֶה בַּעִירוֹבִין **[בפ"ח]** :

וְאִמֵּר **יש בו פותח טפח**. יִרְצָה בּוּ בְּזֹאת הַחֲפִירָה אֲשֶׁר תִּקְרָא בִּיב וַיֵּצֵאתוּ הוּא פוֹתַח זֶה הַבִּיב אֲשֶׁר יֵצֵאוּ מִמֶּנּוּ הַמַּיִם הַנִּגְרִים בּוּ וַיִּתְבַּאֵר מִזֶּה כִּי כֹאֲשֶׁר הִיָּה בַּפְתַּח הַבִּיב פוֹתַח טַפַּח וַיֵּצֵאתוּ פוֹתַח טַפַּח וְהִיתָה הַטּוֹמָאָה בְּזֶה הַבִּיב הַבֵּית טְהוֹר לְפִי שֶׁהַטּוֹמָאָה תֵּצֵא דֶרֶךְ יֵצֵאת הַבִּיב אֲשֶׁר בּוּ טַפַּח וְלֹא תִכְנַס לְבֵית וְכֵן אִם הִיתָה הַטּוֹמָאָה בְּבֵית הֵנָּה לֹא יִטְמָא מֵה שְׁבִיב לְפִי שֶׁהַטּוֹמָאָה לֹא תִכְנַס מִפְתַּח הַבִּיב כֹּאֲשֶׁר בּוּ טַפַּח וְכֹבֵר הִשְׂרַשְׁנוּ לְךָ שֶׁטַפַּח עַל טַפַּח חוּצָא בְּפָנֵי הַטּוֹמָאָה וְדֶרֶךְ טוֹמָאָה לְצֵאתָ וְאִין דֶּרְכָה לְהַכְנִס אֹולָם אִם הִיָּה בַּפְתַּח הַבִּיב טַפַּח וְלֹא תִהְיֶה בִּיצִיאָה טַפַּח וְתִהְיֶה טוֹמָאָה בְּתוֹךְ הַבִּיב הֵנָּה הִיא תֵּצֵא מִפְתַּח הַבִּיב לְבֵית אִם לֹא אִפְשָׁר יֵצֵאתוּ מִיצִיאַת הַבִּיב לְפִי שֶׁאִין בּוּ טַפַּח וְהַטּוֹמָאָה לֹא תֵּצֵא בַּפְחוֹת מִטַּפַּח כְּמוֹ שֶׁהִשְׂרַשְׁנוּ שֵׁם בְּאִמְרוֹ טַפַּח עַל טַפַּח מְבִיא אֶת הַטּוֹמָאָה וְאִם הִיתָה טוֹמָאָה בְּבֵית הֵנָּה הַדְּבַר אֲשֶׁר בְּבִיב לֹא יִטְמָא לְפִי שֶׁהַטּוֹמָאָה לֹא תִכְנַס לְבִיב מִקְעֵרוֹרִית הַבֵּית אַחֵר שֶׁבְּמִקּוּם הַטּוֹמָאָה יֵשׁ בּוּ טַפַּח עַל טַפַּח וְכֹבֵר חֲצָץ בְּפָנֵי הַטּוֹמָאָה וְחִלְקַ

לה מקום אולם אם היה בפתח הביב אשר בקרקע הבית פחות מטפח על טפח הנה הוא כמו מקום קערורית בקרקע הבית אשר דינו ודין הבית שוה לפי שכל מה שבקרקעית הבית טמא אם לא יהיה בזה המקום טפח על טפח הנה הוא יטמא אמרו (במדבר יט) וכל אשר באהל לעשות קרקעיתו של בית כמוהו עד התהום כמו שהתבאר :

ואמרו **טפח על טפח מרובע**. כדי שלא תטעה ותחשוב שפתח הוא במדידת טפח על טפח איך שתהיה תמונתו כמו אמרם בשיעור מקוה אמה על אמה ומה שדומה לזה ולזה התנה באמרו מרובע אולם אם היה פתח ברחבו דרך משל חצי טפח ובארכו שלשה טפחים או ארבעה הנה זה הפתח אינו מביא את הטומאה אף על פי שיש בשיעורו יותר מטפח על טפח וזהו ענין אמרו מרובע והבן זה :

ואמרו **אחד חור שחרוהו מים**. ר"ל כל בקיעה בו טפח על טפח הנה הוא אהל ומביא את הטומאה בין נעשה ע"י אדם או חררו אותו מים אי אחד מבעלי חיים או שנתבקעה הארץ מעצמה עד שהשאיר שם חפירה וזה מה שיתחדש תמיד :

ומרבך של אבנים. אבנים מסודרין קצתן על קצתן וכן תרגום ג"כ מורבכת תביאנה (ויקרא ו) שהוא מענין הסדור :

וסואר של קורו'. (כמו) [פירוש] חבילות קורות ונקרא סואר של קורות. ואמר שכל טפח על טפח בזאת התכונה והדומה לה אהל הוא ואע"פ שלא יכוין בו לעשות אהל ור' יהודה אומר שלא נשים טפח על טפח אהל א"כ עשאו אדם בכוונת אהל אולם אם היה נעשה על ידי אחד משאר בעלי חיים או עשאו אדם בבלתי כונה כמו שיקרה במרבך של אבנים וסואר של קורות הנה הוא אינו אהל אצל ר' יהודה א"כ היה שיעורו מלא אגרוף וכן התבאר בש"ס ולזה הוא מודה בשקיפין ובסלעים אשר הם גדולי הסכוך והסככות היוצאות מן הבנין והדומה להן תרגום (ישעיה ב) ובסעיפי הסלעי' ובשקיפי (סלעיא) [כיפא] והוא מענין הנקיבה והוציאה מן הנשקפה וכן אמרו סלעים ירצו בו האבנים הבולטין היוצאיי מעצם הקורו' ואין הלכה כר"י : (רמב"ם)

פרק ד - משנה א

מְגַדֵּל שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּאֹיֵר, טְמֵאָה בְּתוֹכוֹ, כְּלִים
 שֶׁבְּעֵבְיוֹ טְהוּרִים **[א]**. טְמֵאָה בְּעֵבְיוֹ, כְּלִים
 שֶׁבְּתוֹכוֹ טְהוּרִים. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, מְחַצֵּה
 לְמַחְצָה. הִיא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבַּיִת, טְמֵאָה
 בְּתוֹכוֹ, הַבַּיִת טָמֵא. טְמֵאָה בַּבַּיִת, מֵה שֶׁבְּתוֹכוֹ
 טְהוּר **[ג]**, שֶׁדָּרַךְ הַטְּמֵאָה לְצֵאת וְאִין דִּרְכָּה
 לְהַכְנִיס. כְּלִים שֶׁבִּינוֹ לְבִין הָאָרֶץ, שֶׁבִּינוֹ לְבִין
 הַכֶּתֶל, שֶׁבִּינוֹ לְבִין הַקּוֹרוֹת, אִם יֵשׁ שֵׁם פּוֹתֵחַ
 טֶפַח, טְמֵאִין. וְאִם לֹא, טְהוּרִין **[ה]**. טְמֵאָה
 שֵׁם, הַבַּיִת טָמֵא:

ר"ע מברטנורה **מגדל שהוא עומד באויר**. מגדל עץ שיש לו דפנות
 והדפנות עצמן יש חלל בעבין כגון חורין המפלשין פתוחים לפנים ולחוץ
 אלא שאין בהן פותח טפח, ורגילים להצניע שם מחטין וצנוריות וכלים
 קטנים: **שהוא עומד באויר**. תחת אויר השמים, כגון דקאי בחצר:
טמאה בתוכו. בחלל המגדל עצמו: **כלים שבעביו**. בעבי חלל הדפנות:
מחצה למחצה. מחציו של עבי מגדל ולפנים כלפנים, מחציו ולחוץ
 כלחוץ **[ב]**. בין שהטמאה במגדל וכלים בעביו, בין שהטמאה בעביו
 וכלים במגדל. ואין הלכה כרבי יוסי: **טמאה בתוכו**. בתוך המגדל:
הבית טמא. אף על פי שדלתותיו מגופות. כדמפרש טעמא שדרך
 הטמאה לצאת משם לבית: **טמאה בבית מה שבתוך המגדל טהור**.
 והוא שדלתותיו מגופות. דאי פתוחות, לא גרע מחלון שבין שני בתים.
 וטעמא דמה שבתוך המגדל טהור, שאין דרך לטמאה שבבית להכניסה

במגדל: **אם יש שם פותח טפח**. בין שולי המגדל לארץ או בין דפן המגדל לכתל או בין גג המגדל לתקרת הבית **[ד]**: **טמאים**. מחמת טמאה שבבית. אבל אין שם טפח הוי מגדל כלבוד ואין טמאת הבית נכנסת שם: **טמאה שם הבית טמא**. אם היתה טמאה בין שולי המגדל לקרקע הבית, או בין גג המגדל לגג הבית, או בין דפנות המגדל לכתלי הבית, אף על פי שאין ביניהן פותח טפח, הבית טמא, שאין המגדל מציל על הטמאה שתחתיו בתוך הבית שלא תטמא כל אשר בבית **[ו]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] טהורים. דשדינן לעביו בטר האויר לקלא, ולא בטר המגדל לחמרא. אבל עומד בבית, טמאים ממה נפשך. וסיפא טמאה בתוכו הבית טמא, מיירי בין בתוך חללו בין בתוך עביו, שדרך טמאה לצאת. מהר"ם: **[ב]** דהוי ליה ככתל שהוא לאויר דלקמן בפרק ו' משנה ג' דנדון מחצה על מחצה. ורבי יוסי מדמי ליה לכתל שבין חצר לבית, ורבנן לא מדמו. ועין שם. ואפלו הכי מודו התם משום דהבית והחצר חשובין הן והמחצה לצרך שניהם, אבל מחצת המגדל לא נעשה בשביל החצר והבית, להכי לא שדינן ליה בסיפא בטר בית לטמא כלים שבבעביו כי איכא טמאה בבית, דקתני מה שבתוכו טהור, ומשמע אפלו שבבעביו. ובטר מגדל נמי לא שדינן ליה, דמגדל לא חשיב משום דמטלטל. ובתוך האויר דנקט, משום רבותא דרבי יוסי דכל שכן בבית דשדינן בטר בית דחשיב טפי מחצר. מהר"ם: **[ג] טהור**. ובפרק י' דכלים דחשיב כלי עץ הבאים במדה דבעי צמיד פתיל, הני מלי כשפמכסה בכלי, אבל כשדלתותיו מגופות או מכסה בנסר לא בעי צמיד פתיל. ועין תוספות יום טוב: **[ד]** ואין הפרוש שוה. שבינו לארץ ולבין הקורות אף שאין פותח טפח רק באחד מהן, אם יש פותח טפח בינו לבין הקורות הטמאה בוקעת עד כנגד המגדל לתחתיו, דאדם וכלים אינן נעשים אהלים להפסיק ולטהר. וכן כשיש פותח טפח תחתיו והכלים למעלה, בוקעת למעלה. אבל שבינו לבין הכתל אם אין שם פותח טפח אף על גב דאיכא פותח טפח בינו לארץ ולקורות, טהורין: **[ה] טהורין**. וקשה, אמאי טהורים כלים שתחתיו, להוי כביב שהוא קמור תחת הבית. יש לומר, שאני ביב שהוא קבוע ומשמש את הבית, לכך בטל לגבי הבית. מהר"ם. ועין תוספות יום טוב: **[ו]** דאהל בתוך אהל והטמאה תחת אהל הפנימי, אהל החיצון טמא, דצמיד פתיל ואהלים מצילים על הטהורים מלטמא ואין מצילים על הטמאין מלטמא. הרמב"ם. ודוקא כשהאהל פלו בתוך אהל. אבל כשפי האהל חוצה, אין הטמאה נכנסת באהל השני: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ענין אמרו עומד באויר שלא יהיה המגדל תחת אהל אבל מגולה לשמים והיו בו חדרים עוברים בעוביו בין שני לוחות האלו וא"ר יוסי מחצה למחצה עניני אם היתה טומאה בעוביו כלי שבתוך הבית אשר ימשך לחצי אשר בו הטומאה טמאים ואשר ימשך לחצי האחר טהורין וכן אם היתה טומאה בתוכו הנה חצי עוביו טמא ממה שימשך לתוכו:

עוד אמר כי כאשר היה זה המגדל בתוך הבית הנה הוא כמו בית בבית וכלים שבינו לבין הכותל לא יטמאו אם לא היה שם פותח טפח וכן בינו לבין הקורו'. ונוסחת התוספתא שאנו רואים את הקורות כאילו הן יורדות וסותמות. דבר אחר אין טומאה נכנסת לאהל ואין יוצאה ממנו אם לא בפותח טפח. ואמרו טומאה שם ר"ל בין הכותל ואחורי המגדל או בין גג הבית וגג המגדל או בין קרקעות המגדל ובין הארץ הנה הבית כלו טמא על אי זה פנים שיהיה לפי שהטומאה ההיא בתוך הבית ולא יציל האהל על הטומאה שתחתיו לפי שהשרש אצלינו אם היה אהל לתוך אהל והיתה הטומאה תחת אהל הפנימי הנה אהל החיצון טמא וכבר קדם לנו זכרון זה השרש בשמיני מכלים והוא מאמר התוספתא צ"פ ואהלים מצילין על הטהורים מלטמא ואין מצילין על הטמאים מלטמא ושמור זה השורש שהוא עיקר גדול ובעבור שאומר בכאן אם היתה הטומאה ואפילו תחת המגדל או אחוריו נטמא כל הבית ואין הלכה כר' יוסי : (רמב"ם)

פרק ד - משנה ב

תבת המגדל, יש בה פותח טפח ואין ביציאתה פותח טפח, טמאה בתוכה, הבית טמא. טמאה בבית, מה שבתוכה טהור, שדרך הטמאה לצאת ואין דרכה להכניס. רבי יוסי מטהר ^(ז), מפני שהוא יכול להוציאה לחצאים או לשרפה במקומה :

ר"ע מברטנורה תבת המגדל. רגילים לעשות תבות קטנות בתוך מגדל של עץ, כדי להצניע בהם כלים ואכלין ומשקים: **שיש בה פותח טפח.** שיש בחללה פותח טפח, דלא הויא טמאה טמונה: **ואין ביציאתה.** בחור פתחה אין בו טפח: **טמאה בתוכה הבית טמא.** ואף על פי שפתחה קטן. כדמפרש טעמא, מפני שדרך טמאה לצאת, על כרחך סופה לצאת דרך פתח זה, לפיכך מטמא מיד דרך יציאתה: **מה שבתוכה טהור.** הואיל ואין ביציאתה פותח טפח אינו מביא את הטמאה: **ואין דרך טמאה לכניס.** שאין סופו להכניס לה מת: **ורבי יוסי מטהר.** דשמא אין סופו

לצאת דרך פתח זה שיהא בה שעור טמאה, שהרי יכול להוציאה לחצאים או לשרפה במקומה. ואין הלכה כרבי יוסי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} מטהר. ונראה דמודה בהא דפרק ז' משנה ג' המת בבית כו', דהתם במת שלם דאין דרך לשרפו ולנתחו פחות מפזית. תוספות. ונראה דכל זה בדלתות נעולים. אבל כשיש פותח טפח פתוח, מודה אפלו בכזית, וכדתנן פרק ג' משנה ו' ובפרק י"ג. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **תיבת המגדל**. הוא ארון ישימו אותו במגדל וזה צורתה. א"ר יוסי שאפי' היתה הטומאה בתוך זה הארון הנה הבית טהור ולא נאמר תצא טומאה דרך פתחו אשר בו טפח שכבר אפשר שתצא הטומאה מזאת התיבה מבלתי זה הפתח אשר בו טפח אשר תצא ממנו הטומאה וזה כשיוציאה חלקים חלקים מדרך יציאתה אשר אין בו טפח ולא תצא ממנו טומאה או ישרוף אותו תוך הארון ולעולם לא תצא טומאה מפתח זאת התיבה לבית ואין הלכה כר' יוסי: (רמב"ם)

פרק ד - משנה ג

היה עומד בתוך הפתח ונפתח לחוץ, טמאה בתוכו, הבית טהור. טמאה בבית, מה שבתוכו טמא {ט}, שדרך הטמאה לצאת ואין דרכה להכניס. היתה מוכני שלו משוכה לאחוריו שלש אצבעות, טמאה שם כנגד הקורות, הבית טהור. במה דברים אמורים, בזמן שיש שם פותח טפח, ואינה יוצאה, והמגדל בא במדה:

ר"ע מברטנורה **היה**. המגדל עומד פלו בתוך הבית, אלא שפתח התיבה לחוץ: **טמאה בתוכה הבית טהור**. דמשום מאי איכא לטמויה, הא טמאה ליכא, דיש בה פותח טפח ולא טמונה היא, ומשום יציאה של

טמאה נמי לא מטמא, דהא אין יציאתה לפנים בתוך הבית: **טמאה בבית מה שבתוכו טהור**. שאין דרך טמאה לכנס שם: **מוכני**. גלגל העשוי למגדל להוליכו ממקום למקום: **משוכה לאחוריו**. מרחקת מאחורי המגדל לצד הבית. שהמגדל עומד על הפתח והמוכני משוכה מאחוריו לצד הבית בפנים, וטמאה שם בתוך המוכני כנגד קורות הבית. אף על פי שהבית מאהיל עליו: **הבית טהור**. דנחשב מוכני כמגדל, והרי המגדל עומד בפתח ונפתח לחוץ. ושלשה אצבעות דנקט, למעוטי אם הייתה משוכה טפי משלש אצבעות, דלא הוי כמגדל, דאין דרך להרחיק המוכני מן המגדל כלי האי: **בזמן שיש שם פותח טפח**. דחלל המוכני שהטמאה בו פותח טפח, שלא תהא טמאה רצוצה דבוקעת ועולה: **ואינה יוצאה**. שאין המוכני נשמטת לגמרי מן המגדל: **והמגדל בא במדה**. שמחזיק ארבעים סאה בלח שהם פורים ביבש. שקשהוא במדה זו אינו מקבל טמאה, וחוצץ בפני הטמאה. אבל בפחות ממדה זו, הוי כשאר כלים המקבלים טמאה, ואינו חוצץ בפני הטמאה. וכל מגדל דתנינו בפרקיו, במגדל הבא במדה מיירי: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ח] פתח במגדל וסוים בתבה. ואפשר שרצונו לומר תבת המגדל. ולא ידעתי למה צריך לדחוקי בהכי. ונראה דהכי נמי אשמעינן לענין מקח וממכר: **[ט] טמא**. פרוש, שהמגדל ממלא כל הפתח ואין בו פותח טפח מכל צד למעלה ולמטה ומן הצדדים, נמצא שאין מקום לצאת, הלכך הטמאה בוקעת ויוצאת דרך דפני המגדל, מידי דהוי אפתחי בית בזמן שהם נעולים. כסף משנה. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בעבור שאמר שאם היתה טומאה בתוך המגדל והוא על זה המצב הבית טהור אמר אם היתה הטומאה ג"כ בגלגל אשר בזאת המגדל הוא יקרא מוכני כמו שביארנו בי"ח מכלים והנה זה המוכני חוץ מאחורי המגדל בתוך הבית ג' אצבעות אשר תביא הטומאה וזה תחת קורות הבית הנה הבית טהור שזאת הטומאה אמנם תצא בטפח וזה ג' אצבעות לבד והתנה בזה ג' תנאים. אחד מהם שיהיה בגובה חלל המוכני טפח לפי שאנחנו לא נצטרך פותח טפח ליציאת הטומאה אא"כ היה בתוך חלל טפח אמנם אם היה בפחות מחלל טפח הנה אינה במקום תצטרך ליציאה ממנו אבל הרי זו יוצאה ומונחת ושמור זה שכבר הרחבנו בביאורו. והתנאי הב' שיהיה זה המוכני אי אפשר יציאתו מאחר המגדל בכללו עד שיהיה נטמא מאחוריו אבל יהיה לו בעיקר עשייתו מה שעקרו מהיציאה אלא פחות מטפח כמו שביארנו. והתנאי הג' שיהיה המגדל בא במדה ר"ל שיחזיק מ' סאה בלח שהם כוריים ביבש כמו שביארנו בי"ח מכלים ולזה יהיה חוצץ בפני הטומאה זה המוכני הנדבק בו כמו שנזכר אולם כאשר היה פחות מזה הנה הוא יטמא כשאר הכלים המקבלים טומאה וכאשר היתה טומאה בתוך הבית טמא וכן כל מה שנזכר מגדל בזה הענין מזו המסכת אין הדיבור אלא באהל מגדל הבא במדה ואע"פ שכל מה שביארט הוא מבואר עשינו צורה זו להוסיף ביאורו: (רמב"ם)

פרק ה - משנה א

תנור שְׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְעֵינָיו קְמוּרָה **[א]** לְחוּץ, וְהֶאֱהִילוּ עָלָיו קוֹבְרֵי הַמֵּת, בַּיִת שְׁמַאי אומרים, הַכֹּל טָמֵא. וּבֵית הַלֵּל אומרים, הַתְּנׁוֹר טָמֵא וְהַבַּיִת טָהוֹר **[ב]**. רַבִּי עֲקִיבָא אומר, אֵף הַתְּנׁוֹר טָהוֹר:

ר"ע מברטנורה תנור שְׁהוּא עוֹמֵד בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְעֵינָיו קְמוּרָה. נִקְבַּה הָעֵשׂוּי בַתְּנׁוֹר שֶׁהָעֵשׂוּן יוֹצֵא מִמֶּנּוּ מִנַּח חוּץ לַבַּיִת: וְהֶאֱהִילוּ עָלָיו נוֹשְׂאֵי הַמֵּת. כְּשֶׁהָיוּ נוֹשְׂאִים אֶת הַמֵּת לְקַבְּרוֹ הֶאֱהִיל הַמֵּת עַל הָעֵין: בַּיִת שְׁמַאי אומרים הַכֹּל טָמֵא. קְסָבְרֵי טַמְאָה נִכְנָסֵת לַתְּנׁוֹר דֶּרֶךְ עֵינָיו וְיוֹצֵאָה דֶּרֶךְ פִּיהָ לַבַּיִת: הַתְּנׁוֹר טָמֵא וְהַבַּיִת טָהוֹר. הַתְּנׁוֹר שֶׁהֶאֱהִיל הַמֵּת עַל מְקַצְתּוֹ טָמֵא, וְהַבַּיִת טָהוֹר, שְׂאִין הַטַּמְאָה יוֹצֵאָה דֶּרֶךְ פִּיהָ: רַבִּי עֲקִיבָא אומר אֵף הַתְּנׁוֹר טָהוֹר. דְּכִיּוֹן דְּלֹא הֶאֱהִיל עַל הַתְּנׁוֹר אֶלָּא עַל הָעֵין הַיּוֹצֵא מִמֶּנּוּ, אֵין הַתְּנׁוֹר טָמֵא. וְהִלְכָה כְּבֵית הַלֵּל: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** קְמוּרָה. מְקַבְּבֵת. הֶרְמֵבִי"ם. וְזֶה לְשׁוֹן כֶּף נַחַת, דֶּרֶךְ עוֹשֵׂי תְּנׁוּרִים לְכַסּוֹת הַנִּקְבַּה שֶׁל עֵשׂוּן מִלְמַעְלָה וּלְפַתְחוֹ מִצְדָּדִין מִפְּנֵי הַרוּחַ וְהַגֶּשֶׁם: **[ב]** בַּיִת שְׁמַאי אומרים כו'. וּמִיָּרֵי בָּאִין בְּעֵין פּוֹתַח טַפַּח, דְּאֵי לָאוּ הֲכִי לְמָה לֹא תִכְנַס לַבַּיִת. דְּלֹא דְמִי לְפָרֵק דְּלַעִיל דְּאִמְרִינָן אֵין דֶּרֶךְ טַמְאָה לְכַנֵּס, דְּהֲכֵא הָרִי נִכְנָסָה, אֶלָּא בְּדִלִית לִיהַ פּוֹתַח טַפַּח מִיָּרֵי. הַר"ש. וּמִיָּרֵי נִמְי בְּיַשׁ בְּעֵין טַפַּח עַל טַפַּח, דְּאֵי לָאוּ הֲכִי, אֶפְלוּ טַמְאָה בְּעֵין טָהוֹר הַתְּנׁוֹר. וְנִרְאָה לִי

דְּמִדְאוּרֵיתָא לֹא עֵילָא טְמָאָה אֶלָּא דְרָךְ פְּתַח כְּלִי הָעֲשׂוּי לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא, וְהָעֵין אֵינּוּ עֲשׂוּי לְהַכְנִיס, אֶלָּא דְרַבְנָן גְּזָרוּ. וְסַבְרֵי בֵּית שְׁמַאי דְכַעֲיֵן דְאוּרֵיתָא תַקְוֵן. וּבֵית הַלֵּל סַבְרֵי דְלֹא גְזָרוּ כְּלִי הַאי. וְלַרְבֵּי עֲקִיבָא לִית לֵיהּ גְזָרָה זֹו כְּלָל. וְעֵין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: (עֵיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם כבר ביארנו שעין התנור הוא הנקב אשר בשפלות מהארץ אשר ישליכו ממנו האש ומוציאין ממנו האפר: וקמורה מקובבת והוא שיהי התנור כלו תוך הבית והנקב הקמור בולט חוץ לבית עוד האהילו נושאי המת במת על זה הקבוב ואמרו ב"ש כבר נדבק האהל בזאת הקבוב ונכנסה הטומא' לבית מעליוני התנור כמו אם הית' טומאה תחת זה הקבוב ובה"א שהתנור לבד הוא אשר יטמא כי האהל המת על מקצתו ור"ע אומר שהתנור טהור שאין האהל על עצם התנור אבל על הקבוב היוצא ממנו ואין הלי' כר"ע ודע כי כאשר תמצא האהילו עליו קוברי המת הנה הכונה בזה שתהיה הטומאה מאהלת על זה הדבר לפי שטומאת אהל תכלול ג' עניינים כמו שהתבאר בראש פ"ק מכלים והוא שיהיה הדבר אשר האהל על הטומאה או האהילה הטומאה עליו ושמור זה ולא יצטרך לכופלו בזאת המסכת: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ב

אַרְבֵּה שְׁבִין הַבַּיִת לְעֵלְיָהּ, וְקִדְרָה נְתוּנָה עָלֶיהָ וְנִקְוָה בְּכוּנֵס מִשְׁקָה, בַּיִת שְׁמַאי אוֹמְרִים, הַכֹּל טָמֵא. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, הַקִּדְרָה טְמָאָה, וְעֵלְיָה טְהוֹרָה. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, אֵף הַקִּדְרָה טְהוֹרָה:

ר"ע מברטנורה אַרְבֵּה. כְּמִין חֲלוֹן שְׁבַגְגַּ הַבַּיִת שֶׁהוּא קָרְקַעִית הָעֵלְיָה: בְּכוּנֵס מִשְׁקָה. כְּשֶׁמְשִׁימִים הַכְּלִי עַל הַמִּשְׁקִים נִכְנָסִים הַמִּשְׁקִין לְתוֹכוֹ דְרָךְ אוֹתוֹ הַנְּקָב: הַכֹּל טָמֵא. אִם יֵשׁ טְמָאָה בַּבַּיִת, הַקִּדְרָה וְכֹל מֵה שֶׁבְּעֵלְיָה טָמֵא. שְׁאִין הַקִּדְרָה מִצְּלַת, וְטְמָאָה עוֹלָה דְרָךְ אַרְבֵּה שֵׁישׁ לָהּ פּוֹתֵחַ טֶפַח: וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים הַקִּדְרָה טְמָאָה. חֲמֵרָא בְּעֵלְמָא הִיא שְׁמַחְמִירִין בַּיִת הַלֵּל לְטָמֵא אֶת הַקִּדְרָה, דְּכַרְבֵּי עֲקִיבָא סְבִירָא לָהּ

שְׁהַקְדָּרָה מְצַלֶּת עַל הַטְּמָאָה, וְכַגּוֹן שְׂגֵב הַקְדָּרָה פּוֹנֶה לְמִטָּה אֶצֶל
הַטְּמָאָה, שְׂאִין כָּלִי חָרָס מְקַבֵּל טְמָאָה מִגִּבּוֹ. וְהִלְכָה כְּבֵית הַלֵּל: (ר"ע
מברטנורה).

רמב"ם כבר בארנו בפ"ח מכלים שכונס משקה הוא שתשים הכלי על המשקה ויכנס המשקה בתוכו מזה הנקב ולא יצטרך בכאן להיות נקב הקדרה טפח על טפח להיות הארובה עצמה בה טפח על טפח והקדרה לא יתחבר לה להיותה בכונס משקה והיתה הארובה פתוחה ולזה כאשר היתה טומאה בבית נטמאה עליה והוא ענין אמרם הכל טמא ור"ע סבר שהקדרה כבר סתמה הנקב ומנעה הטומאה מעבור שנקב הקדרה קטן ואין בו פותח טפח ופי הקדרה ממה שימשך משקוף העליה ולזה הקדרה טהורה שכלי חרס אינו מטמא מגבו כמו שהשרשנו ובית הלל אומרים שזאת הקדרה תטמא מזה הנקב ואין הלכה כר' עקיבא: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ג

הִיְתָה שְׁלֵמָה, בֵּית הַלֵּל אֹמְרִים, מְצַלֶּת עַל
הַכֵּל {ג}. בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים, אֵינָה מְצַלֶּת אֶלָּא
עַל הָאֶכְלִים וְעַל הַמְּשָׁקִים וְעַל כָּלִי חָרָס. חֲזָרוּ
בֵּית הַלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׂמַאי:

ר"ע מברטנורה מְצַלֶּת עַל הַכֵּל. עַל כֹּל מָה שְׂבַעְלִיָּה. שְׁהִיא חוֹצֶצֶת בְּפָנֵי
הַטְּמָאָה: אֵינָה מְצַלֶּת אֶלָּא עַל הָאֶכְלִים וְעַל הַמְּשָׁקִים וְעַל כָּלִי חָרָס.
בְּקְדָרָה שֶׁל עִם הָאֶרֶץ מִיָּרִי. וְטַעַמֶיהוּ דְּבֵית שְׂמַאי מְשׁוּם דְּכִלְיוֹ שֶׁל עִם
הָאֶרֶץ טְמֵאִין הֵם אֶצֶל חֵבֵר, וְכֹל כָּלִי טְמֵא אֵינּוּ חוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטְּמָאָה.
וּלְפִי שְׁעַם הָאֶרֶץ מִחֲזִיק הַכֵּלִים שְׁלוֹ בְּטָהוֹר, אֲמָרִינֵן לִיהָ שְׁהוּא מְצִיל
עַל אֶכְלִים וּמְשָׁקִין וְכִלְי חָרָס שְׂבַעְלִיָּה, דְּלִנְפְּשִׁיָּה בְּלִבָּד הוּא דְּמִטְהַרִּינֵן
לְהוּ, שְׁהָרִי הַחֲבָרִים בְּדִלִים מֵהֶם וּמִמְּגַעֵם וּבְלָאוּ הָכִי נִמְי כֹּל מְאָכְלָם
טְמֵא. אֲבָל שְׂאֵר כֵּלִים שְׂיֵשׁ לָהֶם טְהוֹרָה בְּמִקְוֵה, אִם תְּטַהֲרֵם הָרִי הוּא
מְשָׁאִילָם לְחֵבֵר וַיִּשְׁתַּמְּשׁ בָּהֶם בְּטַבִּילָה לְחוֹדֶה בְּלֵא הַזָּאָה שְׁלִישִׁי
וּשְׂבִיעִי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ג] מצלת וכו'. ואף על פי שאין שם צמיד פתיל סביבה, דכלים מצילים בצמיד פתיל, ואהלים בכסוי. הרמב"ם. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מצלת על הכל. ר"ל כל מה שבעליה ההיא הוא טהור לפי שהקדרה השלימה חצצה בפני הטומאה וב"ש אומרים שכל מה שבעליה הוא כמו הדבר שיהיה בכלי המוקף צמיד פתיל ונתון באהל המת ותהיה זאת הקדרה וכל מה שבעליה בדמיון דברים אשר הם בכלי חרס מוקף צמיד פתיל ונתון באהל המת שהוא אינו מציל אלא על האוכלים ועל המשקין ועל כלי חרס ולזה אם יהיה בעליה ההיא אוכלין ומשקין וכלי חרס הנה הם טהורים ומה שהוא זולת זה הוא טמא לפי זאת סברת ב"ש בכלי חרס המוקף צמיד פתיל ונתון באהל המת שהוא אינו מציל אלא על אוכלים ומשקים ועל כלי חרס ובית הלל אומרים מציל על הכל ולזה אמר בכאן בקדרה שהיא מצלת על כל מה שבעליה וכבר חזרו בית הלל לדעת ב"ש בכלי חרס המוקף צמיד פתיל ולזה חזרו בכאן לענין כל מה שבעליה והיות זאת הקדרה תציל כל מה שבעליה בהיותה סותמת הנקב לבד ואע"פ שאין שם צמיד פתיל סביבה להיותה חוצצת בין אהל לאהל וזה השרש הוא מבואר בסיפרי באמרם כלים מצילין בצמיד פתיל באהל המת ואהלים בכיסוי ושמור זה השרש בכל מה שיבא לך בזה הפרק וזולתו וכבר בארנו טעם מחלוקת בית שמאי ובית הלל בזה הכלי חרס בהלכה האחרונה מהפרק הראשון מעדיות ובעשירי מכלים וביארנו כל זה השרש: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ד

לָגִין שֶׁהוּא מְלֵא מִשְׁקִין טְהוּרִין, הַלָּגִין טָמֵא טָמֵאת שְׂבָעָה, וְהַמִּשְׁקִין טְהוּרִין. וְאִם פָּנּוּ בְּכָלֵי אַחַר, טָמְאִין. הָאִשָּׁה שֶׁהִיא לְשָׂה בְּעֶרְבָה, הָאִשָּׁה וְהָעֶרְבָה טָמְאִים טָמֵאת שְׂבָעָה, וְהַבָּצֵק טְהוּר. וְאִם פָּנְתוּ לְכָלֵי אַחַר, טָמֵא. חָזְרוּ בֵּית הַלֵּל לְהוֹרוֹת כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי:

ר"ע מברטנורה לגין. של עץ או של מתכת שמנח בעליה זו שהקדרה מנחת על פי ארבה שקה: הלגין טמא טמאת שבעה. שאין הקדרה מצלת על כלי עץ וכלי מתכות כדאמרן: והמשקים טהורים. שהקדרה מצלת על אכלים ומשקים: ואם פנה. המשקים הללו לכלי אחר שבאותה עליה, הכלי האחר מטמאן, שכל הכלים שבעליה טמאים, חוץ מכלי חרס. אבל הכלי הראשון שהיו המשקין בתוכו אינו מטמאן אף על פי שהוא טמא טמאת שבעה, שאם אמרת כן, אם כן אין הקדרה שבארבה מצלת על המשקין לעולם, ואנן אמרינן שהיא מצלת על אכלין ומשקין: האשה והערבה טמאים. שאין הקדרה של חרס מצלת עליהן: והבצק טהור. שהקדרה מצלת על האכלים. ודוקא כל זמן שלא פרשה ממנה, אבל אם הגביהה שתי ידיה ממנה וחזרה ולשה, הרי זו מטמאה את הבצק: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם זאת ההלכה דומה דרך משל לדין הקודם וזה שכבר קדם שכל מה שבעליה הוא כמו הדברים אשר הם בתוך צמיד פתיל באהל המת וכאשר היתה הקדרה אשר היא כלי חרס בזאת הארובה והיו בעליה כלי נחשת או כסף או הדומה לו מכלי מתכות ובזה הכלי משקין טהורין הנה המשקים טהורים לפי שהקדרה מצלת עליהם והלגין עצמו טמא לפי שהקדרה אינה מצלת עליו להיותה של חרס לפי מה שהשרשנו זה לפי דעת בית שמאי אולם לדעת ב"ה המשקים והלגים טהורים ואם נריק אלו המשקים מזה הכלי [בדפו"י שהן בן] (שאין בו) לכלי אחר מהכלים אשר היו בזאת העליה הנה המשקים יטמאו בהגעתן בכלי טמא לפי שכל הכלים אשר בעליה לבד כלי חרס יטמאו לפי השרש ולא נאמר שהכלי אשר בו בעצמו יטמאם לפי שאם היה כן אי אפשר שהצילו המשקים שכבר השרשנו שהוא מציל על האוכלים ועל המשקין וזה הדין בעצמו באשה שהיתה לשה בעריבה של עץ בתוך העליה שהקדרה בארובה שלה שהאשה והעריבה טמאין טומאת זי שהקדרה של חרס אינה מצלת עליהן והבצק טהור מפני שהוא אוכל והקדרה מצלת על האוכלים כבר ביארו בתוספתא שהבצק טהור כ"ז שהיא עוסקת בבצק ולא נפרדת ממנו ועזבה אותו אולם אם תגביה שתי ידיה יחד מהבצק וחזרה ולשה הנה היא תטמא הבצק בהיותה נוגעת בו והיא טמאה וזה כולו לדעת ב"ש ואולם ב"ה אומרים שהאשה והעריבה והבצק טהורים: (רמב"ם)

הָיוּ כָּלֵי גִלְלִים, כָּלֵי אַבְנִים, כָּלֵי אֲדָמָה, הַכֹּל
טָהוֹר. הִזָּה כָּלֵי טָהוֹר לְקֹדֶשׁ וְלַחֲטָאֵת, הַכֹּל
טָהוֹר, שֶׁהַכֹּל נֶאֱמָנִין עַל הַחֲטָאֵת **(ה)**, מִפְּנֵי
שֶׁהַכֹּלִים טָהוֹרִין וְכָלֵי חָרָס טָהוֹרִין וּמִצִּילִין
עִם דְּפָנוֹת אֱהָלִים :

ר"ע מברטנורה כָּלֵי גִלְלִים. שֶׁל צְפִיעֵי בָקָר : כָּלֵי אַבְנִים וְכָלֵי אֲדָמָה. כָּל
הַנֶּזֶד כָּלִים, אֶפְלוּ בְּיַד עִם הָאָרֶץ טָהוֹרִים. וְאִם מִנְחִים עַל פִּי אֲרֵבָה,
מִצִּילִין עַל הַכֹּל אֶפְלוּ עַל כָּלֵי שֶׁטֶף : הִזָּה כָּלֵי טָהוֹר לְקֹדֶשׁ וְלַחֲטָאֵת.
דְּהַמְנִינְהוּ רַבָּנָן לְעַמֵּי הָאָרְצוֹת עַל הַקֹּדֶשׁ, כִּדִּי שְׁלֵא יְהֵא כָּל אֶחָד הוֹלֵךְ
וּבֹנֶה בְּמָה לְעֶצְמוֹ, הַלְּכָד הַכֹּלֵי הַטָּהוֹר לְקֹדֶשׁ מִצִּיל עַל הַכֹּל אֶפְלוּ לְבֵית
שְׂמַאי. וְכֵן הֵן נֶאֱמָנִין עַל הַחֲטָאֵת שֶׁל אֶפְרָה, דְּכָתִיב (בְּמִדְבָר יט) וְהִי־תָה
לְעֵדֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת **(ד)**, הַכֹּל נֶאֱמָנִים עַל שְׂמִירְתָּהּ : מִפְּנֵי
שֶׁהַכֹּלִים טָהוֹרִים. כְּגוֹן כָּלֵי גִלְלִים וְכָלֵי אַבְנִים וְכָלֵי אֲדָמָה שֶׁהֵן
טָהוֹרִים מִלְּקַבֵּל טְמֵאָה. וְכֵן כָּלֵי חָרָס שֶׁהֵן טָהוֹרִין כְּשֶׁהֵן לְקֹדֶשׁ
וְלַחֲטָאֵת **(ו)**. אֵף עַל פִּי שֶׁהֵן שֶׁל עִם הָאָרֶץ, נֶאֱמָן, שֶׁעִם הָאָרֶץ נֶאֱמָן
לְקֹדֶשׁ וְלַחֲטָאֵת כְּדָאֲמָרָן. כָּל אֵלוֹ מִצִּילִין : עִם דְּפָנוֹת אֱהָלִים. כְּלוֹמַר
חוֹצְצִין בְּפָנֵי הַטְּמֵאָה כְּשֶׁהֵם מִנְחִים בְּמִקּוֹם שֶׁיֵּשׁ דְּפָנוֹת לְאֱהָלִים, וְהֵאֵי
אֲרֵבָה שֶׁבִּין בֵּית לְעֵלְיָה כְּדְּפָנוֹת אֱהָלִים חֲשִׁיבָא. אֲבָל בְּמִקּוֹם שֶׁאֵין
דְּפָנוֹת, אֵין מִצִּילִים, כְּדְּמִפְרָשׁ וְאֶזִּיל : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ד) אֶסְמִכְתָּא בְּעֵלְמָא הוּא, שֶׁכָּל מֵה שֶׁעִם הָאָרֶץ אֵינוֹ נֶאֱמָן הוּא
מִדְּרַבָּנָן : **(ה) הַחֲטָאֵת.** וְקִשָּׁה לְמָה לֹא תִנֶּן נְמִי עַל הַקֹּדֶשׁ כּוּי, יֵשׁ לוֹמַר לְפִי
שֶׁהַטַּעַם תְּלוּי בַחֲטָאֵת שֶׁלֹּא יְהֵא כָּל אֶחָד שׁוֹרֵף פָּרָה לְעֶצְמוֹ. אֵי נְמִי רְבוּתָא
נִקֵּט דְּאֶפְלוּ לַחֲטָאֵת נֶאֱמָנִים. מִהַר"ם : **(ו) וְקִשָּׁה,** דְּהֵא בְּכָל הַכֹּלִים
מְקֻדָּשִׁים, וְאֵמַאי נִקֵּט כָּלֵי חָרָס. וְלְקֹדֶשׁ פְּשִׁיטָא דְּכָל הַכֹּלִים שְׁוִים. וְנִרְאָה
לִי, דְּשְׂכִיחַ יוֹתֵר לְקֹדֶשׁ בְּכָלֵי חָרָס כְּדְּמִשְׁמַע בְּכָל מִסְכַּת פָּרָה. אֵי נְמִי,
לְרְבוּתָא נִקֵּט דְּאֵף עַל פִּי שֶׁאֵין לוֹ טְהָרָה בְּמִקּוּהָ אֶפְלוּ הֵכִי נֶאֱמָנִים. וְעִין
תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אָמַר שֶׁאִם הָיָה בְּזֹאת הָאֲרוּבָה שְׁבִין בֵּית לְעֵלְיָה כָּלֵי גִלְלִים אוֹ כָּלֵי
אַבְנִים וְכָלֵי אֲדָמָה הֵנָּה הֵם יִצִּילוּ עַל כָּל מֵה שֶׁבַעֲלִיָּה בִּין אָדָם בִּין כָּלִים בִּין
אוֹכְלִין וּמִשְׁקִין וְכָלֵי חָרָס לְפִי שֶׁאֵלוֹ אֵינָן מִקְבָּלִין טוּמְאָה כִּלְל כְּמוֹ שֶׁהִתְבָּאָר
בְּעִשְׂרֵי מַכְלִים וְלִזָּה תְּצִיל בְּצִמִּיד פְּתִיל עַל הַכֹּלִים וְאוֹלָם אִמְרָנוּ בְּכָלֵי חָרָס
שֶׁהוּא אֵינוֹ מִצִּיל בְּצִמִּיד פְּתִיל אֵלָא עַל הָאוֹכְלִים וְעַל הַמִּשְׁקִים וְעַל כָּלֵי חָרָס
לְבַד מִהֵיוֹתוֹ טֵמֵא עִי"ג עִם הָאָרֶץ כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ שֶׁם בִּי מַכְלִים וְלִזָּה נֶאֱמַר
בְּכָאֵן כִּי כֹאשֶׁר הִיִּתָּה בְּזֹאת הָאֲרוּבָה כָּלֵי שֶׁהוּא טָהוֹר לְקֹדֶשׁ אוֹ לַחֲטָאֵת
הֵנָּה מִצִּיל עַל כָּל מֵה שֶׁבַעֲלִיָּה וְאֵעִי"פ שֶׁהוּא כָּלֵי חָרָס לְפִי שֶׁהִסְבֵּה אֲשֶׁר
בְּעִבּוּרָה אִמְרָנוּ שֶׁכָּלֵי חָרָס אֵינוֹ מִצִּיל עַל הַכֹּל כִּבְר הוֹסֵרָה וּבִיאָר הַסֵּרֶת
הַסְּבָה וְאִמְרָן שֶׁהַכֹּל נֶאֱמָנִים עַל הַחֲטָאֵת ר"ל עַל טְהָרָת פָּרָה אֲדוּמָה שִׁיחֲדוּ

זה הכלי לחטאת הנה הוא אמרו בו שהוא טהור ואע"פ שהוא עם הארץ הוא נאמן וסמכו בזה לאמרו יתברך (במדבר יט) והיתה לעדת בני ישראל למשמרת למי נדה חטאת היא אמרו הכל נאמנים על שמירתה וכן אם היה זה הכלי חרס טהור לקדש הנה מעלת הקדש לא ימנע בזה שלא יהיה נאמן בו אפילו עם הארץ כמו שהתבאר בסוף חגיגה (דף כד:). באמרם הכל נאמנים על טהרת יין ושמן של קדש כל ימות השנה וכאשר אמרנו או כלי קדש או חטאת אפי' היה של חרס הנה הוא טהור אצל עם הארץ אמרנו שהוא הציל בזאת העליה לפי שהוא כלי טהור וזה מה שאמרנו כלי טמא אינו חוצץ ואמר בכאן מפני שכלי חרס טהורים שיעור זה על צד הביאור כן מפני מה מצילין על הכל מפני שהכלים של אבן ושל אדמה ושל גללים טהורי' וכן כלי חרס טהורי' לקדש ולחטאת בחזקת טהורים ואפי' מעם הארץ. עוד חזר לדין אחר ואמר ומצילין עם דפנות אהלים ר"ל שכמו שיצילו הכלים בעליוני האהל בכסוי לבד כמו שביאר במשנה בארובה שבין בית לעליה כן ג"כ יצילו הכלים כאשר היו פיות אלו הכלי' מכוסיי בדפנות אהלי' ולקח המשל בזה ואמר: (רמב"ם)

פרק ה - משנה ו

כִּיצַד. הַבּוֹר וְהַדּוֹת שְׁבִיבִית, וְכַפִּישָׁה נְתוּנָה {ז} עָלָיו, טָהוֹר. אִם הָיְתָה בְּאֵר חֻלְקָה, או כְּוֶרֶת פְּחוּתָה, וְכַפִּישָׁה נְתוּנָה עָלֶיהָ, טָמֵא. אִם הָיָה נֶסֶר חֻלְק, או סְרִידָה {ט} שְׂאִין לָהּ גַּפִּים, טָהוֹר, שְׂאִין הַפְּלִים מִצִּילִים עִם דְּפָנוֹת אֲהֲלִים עַד שְׂיָהָא לָהֶן דְּפָנוֹת. וְכַמָּה תִּהְיֶה הַדְּפָן, טַפַּח {יא}. הָיָה לָהּ חֻצֵי טַפַּח מִכָּאן וְחֻצֵי טַפַּח מִכָּאן, אֵינָה דְּפָן, עַד שְׂיָהָא לָהּ טַפַּח מִמְּקוֹם אֶחָד:

ר"ע מברטנורה הבור והדוֹת שְׁבִיבִית. והמת בבית וכלים בבור ובדוֹת, ויש גבֵה מחצות סביבותיהן. בור ודוֹת שְׂנִיָּהוּ בְּקֶרֶקַע אֶלָּא שְׁבוֹר בְּחִפְרָה ודוֹת בְּבִנְיָן: וְכַפִּישָׁה. סל גדול שְׁכּוּבָשִׁים בוֹ הַזִּיתִים לְכַמְרוֹ, וְהוּא

מחזיק ארבעים סאה או יותר, ואינו מקבל טמאה, ונתונה על פי הבור והדות: **טהור**. כל מה שבתוכו, הואיל ויש שם מחצות: **באר חלקה**. שפי הבאר שנה לקרקע הבית ואין לו מחצה סביב, דהשתא ליכא דפנות: **או כורת פחותה**. כגון כורת גדולה שמחזקת ארבעים סאה, שאינה מקבלת טמאה. ופחותה, שאינה פקוקה בקש **{ח}**: **וכפישה נתונה עליה**. על פי הבור או על פי הפורת: **טמא**. דאין מצילים אלא עם דפנות אהללים, ובבאר אין דפנות, ודפנות הפורת לאו דפנות אהללים הן: **היה נסר חלק**. דאין זה כלי: **או סרידה שאין לה גפים**. שאין לה מחצות, דלא חשיבא כלי: **טהור**. אם נתונים על באר חלקה או על גבי פורת פחותה **{י}**, מצילים וטהור, דדוקא כפישה שהיא כלי אינה מצלת אלא עם דפנות אהללים, אבל נסר וסרידה שאין לה גפים, דלאו פלים נינהו, מצילים בלא דפנות אהללים. סרידה, כמין ערבה קטנה של עץ שהנחתום משתמש בה. גפים, אגנים ואגנים: **חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן**. הא דאין כלי מציל בבאר חלקה הינו בכלי שאין לו דפנות טפח **{יב}**, אבל אם יש לכלי דפנות טפח מציל על הבור אף על פי שאין דפנותיו בולטים כלל, והשתא קאמר דחצי טפח דכלי וחצי טפח דדפני הבור אין מצטרפים. וכפישה דאמרן לעיל שאם היא נתונה על באר חלקה אינה מצלת מיירי שאין בה דפנות טפח **{יג}**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} נתונה. פרוש, כפוייה. הרמב"ם: **{ח}** כלומר דאלו פקוקה לא הויא דומיא דבאר חלקה, ומשום הכי לא מצי למתני ופקוקה. אבל אין רוצה לומר דהויא כשלמה דדינא כדות שעל הארץ, דליתא, כדתנו בפרק ט' משנה ג' וז' וי"ב: **{ט} סרידה**. של בעלי בתים מיירי. דשל נחתומין טמא: **{י}** וקשה, כיון דהפורת פחותה האיד מציל הנסר שעליו, והרי הטמאה נכנסת במקום שהיא פחותה הואיל ואינה פקוקה: **{יא} טפח**. וכל שכן יותר מטפח. הר"ש: **{יב}** ושעור לשון המשנה כד הוא, שהכלים אין מצילין אלא עם דפנות אהללים עד שיהא להן דפנות. ועין תוספות יום טוב: **{יג}** ורק מפני ארכו ורחבו הוא בא במדה. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר ביארנו פעמי שבור בחפירה ודות בבנין ואין הבדל בין הדות והכוורת השלימה כי כאשר תניח כוורת שלימה בשטח הבית הנה הוא כמו סהר בנוי וידוע ומבואר שהמאמר אמנם הוא בכורת המקבל מ' סאה בלח שהיא טהורה ואינה מקבלת טומאה כמו שהתבאר בט"ו (מ"א) מכלים:

וחלק הוא בסיס שאין לו דפנות:

וסרידה שאין לה גפיים הוא נסר בלתי אוגניים כמו שהתבאר בכלים (פ"ח

וכפישה הוא כלי אשר לו שפה נצבת על השטח שהוא אמר בזאת המשנה שאם היה זה הסהר החפור בבית אשה בו הטומאה לו צדדין גבוהים על שטח הבית כמו שבונים סביב הבארות זר וכפו ע"ז הזר כלי לו צדדין הנה הוא יציל על כל מה שבסהר החפור או הבנוי כאשר לו צדדין גבוהים על הארץ ומבואר הוא שזה הכלי אשר כפו אותו שהוא יציל על מה שתחתיו אמנם יהי כלי טהור מכלי גללים ואבניי ואדמה לפי מה שהשרשנו בעשירי מכלים וכמו שזכרנו בזה הפי ואם לא יהיה לסהר החפור צדדין גבוהים אצל חפירה בארץ לבד וכפו על פי זאת החפירה כלי לו אוגנים הנה כל מה שבזה הסהר טמא ולא יציל זה הכלי באהל המת מה שיהיה תחתיו והוא אמרו אם היתה באר חלקה. וכוורת פתוחה ר"ל שלא תהיה פקוקה וכפישה נתונה עליו טמא ואם כסה זה הסהר אשר אין לו אוגן גבוה על הארץ או הכוורת החלולה בכסוי פשוט אין לו צד הנה יציל על כל מה שבתוכו כאשר לא יכסהו בכלי ואין כלי מציל והוא אמרו אם היה נסר חלק וכו' לפי שהנסר אינו כלי והראה סבות זה ואומר שאין הכלים מצילין וכו' ר"ל שהכלי אשר הוא כלי בהיותו בעל דופן לא יציל אלא אם דבק לדופן אהל כמו אוגן הסהר או הבור או [צ"ל הגת] הגב אולם אם לא יהיה לאהל דופן גבוה לא יציל הכלי בסמיכתו לזה ואמרו חצי טפח מיכן וחצי טפח מיכן הוא שוהא בגובה אוגן הסהר על הסהר ועל הארץ חצי טפח וגובה שפת הכלי אשר כפו עליו חצי טפח הנה לא יציל ואמרו שיהיה לה טפח מורה שאם היה בגובה דופן הכלי טפח יציל כאשר (אמר) כפו אותו על פי הבור ואע"פ שלא יהיה לבור אוגן גבוה ויהיה אמרו שהכפישה לא תציל באשר הושמה ע"פ הבאר חלקה בתנאי שלא יהיה בגובה דופן כפישה טפח וכן בארו בתוספתא (פ"ו) ואמרו כשם שהכלים מצילין על אהלים שיש להן דפנות כן מצילין על אהלים שאין להן דפנות בד"א בכלי שיש בו טפח אבל בכלי שאין בו טפח אינו מציל ונדע מזה כי כאשר היה צד הכלי טפח הנה הוא יציל עכ"פ וכאשר היה בגובה צד הבית ג"כ טפח הנה הוא יציל על כל מה שבנסר חוץ מכפית הכלי ואם לא היה בגבהו טפח ר"ל בגובה צדדיו אם כסהו בנסר ומה שדומה לו הציל ואם כסהו בכלי לא הציל אלא אם היה בו גובה טפח ר"ל בשפת הכלי ולא יתנגד זה שאמרנו בעשירי מכלים היו כפויים על פיהן מצילין כל שתחתיהם לפי שזה יהיה בכלי שיש בו טפח ר"ל בגבהו לפי שהוא יהיה בדמיון אהל כמו שבארנו שם : (רמב"ם)

פרק ה - משנה ז

כָּשֶׁם שֶׁמְצִילִין מִבְּפָנִים, כֵּן מְצִילִין מִבְּחוּץ.

כִּיצַד, כְּפִישָׁה שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל הַיְתָדוֹת **{יד}** מִבְּחוּץ, טִמְאָה תַחְתֵּיהָ, כְּלִים שֶׁבְּכִפִּישָׁה טְהוּרִים. אִם הָיָה כְּתֹל חָצֵר אוֹ כְּתֹל גֶּנֶה, אֵינוֹ מִצִּיל. קוֹרָה **{יז}** שֶׁהֵיטָה נְתוּנָה מִכְּתֹל לְכְּתֹל וּקְדָרָה תְּלוּיָה בָּהּ, טִמְאָה תַחְתֵּיהָ, כְּלִים שֶׁבְּקְדָרָה, רַבִּי עֲקִיבָא מְטַהֵר, וְחֲכָמִים מְטַמְּאִין:

ר"ע מברטנורה כְּשֵׁם שֶׁמִּצִּילִים מִבְּפָנִים. עִם דְּפָנוֹת אֲהָלִים, כִּדְ מִצִּילִים מִבְּחוּץ עִם דְּפָנוֹת אֲהָלִים, כְּדַמְפָּרֵשׁ וְאַזְיֵל: **עַל יְתָדוֹת מִבְּחוּץ**. סְמוּדָּ לְכְּתֹל, שֶׁלֹּא תֵהָא מְשׁוּכָה מִן הַכְּתֹל **[טז]** **{טו}**, וְאַזְ חֲשׁוּבָה אֲהֵל לְהַפְסִיק בֵּין טִמְאָה שֶׁתַּחְתֵּיהָ לְכָלִים שֶׁעַל גֶּבֶה **{טז}**. וְדוֹקָא בְּכְתֹל בֵּית שֶׁנַּעֲשֶׂה כְּתֹל זֶה לְאֲהֵל נְחֻשְׁבֵת הַכְּפִישָׁה גַם הִיא אֲהֵל לְהַפְסִיק, אֲבָל בְּכְתֹל חָצֵר וְגֵנֶה שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה לְאֲהֵל לֹא תַחֲשֵׁב הַכְּפִישָׁה אֲהֵל לְהַפְסִיק: **וּקְדָרָה תְּלוּיָה בָּהּ**. מוּכָח בְּתוֹסַפְתָּא שֶׁאִם שְׁפִתֵי הַקְּדָרָה מְשׁוּכִים מִשְׁפַּת הַקּוֹרָה וְלַחוּץ בְּפוּתָח טַפַּח כְּלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגֵי דְאִינָה מְצַלָת, וְכָלִים שֶׁבְּקְדָרָה טִמְאִים, וְאִי פִי הַקְּדָרָה מְדַבֵּק בְּקוֹרָה, כְּלֵי עֲלָמָא לֹא פְּלִיגֵי דְמְצַלָת וְטְהוּרִים. כִּי פְּלִיגֵי הֵיכָא דְמְשׁוּכָה מִן הַקּוֹרָה וְלֵיכָא פּוּתָח טַפַּח. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר מְצַלָת וְטְהוּרִים, וְחֲכָמִים אוֹמְרִים אֵינָה מְצַלָת וְטִמְאִים. וְהִלְכָה כְּחֲכָמִים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{יד}** **הַיְתָדוֹת**. מְשׁוּם טִמְאָה שֶׁתַּחְתֵּיהָ נֶקֶט הַכִּי: **{טו}** וְזֶה לְשׁוֹן הֶרְמְבִ"ם, וְיִתְדַבֵּק בְּשׁוּוֵי פִיו עִם צְדָדֵי הַבַּיִת אוֹ הָאֲהֵל. וְעֵינֵן סוּף פְּרָק י': **{טז}** וְלִרְבוּתָא, דְּלֹא תֵימָא דוֹקָא מֵה שְׁבַתוּכָה מְצַלָת, דְּכִינּוֹן דְּמְשׁוּם אֲהֵל הִיא אָף עַל גֶּבֶה מְצַלָת: **{יז}** **קוֹרָה**. שֵׁישׁ בָּהּ פּוּתָח טַפַּח. הֶרְמְבִ"ם. וְעֵינֵן תּוֹסַפּוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **מבחוץ**. ר"ל חוץ לאהל ודמיון זה כשנעמיד יתדות בארץ בצד האהל וירכיב הכלי אשר לו צד בגובה טפח על אלו היתדות ויתדבק בשווי פיו עם צדדי הבית או האהל הנה היא תציל על כל מה שבתוכו ואפ"י הית' טומאה תחתיה על זו הצורה אולם אם התדבק פי זה הכלי עם שטח החצר או הגינה אשר הוא מגולה לשמים ואין הכותל אהל ולא יקיף בבית הנה זה הכלי לא יציל אבל יהיו הכלים אשר בו וכל מה שבתוכו כבר האהילו על הטומאה לפי שזה הכותל לא יעשה לחוץ בפני הטומאה כמו כותל הבית ואמנם נעשה בזאת הקדרה התלויה מהקורה כאשר התבאר בתוספתא שאם היתה קורה דבוקה ע"פ הקדרה הנה אין לחלוק שהיא מצלת על כל מה שבתוכה ואם היה בין פי הקדרה והקורה פותח טפח הנה אין מחלוקת ג"כ שכל מה שתחת הקדרה טמאה בעבור הטומא' אשר תחת' והיות הקדרה תחת אהל לפי שהיא תחת הקור' ואם היה בין הקדרה והקירה פחות מטפח הנה בזה

יאמר ר"ע שאין שם פותח טפח מצלת וחכמים אומרים שאם לא יתדבק עם הקורה אינה מצלת והלכה כחכמים : (רמב"ם)

ו

פרק

פרק ו - משנה א

אָדָם וְכָלִים נַעֲשִׂין אֶהְלִין לְטִמָּא, אָבֵל לֹא לְטִהָר. כִּי־צָד. אַרְבָּעָה נוֹשְׂאִין אֶת הַנְּדָבָדְךָ {א}, טִמְאָה תַחֲתָיו, כָּלִים שְׁעַל גִּבּוֹ טִמְאִין {ב}. טִמְאָה עַל גִּבּוֹ, כָּלִים שֶׁתַּחֲתָיו טִמְאִים {ג}. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטִהָר {ד}. נָתוּן עַל אַרְבָּעָה כָּלִים, אֶפְלוּ כָּלִי גָלְלִים, כָּלִי אֲבָנִים, כָּלִי אֲדָמָה {ה}, טִמְאָה תַחֲתָיו, כָּלִים שְׁעַל גִּבּוֹ טִמְאִים. טִמְאָה עַל גִּבּוֹ, כָּלִים שֶׁתַּחֲתָיו טִמְאִים. נָתוּן עַל אַרְבָּעָה אֲבָנִים, אוֹ עַל דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים, טִמְאָה תַחֲתָיו, כָּלִים שְׁעַל גִּבּוֹ טִהוֹרִין. טִמְאָה עַל גִּבּוֹ, כָּלִים שֶׁתַּחֲתָיו טִהוֹרִין:

ר"ע מברטנורה **אדם וכלים נעשין אהלים לטמא**. אהל שנסמך על ידי אדם או על ידי כלים נחשב אהל לטמא כלים שתחתיו אפלו שלא כנגד הטמאה, כאלו נתונים באהל המת: **אבל לא לטהר**. דאין נחשבים אהל לחוץ בפני הטמאה: **נדבך**. אבן גדולה ורחבה. לשון נדבכין די אבן גלל: **כלים שעל גביו טמאין**. שאינו חוצץ וכמאן דליתיה דמי, דאין עשוי אהל לטהר: **כלים שתחתיו טמאים**. דלטמא נעשים אהלים: **ורבי אליעזר מטהר**. בתרוניהו. דסבר נעשה אהל לטהר וחוצץ בפני הטמאה. ואין הלכה כרבי אליעזר: **נתון על ארבעה כלים**. אם היה הנדבך נתון על ארבעה כלים, אפלו כלי גללים שאין מקבלים טמאה: **על ארבעה אבנים**. שאינן כלים, נחשב אהל לחוץ בפני הטמאה: **דבר שיש בו רוח חיים**. חוץ מאדם: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א] נושאים כו'**. כלה מתניתין מיירי בנושאים באויר ולא בתוך הבית. הר"ש: **[ב] טמאים**. ואפלו שלא כנגד הטמאה. הרמב"ם. דכיון שנעשו אהל הוי כמאן דמלי טמאה, שהרי מטמא לכל הכלים שתחתיו, והרי כל מה שעליו הוא כנגד הטמאה: **[ג] טמאים**. דכיון שאינו חוצץ והטמאה יורדת שוב נעשה אהל עליה לטמא כל מה שתחתיו: **[ד] מטהר**. הינו בנתון על מוט שאינו כעבי המרדע, שלא הזקקו הנושאים לטמאה. הר"ש. ומסתברא דפליג נמי בנתון על ארבעה כלים. ומהר"ם כתב דבארבעה כלים אפלו רבי אליעזר מודה, ובארבעה אבנים רבנו מודו דחוצץ, אלא באדם פליגי. רבנו סברי פיון דמקבל טמאה הוי כמו כלי, ורבי אליעזר מדמה ליה לבהמה פיון שיש בו רוח חיים: **[ה] כלי גללים כו'**. שאינם באים במדה. דאי לאו הכי אינן ככלים אלא כאהלים וחוצצים. הרמב"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ידוע שהאהל כמו שיביא הטומאה ויטמא כל מה שבתוכו כן יחוץ בפני הטומאה ולא יטמא כל מה שחוץ ממנו ולא יטמא גם כן מה שיהיה בתוכו מן הטומאה ולא יטמא דבר ממה שבעליה ולא יטמא גם כן אשר הוא חוצה לו והמשל בזה בית ועליה הנה אם היתה טומאה בבית תחת משקוף הבית הגיע הטומאה ויטמא כל מה שתחתיו כן חוצץ בפני הטומאה ולא יטמא דבר ממה שבעליה ולא יטמא גם כן מה שבבית אם היתה טומאה בעליה על משקוף הבית. ואמר בכאן שאדם וכלים מביאין ואין חוצצין ואפילו היו כלי גללים ואבנים ואדמה אשר הם כלים טהורים ואינם מקבלין טומאה כלל הנה האהל אשר יעשה מהם לא נחשבהו להציל מה שהוא חוץ ממנו ולא יציל גם כן כלים שתחתיו: **ונדבך**. הוא הלוח והמשל כלו מבואר: וזה שאמרנו כלים שתחתיו טמאים. מורה זה שהוא חשוב כאהל שאם לא יהיה חשוב כאהל לא יטמא מכלים שתחתיו אלא מה שיגבילוהו טומאה שעל גביו לבד ואמר טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאים מורה זה שאינו חשוב כאהל לפי שאם היה אהל יהיו כלים שעל גביו טהורין כמו בית ועליה הנה שם אותו אהל לטמא אבל לא לטהר: ואמרו **דבר שיש בו רוח חיים**. ר"ל חוץ מהאדם איזה מין שיהיה ממיני הבעלי חיים ואין הלכה כרבי אליעזר: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ב

קוֹבְרֵי הַמֵּת שֶׁהָיוּ עוֹבְרִים בְּאַכְסְדְּרָה, וְהִגִּיף
אֶחָד מֵהֶן אֶת הַדָּלֶת וְסָמְכוּ בַּמִּפְתָּח, אִם יָכוֹל
הַדָּלֶת לֵעָמֵד בְּפָנָיו עֲצָמוּ, טָהוֹר. וְאִם לֹא,
טָמֵא. וְכֵן חֲבִית שֶׁל גְּרוּגְרוֹת אוֹ קֶפֶה שֶׁל תֵּבּוֹן
שֶׁהֵן נְתוּנוֹת בְּחִלּוֹן, אִם יָכוֹלִין הַגְּרוּגְרוֹת
וְהַתֵּבּוֹן לֵעָמֵד בְּפָנָיו עֲצָמוּ, טָהוֹרִין. וְאִם לֹא,
טָמְאִין. בֵּית שְׁחָצְצוֹ בְּקִנְקָנִים וְטַח בְּטִיחַ, אִם
יָכוֹל הַטִּיחַ לֵעָמֵד בְּפָנָיו עֲצָמוּ, טָהוֹר. וְאִם לֹא,
טָמֵא:

ר"ע מברטנורה **אחד מהן**. מאותם המלוים את המת לקברו ולא מנושאי
המטה **(ו)**. והוא הדין אם הגיף את הדלת אדם אחר, אלא אורחא
דמלתא נקט: **הגיף את הדלת**. כדי שלא תפגס הטמאה לבית בשעה
שיעברו דרך אכסדרה שלפני הבית, דיש תקרה על גבה: **אם יכול הדלת
לעמד**. בלא סמיכת מפתח, הוה ליה מפתח כמאן דליתיה והדלת חוצץ
בפני הטמאה: **ואם לאו טמא**. דכל דבר הנסמך בכלים אינו חוצץ בפני
הטמאה, כדאמרן דאין אדם וכלים נעשים אהלים לטהר. והינו טעמא
דתבון, והינו טעמא דגרוגרות, והינו טעמא דטיח, משום דעמידתן על
ידי כלים שהם חבית וקפה וקנקנים: **שהן נתונים בחלון**. שיש בו טפח
על טפח שמביא את הטמאה מבית לבית: **אם יכולים הגרוגרות והתבון
לעמד בעצמן**. בלא חבית וקפה: **טהורים**. שהכלים כמו שאינן,
והגרוגרות והתבון מצילים. והוא שיהיו הגרוגרות שהסריחו ואינן
ראויות לאכילה **(ז)**, וכן התבון מסרח ואינו ראוי לאכילת בהמה **(ח)**
ומבטל להו ואין דעתו לפנותו, ומשום הכי חיצי, דכל היכא דאין התבון
והגרוגרות סותמים הכל, כגון הקא דאיכא מקום קפה וחבית, אי לא
מבטל להו לא חיצי: **ואם לאו טמאין**. ובלבד שתהא החבית אם היא
של חרס פיה כנגד הטמאה ולפיכך אינה מצלת, שכל דבר המקבל
טמאה אינו חוצץ בפני הטמאה. אבל אם גב החבית כנגד הטמאה,

חוצצת בפני הטמאה (ט), שאין כלי חרס מקבל טמאה מגבו: בית שחצו בקנקנים. ופיהן כלפי הטמאה, דעכשיו אין מצילים: וטח בטיח. בין מבפנים בין מבחוץ: אם יכול הטיח לעמד בפני עצמו טהור. שהטיח חוצץ בפני הטמאה: (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט (ו) דאי מנושאי המטה מכיון שנקנס המת תחת הקורה כבר נכנסה הטמאה לפתח הבית כו'. ועין תוספות יום טוב: (ז) וצריך גם כן שלא יהיו מכשרים: (ח) ואית ביה קוצים, דלא חזי לטינא לדרס ברגל, והוא לח, דלא חזי להסקה. גמרא: (ט) ואף בלא בטול, כיון דסותם כל החלון. ודעת הרמב"ם נראה דאפלו הכי בעי בטול. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר הקדמנו שאכסדרה הוא כבית שער לבית ואמר כי כאשר נכנסו קוברי המת ר"ל נושאי המת תחת האכסדרה והיה שער הבית קצתו (פתוח) [נעול] והחזיק אי מהנושאים לנעול שער הבית במפתח אשר בו כדי שלא יפתח ותכנס הטומאה בבית [כיון] שהמשקוף יוצא [ר"ל שהתקרה יוצא ובהרבה מקומות בנוסחת א"י מוגה הגג במקום המשקוף] אם היה הפתח אפשר להתקיים נעול על ענינו ולא יפתח ואפי' הסיר זה המחזיק ידו מן המפתח הנה הבית טהור וכבר נבדל מהאכסדרה בזה השער הנעול ואם כאשר יסיר זה ידו יפתח השער הנה הוא טמא לפי שכבר היה זה האדם הנושא למת הוא אשר חצץ בפני הטומאה ואדם אינו חוצץ יהיה מי שיהיה ואמנם אמר בכאן אחד מהם על הידוע והוא ההקש אפי' היה אדם מתוך הבית ומחזיק הפתח ודע זה: וכן אם היה חלון בין שני הבתים יהיה בו טפח על טפח ומעלה והטומאה באחד משני הבתים הנה הבית האחר יהיה טמא בלא ספק לפי השרש הנזכר לפי שטפח על טפח מביא את הטומא' ואם היה זה החלון נעול בכלים הנה לא תחוץ בפני הטומאה ואם היה בזה החלון חבית מלאה מתאנים הנה לא תהיה חוצצת להיותה כלי הנה היא תטמא וכל מה שיטמא אינו חוצץ בפני הטומאה כמו שהתבאר וזה אם היה פי החבית ממה שימשך לבית אשר בו הטומאה לפי שכלי חרס אינו מטמא מגבו כמו שביארנו פעמים ולזה אם היה שולי החבית ממה שימשך לבית טמא הנה זאת החבית חוצצת לפי שלא תטמא מגבה כמו שקדם בקדירה שבארובה וכן ביאר הש"ס בזה בבתרא (דף יט:). ושם התבאר שאמרו בכאן שהתאנים חוצצים בתנאי שיהיו בלתי מוכשרים ואף על פי שכבר נפסלו ואינן נאותות לאכילה אשר אין דעתו לפנותן ולזה יחוץ בפני הטומאה וכן התבן גם כן שיהיה מתנאי שתהיה נפסד אינו נאות לאכילת הבהמה עד שלא יהיה ראוי [אולי צ"ל אפילו לטיט ועי' שם ובדברירבינו בחיבורו פט"ו מ"ה טו"מ ה"יב]. אלא לטיט ענינו שאלו שני התנאים מחוייבים בכל מה שיבדיל בין המקום הטהור ובין הטומאה והוא שיהיה זה הדבר אינו מקבל טומאה ואין דעתו לפנותו ואם היה אפשר חזרת החבית והקופה ישארו אלו התאנים או זה התבן עומדים בעצמם סותמין כל החלון ותשען עליו ויחוץ בפני הטומאה ואם לא אפשר זה הנה זה השרש והנשען על הקופה ועל החבית והם כלים יטמאו ולא יחוץ ויהיה הבית השני טמא וזה הדין בעצמו בבית נחלק בחלוקה בקנקני חרש הונחו קצתן על קצתן והוטח עליו הטיח וכבר גי' יעב"ץ נזכר. נעשה שהקנקנים כלים ואינן חוצצין ובתוספתא (פ"ז) בית שחצו בקנקנים טהורות ופיהן כלפי הטהרה מצילות כלפי הטומאה אינן מצילות טחן בטיט

בין מבפנים בין מבחוץ אם יכול הטיח לעמוד בפני עצמו מציל ואם לאו אינו מציל : (רמב"ם)

פרק ו - משנה ג

כִּתְּלֵי הַמְּשָׁמֵשׁ אֶת הַבַּיִת, יָדוֹן מְחַצֵּה לְמַחְצָה. כִּי־צָד. כִּתְּלֵי שֶׁהוּא לְאֹוִיר וְהַטְּמָאָה בְּתוֹכוֹ {א}, מְחַצֵּוֹ וְלִפְנֵימֵי, הַבַּיִת טָמֵא, וְהַעוֹמֵד מְלַמְעֵלָן טָהוֹר. מְחַצֵּוֹ וְלַחוּץ, הַבַּיִת טָהוֹר, וְהַעוֹמֵד מְלַמְעֵלָן טָמֵא. מְחַצֵּה לְמַחְצָה, הַבַּיִת טָמֵא. וְהַעוֹמֵד מְלַמְעֵלָן, רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא, וְחֻכְמֵי מְטַהֲרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כָּל הַכִּתְּלֵי לַבַּיִת :

ר"ע מברטנורה **כִּתְּלֵי שֶׁהוּא לְאֹוִיר**. שֶׁצָּדוּ אֶחָד אֹוִיר הָעוֹלָם, וְצָדוּ הָאֲחֵר מְשָׁמֵשׁ אֶת הַבַּיִת, כְּגוֹן כִּתְּלֵי שֶׁמִּפְסִיק בֵּין בַּיִת לְחֶצֶר אוֹ בֵּין בַּיִת לְגִנָּה {א} : **וְהַטְּמָאָה בְּתוֹכוֹ**. שֶׁנִּסְדַּק הַכִּתְּלֵי {ב} וַיֵּשׁ טְמָאָה בְּחֻלְוֵי בְּתוּךְ הַסְּדָק : **מְחַצֵּוֹ וְלִפְנֵימֵי**. אִם הַטְּמָאָה מִן הַחֻצִי שֶׁל כִּתְּלֵי לְצַד הַבַּיִת : **הַבַּיִת טָמֵא**. כֹּאֲלוֹ הֵיטָה בְּתוּךְ הַבַּיִת, דִּהְיָהוּא פִּלְגָא בְּתֵר בַּיִת שְׂדִינָן לִיה. וְהַעוֹמֵד בְּכִתְּלֵי לְמַעְלָה אֶפְלוּ עוֹמֵד כְּנֶגֶד הַטְּמָאָה : **טָהוֹר**. דְּלֹא כְּטְמָאָה רְצוּצָה חֲשִׁיבָה, וְאִינָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה, דִּהְיָה חֲשָׁבִינָן לָהּ כְּמִנְחַת בְּאֵהָל : **מְחַצֵּוֹ וְלַחוּץ**. לְצַד הָאֹוִיר, לֹא שְׂדִינָן לִיה בְּתֵר בַּיִת, וְלִפְיֵךְ הַעוֹמֵד מְלַמְעֵלָה טָמֵא כִּינּוֹן דְּלֹא כְּמִנְחַת בְּאֵהָל הִיא הָרִי הִיא טְמָאָה רְצוּצָה וּבּוֹקֵעַת וְעוֹלָה : **מְחַצֵּה לְמַחְצָה**. שֶׁהַטְּמָאָה בְּאִמְצָע : **רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא**. דְּשְׂדִינָן לִיה לְכִתְּלֵי בְּתֵר בַּיִת וּבְתֵר אֹוִיר לְחֻמְרָא : **וְחֻכְמֵי מְטַהֲרִים**. דְּלִגְמָרֵי שְׂדִינָן לִיה בְּתֵר בַּיִת. וְהִלְכָה כְּחֻכְמֵי : **כָּל הַכִּתְּלֵי לַבַּיִת**. אֶפְלוּ עוֹמְדֵי הַטְּמָאָה בְּחֻצִי שֶׁל צַד הָאֹוִיר הָרִי הִיא כֹּאֲלוֹ מִנְחַת בְּתוּךְ הַבַּיִת : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} והוא הדין בין בית לרשות הרבים או למבוי, אלא נקט כְּאִשֶׁר הָיוּ בְּתֵיחֵם בְּזִמְנוֹ הַמְּשָׁנָה שֶׁהָיוּ חֲצֵרוֹת לְפָנֵיהֶם וְגִנּוֹת לְאַחֲרֵיהֶם :

[יא] בתוכו. והיא רצוצה: **[יב]** הר"ש. ונראה דרצונו לומר שסדויק ופתוח קצת לבית, ועין ריש פרק ז'. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כותל שהוא לאויר. שיהיה עובי הכותל פתוח לשמים והמשקוף מורכב בקיר לא עליו (כזה) הנה אם היתה הטומאה נראה דצ"ל בתוכו בחציו שלפנים כל מה שבבית יטמא וכל כוין בבית יטמא הנה כל מה שזולת זה טהור לפי שנחשוב הטומאה שהיה תוך הבית ולזה אשר עמד על ראש הכותל טהור כמו מי שיעמוד על משקוף הבית ואם הית' הטומאה בחצי היוצא הנה לא יראה פועל הטומא' בבית ויהיה הכותל כלו בדמיון קבר. ר' יהודה אומר שהכותל כולו מהבית יחשב ואע"פ שהטומאה מחציו ולחוץ הבית טמא והעומד על הכותל טהור ואין הלכה כר' יהודה. והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ד

כֹּתֵל שְׁבִין שָׁנִי בְּתֵימֵי וְהִטְמְאָה בְּתוֹכוֹ, בֵּית הַקְּרוֹב לְטִמְאָה, טָמֵא. וְהַקְּרוֹב לְטַהֲרָה, טָהוֹר. מְחַצֵּה לְמַחְצָה, שְׁנֵיהֶם טָמְאִין. טָמְאָה בְּאֶחָד מֵהֶן וְכֻלֵּים בְּכֹתֵל, מְחַצְיוֹ וְכֻלְפֵי טָמְאָה, טָמְאִין **[יג]**. מְחַצְיוֹ וְכֻלְפֵי טַהֲרָה, טָהוֹרִין. מְחַצֵּה לְמַחְצָה, הָרִי הֵן טָמְאִין. מְעַזְיבָה שְׁבִין הַבַּיִת לְעֵלְיָה, טָמְאָה בְּתוֹכָהּ, מְחַצְיָה וְלִמְטֹן, הַבַּיִת טָמֵא וְעֵלְיָה טָהוֹרָה. מְחַצְיָה וְלִמְעָלָן, הָעֵלְיָה טָמְאָה וְהַבַּיִת טָהוֹר. מְחַצֵּה לְמַחְצָה, שְׁנֵיהֶן טָמְאִין **[יד]**. טָמְאָה בְּאֶחָד מֵהֶן וְכֻלֵּים בְּמַעְזְיבָה, מְחַצְיָה וְכֻלְפֵי טָמְאָה, טָמְאִין. מְחַצְיָה וְכֻלְפֵי טַהֲרָה, טָהוֹרִין. מְחַצֵּה לְמַחְצָה,

הרי הן טמאין. רבי יהודה אומר, כל המעזיבה לעליה:

ר"ע מברטנורה פתל שבין שני בתים. כתל המפסיק בין שני בתים: **טמאה באחד מהן**. באחד מן הבתים: **מעזיבה**. תקרה המפסקת בין בית לעליה: **רבי יהודה אומר וכו'**. ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ג} **בפתל כו' טמאין**. דאין מציל מהטמאה אלא צמיד פתיל או אהל אחר, אבל בלועים בבנין לא. הרמב"ם: {ד} **טמאין**. קשה, מאי שגא מדלעיל הטמאה בפתל מחצה על מחצה דחכמים מטהרים העומד מלמעלה. ונראה לי דטפי שיך לומר בפתל שתכנס טמאה לבית ולא תתפשט למעלה [שהפתל בנוי לצרף הבית לבד] מה שאין כן במעזיבה שבנויה נמי לעליה. תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם זאת ההלכה כולה מבוארת הענין ולא תצטרך לפירוש ואל תתמה היות הכלים יתטמאו בבית טמא ואף על פי שהן בתוך הבנין לפי שאין היותן תחת הטיט יצילם מן הטומאה ואמנם יצילם מן הטומאה היותן תחת צמיד פתיל או באהל אחר לפי מה שקדם אולם היותן בלועין בבנין הנה לא יצילם וכבר קדם לך זה השרש בתשיעי מכלים וביארנוהו שם ואין הלכה כר' יהודה: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ה

טמאה בין הקורות ותחתיה כקלפת השום, אם יש שם פותח טפח, הכל טמא. אם אין שם פותח טפח, רואין את הטמאה כאלו היא אטם. היתה נראית בתוך הבית, בין כך ובין כך, הבית טמא: {ט}

ר"ע מברטנורה **טמאה בין הקורות.** בין קורות התקרה שהנסרים עליהן והמעזיבה על גבן. ומתניתין כרבי יהודה **{טו}** דאמר כל מעזיבה לעליה. והשתא קאמר שאם היתה טמאה בקורות שתחת המעזיבה ומחצה שהיא דקה כקלפת השום חוצצת בין הטמאה לבית, שאין הטמאה נראית בבית: **אם יש במקום הטמאה פותח טפח.** הינו שיש חלל טפח במקום הטמאה: **הכל טמא.** הבית והעליה **{טז}**: **רואים את הטמאה כאלו היא אטם.** ואין יוצאה הטמאה לבית אלא בוקעת ועולה **{יז}**: **היתה נראית לתוך הבית.** שאין תחתיה כקלפת השום **{יח}**: **בין כך ובין כך.** בין יש בה פותח טפח בין אין בה פותח טפח: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{טו}** דאי אפשר לישיב כרבנן, דהשתא במעזיבה מחציה ולמטה הבית טמא, כל שכן בין הקורות. הר"ש. ועל כל פנים גם לרבי יהודה צריך לחלק בין קורות למעזיבה, דלא אמרינן במעזיבה רצוצה כיון דעשויה לסתור. ועין תוספות יום טוב: **{טז}** דיק מלשון הכל, ולא קתני בית, מפלל דאתרוניהו שדינן לה. הר"ש: **{יז}** כנפש אטומה דפרק ז', דמן הצדדים טהור, אלא דבוקעת ועולה בוקעת ויורדת, והקא נמי חדא מתרתי נקט. ואין לומר כשיורדת נמצא הבית מאהיל וממלא כל הבית, דהא האהל חוצץ לטהר. ועין תוספות יום טוב: **{יח}** וקשה, דמתניתין הנה לה לפרש כן בהדיא. והרמב"ם פרש, במחצה של זכוכית. ועין תוספות יום טוב: **{יט}** **טמא.** ועליה טהורה. הר"ש: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **תחת הקורות.** הוא שתהיה הטומאה בעצם הקורה לא בעצם הבנין ואמרו כקליפת השום הוא הפלגה והכונה שאפילו המחיצה דקה מאד ימנע בינה ובין הבית כאשר לא יהיה בעמידתו טעי"ט ולא תטמא הבית אבל נחשוב הטומא כאילו הוא במקו' סתום אשר לא תטמא זולת מה שירא' לבד בעליונו' ושפלות כמו שיתבאר עתה ואמנם התחייב זה הדין להיות הטומאה בתוך אמנם אם הית' בעצם הבנין הדין בו מחצה על מחצה כמו שקדם בהלכה אשר לפני זאת וכן (לא) היתה הטומאה בתוך האבן יהיה הדין בה כמו היתה בתוך הקורה ואע"פ שהמשקוף אשר בין הבית והעליה הוא סלע או הדומה לו מן האבנים ובתוספת' (פ"ז) אמרו של בנין ידון מחצה על מחצה ושל סלע כקליפת השום. וענין נראין שיהי' זאת המחיצה אשר על הטומאה ספיריים כמו הזכוכית והשוהם והדומה להם כל הבית טמא ואפי' לא יהיה במקום הטומאה טפח על טפח: (רמב"ם)

פרק ו - משנה ו

בֵּית הַמְּשֻׁמֵשׁ אֶת הַכֶּתֶל, יָדוֹן כְּקִלְפַת הַשּׁוּם. כִּיצַד. כֶּתֶל שְׁבִין שָׁנֵי כּוֹכִין, אוּ בֵין שְׁתֵּי מְעָרוֹת, טְמֵאָה בַּבְּתִים וְכֵלִים בַּכֶּתֶל וְעֲלֵיהֶם כְּקִלְפַת הַשּׁוּם, טְהוֹרִין. טְמֵאָה בַּכֶּתֶל וְכֵלִים בַּבְּתִים וְעֲלֵיהֶם כְּקִלְפַת הַשּׁוּם, טְהוֹרִין. טְמֵאָה תַּחַת הָעֲמוּד, טְמֵאָה בּוֹקְעַת וְעוֹלָה, בּוֹקְעַת וְיֹרְדָת:

ר"ע מברטנורה בֵּית הַמְּשֻׁמֵשׁ אֶת הַכֶּתֶל. הַמְּעָרוֹת שֶׁתַּחַת הַקֶּרְקַע כְּשֶׁחֹפְרִים כּוֹף לְמַת מְצַד זֶה וְכוּף לְמַת מְצַד הַשְּׁנַי נִמְצָא הַכֶּתֶל עֲשׂוּי מְאֵלִיו, מִשּׁוּם הֵכִי קָרִי לִיה בֵּית הַמְּשֻׁמֵשׁ אֶת הַכֶּתֶל, שֶׁעַל יְדֵי הַחֲפִירָה נֶעֱשָׂה הַכֶּתֶל, אֲבָל בְּנֵן שֶׁעַל גְּבִי קֶרְקַע, הַכֶּתֶל גּוֹרֵם לְבֵית שִׁיְהִיָּה בֵּית, וּמִשּׁוּם הֵכִי קָרִי לִיה [לְעֵיל מִשְׁנָה ג'] כֶּתֶל הַמְּשֻׁמֵשׁ אֶת הַבֵּית: **טְמֵאָה בַּבְּתִים**. בְּכוֹכִין וּבְמַחְלוֹת: **וְעֲלֵיהֶן כְּקִלְפַת הַשּׁוּם טְהוֹרִין**. דְּמַפְסִיק לְטְמֵאָה, וְאִין דִּינָם כְּדִין כֶּתֶל שְׁבִין שָׁנֵי בְּתִים **[כ]**: **טְמֵאָה תַּחַת הָעֲמוּד**. אִם יֵשׁ עֲמוּד בְּתוֹךְ הַכּוֹף אוּ בְּתוֹךְ הַמְּעָרָה וְטְמֵאָה תַּחְתּוֹ וְהִיא רוֹצְצַת שְׁאִין בָּהּ טֶפַח עַל טֶפַח בְּרוּם טֶפַח **[כא]**: **טְמֵאָה בּוֹקְעַת וְעוֹלָה בּוֹקְעַת וְיֹרְדָת**. וְכֵל שֶׁכָּנְגַד הַטְּמֵאָה לְמַעְלָה וּלְמַטָּה טְמֵא כְּדִין כָּל טְמֵאָה מְכֻסָּה, וּמִן הַצְּדָדִים טְהוֹר, וְהוּא הַדִּין לְעֲמוּד שְׁבַבֵּית: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כ] מִשּׁוּם דְּנֶעֱשָׂה מְאֵלִיו. מְהֵרִים. וְעֵין תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: **[כא]** אֲבָל אִם יֵשׁ בְּמָקוֹם הַטְּמֵאָה טֶפַח עַל טֶפַח בְּרוּם טֶפַח הוּי כְּקֶבֶר סְתוּם וּמְטֵמָא כָּל סְבִיבֵיו. תּוֹסֵפְתָא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם יַחֲפְרוּ בְּאֶרֶץ מְקוֹם גָּדוֹל לְקַבּוֹר בּוֹ מֵתִים רַבִּים וַיַּחֲפְרוּ בְּתוֹךְ זֹאת הַחֲפִירָה לְקַבּוֹר לְפִי שִׁיעוֹר הָאִישׁ אֲשֶׁר יִקְבְּרוּ בּוֹ אִישׁ בְּכָל קֶבֶר וְהַקֶּבֶר אֲשֶׁר הוּא עַל שִׁיעוֹר הָאִישׁ יִקְרָא כּוֹךְ וְהַמְּקוֹם הַגָּדוֹל וְהַמְּקַבֵּץ הַכּוֹכִין יִקְרָא מְעָרָה וְכֵבֶר בִּיאֲרֵנוּ זֶה בְּבִיב (סוף פ"ו) וְהַהֲפָרֵשׁ אֲשֶׁר בֵּין בֵּית הַמְּשֻׁמֵשׁ אֶת הַכּוֹתֵל וְכוֹתֵל הַמְּשֻׁמֵשׁ אֶת הַבֵּית הוּא כְּמוֹ שֶׁאֲסַפֵּר וְזֶה שֶׁהַכּוֹתֵלִי אִם הָיוּ עוֹמְדֵי עַל שֹׁטְחַת הָאֶרֶץ הִנֵּה יִקְרָא הַכּוֹתֵל מִמֶּנּוּ כּוֹתֵל הַמְּשֻׁמֵשׁ אֶת הַבֵּית לְפִי שֶׁזֶה הַכּוֹתֵל שֵׁם הַבֵּית בֵּית אֹלָם אִם חָפַר בְּאֶרֶץ שְׁתֵּי חֲפִירוֹת אַחַד בְּצַד הַשְּׁנַי הִנֵּה הַכּוֹתֵל אֲשֶׁר יִשְׂאָר בִּינֵיהֶם לֹא יִקְרָאוּ לוֹ כּוֹתֵל הַמְּשֻׁמֵשׁ אֶת הַבֵּית לְפִי שֶׁאִין זֹאת הַחֲפִירָה שֵׁם אוֹתוֹ בֵּית כֹּאֲשֶׁר נֶעֱשָׂה בּוֹ דָּבָר אֲבָל הַחֲפִירָה שֵׁם אוֹתוֹ כּוֹתֵל וַיֹּאמֶר שֶׁזֹּאת הַחֲפִירָה בֵּית הַמְּשֻׁמֵשׁ אֶת הַכּוֹתֵל: וַאֲמָרוּ תַּחַת הָעֲמוּד הוּא שֶׁתִּהְיֶה הַטּוֹמֵא' תַּחַת הַמַּחֲצִיחָה זֶה אֲשֶׁר חוֹצֵצַת בֵּין שְׁנֵי הַכּוֹכִין

או בין שתי מערות ותהיה הטומאה נראית שם ויהיה טמא כל מה שכנגדו עד הרקיע וכל מה שכנגדה עד התהום וזהו ענין אמרו בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כמו שתשמעו וזה השרש בכל המסכתא כי כאשר תהיה הטומאה אטומה ר"ל שהוא במקום מקיף בו דבק ואין שם חלל טפח הנה כל מה שיהיי נכחיי לטומאי בין למעלה בין למטה טמא ולא יועיל בזה גובה הבנין עליו וכן אפי" הוא עמוד בתוך הבית והטומאי בתוך העמוד יהיי הדין כמו שזכרנו ולשון התוספתא עמוד שהוא עומד בתוך הבית וטומאה תחתיו והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואם יש במקו' הטומאה טע"ט על רום טפח הרי הוא כקבר התהום ומטמא כל סביביו ושמור זה השרש ולא אצטרך שאכפלהו : (רמב"ם)

פרק ו - משנה ז

כִּלְיֵם שֶׁתַּחַת הַפֶּרֶחַ, טְהוּרִים. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי מְטַמֵּא {כג}. הַטְּמֵאָה וְהַכִּלְיִם שֶׁתַּחַת הַפֶּרֶחַ, אִם יֵשׁ שָׁם פּוֹתַח טְפַח, טְמֵאִין. וְאִם לֹא, טְהוּרִין {כד}. שְׁנֵי פְּרֻדְסָקִים זֶה בְּצַד זֶה, אִו זֶה עַל גַּב זֶה, נִפְתַּח אֶחָד מֵהֶן, הוּא וְהַבַּיִת טְמֵא, וְחִבְרוּ טְהוּר {כו}. וְרוֹאִין אֶת הַפְּרֻדְסָקִין כְּאֵלוֹ הוּא אִטְם, יָדוֹן מְחַצָּה לְמַחַצָּה לְהַבִּיא אֶת הַטְּמֵאָה לְבַיִת :

ר"ע מברטנורה פֶּרֶחַ. דְּבַר בּוֹלֵט וְרַחֵב שְׁיֹצֵא בְּרֹאשׁ הָעֵמוּד אוּ בְּאִמְצָעוֹ : כִּלְיֵם שֶׁתַּחַת הַפֶּרֶחַ טְהוּרִים. הֵכָא אִירִי בְּעֵמוּד הָעוֹמֵד בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים {כב} אוּ בְּגִנָּה וְטְמֵאָה תַּחְתָּיו, וְהַפֶּרֶחַ בּוֹלֵט מִן הָעֵמוּד טְפַח לְחוּץ וּמֵאֵהִיל עַל הַכִּלְיֵם שֶׁתַּחְתָּיו : טְהוּרִים. דְּטְמֵאָה בּוֹקְעַת וְעוֹלָה, וְכָל שֶׁבְּצֻדָּיִם טְהוּר : רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי מְטַמֵּא. דְּפֶרֶחַ כְּעֵמוּד, וְכִשְׁהַטְּמֵאָה בּוֹקְעַת חוּצָרַת עַל הַכִּלְיֵם שֶׁהַפֶּרֶחַ מֵאֵהִיל עֲלֵיהֶם. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי : הַטְּמֵאָה וְהַכִּלְיֵם שֶׁתַּחַת הַפֶּרֶחַ. כְּגוֹן שֶׁהַפֶּרֶחַ מֵאֵהִיל עַל הַטְּמֵאָה וְעַל הַכִּלְיֵם : פּוֹתַח טְפַח. שֶׁבּוֹלֵט הַפֶּרֶחַ חוּץ לְעֵמוּד טְפַח : פְּרֻדְסָקִים.

עמוּדִים חֲלוּלִים נְתוּנִים בְּכֶתֶל הַבַּיִת וּבְהֶן חֲלוּנוֹת חֲלוּנוֹת וַיֵּשׁ לָהֶן דְּלֹתוֹת, וְטַמְאָה תַּחַת אוֹתָן עַמּוּדִים: **נִפְתַּח אֶחָד מֵהֶן הוּא וְהַבַּיִת טָמֵא.** שְׁהַטְמָאָה בּוֹקֵעַת בְּתוֹכוֹ וַיּוֹצֵאָה לְבַיִת. וְאֶפְלוּ הַטְמָאָה מִחֻצוֹ שֶׁל כֶּתֶל וּלְחוּץ דְּאִינוּ נִדּוֹן כְּבַיִת. אֶפְלוּ הֵכִי הַבַּיִת טָמֵא **[כֵּה]**: **וְרוֹאִין אֶת הַפְּרֻדְסָקִין כְּאֵלוּ הֵן אֲטָם.** כְּלוּמַר אִם הִדְלַת נְעוּל וְלֹא נִפְתַּח רוֹאִין אוֹתָן כְּאֵלוּ אֵין שָׁם חָלָל כָּלָל, וְאִם טַמְאָה תַּחְתֵּיהֶן נִדּוֹן הַכֶּתֶל מִחֻצָּה עַל מִחֻצָּה, כְּכֹל הֵנִי דִתְנֵן לְעִיל מִחֻצוֹ וּלְפָנִים הַבַּיִת טָמֵא מִחֻצוֹ וּלְחוּץ הַבַּיִת טְהוֹר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כב] וקשה, דְּהָא לְעִיל בְּעַמּוּד הָעוֹמֵד בְּתוֹךְ כּוֹף וּמַעְרָה אֶמְרִינָן דְּבוֹקֵעַת וְעוֹלָה, וּפְשִׁיטָא דְּהֵם מְקָרִים. וְעוֹד שְׁהַר"ב כְּתַב לְעִיל דְּהוּא הַדִּין לְעַמּוּד שְׁבַבַּיִת: **[כג] מְטָמֵא.** אִף דְּבַכְמָה דּוּכְתִי מִשְׁמַע דְּטַמְאָה תַּחַת הַכְּלִי וְרֻצוּצָה אֵינָה בּוֹקֵעַת אֶלָּא כְּנֶגֶד הַטְמָאָה, נִרְאָה לִי דְּהִכָּא מִיָּרִי שְׁהַטְמָאָה מְמַלְאָה כָּל תַּחַת הָעַמּוּד, וְהַפְּרָח בְּטַל לְגַבֵּי עַמּוּד לְרַבֵּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי. מְהַר"ם: **[כד] טְהוּרִין.** שְׂאֵין מְקוֹם הַפְּרָח שְׂאֵין שָׁם טַמְאָה בְּטַל לְקַצְתוֹ שֵׁישׁ שָׁם הַטְמָאָה כְּמוֹ שְׁבַט לְגַבֵּי עַמּוּד. מְהַר"ם: **[כה]** וְלֹא דְּמִי לְדִלְעִיל מִשְׁנָה ה' טַמְאָה בֵּין הַקּוֹרוֹת כּוֹי כְּאֵלוּ הִיא אֲטָם וּבּוֹקֵעַת כּוֹי וְלֹא אֶמְרִינָן הַכֹּל טָמֵא שְׁתַּתְּפִשֵׁט בְּכֹל הָעֲלִיָּה אוֹ הַבַּיִת לְאַחַר שְׁבוֹקֵעַת, דְּשְׂאֵנִי הִכָּא דְּכֶתֶל בַּיִת בְּתַר בַּיִת שְׂדִינָן לִיָּה וְלֹא חֲשִׁיבָה רְצוּצָה לְגַבֵּי בַיִת, כְּדִלְעִיל מִשְׁנָה ג', עֵינִן שָׁם. וְדוֹקָא נִפְתַּח, אֲבָל לֹא נִפְתַּח לֹא שְׂיָדָ בְּטַמְאָה רְצוּצָה לומר סוּף טַמְאָה לְצִאת דְּרָךְ הַבַּיִת כּוֹי. מְהַר"ם. וְעֵינִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[כו] וְחִבְרוֹ טְהוֹר.** כֵּינֵן דְּבַיִת גּוֹפִיָּה לֹא מְטָמֵא מְגוּפִיָּה אֶלָּא מִכַּח פְּרֻדְסָקִים שְׂאֶצְלוּ, דִּי לָנוּ אִם נְטָמֵא הַבַּיִת וְלֹא הַכֶּתֶל. מְהַר"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם פרח. הוּא הַדְּבַר הַבּוֹלֵט מִהַקִּירוֹת וְהַעַמּוּדִי בַּעַת הָעֵשִׂיָּה כְּמוֹ מַה שְׁהוּא בְּבִנְיַן הַגְּבוּהַ מִטִּיחוֹ הַטִּיחַ וְהַסִּיד [צ"ל וְהַכִּירוֹת] וְהַכְּאוֹת וְהוּא מֵאִמְרוֹ פֶּרַח שׁוֹשֵׁן וְאוֹמֵר כִּי כֹאשֶׁר הִיָּה עַמּוּד וְטוֹמֵאָה בְּתוֹכוֹ כְּמוֹ שֶׁהַתְּבַאֵר וְהִיָּה מִזֶּה הָעַמּוּד פֶּרַח יוֹצֵא וְהִיָּו כְּלִים תַּחַת זֶה הַפֶּרַח וְהַאֵהִיל הַפֶּרַח עֲלֵיהֶם הִנֵּה אֵלוֹ הַכְּלִים טְהוּרִים לְפִי שְׁטוּמֵאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה כְּמוֹ שֶׁהַתְּבַאֵר לֹא תִטְמֵא אֵלָּא מַה שִׁיָּהִי נִכְחֵי אֵלָיו לְבַד וְכֵן הַתְּבַאֵר בְּתוֹסְפַתָּא שֶׁפֶּרַח הַנֵּאֱמָר בְּכַאֵן שֶׁאִם הִיתָה טוֹמֵאָה בְּאֶחָד מֵאֵלוֹ הַכְּלִים אֲשֶׁר תַּחַת הַפֶּרַח וְהִיָּו הַכְּלִים אַחֲרֵים תַּחַת זֶה הַפֶּרַח אִם הִיָּה גְבוּהַ הַפֶּרַח אֲשֶׁר תַּחְתּוֹ הַטוֹמֵאָה וְהַכְּלִים טַפַּח אוֹ יוֹתֵר הִנֵּה כְּבַר הַאֵהִיל עַל הַכֹּל וְנִטְמָאוּ הַכְּלִים כּוֹלָם בְּאֵהֶל הַמַּת וְאִם הִיתָה פַחוֹת מִטַּפַּח הִנֵּה אֵינוֹ אֵהֶל כְּמוֹ שֶׁקֵּדָם וְאִמְנָם יִטְמָאוּ מַה שְׁנִגְעָה בּוֹ הַטוֹמֵאָה מִמֶּנּוּ לְבַד: וּפְרֻדְסָקִין הוּא מִחְבֵּא הַחֲפִירָה בְּתוֹךְ קִיר הַבַּיִת כְּמוֹ אוֹצֵר קֶטֶן וְלוֹ מִנְעוּל וּפּוֹתַחַת וְאִם הִיָּה בְּאֶחָד מִקִּירוֹת הַבַּיִת שְׁנֵי חֲדָרִים זוֹ ע"ג זוֹ וְהִיתָה טוֹמֵאָה בְּאֶחָד מֵהֶן וְנִפְתַּח וְנִשְׂאָר הַחֲדָר הַשְּׁנַיִם נְעוּל הַשְּׁעָרִים הִנֵּה זֶה הַחֲדָר אֲשֶׁר בּוֹ הַטוֹמֵאָה עִם כָּל הַבַּיִת טַמֵּא וְהַחֲדָר הַסְּגוּר טְהוֹר אִם הִיתָה טוֹמֵאָה שׁוֹמֵה בְּחֲדָר אֹלָם אִם הִיתָה טְמוּנָה בְּתוֹךְ קַמּוֹרַת הַחֲדָר אוֹ בְּעִלְיוֹנוֹ אוֹ בְּשַׁפְּלָתוֹ אוֹ בְּצַדְדּוֹ הִנֵּה נִחְשׁוֹב הַחֲדָר כְּאִילוֹ סְתוּם וְהוּא אִמְרוֹ כְּאִילוֹ הוּא אוֹטָם וְהִיתָה הַטוֹמֵאָה בְּתוֹךְ הַקִּיר מִקְשִׁי אֵין חֲלָל בּוֹ וְנִעִיֵין אִם הַטוֹמֵאָה בְּעִבְיֵי אֲשֶׁר יִמְשַׁךְ לְבַיִת אוֹ בְּחֻצֵי הַאֲחֵר וְיִהְיֶה הַבַּיִת טְהוֹר לְפִי מַה שֶׁהִשְׁרַשְׁנוּ בְּזֶה הַפֶּרַח וְהַמְשַׁל בְּזֶה שִׁיָּהִי בְּעוֹבֵי הַקִּיר אַרְבַּעַת זֵרֵתוֹת וּבְעַמֵּק הַחֲדָר ב' זֵרֵתוֹת יִשְׂאָר מְעוֹבֵי הַקִּיר שְׁנֵי זֵרֵתוֹת תִּהְיֶה הַטוֹמֵאָה

טמונה בו על מרחק וכאשר עיינו מרחק הטומאה מחלל הבית שני זרתות וטפת וזה מחצי הכותל הנה יהיה הבית טהור זה התועלת כאשר חשבנו החדרים אטומים לענין הבאת הטומאה לבית אמנם לענין הטמאות אחד מהם מהאחר הנה כאשר חשבנום אטומים כולן הטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ותטמא כל מה שיהיה נכחו לחדר האחר וזה כולו יתבאר בתוספתא שם אמרו פרדסקין שהוא פתוח לבית הטומאה בקרקעו או בכותל שלפנים ממנו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ורואים את הפרדסקין כאילו הוא אטום מחצה על מחצה להביא את הטומאה לבית ג' פרדסקין זה בצד זה או זה אחר זה או זה ע"ג זה וטומאה תחתיהם או ביניהן או על גביהם טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ורואים את הפרדסקים כאילו הם אטומים ונדונים מחצה על מחצה להביא את הטומאה לבית וזה כולו מבואר במה שכבר ביארנוהו מכאן בזאת ההלכה ואין הלכה כר' יוחנן בן נורי : (רמב"ם)

ז

פרק

פרק ז - משנה א

הטמאה בכתל, ומקומה טפח על טפח על רום טפח, כל העליות שעל גבה, אפלו הן עשר, טמאות. היתה עליה אחת על גבי שני בתים [ב], היא טמאה, וכל העליות שעל גבה, טהורות. כתל שנית, טמאה בוקעת ועולה,

בוקעת ויורדת. נפש אטומה, הנוגע בה מן הצדדים, טהור, מפני שטמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. אם היה מקום הטמאה טפח על טפח על רום טפח, הנוגע בה מכל מקום, טמא, מפני שהיא כקבר סתום. סמך לה סכות, טמאות. רבי יהודה מטהר:

ר"ע מברטנורה הטמאה. שעל גבה. שעל גפי הכתל: **טמאות.** שהכתל משמש להן, וראשי קורות העליה תחובות בכתל והכתל גבוה והוי מחצה לכל העליות שזו למעלה מזו. ודוקא כשמקום הטמאה טפח על טפח, דנחשב כל הכתל כקבר סתום **[א]** ומביא את הטמאה לכל העליות, אבל אין שם טפח על טפח, בוקעת כנגדה, והצדדים טהורים. ואין הכתל נדון מחצה על מחצה כיון דאפלו סדק ליכא לצד העליות: **עליה אחת בנויה על גבי שני בתים.** [שכתל זה מפסיק בין שני הבתים] ועליה בנויה על גבי שניהם: **היא טמאה.** עליה הראשונה, שהכתל ההוא מגיע עד המעזיבה והטמאה בוקעת בה: **וכל העליות שעל גבה טהורות.** דמעזיבה שעליה חוצצת: **כתל השונית.** כתל הבנוי במקום שהים מגיע שם בעת שהולך וסוער **[ג]**: **טמאה בוקעת ועולה.** אם יש טמאה תחתיו אין הכתל ההוא מטמא כל סביביו, לפי שאין שם חלל טפח: **נפש אטומה.** ציון שבונים על הקבר, והוא אטום שבנוי על הטמאה עצמה ואין המת קבור בארון כדי שיהיה בו חלל טפח: **כקבר סתום.** דמטמא כל סביביו במגע: **סמך לה סכות.** אנפש אטומה דלעיל קאי, דאמרינן הנוגע בה מן הצדדים טהור, ואם עשה לציון זה האטום סכות כעין משקוף **[ד]**, הסכה הזו טמאה, לפי שהיא דומה לאהל המת: **ורבי יהודה מטהר.** כיון שהיא מן הצדדים. ואין הלכה כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] דמה שכתוב בסיפא מפני כו', קאי נמי ארישא, אלא דנטר עד לבסוף. מהר"ם: **[ב] בתים.** שכתל זה מפסיק בין שני הבתים. הר"ש: **[ג]** דאי אפשר שיהא בה חלל טפח, שלא תתקיים מפני זעפת הים. ואורחא דמלתא נקט. וכתל חזק ביותר קורא לה שונית. וכן בסיפא הוה ליה למתני נפש שאין בה טפח על טפח, אלא שכך קורא לה נפש אטומה. מהר"ם. ועין תוספות יום טוב: **[ד]** והקשה מהר"ז ורמ"א, מאי שנא מסוף פרק ו', כלים שתחת הפרח טהורין. ומהר"ם פירש, שכתל הנפש הוא כתל הסכה מצד אחד, טמאות, כיון דכל כתל הנפש הוא מן הקבר וחשוב כקבר סתום והוא דפן לסכה, אם כן נכנסת הטמאה לסכה. ולדבריו משמע דקאי אאם היה מקום הטמאה טפח על טפח: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שרש אשר ראוי שיהיה נזכר תמיד שהטומאה אם היתה בלתי אטומה בתוך הבנין אבל יהיה על גבה חלל טפח הנה זהו קבר ויטמא כל מה שיגיע וכל מה שעליו יטמא כל מה שיוסיף בגובה בנין זה הקבר ואפ"י היה גבוה זה הבנין תכלית מה שאפשר ולזה כל העליות שעל גבה טמאות אם היו זו למעלה מזו ולזה הכותל אשר בו הטומאה משותפת לכל כזאת הצורה ואם לא יהי על הטומאה חלל והיה הכותל על גוף הטומאה הנה היא טמא מה שלמעלה ממנו ומה שלמטה הנכחי אליו לבד ולא תטמא צדדי הקיר ולא מה שאינו נכחי לטומאה למעלה או למטה: ואמרו היתה עליה על גבי שני בתים הוא שתהיה הטומאה בתוך כותל שבין שני הבתים עד שתהיה העליה מאהלת על הכותל שבו הטומאה ועל זאת העליה עליה אחרת הנה הכותל שבין שני הבתים הוא קבר כמו שהשרשנו והעליה אשר עליה טמאה להיות הקבר בה ואשר למעלה ממנה טהורה או המעזיבה חוצצת כמו שקדם שהאהל מציל גם כן מן הטומאה ואם היה זה כולו מבואר בצורה הקודמת הנה אוסיף צורה אחרת לבאר זה. וכותל שנית יקרא כותל שנתנוהו סמוך לכותל אחר והיו שם כתלים קרובים מאד והיתה הטומאה ביניהן דחוקה. ונפש הוא הבנין הבונים על הקבר גבוה על שטח הארץ ושמו מפורסם במצרים שוכ"ה אל קבר וכבר ביארנו שאוטם הוא הדבר המקשיי אשר אין חלל בתוכו ולא פתח: ואמרו נפש [צ"ל אטומה] הטומאה ירצה בו שיהיה זה הבנין על עצם הטומאה ולא יהיה המת בארון עד שיהיה שם חלל טפח: ואמרו סמך לה סוכות חוזר על נפש אטומה אמר כי כאשר שם הבנין כותל ושם עליו המשקוף לסוכה הנה זאת הסוכה טמאה ודומה לאהל המת. ורבי יהודה מטהר שהנוגע בצדדים טהור לפי מה שקדם ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ב

כָּל שְׁפוּעֵי אֶהָלִין, כָּאֶהָלִין. אֶהָל שְׁהוּא שׁוֹפֵעַ וְיִוָּרֵד, וְכִלָּה עַד כְּאֶצְבַּע, טִמְאָה בְּאֶהָל, כְּלִים שֶׁתַּחַת הַשְּׁפוּעַ, טִמְאִים. טִמְאָה תַּחַת הַשְּׁפוּעַ, כְּלִים שֶׁבְּאֶהָל, טִמְאִין. טִמְאָה מִתּוֹכוֹ, הַנּוֹגֵעַ בּוֹ מִתּוֹכוֹ, טִמְא טִמְאָת שְׁבָעָה {ה} . וּמֵאֲחֻרָיו,

טָמֵא טְמֵאת עָרַב. טְמֵאָה מֵאֲחֹרָיו, הַנוֹגֵעַ בּוֹ
מֵאֲחֹרָיו, טָמֵא טְמֵאת שְׁבַעָה. מֵתוֹכוֹ, טָמֵא
טְמֵאת עָרַב. כַּחֲצֵי זֵית מֵתוֹכוֹ וְכַחֲצֵי זֵית
מֵאֲחֹרָיו, הַנוֹגֵעַ בּוֹ, בֵּין מֵתוֹכוֹ בֵּין מֵאֲחֹרָיו,
טָמֵא טְמֵאת עָרַב. מִקְצָתוֹ מְרֻדָּד עַל הָאָרֶץ,
טְמֵאָה תַחְתָּיו אוֹ עַל גִּבּוֹ, טְמֵאָה בּוֹקֵעַת
וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וַיּוֹרְדָת **{ז}**. אֵהֵל שֶׁהוּא נָטוּי
בְּעַלְיָהּ, מִקְצָתוֹ מְרֻדָּד עַל הָאָרֶבָה שְׁבִין בֵּית
לְעַלְיָה, רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, מִצִּיל **{ח}**. רַבִּי שְׁמַעוֹן
אוֹמֵר, אֵינוֹ מִצִּיל, עַד שֶׁיְהֵא נָטוּי כְּנֻטֵית
הָאֵהֵל:

ר"ע מברטנורה כל שפועי אהלים פאהלים. שאם היתה טמאה תחת
השפוע אף על פי שאינה תחת הגג של האהל, טמא, כאלו היתה מנחת
תחת הגג: **וכלה עד כאצבע**. מלמעלה לצד הגג. דלא חישנין באהל של
טמאה אלא שיהא בתוכו אויר כשעור טפח על טפח ברום טפח מרבע:
טמאה באהל. רחב הגג שאינו משפע קרוי אהל: **הנוגע בו מתוכו וכו'**.
וטעמא דצד פנימי של אהל וצד חיצון שלו כשני כלים חשיב להו, וצד
שכלפי הטמאה ככלי הנוגע במת עצמו, וצד שני בכלים הנוגעים בכלים.
הלכך, טמאה בתוכו, הנוגע מתוכו טמא טמאת שבעה, דהוי ליה אדם
שנגע בכלים שנגעו במת דתנן בריש פרק קמא דטמא טמאת שבעה:
אבל הנוגע מאחוריו טמא טמאת ערב. כדתנן (לעיל פ"א מ"ב) כלים בכלים
טמאים טמאת שבעה, השלישי, בין אדם בין כלים טמאים טמאת ערב.
ובטמאה מאחוריו הוי אפכא, דצד חיצון בכלים הנוגעים במת, וצד
פנימי בכלים בכלים. וטעמא דצד פנימי וצד חיצון נחשבים כשני כלים,
דכשהטמאה בתוכו כיון דמציל מלהיות הטמאה בוקעת ועולה אין לו
כח לטמא הנוגע בחוץ טמאת שבעה, וכשהטמאה בחוץ כיון דמציל
מלהיות הטמאה בוקעת ויורדת אין לו כח לפנימי לטמא הנוגע בו
טמאת שבעה. ומכל מקום האהל עצמו בין בפנים בין בחוץ טמא טמאת
שבעה, דהוי ליה כלים בכלים. וכלה מתניתין מירי לאחר שיצא המת
מן האהל **{ו}**: **כחצי זית מתוכו וכחצי זית מאחוריו**. האהל טמא ממה
נפשו טמאת שבעה, שמצטרף חצי זית שבתוכו עם החצי זית
שבאחוריו. אבל הנוגע בין מתוכו בין מאחוריו אין בו אלא טמאת ערב,
דכיון דליכא כזית במקום אחד אי אפשר לכל צד לחשב אלא בכלים
בכלים, הלכך הנוגע טמא טמאת ערב: **מקצתו מרודד על הארץ**. לאחר

שְׁפָרְשׁוּ הָאֱהָל, סָרַח הָעוֹדֵף בִּירְיַעוֹת הָאֱהָל פִּרְשׁוּ אוֹתָם בְּאֶרֶץ: מְרֻדָּד.
תַּרְגוּם וִירְקָעוּ אֶת פְּחֵי הַזָּהָב (שְׁמוֹת לט) וְרֻדִידוּ: טַמְאָה תַחְתָּיו. תַּחַת
אוֹתוֹ רֻדִיד: אוֹ עַל גְּבִי. עַל גְּבִי הַרְדוּד: בּוֹקְעַת וְעוֹלָה בּוֹקְעַת וַיּוֹרְדָת.
וְנִטְמָא הָאֱהָל. אֲבָל הַנִּכְנָס לְתוֹכוֹ טְהוֹר אִם לֹא נָגַע בּוֹ: מְקַצָּתוֹ. שֶׁל
אֱהָל: מְרֻדָּד עַל אֲרֵבָה שְׁבִין בֵּית לְעֵלְיָה. וְטַמְאָה בְּבֵית: רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר
מְצִיל. עַל הָעֵלְיָה: מְנַטֵּית הָאֱהָל. שֶׁהָאֲרֵבָה בְּאִוִיר הָאֱהָל, אִזּוּ מְצִיל עַל
כָּל הָעֵלְיָה שְׁחוּץ לְאֱהָל: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ה) הנוגע כו'. בְּאֱהָל שֶׁל פְּשִׁתָּן אִירִי, שְׁמַטְמָא טַמְאָת אֱהָלִים.
הַר"ש. וְכַלּוּמֵר לְאַפּוֹקִי שְׁאֵר דְּבָרִים הַיּוֹצֵאִין מִן הָעֵץ: [ו] דְּאִי לָאו הָכִי,
אֲפֹלוּ הַנוֹגֵעַ מֵאַחֲרָיו טַמְאָה טַמְאָת שְׁבָעָה, דְּאִין הָאֱהָל מִתְחַשֵּׁב. הַר"ש. וְעִין
תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: [ז] וַיּוֹרְדָת. וְכֻלָּם שְׁתַּחַת הַרְדוּד טַמְאִים, כִּיּוֹן דְּאִין אֱהָל
טַפַּח מִפְּסִיק בֵּינָם לְטַמְאָה. מְהַר"ם: [ח] מְצִיל. וְאִף עַל פִּי שְׁאִין גָּגוּ עַל
הָאֲרֵבָה, שֶׁהָאֱהָל מְצִיל בְּכַסּוּי. הַרְמַב"ם. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמרו מתוכו ומאחוריו הוא כנוי השיפוע לא האהל: וכן אמרו
מקצתו מרודד ירצה בו מקצת השיפוע והוא שיהיה קצת הבימה שטוחה
על הארץ תרגום וירקעו ורדידו כאשר היתה הטומאה שטוחה על הארץ
ממעל מקצה הבימה או נתונה בין הארץ ומקצת הבימה הנה טומאה
בוקעת ועולה לפי מה שהשרשנו ובתוספתא זכרו זו החלוקה אשר יהיה בו
הטומאה תחת השיפוע או מאחוריו לאמרו כחצי זית מתוכו כחצי זית
מאחוריו הנוגע בו בין מתוכו בין מאחוריו טמא טומאת ערב ואמר על כל
זה והאהל עצמו טמא טומאת ז' ולימדך בכאן שהדבור אמנם הוא על
השיפוע והוא ענין שופע ויורד שיתחדד מן גג הקובה נופל על זוית לרחבה
ולא תסור זאת הרחבה להוסיף עד שיהיה הזוית החדה. מקצת הבימה על
הארץ בתכלית החדוד והוא כונתו באמרו וכלה עד כאצבע וזהו צורתו
ואע"פ שהוא בעצמו: [אהל] שהוא נטוי בעלייה וכו'. רבי יוסי אומר שאחר
שזאת המחיצה כבר נסתמה בכסוי האהל השטוח עליו והיה חלל האהל
מקיף בארובה העליה טהורה. רבי שמעון אומר שהעליה טמאה בסבות
הארובה ואין הבדל בין האהל שטוח עליו או נסתם בבגד אינו חוצץ כמו
שקדם ואמנם תהיה העליה טהורה כאשר היתה תחת גג האהל (כזה):
(רמב"ם)

הַמֵּת בְּבֵית וְבוֹ פִּתְחֵי הַרְבֵּה, כִּלְוֹן טָמְאִין.
נִפְתַּח אֶחָד מֵהֶן **{ט}**, הוּא טָמֵא וְכִלְוֹן טְהוֹרִים.
חָשַׁב **{י}** לְהוֹצִיאֹ בְּאֶחָד מֵהֶן, אוֹ בְּחִלּוֹן שֶׁהוּא
אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה טַפָּחִים, הִצִּיל עַל כָּל
הַפְּתָחִים. בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים, יַחֲשֹׁב עַד שֶׁלֹּא
יָמוּת הַמֵּת. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, אִף מִשְׁמַת.
הָיָה סָתוּם וְנִמְלָךְ לְפִתְחוֹ, בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים, כְּשִׁיפְתַּח אַרְבָּעָה טַפָּחִים. וּבֵית הַלֵּל
אוֹמְרִים, כְּשִׁיפְתַּח חֵיל. וּמוֹדִים בְּפִתְחֵי בֵּיתְהוֹן,
שִׁיפְתַּח אַרְבָּעָה טַפָּחִים :

ר"ע מברטנורה כִּלְוֹן טָמְאִים. כָּל הַפְּלִים הַמְּנַחִים תַּחַת הַמִּשְׁקוּף שֶׁל פִּתְחֵי
בְּחִלּוֹל הַפְּתָחִים מִבְּחוּץ כִּלְוֹן טָמְאִים אִף עַל פִּי שֶׁהַפְּתָחִים נְעוּלִים, דְּגִזְרוּ
חֲכָמִים טָמְאָה עַל הַמְּקוֹם שֶׁהוּא דָרֵךְ יֵצֵאת טָמְאָה, שְׁסוּפוּ שֶׁל מֵת
לְצֵאת דָרֵךְ שָׁם : **חָשַׁב לְהוֹצִיאֹ בְּאֶחָד מֵהֶן.** אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִפְתַּח : אוֹ
בְּחִלּוֹן שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַרְבָּעָה. דְּבִהְכִי שְׁעָרוֹ חֲכָמִים שָׂרְאוּ לְהוֹצֵאת הַמֵּת :
הִצִּיל עַל כָּל הַפְּתָחִים. הַנְּעוּלִים : יַחֲשֹׁב עַד שֶׁלֹּא יָמוּת הַמֵּת. דְּמִשְׁיָרְדָה
תּוֹרַת טָמְאָה לְפִתְחֵים בְּמִיתַת הַמֵּת שׁוֹב אֵינָה עוֹלָה מֵהֶן בְּמַחְשָׁבָה אֶלָּא
עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה כְּגוֹן נִפְתַּח : וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים אִף מִשְׁמַת. דְּמַחְשָׁבָה
מִפְּקַעַת תּוֹרַת טָמְאָה מִן הַפְּתָחִים מִכָּאן וּלְהַבָּא. אֲבָל כָּלִים שֶׁהֵיוּ
בְּפִתְחֵים קִדְּם מַחְשָׁבָה מוֹדוּ בֵּית הַלֵּל שֶׁהֵם טָמְאִים **{יא}** : הָיָה. אֶחָד מִן
הַפְּתָחִים סָתוּם בְּאַבְנִים : **כְּשִׁיפְתַּח אַרְבָּעָה טַפָּחִים.** הִצִּלוּ שְׁאָר
פְּתָחִים : **כְּשִׁיפְתַּח חֵיל.** לְפִתְחֵי מִיָּד הִצִּלוּ שְׁאָר פְּתָחִים : **בְּפִתְחֵי בֵּיתְהוֹן.**
כְּגוֹן כֶּתֶל שֶׁאֵין בּוֹ פִּתְחֵי וּבָא לַעֲשׂוֹת פִּתְחֵי חֲדָשׁ, לֹא הִצִּלוּ הַפְּתָחִים עַד
שִׁיפְתַּח אַרְבָּעָה עַל אַרְבָּעָה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ט} נִפְתַּח כו'. אִף עַל פִּי שֶׁלֹּא חָשַׁב עָלָיו. תּוֹסַפְתָּא : **{י} חָשַׁב.**
הֵינּוּ בְּדַבּוּר : **{יא} דְּלִית לְהוֹ בְּרָרָה.** וְהָא דְכָתַב הַר"ב לְעִיל דְּגִזְרַת חֲכָמִים מַה
שְׁמַטְמָא כָּל הַפְּתָחִים, לֹא דוֹקָא, דָּאִם לֹא כֹן הָא קִימָא לֹן בְּדַרְבְּנֵי יֵשׁ בְּרָרָה,
אֶלָּא רָצָה לומר שֶׁאֵינּוּ מִפְּרָשׁ בְּכַתוּב אֶלָּא הוּא הִלְכָה לְמַשָּׁה מְסִינִי. וְעֵין
תּוֹסַפּוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כֹּאשֶׁר הֵיוּ הַפְּתָחִים כּוֹלֵם נְעוּלִים הֵנָּה יִהְיֶה הַבַּיִת כּוֹלוֹ כְּקַבֵּר וְזֶה
יִטְמָא כָּל מַה שִׁיגַע בּוֹ וְזֶה לְשׁוֹנֵם בֵּית סָתוּם מִטְמָא כָּל סְבִיבּוֹ וְכֹאשֶׁר נִפְתַּח
אֶחָד מִן הַפְּתָחִים אוֹ חָשַׁב לְהוֹצִיא אֶת הַמֵּת מִפְּתַח יָדוּעַ וְאִף עַל פִּי שֶׁלֹּא
נִפְתַּח עַדִּין אוֹ שֶׁהָיָה בְּכֹלל הַפְּתָחִים פִּתְחֵי בְּנוֹי יִכּוֹל לְהוֹצִיא בּוֹ אֶת הַמֵּת
לְאַבְרִים וְאִף עַל פִּי שֶׁהוּא אֲסוּר הֵנָּה הִצִּיל עַל כָּל הַפְּתָחִים כּוֹלוֹ וְכֹאשֶׁר הָיָה

בהן פתח נעול הנה אשר ישב תחת המשקוף היוצא על זה הפתח לא יטמא וזהו ענין היות הפתח כבר הציל מן הטומאה כמו שכבר ביארנו בפרק הג' וסבות זה היות הבית היוצא מדין קבר ונשאר בית ואינו מטמא כל סביביו והבן זה מאד: וענין פותח בתחלה לפתוח פתח באחד הכתלים במקום שלא היה שם פתח ויחשוב להוציא בו וכבר קדם בפרק הג' שהמת פתחו בארבעה: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ד

האשה שהיא מקשה לילד והוציאוה מבית לבית, הראשון טמא בספק, והשני בודאי. אמר רבי יהודה, אימתי, בזמן שהיא נטלת בגפים. אבל אם היתה מהלכת, הראשון טהור **יב**, שמשנפתח הקבר אין פנאי להלך. אין לנפלים פתיחת הקבר, עד שיעגילו ראש כפיקה:

ר"ע מברטנורה והוציאוה מבית לבית. ובבית שני ילדה וילד מת, ומספקא לן אם [נצא הילד מת מן הבית] הראשון: **בזמן שהיא נטלת בגפים**. שחברותיה נוטלות אותה בזרועותיה, שאינה יכולה לילך, חישינו שפא יצא הילד מת מן הבית הראשון: **הקבר**. רחם האשה שנפתח כשהילד יוצא: **אין לנפלים פתיחת הקבר וכו'**. סיומא דמלתא דרבי יהודה היא. והכי קאמר, הא דאמרו שמשנפתח הקבר אין פנאי להלך לא אמרו אלא בנפל שעגל ראש כפיקה, כלומר שיש לו עגול ראש גדול כפלק הזה שהנשים טוות בו החוט של שתי, אבל אם לא היה לנפל עגול ראש כפיקה אלא קטן מזה, אף על פי שנפתח הקבר ויצא ראש הילד לחוץ, יש לה פנאי להלך וחישינו שפא יצא ראשו מן הבית הראשון. והלכה כרבי יהודה **יג**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[יב]** **טהור**. אֶפְלוּ מֵת וְלָדָה בְּתוֹךְ מְעִיָּה, אֵינּוּ מְטַמְּא עַד שֶׁיֵּצֵא לְחוּץ. הַר"שׁ. וְעֵינַן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב שֶׁהָאֲרִיךְ בְּזָה : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מקשה לילד קושי ההולדה וזה הדין הוא במי שמת הולד בגופה והתחילה להתקשות מהבית אשר היתה שם והעתיקה לבית שני וילדה שם הולד המת הנה הבית אשר התחיל לה בו הקושי טמא בספק לפי שנאמר אולי נפתח הרחם שם ויצא הולד מת ונטמא הבית: ואמר ר' יהודה אם היתה בה ההעתקה בעת החולשה עד שלא יכלה לילך עד שסמכו אותה בארבות ידיה הנה כבר אפשר שנפתח הרחם ויצא הולד: ואמרו נפתח הקבר כנוי לפתיחת הרחם וכן הכנוי מזה הענין בכל הגמרא ואומר שמאז שנפתח לא יכלה לילך ואם הלכה ברגליה הנה הבית הראשון טהור: ואמר שאין לנפלים פתיחת הקבר עד שיתעגל ראשם כמו הפלך וכבר התבאר בתוספתא שאמרו בכאן פיקה הוא כוש הטויה אמרו כפיקה של שתי וכאשר נתקשית בבית אחת ויצאה ונתקשה עוד בבית שני והפילה בו נפל ואין לו ראש כפיק' אלא פחו' מזה הנה הבית הראשון טמא בספק ואע"פ שהיא הלכה על רגליה מבית לבית לפי שאנחנו נאמר אולי יצא הולד בבית הראשון ולקטנות ראשו אפשר שהלכה אחר יציאתו וזה ענין אמרו אין לנפלים פתיחת קבר אשר נאמר שיעכב לה ההליכה כאשר נפתחו והלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ה

יָצָא הָרֵאשׁוֹן מֵת וְהִשְׁנִי חַי, טָהוֹר. הָרֵאשׁוֹן חַי וְהִשְׁנִי מֵת, טָמֵא. רַבִּי מְאִיר אוֹמֵר, בְּשִׁפְיֵר אֶחָד, טָמֵא. בְּשִׁפְיֵי שְׁפִירִים, טָהוֹר:

ר"ע מברטנורה **יָצָא הָרֵאשׁוֹן מֵת**. הוֹלֵד הָרֵאשׁוֹן יָצָא מֵת וְהוֹלֵד הִשְׁנִי יָצָא חַי: **טהור**. הִשְׁנִי חַי **[יד]** מְטַמְּאֵת מֵת, אִם הוֹצִיאוּ הַמֵּת מִן הַבַּיִת קֹדֶם לֵידַת הִשְׁנִי. דְּבִעוּדוֹ בְּמַעֲי אָמוּ לֹא נְטַמְּא אֶף עַל פִּי שֶׁנִּפְתַּח הַקְּבֹר, דְּטַהֲרָה **[טו]** בְּלוּעָה אֵינָה מְטַמְּאָה: **הָרֵאשׁוֹן חַי וְהִשְׁנִי מֵת טָמֵא**. וְאֶף עַל פִּי שֶׁהוֹצִיאוּ הַחַי מִן הַבַּיִת קֹדֶם שֶׁנוֹלַד הַמֵּת. דְּמַכְיֵינן שֶׁיֵּצֵא הַחַי נִפְתַּח הַקְּבֹר וְנְטַמְּא מִיָּד, דְּסוּף טַמְּאָה לְצֵאת: **בְּשִׁפְיֵר אֶחָד טָמֵא**. כְּלוּמַר אִם יָצְאוּ שְׁנֵיהֶם כְּעֵין שִׁפְיֵר אֶחָד **[טז]**, שֶׁיֵּצְאוּ בְּבֵת אַחַת, טָמֵא.

שְׁפִיר, שְׁלֵא שְׁהוּלַד נְתוּן בָּהּ: בְּשָׁנֵי שְׁפִירִין. כְּלוּמַר כְּעֵין שְׁנֵי שְׁפִירִין זֶה אַחַר זֶה, אֶפְלוּ רֵאשׁוֹן חֵי וְשָׁנֵי מֵת: טְהוֹר. דְּסָבַר רַבִּי מֵאִיר אָף עַל פִּי שְׁנִפְתַּח הַקְּבֵר אֵין מְטַמָּא עַד שְׁיֵצֵא לְאוּר הָעוֹלָם [יז]. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי מֵאִיר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יג] שְׁאִימְתֵי לְפָרֵשׁ הוּא: [יד] וְקָשָׁה, דְּהָרֵי הָאִשָּׁה טְמָאָה וְתַטְמָא אֶת הוּלַד טְמָאָת עָרְב, וְהֵינּוּ שְׁנַיִם טְמָאִים בְּמֵת דְּתַנּוּ בְּפָרְק קַמָּא. וְעוֹד טְמָא מִמַּגַּע אָמוּ שְׁהִיא טְמָאָה טְמָאָת לֵידָה. הִרְאָב"ד. וְקָשָׁה הַשְּׁנִיָּה יֵשׁ לוֹמַר, מֵאִי טְהוֹר, מְטַמָּאָת מֵת. כְּסָף מְשֻׁנָּה. וְקָשָׁה הִרְאָשׁוּנָה, יֵשׁ לוֹמַר, מֵאִי טְהוֹר, מְטַמָּאָת מַגַּע מֵת שְׁהוּא טְמָאָת שְׁבַעָה. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: [טו] לְשׁוֹן הַר"שׁ, דְּאֵין דְּרָךְ טְמָאָה לְכַנְס, וְעוֹד דְּטְהַרָה כּוּי. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: [טז] וְטַעֲמָא, דְּשְׁפִיר אֵינּוּ מַעְלָה וְלֹא מוֹרִיד, שְׁאֵם יֵצֵאוּ בְּבֵת אַחַת אָף עַל פִּי שְׁהֵינּוּ בְּשָׁנֵי שְׁפִירִים מְכַל מְקוּם נוֹגְעִים זֶה בְּזֶה. וְאֵין טַעַם לוֹמַר שְׁהַשְּׁפִירִים מְפָסִיקִים: [יז] עֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב שְׁהָאָרִיךְ כָּאֵן מְסַגֵּיָא דְּחַלְוִין דְּף ע"ב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמרו טהור וטמא ירצה בו הנולד חי וההפרש בין יציאת החי תחלה או יציאת המת תחלה הוא מה שאספר לך אחר שתדע תחלה כי כאשר נגע בו בתוך הגוף לא יטמאהו אא"כ נגע בו משיצא לאויר העולם וזה שהולד החי ידחה עצמו ויחזור ביציאתו וקודם זה יחזיקהו הטבע עד שישלם והמת כבר עזב אותו הטבע ולא החזיקהו אבל ידחהו כאשר יכבד עליו ויצירהו וכאשר יצא הולד הראשון מת הנה נאמר הטבע דחהו ולא ידחה החי ליציאה ולא נגע במת בענין יציאתו ואם קדם החי ביציאה הנה זה המת ימשכהו בלי ספק לפי שהכח לא יחזיקהו אמנם יצא אצל פתיחת הרחם נמשך לחי ודבק אליו ולזה יטמאהו אצל היציאה. והנה אבאר לך בנדה (פ"ה) אמרם תינוק בן יום א' מטמא במת. ושפיר שם השליא אשר יהי בה הולד ואין הלכה כר"מ: (רמב"ם)

פרק ז - משנה ו

הָאִשָּׁה שְׁהִיא מְקָשָׁה לֵילִד, מְחַתְּכִין [יח] אֶת הוּלַד בְּמַעֲיָהּ וּמוֹצִיאִין אוֹתוֹ אֶבְרִים אֶבְרִים,

מִפְּנֵי שְׁחִיָּה קוֹדֵמִין לְחַיֵּיו. יֵצֵא רַבּוֹ, אֵין
נוֹגְעִין בּוֹ, שְׂאִין דּוֹחִין נְפֶשׁ מִפְּנֵי נְפֶשׁ :

ר"ע מברטנורה **יֵצֵא רַבּוֹ**. שֶׁל וְלָד. וּמִשְׁיָצֵא רַב רֵאשׁוֹ שֶׁהוּא מְשַׁתְּצָא
פְּדֻחָתוֹ אֵין נוֹגְעִים בּוֹ : שְׂאִין דּוֹחִים נְפֶשׁ. הַנֶּלֶד : מִפְּנֵי נְפֶשׁ. הָאִשָּׁה : (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יח} **מִחֲתָכִין כּוֹ'**. דְּכָל זְמַן שֶׁלֹּא יֵצֵא לְאֹוִיר הָעוֹלָם, לָאוּ נְפֶשׁ
הוּא וְנִתֵּן לְהַרְגוֹ וּלְהַצִּיל אֶת אִמּוֹ. רִשְׁיִי : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם זה כולו פשוט אין צריך ביאור : (רמב"ם)

ח

פרק

פרק ח - משנה א

יֵשׁ מְבִיאִין אֶת הַטְּמֵאָה וְחוֹצְצִין, מְבִיאִין אֶת
הַטְּמֵאָה וְלֹא חוֹצְצִין, חוֹצְצִין וְלֹא מְבִיאִין, לֹא
מְבִיאִין וְלֹא חוֹצְצִין. אֵלוֹ מְבִיאִין וְחוֹצְצִין,
הַשְּׂדֵה וְהַתְּבָה וְהַמְּגֵדֶל, כְּפֹרֶת הַקֶּשֶׁשׁ, כְּפֹרֶת
הַקְּנִים, וּבֹר סְפִינָה אֶלְכָסְנֵדְרִית, שְׂיֵשׁ לָהֶן
שׁוֹלִים וְהֵן מַחְזִיקִים אַרְבָּעִים סָאָה בְּלַח,

שֶׁהֵם כּוֹרִים בְּיָבֵשׁ. וִירִיעָה, וּסְקוֹרְטִיא, וְקִטְבְּלִיא, וְסָדִין, וּמַפָּץ, וּמַחְצֶלֶת, שֶׁהֵן עֲשׂוּיִין אֲהֵלִים, וְעֶדֶר בְּהֶמָּה טְמֵאָה וְטְהוֹרָה, וּמְכוֹנוֹת חֲיָה וְעוֹף, וְהָעוֹף שֶׁשָּׂכַן, וְהָעוֹשֶׂה מְקוֹם לְבִנָּה בְּשִׁבְלִים, הָאִירוֹס וְהַקְּסוֹס, וְיִרְקוֹת חֲמוֹר, וְדַלְעַת יּוֹנִית, וְאֶכְלִים טְהוֹרִים **(ו)**. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי לֹא הָיָה מוֹדֵה בְּאֶכְלִים טְהוֹרִין, חוּץ מִן הָעֵגוּל שֶׁל דְּבִלָּה:

ר"ע מברטנורה יֵשׁ מְבִיאִין אֶת הַטְּמֵאָה. שָׂאֵם הָאֲהִילוּ עַל הַטְּמֵאָה וְאָדָם וְכֻלָּים מְבִיאִין אֶת הַטְּמֵאָה עַל הָאָדָם וְהַכֻּלָּים, וְאֵף עַל פִּי שֶׁלֹּא נִגְעוּ בְּטְמֵאָה: **וְחוֹצְצִים**. אִם הַטְּמֵאָה תַּחְתִּיהֶן מְצִילִין אָדָם וְכֻלָּים שֶׁעַל גִּבּוֹן, לְפִי שֶׁהֵן חוֹצְצִים בְּפָנֵי הַטְּמֵאָה. וְכֵן אִם טְמֵאָה עַל גִּבּוֹן מִבְּחוּץ, מְצִילִין כָּלִים שֶׁתַּחְתִּיהֶן: **שָׂדָה**. תְּבֵה גְדוּלָּה **(א)** שֶׁל עֵץ כְּמִין אֲרוֹן: **תְּבֵה**. קִטְנָה כְּעִין שֶׁלְחָנִים: **מַגְדָּל**. שֶׁל עֵץ עֲשׂוּי לְאוֹצָר: **כְּוֹרֵת הַקֵּשׁ**. קְפוֹת גְּדוּלוֹת עֲשׂוּיֹת מִקֵּשׁ אוֹ מִעֲרֵבָה אוֹ כְּפוֹת תְּמָרִים: **כְּוֹרֵת הַקְּנִים**. כְּמִין סָלִים עֲשׂוּיִין מִקְּנִים: **וּבוֹר סְפִינָה אֶלְפִסְנִדְרִית**. הַסְּפִינּוֹת הַגְּדוּלוֹת שֶׁמִּפְּלִיגִים בָּהֶם בַּיָּם הַגְּדוֹל, עוֹשִׂין בְּתוֹכָן כָּלִי גְדוֹל שֶׁל עֵץ כְּמִין בּוֹר שֶׁמְשִׁימִים בּוֹ הַמַּיִם הַמְּתוֹקִין הָרְאוּיִין לְשִׁתָּה: **וְהוּן מַחְזִיקִים אַרְבַּעִים סָאָה בְּלַח**. דְּכִיּוֹן שֶׁהֵן גְּדוּלִים בְּמִדָּה זוֹ שׁוֹב אֵינָן מְקַבְּלִים טְמֵאָה, וְחוֹצְצִים בְּפָנֵי הַטְּמֵאָה: **סְקוֹרְטִיא**. עוֹר שְׁלוֹבָשִׁים הַעֲבָדָנִים בְּשַׁעַת מְלֹאכְתָּן: **קִטְבְּלִיא**. עוֹר שֶׁמְצִיעִין לְמִטָּה וְשׁוֹכְבִין עָלָיו, וְקוֹרִין לוֹ בְּעֶרְבֵי נְטִיעַ: **שֶׁהוּן עֲשׂוּיִין אֲהֵלִים**. נְטוּיִין כְּעִין אֲהֵל. וְאֵף עַל גִּבּ דִּירִיעָה וּסְקוֹרְטִיא וְקִטְבְּלִיא וְסָדִין וּמַפָּץ וּמַחְצֶלֶת כָּלִים נִינְהוּ וּמְקַבְּלֵי טְמֵאָה, מְכַל מְקוֹם כְּשֶׁהֵן נְטוּיִין כְּאֲהֵלִים **(ב)** חוֹצְצִים בְּפָנֵי טְמֵאָה, דְּאֲהֵל אֵף עַל גִּבּ דְּמַקְבֵּל טְמֵאָה חוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטְּמֵאָה: **וְעֶדֶר בְּהֵמוֹת**. כְּשֶׁהֵן עוֹמְדוֹת וְלֹא מְהַלְכוֹת וְרֵאשׁוֹ שֶׁל זֶה בֵּין רִגְלָיו שֶׁל זֶה: **וּמְכוֹנוֹת חֲיָה וְעוֹף**. קִנֵּי חֲיָה וְעוֹף **(ג)**. לְשׁוֹן מְכוֹן לְשִׁבְתָּךְ (שְׁמוֹת טו): **וְהָעוֹף שֶׁשָּׂכַן**. שֶׁהָיָה קָשׁוּר עַל הַכֶּתֶל אוֹ עַל הָאֵילָן: **וְהָעוֹשֶׂה מְקוֹם לְבִנָּה בְּשִׁבְלִים**. שֶׁמִּחְפָּה לְשִׁבְלִים **(ד)** מְקוֹם דוֹמָה לְבֵית: **הָאִירוֹס וְהַקְּסוֹס וְדַלְעַת יּוֹנִית וְיִרְקוֹת חֲמוֹרִים**. כֹּל אֵלוֹ מִינֵי יִרְקוֹת שֶׁעֲלִים שֶׁלָּהֶן רְחִבִּים **(ה)**: **חוּץ מִן הָעֵגוּל שֶׁל דְּבִלָּה**. לְפִי שֶׁתַּחַת צֶל עֵגוּל שֶׁל דְּבִלָּה הֵיוּ רִגְלֵיהֶם לִישֵׁב יוֹתֵר מִשְּׂאֵר אֶכְלִים. וְהָכִי תִנְיָא בְּתוֹסְפָתָא. וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(א)** ובמקום אחר מפרש עגלה: **(ב)** והוא הדין שדה תבנה כוי שאין מחזיקין ארבעים סאה כשנעשו אהלים. ולא נקטיה משום דאין דרד לקבע אותם לאהל. והא דחוצצין נמי כשמחזיקין ארבעים סאה, דוקא עם

דְּפָנוֹת אֱהָלִים, כְּדִלְעִיל פָּרַק ה' מִשְׁנֵה ה'. מִהַר"ם : [ג] וּבִתְנַאי גַם כֵּן שֶׁיְהִיוּ אֱלוֹ הַחַיּוֹת עוֹמְדוֹת דְּבוּקוֹת. הַרְמְב"ם : [ד] הַרְמְב"ם. וּבְנִסְתַּח אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּחְפֹּר בְּשִׁבְלִים. וְזֶה לְשׁוֹנוֹ בְּחַבְרוֹ, הַחוּטָט בְּשִׁבְלִים מְקוֹם לְקָטָן לְהַצִּילוֹ מִן הַשֶּׁמֶשׁ. עַד כָּאן. וּמִתְנַתִּין נִקְטָה בְּלִשׁוֹן נִקְבָה, נִרְאָה לִי שֶׁכֵּן דָּרָךְ הַנְּשִׂים לַעֲשׂוֹת כֵּן, וּלְפִי זֶה הַגְּרָסָא לְבָנָה. וְגֵרְסַת הַר"ב לְבָנָה, וּפְרַשׁ בַּעַל פֶּן נַחַת, מְשִׁימִים לְבָנָה עַל גְּבֵי הַשִּׁבְלִים שֶׁלֹּא יוֹלִיכֶם הָרוּחַ, וּכְשֶׁמְסִירָה נִשְׁאַר מְקוֹמָה כְּמוֹ אֱהֵל. וְהַר"ב לֹא דָק, שֶׁהֶעֱתִיק לְבָנָה וּמְפָרֵשׁ כְּפִרוּשׁ הַרְמְב"ם. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : [ה] וְהַרְמְב"ם פָּתַב, שֶׁמִּתְקַיְמִים בַּיְמֹת הַחֲמָה וְהַגְּשָׁמִים וּלְפִיכֵךְ הֵם כְּמוֹ הַסְּכָכוֹת אֵילָן שֶׁהוּא מִסֵּךְ עַל הָאֶרֶץ : [ו] טְהוּרִים. שֶׁלֹּא הַכְּשָׁרוֹ. הַר"שׁ : (עִיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם הבאת הטומאה הוא שיאהיל דבר ממה שנזכר על הטומאה ועל אדם וכלים וחציצה בפני הטומאה הוא שיחוץ אחד מן הדברים בין המקום אשר בו הטומאה ובין מקום אחר עד שלא תעבור לה הטומאה וכבר התבאר ג"כ שהאהל מציל מן הטומאה לפי שהוא חוצץ בפני הטומאה להוצאתו ממנו ויציל כל מה שתחתיו מכלים ואדם מאלו הכלים אשר התנו בהם שהם מחזיקים מ' סאה כבר קדם זכרונוס אחד אחד והתבאר סבת היותם שלא יקבלו טומאה בט"ו מכלים : וכבר התבאר סקורטיא שהיא כסוי עור אשר ישכבו בה : **וקטבליא**. העור אשר יאכלו עליו. וביאור מפץ ומה הוא ומה דינו בעשרים וארבעה מכלים. ואמר שהן עשויין אהלים לפי מה שביארנו פעמים שהאהל מביא את הטומאה למה שתחתיו עם הטומאה וחוצץ בפני הטומאה למה שהוא יוצא ממנה וכן אם היתה טומאה בבית והלכה בתוך הבית הנה כל מה שבתוך האהל טהור שהאהל חוצץ בפני הטומאה ודע זה וזהו ענין אמרו עשויין אהלים לפי שהן אם לא יהיו אהלין הרי הן ככלים ויטמאו ולא יחוצו בפני הטומאה כמו שקדם : **ועדר בהמה**. הוא שיהיה ראש כל בהמה בין רגלי האחרת ויתחברו כולם ויהיו עומדות לא הולכות וכן יתבאר בתוספתא : **ומכונות חיה**. קבוץ החיות המדבריות וכמו שיאמר לכלל בעלי חיים הבייתות עדר כן יאמר לכלל החיות [המדבריות] מכונות ובתנאי ג"כ שיהיו אלו החיות עומדות דבוקות : **והעוף ששכן**. שיהיה קשור על כותל או על אילן : **והעושה מקום לבנה בשבלים**. שיחפה לשבלים מקום דומה לבית : **ואירוס**. הסנבר. וקיסוס אלבלב : **וירקות חמור**. אמרו שהם קתא אלחמאר והוא אלתקם ואמרו שהוא יאכלו אותו החמורים והכונה בזה שהוא עשב לא יאכלנו האדם למזון : **ואוכלים טהורים**. לפי שהטמאים לא יחוצו בפני הטומאה וידוע שהאוכלין לא יטמאו אלא אחר הכשר כמו שהתבאר פעמים : **ועגול של דבילה**. תאנים מדובקים כדמיון עוגה ואין הלכה כר"י ב"נ. (רמב"ם)

פרק ח - משנה ב

הַזִּיזוֹן, וְהַגְזָרוֹת, וְהַשׁוֹבְכוֹת, וְהַשְּׁקִיפִים, וְהַסְּלָעִים, וְהַגְּהָרִים, וְהַשְּׁנָנִים, וְהַסְּכָכוֹת, וְהַפְּרָעוֹת, שֶׁהֵן יְכוּלִים לְקַבֵּל מֵעֲזִיבָה רַכָּה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמֵי אֲוִמְרִים, מֵעֲזִיבָה בִּינוּנִית. אֵלּוּ הֵן הַסְּכָכוֹת, אֵילָן שֶׁהוּא מִסָּדָּךְ עַל הָאָרֶץ. וְהַפְּרָעוֹת, הַיּוֹצְאוֹת מִן הַגְּדָר :

ר"ע מברטנורה הַזִּיזוֹן. עַץ אוֹ אֶבֶן יַחֲדֵי הַיּוֹצֵא מִן הַפֶּתַל קְרוּי זִיזוֹ : **גְזָרוֹת**. כְּמוֹ גְזוּזוֹטְרָאוֹת. בְּנִין שֶׁל אֲבָנִים אוֹ שֶׁל עֲצִים הַיּוֹצֵא מִן הַפֶּתַל : **וְהַשׁוֹבְכוֹת**. שֶׁל יוֹנִים : **וְהַשְּׁקִיפִים וְהַסְּלָעִים**. פְּרִשְׁנוּ לְעֵיל סוּף פֶּרֶק ג' : **גְהָרִים**. מִין חוֹרִים שֶׁמֶשֶׁם בָּא הָאֹר. וַיֵּשׁ מִפְּרָשִׁים מִין מְעָרוֹת וְחוֹחִים : **וְהַשְּׁנָנִים**. שְׁנֵי הַסְּלָע : **מֵעֲזִיבָה רַכָּה**. כְּגוֹן שְׁעוֹשִׁים מֵעֲרָבָה וּמְקָנִים וּמְשִׁימִים עֲלֵיהֶם טִיט מֵעֵט : **מֵעֲזִיבָה בִּינוּנִית**. אֲבָל אִם אֵינָן יְכוּלִים לְסַבֵּל אֶלָּא מֵעֲזִיבָה רַכָּה, אֵינָן מְבִיאִים אֶת הַטְּמֵאָה וְלֹא חוֹצְצִים. וְהַלְכָה כְּחֻכְמֵי : **אֵילָן הַמִּסָּדָּךְ**. לְשׁוֹן סוֹכְכִים בְּכַנְפֵיהֶם : **וְהַפְּרָעוֹת הַיּוֹצְאוֹת מִן הַגְּדָר**. דֶּרֶךְ גְּדָר שְׁנוֹתָנִים בְּרֵאשׁוֹ קוֹצִים וּבִרְקָנִים **[ז]**, וְעוֹדְפִים עַל הַגְּדָר וּבּוֹלְטִים לַחוּץ. וּפְרָעוֹת, לְשׁוֹן גִּדֵּל פְּרָע : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ז] וּלְפִי זֶה צָרִיךְ לֹמַר שֶׁמִּצְטָרְפִין לְטַפַּח, שֶׁאֵין אֶהָל פְּחוֹת מִטַּפַּח. וּמִשׁוּם הַכִּי צָרִיךְ שֶׁיְהִי יְכוּלִין לְקַבֵּל מֵעֲזִיבָה שֶׁלֹּא יִפֹּל דֶּרֶךְ אֲוִיר שְׁבִינֵיהֶם. וְכֵן זֶה מִדְרַבֵּן הוּא, דְּמִדְאֹרִיתָא אֵין מִצְטָרְפִין כּו'. הַר"שׁ. וְקִשָּׁה, לָמָּה עֲרַבְיָהּ בְּהַדִּי אֵינָךְ דְּמִדְאֹרִיתָא. לְכוּ נִרְאָה כְּפִרוּשׁ הַרְמְב"ם, דְּטַעְמָא דְּמֵעֲזִיבָה הוּא מִפְּנֵי שֶׁאֶהָל הַמְּבִיא וְחוֹצֵץ צָרִיךְ שֶׁיְהִי חֲזָק וּבְרִיא, וְאִז מְבִיא וְחוֹצֵץ מִדְאֹרִיתָא. וְנִרְאָה דְּסִבְרָא לִיה דְּמִירֵי שֶׁיֵּשׁ בְּכָל עֲנָף פּוֹתַח טַפַּח. וְכֵן הוּא נִמְי דַּעַת הַר"ב, שֶׁכֵּן בְּפֶרֶק ז' דְּנִזְיָר מְשֻׁנָּה ג' פֶּרֶשׁ, אֲבָנִים וְעֲצִים הַבּוֹלְטִים. וְכֵן בְּסוּף פֶּרֶק ב' דְּנִגְדָה כְּתַב, אֲבָנִים פְּרוּעוֹת. וְאֶפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ נִמְי קוֹצִים וּבִרְקָנִים רַחְבִּים טַפַּח, כִּי גְדוּלֵי כָּל הָאֲרָצוֹת אֵינָם שְׁוִים. וְאֶתִי שְׁפִיר נִמְי מָה שֶׁכְּתַב אֲבָל אִם אֵינָם יְכוּלִים לְסַבֵּל, הֵינּוּ מִפְּנֵי שֶׁאֵינּוּ חֲזָק וּבְרִיא, וְלֹא כְּמוֹ שֶׁכְּתַבְתִּי לְעֵיל לְהַר"שׁ כְּדִי שֶׁלֹּא יִפֹּל דֶּרֶךְ אֲוִיר, שֶׁאִם בִּיכוּלָה לְקַבֵּל בִּינוּנִית מְבִיאִין, כָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁיְכוּלָה לְקַבֵּל הַרְבֵּה [צָרִיךְ לֹמַר הַרְבֵּה. בֵּית דּוּד]. וְעֵין תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב : (עִיקָר תּוּי"ט).

רמב"ם זִיזוֹן וּגְזָרוֹת. הֵם [גַּי יַעֲבִיץ אֲרִיחִים] הַבְּרִיחִים אוֹ אֲבָנִים הַבּוֹלְטִים הַיּוֹצְאִים מִן הַכּוֹתֵל וְתִרְגוּם יִצִיעַ זִיזָא וּגְזִירוֹת מֵאִמֵּר הַבְּנִין וְהַגְּזָרָה וְהַזִּיזוֹ לָהּ תּוֹסֵפֶת מִמָּה שִׁימְשַׁךְ לָאָרֶץ כִּזָּה וְהַגְּזָרָה מִמָּה שִׁימְשַׁךְ לַשָּׁמַיִם כִּזָּה וְשׁוֹבְכוֹת. קִינֵי הַיּוֹנִים הַיּוֹצְאִים מִן הַכּוֹתֵל : **וְשִׁקִּיפִים**. תּוֹסֵפֶת הַהֲרִים

ותרגום (ישעיה ב) סעיפי הסלעים שקיפי (סלעיא) [כפיא]. והסלעים. האבנים
הבולטות מכתלים: **והגהרים**. הוא תוספת הכותל מן ויגהר ארצה (מ"א י"ח):
והשננים. קבוץ שן הסלע והוא קצה ההר: **וסככות ופרעות**. כבר בארנו
וסככות לקוח מן סוככים בכנפיהם ופרעות מן גדל פרע שער ראשו: והתנה
בזה כולו שיהיה לו מן הכח והאפשרות שיוכל לסבול גג ומעזיבה כאשר
ישימו עליו קצות נסרי הגג ולא תפול ואז תחוץ בפני הטומאה ותביא את
הטומאה כמו שקדם אולם אם היה הדבר הזה הבולט חלוש עד שכאשר
ישימו עליו מעזיבה לא יסבלוהו אבל תפול הנה לא יחוץ בפני הטומאה:
והמעזיבה. תתחלף כי יש גג שעושין אותו מנסרים עבים אפילו הכתלים לא
תסבול אותם וכבר יעשו גג מדקי הערבה או מקנים וישימו עליו טיט מעט
וזה קל המשא ואמר רבי מאיר כי כאשר תסבול זה המשא הקל תביא את
הטומאה וחכמים אומרים עד שתסבול מעזיבה ממוצעת בין כבדות לקלות
ואין הלכה כרבי מאיר: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ג

אלו מביאין ולא חוצצין. השדה, והתבה,
והמגדל, פורת הקש, פורת הקנים, ובור
ספינה אלכסנדרית, שאין להם שולים ואין
{ח} מחזיקים ארבעים סאה בלח, שהם פורים
ביבש. ויריעה, וסקורטיא, וקטבליא, וסדיו,
ומפץ, ומחצלת, שאין עשוין אהלים, ובהמה
וחיה שמתו, ואכלים טמאים {ט}. מוסף {י}
עליהם, הרחים של אדם:

ר"ע מברטנורה ואין מחזיקים ארבעים סאה בלח. דכיון דמקבלי טמאה,
אין חוצצין: שאין עשוין אהלים. אין נטועים כעין אהל, אלא מרדדים
על פי ארבה: מוסף עליהם הרחים של אדם. הינו רחים דיד, שהן
מטלטלין ומקבלי טמאה. למעוטי רחים של בהמה דלא מטלטלין
ולא מקבלי טמאה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} ואינן. או או קתני. הרמב"ם: **{ט} טמאים.** פרוש, מכשירים. לפי שפאטר היו בחלון או שנעשה מהן מחצה מטמאו במת. הרמב"ם: **{י} מוסף.** לפי שאלו כלן הן הן מאותן דרישא שמביאים וחוצצים, מה שאין כן רחים דלא תני ברישא. הרמב"ם. והא דלא תנא ברישא רחים של בהמה, יש לומר דתני ושיר, אף דתני אלו. אי נמי יש לומר דבכלל שדה תבה ומגדל הם, ושל אדם לא דמו לשדה כו', דפחותים מארבעים סאה, להכי תנייה בסיפא. מהר"מ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמרו שאין להם שולים ואין מחזיקים. אין ענינן שיהיו שוות הקצוות יחד אבל שתהיה עודפת האחת על האחרת לפי מה שהשרשנו בחמשה עשר מכלים: ואמר **שאין עשויין אהלים.** כמו שיהיו שטוחין על חלון שבין בית לעליה או בין גגה הוא דקיימא לן שיריעה וסדין שפרוסה בין שני בתים [אינה] חוצצת. ועשויים כאהלים היא שנויה לקמן בהלכה חמישית בפט"ו שהם אז (לא) יחוצו. וכן אם נתפשטו על הטומאה ועל הכלים שם יטמאו הכלים ולא יחוצו למה שלמעלה מהם אפילו היה אהל בשווי ממנו על הארץ: **ובהמה וחיה שמתו ואוכלים טמאים.** כולן טמאים וכבר ביארנו שהשרש אצלנו שדבר טמא אינו חוצץ ואין רצונו באמרו אוכלים טמאים שכבר נטמאו קודם אבל אם היו מוכשרים הנה הם מביאין ואינם חוצצין לפי שכאשר היו בחלון או נעשה מהן מחיצה יתטמאו במת וטמא אינו חוצץ כמו שקדם: ואמרו **מוסף עליהן הרחים של אדם.** ר"ל שהן נוספים על הפך הדברים אשר נאמר בהן מביאין וחוצצין לפי שהוא [בד"י הג"י הפכיים] הפסד להן להשתנות הענין בו והוא מביא ולא חוצץ ונוסף רחים של אדם ר"ל של יד שהוא ג"כ אם היה על ארובה שבין בית לעליה או בחלון שבין שני בתים שהוא אינו חוצץ אם לא שם אותו כמו אבן מהאבנים שהן חוצצין לפי שמתנאי הדברים החוצצים שלא יהיה דעתו לפנותו כמו שביארנו בששי מזאת המסכתא: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ד

אלו חוצצים ולא מביאין. מסכת פרוסה,
וחבילי המטה, והמשפלות והסריגות
שבחלונות:

ר"ע מברטנורה **מסכת פרוסה**. חוטי השתי כמו שהן פרוסים בכלי האורג קדם שיארג הבגד, אם היו פרוסים על פני ארבה שבין בית לעליה וטמאה תחתייה, מצלת על הכלים שלמעלה. אבל אם מאהלת על המת ועל הכלים אין מביאה את הטמאה, דלא חשיבא אהל עד שתארג **[יא]**: **וחבילי המטה**. חבלים של מטה כשהיא מסרגת: **והמשפלות**. קפות שמוציאים בהן את הזבל: **והסריגות שבחלונות**. סבכות שעושים בחלונות, חוצצים, שאין הטמאה עוברת לצד אחר. ובלבד שלא יהיה בכלן נקב כפותח טפח, שנקב פותח טפח מביא את הטמאה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[יא]** דגמרינן אהל אהל ממשכון: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **מסכת פרוסה**. היא מחצלת הפשוטה: **וחבילי המטה**. כמו אריגת חבלים נמשכים מארובה לארובה: **ומשפלת**. היא הקופה אשר ישאו בה הבהמות הזבלים והוא כמו סבכה מחבלים אבל אין בכל נקב ונקב כי אם פחות מטפח: **והסריגות שבחלונות**. הסבכות אשר בחלונות תרגום שבכה סריגה ובתנאי שלא יהיה בנקבי הסבכות נקב טפח על טפח ואז יחוץ ודע זה: (רמב"ם)

פרק ח - משנה ה

אלו לא מביאין ולא חוצצין. הזרעים והירקות המחרים לקרקע, חוץ מן הירקות שמנו, וכפת הברד, והשלג, והכפור, והגליד, והמלח, והדולג ממקום למקום, והקופץ ממקום למקום, והעוף הפורח **[יג]**, וטלית המנפנפת, וספינה שהיא שטה על פני המים. קשר את הספינה בדבר שהוא יכול להעמידה, כבש את האבן על גבי הטלית, מביאה את

הַטְמָאָה. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, הַבַּיִת שֶׁבִּסְפִינָה אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטְמָאָה :

ר"ע מברטנורה **יְרַקוֹת שְׁמֵנוּ**. הִנָּךְ דִּתְנֵן בְּרִישׁ פְּרָקִין, אִירוֹס וְקֶסוֹס וְיְרַקוֹת חֲמוּרִים וְדַלְעַת יוֹנִית. וְהִנְהוּ בְּמַחְבְּרִים. דְּאִי בְּתִלוּשִׁים, אִי בְּשֶׁהֲכָשְׁרוּ לְקַבֵּל טְמָאָה, לֹא חִיצִי, דְּדָבָר הַמְּקַבֵּל טְמָאָה אֵינוֹ חוֹצֵץ בְּפָנֵי הַטְמָאָה. וְאִי בְּשֵׁלֵא הַכְּשָׁרוֹ, הֵינּוּ אֲכָלִים טְהוּרִים: **כַּפַּת הַבֶּרֶד**. חֲתִיכַת הַבֶּרֶד. לְשׁוֹן מִשְׁלִיךְ קָרְחוֹ כְּפִתִּים (תְּהֵלִים קמ"ז). אִי נְמוֹי, בְּרֶד הָעֵשׂוּי כְּכַפָּה. אַרְקוּלוּ"ט בְּלַע"ז: **וְהַכְּפוּר**. מִים הַנוֹזְלִים וְיוֹרְדִים שְׁקָפְאוּ: **גְּלִיד**. מִי נְהוּרֹת קְפוּאִים: **וְהַמְּלַח**. כָּל הַנִּי אֵין מְבִיאִים וְלֹא חוֹצְצִים. לְפִי שֶׁהוּן נְמוּחִים וְאֵינָם מִתְקַיְמִים: **דוֹלַג**. בְּהֶמָּה וְחִיָּה. וְקוֹפֵץ, בְּאֲדָם. וַיֵּשׁ אוֹמְרִים, דוֹלַג וְקוֹפֵץ תִּרְוִיָּהוּ בְּאֲדָם **(יב)**, אֶלָּא דוֹלַג שְׁרָגְלוֹ אַחַת מִנְחַת בְּאַרְץ וְדוֹלַג בְּשִׁנְיָה, וְקוֹפֵץ, בְּשִׁתֵּי רִגְלָיו: **וְהַטְלִית הַמְּנַפְנֶפֶת**. שְׁמַנִּיפְתָּה הַרוּחַ וְעוֹמְדַת בְּאוֹיר כְּמוֹ קֶבֶה: **כָּבֵשׂ אֶת הָאֶבֶן עַל גְּבִי הַטְלִית**. שְׁהִיתָה אֶבֶן מִנְחַת בְּקֶצֶה אֶחָד שֶׁל טְלִית וְהִנִּיף הַרוּחַ הַקֶּצֶה הַשְּׂנִי וְנַעֲשֶׂה כְּמִין אֶהֱל: **מְבִיאָה אֶת הַטְמָאָה**. אִם הָאֶהֱלָה עַל הַמַּת וְעַל הַפְּלִים מְבִיאָה אֶת הַטְמָאָה עַל הַפְּלִים: **הַבַּיִת שֶׁבִּסְפִינָה**. כְּגוֹן שֶׁהַבַּיִת בְּרֵאשׁ הַסְּפִינָה וּמְאֶהֱלַת עַל הַפְּלִים שֶׁבִּסְפִינָה וְעַל הַמַּת שְׁבִים **(יד)** בְּשַׁעַה שֶׁהִיא מְהֻלְקֶת. פְּרוּשׁ אַחַר, הַבַּיִת שֶׁבִּסְפִינָה וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד בְּרוּחַ מְצוּיָה, אֶפְלוּ הָאֶהֱל עַל הַמַּת וְהַפְּלִים שֶׁבִּסְפִינָה אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטְמָאָה, דְּלֹא חֲשִׁיב אֶהֱל. וְאֵין הֶלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (יב) וּמְכַל מְקוֹם בְּכָלֵל דוֹלַג יֵשׁ בְּהֶמָּה וְחִיָּה, דְּאִם לֹא כֵן אֲדַתְנִי עוֹף הַפּוֹרֵחַ אֲמַאי לֹא תִנִּי כְּהִאי גֹנָא בְּבִהֶמָּה וְחִיָּה: **(יג) הַפּוֹרֵחַ**. וְקֶשֶׁה, לְמַאי דְּפִרְשׁ הַר"ב לְעִיל וְהַעוֹף דְּוָקָא קְשׁוּר, אִם כֵּן אֶפְלוּ אֵינוֹ פּוֹרֵחַ נְמוֹי. וְאֵין לוֹמֵר דְּאֵינוֹ קְשׁוּר וְאֵינוֹ פּוֹרֵחַ מְבִיא וְאֵינוֹ חוֹצֵץ, דְּאִם כֵּן הִנּוּ לִיָּה לְמַתְנִי בְּמַתְנִיתִין ג'. וְאֵין לוֹמֵר דְּאֵין הַכִּי נְמוֹי דְּהִקָּא אֶפְלוּ כְּשֶׁאֵינוֹ פּוֹרֵחַ, כְּמוֹ בְּטְלִית וְסְפִינָה דְּהוּי לָאוּ דְּוָקָא מְדַתְנִי סִיפָא קְשֵׁר כְּבֵשׂ כּוֹי, הֵתֵם שְׂאֲנִי, דְּתַנִּי בְּהִדְיָא קְשֵׁר כְּבֵשׂ, אֶבֶל בְּעוֹף דְּלֹא תִנִּי לְעִיל הַקְּשׁוּר יֵשׁ לוֹמֵר דְּדוֹקָא הוּא, דְּשָׁכֵן אֶפְלוּ שְׂאֵינוֹ קְשׁוּר מְבִיא וְחוֹצֵץ, וְכִי פּוֹרֵחַ דְּוָקָא הוּא שְׂאֵינוֹ מְבִיא וְאֵינוֹ חוֹצֵץ: **(יד)** דְּאִי הַמַּת נְמוֹי בְּבַיִת, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי יוֹסִי. דְּדַחַק לוֹמֵר דְּבָעִי אֶהֱל בִּיבְשָׁה דּוּמְיָא דְּמִשְׁכָּן. הַר"שׁ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **חוץ מן הירקות שמנו**. ר"ל המנויות למעלה והם אירוס וקיסוס וירקות חמור ודלעת יונית שאלו המנויות אין להם השארות וקיום בזמן הקיץ וישיגם מה שכבר קדם הדין בהן שהן מביאין וחוצצין ואע"פ שהן מחוברי' כמו שאמר (מ"ק דף ה:). הסככות אילן שהוא מיסד על הארץ. וכיפה של ברד ושלג וכפור וגליד ומלח. אם נעשה אהל מאחד מאלו הדברים הנה אלו אינם אהל לפי שאלו כולן אין קיום להן והן במהירות ההתכה: וכפור הוא מה שיקפה מהמים היורדים כטל ולזה יהיה דק: **וגליד**. הוא מה שיקפה מהמימות בנהרות ויתקבצו המים מחוזק הקור: **ודולג**. הוא שיהיה רגלו אחת קיימת בארץ וידלג בשניה למקום אחר: **וקופץ**. הוא שיסיר ב'

רגליו יחד מהארץ ויקפוץ למקום אחר : **וטלית המנפנפת**. [בד"י הג"י שתחזירה] שתחזיקה הרוח באויר כמו קובה : **כבש את האבן על גבי הטלית**. הוא שתהיה האבן על קצת הטלית עוד תנשב הרוח שם ותגביה אמציעתו ותהיה אהל : **ובית הספינה**. הוא אשר יקרא אהל הספינה ואמר רבי יוסי שהיות כלל הספינה בלתי מחובר בארץ אבל עוברת במים יהיה דינה כדין טלית המנפנפת וזאת הספינה אשר על המים אין קיום לה ואין הלכה כרבי יוסי : (רמב"ם)

פרק ח - משנה ו

שְׁתֵּי חֲבִיּוֹת **{טו}** וּבִהֶן כְּשֵׁנֵי חֲצָיִי זֵיתִים, מְקַפּוֹת צְמִיד פְּתִיל וּמִנְחוֹת בְּתוֹךְ הַבַּיִת, הֵן טְהוֹרוֹת, וְהַבַּיִת טָמֵא. נִפְתְּחָה אַחַת מֵהֶן, הִיא וְהַבַּיִת טָמֵאִים וְחִבְרָתָה טְהוֹרָה. וְכֵן שְׁנֵי חֲדָרִים שֶׁהֵן פְּתוּחִין לַבַּיִת :

ר"ע מברטנורה פְּשָׁנֵי חֲצָאֵי זֵיתִים. חֲצִי זֵית בָּזוּ וְחֲצִי בָּזוּ : הַבַּיִת טָמֵא. דָּאִין צְמִיד פְּתִיל מְצִיל עַל הַטְּמֵאָה שֶׁתְּחַתּוּ שְׁלֵא תִטְמֵא הַבַּיִת, וְאֵף עַל פִּי שֶׁהֵן בְּשְׁתֵּי חֲבִיּוֹת, הוֹאִיל וּשְׁתֵּיהֶן בְּבַיִת מְצֻטְרָפִים לְכַשְׁעוֹר לְטָמֵא הַבַּיִת. וְהַחֲבִיּוֹת טְהוֹרוֹת, דָּאִין טְמֵאָת חֲצִי זֵית שֶׁבְּחִבְרָתָה נִכְנָסֶת לְתוֹכָהּ הוֹאִיל וּמְקַפּוֹת צְמִיד פְּתִיל : וְכֵן שְׁנֵי חֲדָרִים שֶׁהֵן פְּתוּחִים לַבַּיִת. וְדִלְתוֹתֵיהֶן נְעוּלוֹת, וְחֲצִי זֵית בְּחֶדֶר זֶה וְחֲצִי זֵית בְּחֶדֶר זֶה. הַבַּיִת טָמֵא, דְּסוּף טְמֵאָה לְצֵאת. וְחֲדָרִים טְהוֹרִים, דָּאִין דֶּרֶךְ טְמֵאָה לְכָנֶס : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} חֲבִיּוֹת. שֶׁל חֶרֶס. אֵי נִמְי כְּאוֹתָן דְּרִישׁ פְּרָק י' דְּכָלִּים : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר קדם לך שחצי שיעור לא יטמא וכבר קדם לך כי כאשר יהיה בבית כזית מן המת בין שיהיה נחתך לחתיכות או יהיה הגוף אחד הנה הבית טמא ויטמא כל מה שבו אלא אם כן היה מוקף צמיד פתיל לפי תנאו וכבר ביארנו בשמיני מכלים כי כאשר היתה הטומא' תחת צמיד פתיל הנה

היא תטמא הבית ואף על פי שהוא צמיד פתיל לטומאה ואם תהיה זכור אלו השרשים הנה דברו בשתי חביות מבואר. ואולם אומרו בשני חדרים והוא מקום ספוק לפי מה שאבאר לך וזה שאמר כמו שבאלו שתי חביות יצטרף חצי זית אשר בזה החבית לחצי זית אשר בחבית האחרת לטמא מה שהוא חוץ מהן לא לטמא הכלי אשר בו חצי זית כן הדין בחדר שבבית אם היה חצי שיעור בחדר וחצי שיעור בבית יתחבר חצי שיעור אשר בחדר לחצי שיעור אשר בבית לטמא הבית אשר הוא חוץ מהחדר לא לטמא החדר כמו שאמרנו כאן הבית טמא והחבית טהורה ולשון התוספתא בזה הענין הוא שאם היו שלשה בתים זה לפניו מזה וזה לפניו מזה כחצי זית בפנימי או באמצעי וכחצי זית בחיצון החיצון טמא והפנימי והאמצעי טהורים כחצי זית בפנימי וכחצי זית באמצעי הפנימי טהור והחיצון והאמצעי טמאים. הנה כבר התבאר כל מה שזכרנו : (רמב"ם)

ט

פרק

פרק ט - משנה א

כַּוְרֵת שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַפֶּתַח וּפִיָּהּ לְחוּץ, כַּזֵּית מִן הַמַּת נִתּוּן תַּחְתֵּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה מִבְּחוּץ, כֹּל שֶׁהוּא כְּנֶגֶד הַזֵּית, תַּחְתֵּיהָ וְגֵבֵה טָמֵא. וְכֹל שֶׁאִינוֹ כְּנֶגֶד הַזֵּית, תּוֹכָהּ, וְהַבֵּית, טָהוֹר. בַּבֵּית, אִין טָמֵא אֶלָּא הַבֵּית. בְּתוֹכָהּ, הַכֹּל טָמֵא :

ר"ע מברטנורה **פּוֹרֵת**. שְׁיֵשׁ לָהּ שׁוּלִים, וּמְחֻזְקֵת אַרְבָּעִים סָאָה בְּלַח שֶׁהֵן כּוֹרִים בְּיָבֵשׁ שְׂאִינָה מְקַבֶּלֶת טַמְאָה **[א]**, וּמִטָּה עַל צְדָה בְּתוֹךְ הַפֶּתַח וּמְקַצֶּתָה בַחוּץ **[ב]** וּמְקַצֶּתָה בְּבֵית: **וּפִיָּה לַחוּץ**. וְשׁוּלִיָּה לַפְּנִים: **פּוֹרֵת מִן הַמַּת נָתוּן תַּחְתֵּיהָ**. מִבְּחוּץ: **כָּל שֶׁהוּא כֹנֵגֵד הַזֵּית**. אִם הַזֵּית תַּחְתֵּיהָ וְכָלִים עַל גְּבֵה כֹנֵגֵדוֹ, אוֹ הַזֵּית עַל גְּבֵה וְכָלִים תַּחְתֵּיהָ כֹנֵגֵדוֹ: **תַּחְתֵּיהָ וְגֵבֵה טַמְא**. אֲבָל מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טְהוֹר. דָּאָף עַל פִּי שֶׁהַפּוֹרֵת מִצְּלַת עַל מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ, אֵינָה מִצְּלַת עַל מֵה שֶׁתַּחְתֵּיהָ וְגֵבֵה כֹנֵגֵד הַזֵּית שֶׁל טַמְאָה. דְּעַל מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ דִּין הוּא שֶׁתַּצִּיל, דְּאֶפְלוּ מִנְּחַת בְּאֵהֶל הַמַּת מִצְּלַת בְּצַמִּיד פְּתִיל **[ג]**, כִּיּוֹן שְׂאִינָה מְקַבֶּלֶת טַמְאָה, אֲבָל מֵה שֶׁתַּחְתֵּיהָ וְשַׁעַל גְּבֵה אֵינָה מִצְּלַת כִּיּוֹן דְּכָלִי הִיא, כְּדַתְנֵן לְעֵיל פֶּרֶק ו' **[ד]** אָדָם וְכָלִים נֶעֱשִׂים אֲהָלִים לְטַמְא אֲבָל לֹא לְטְהוֹר: **וְכָל שְׂאִינוֹ כֹנֵגֵד הַזֵּית תוֹכָהּ וְהַבֵּית טְהוֹר**. הַכִּי קֹאֲמֵר, כָּלִים שֶׁתַּחְתֵּיהָ וְגֵבֵה שְׂאִינֵן כֹנֵגֵד הַזֵּית שֶׁל טַמְאָה, וְתוֹכָהּ כְּלוּמֵר כָּלִים שֶׁבְּתוֹכָהּ וְאֶפְלוּ הֵן כֹנֵגֵד הַזֵּית, וְכָלִים נִמִּי שֶׁבְּבֵית, הַכָּל טְהוֹר: **בְּבֵית אֵין טַמְא אֶלֶא הַבֵּית**. אִם הַכְּזֵית בְּבֵית אֵין טַמְא אֶלֶא הַבֵּית, אֲבָל הַכָּלִים שֶׁבְּתוֹךְ הַפּוֹרֵת טְהוֹרִים **[ה]**, דְּפִיָּה לַחוּץ: **בְּתוֹכָהּ הַכָּל טַמְא**. אִם הַכְּזֵית בְּתוֹךְ הַפּוֹרֵת, הַכָּל טַמְא. דְּבַכְּוֹרֵת שֶׁהִיא נְקוּבָה מִן הַדְּפְנוֹת בְּפוֹתַח טַפַּח עֶסְקִינֵן, כְּדָבְעִינֵן לְמִימֵר לְקַמֵּן ^[מְשַׁנָּה ג'], אֶלֶא שֶׁהַנְּקָבִים פְּקוּקִים בְּקֶשׁ וְאֵין הַסְּתִימָה מְהַדְּקֵת, וְדָרֵךְ הַנְּקָבִים יוֹצֵאָה הַטַּמְאָה לְבֵית כִּיּוֹן דְּלֹא מְהַדְּקִי **[ו]**, וְאֶפְלוּ כָלִים שֶׁתַּחְתֵּיהָ וְשַׁעַל גְּבֵה מִבְּחוּץ טַמְאִים, דְּכִיּוֹן שֶׁהַזֵּית בְּתוֹכָהּ רוֹאֵין אוֹתָהּ כְּאֵלוּ הִיא מְלֵאָה טַמְאָה, וְאֵין כָּלִי מִצִּיל עַל מֵה שֶׁתַּחְתֵּיהָ וְעַל גְּבִיּוֹ. אֲבָל כְּשֶׁהַטַּמְאָה בְּבֵית, אֲמֵרוּן לְעֵיל דְּאֵין טַמְא אֶלֶא הַבֵּית, שְׂאֵין הַטַּמְאָה נִכְנָסֶת בַּפּוֹרֵת דְּרֵךְ נְקָבִים אֵף עַל פִּי שְׁיֵשׁ בְּהֵן פּוֹתַח טַפַּח, הוּאֵיל וְהֵן פְּקוּקִים, וְדָרֵךְ פִּיָּה אֵינָה נִכְנָסֶת שֶׁהָרִי פִיָּה לַחוּץ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** וּלְכֶךָ חוֹצֶצֶת בְּפָנֵי הַטַּמְאָה. מִהַר"ם: **[ב]** בְּרִשׁוֹת הַרְבִּים אוֹ בְּחֶצֶר. מִהַר"ם. וְכַתֵּב עוֹד, וְאַרְבָּעָה חֲלוּקִים תִּגְנִי בָּהּ בְּמִטָּה עַל צְדָה בְּפֶתַח וּפִיָּה לַחוּץ. אֶחָד בְּשִׁלְמָה וּמְחַלְחֶלֶת וְאֵינָה גְבוּהָה מִן הָאֶרֶץ טַפַּח. בִּי בְּשִׁלְמָה וּמְחַלְחֶלֶת וּגְבוּהָה טַפַּח. גִּי בַּפְּחוּתָהּ וְאֵינָה מְחַלְחֶלֶת וְאֵינָה גְבוּהָה טַפַּח. דִּי בַּפְּחוּתָהּ וְאֵינָה מְחַלְחֶלֶת וּגְבוּהָה מִן הָאֶרֶץ טַפַּח. וְאַחֵר כֶּךָ שׁוֹנֵה אַרְבַּע בְּבוֹת כְּאֵלוּ בְּפִיָּה לַפְּנִים, (וּבְבֵא אַחַת בְּמִמְלָאָה כָּל הַבֵּית וְאַחַת בְּעוֹמְדֵת בְּתוֹךְ הַפֶּתַח. תּוֹסַפּוֹת יוֹם טוֹב) וְאַרְבַּע בְּבוֹת בְּמִטָּה עַל צְדָה בְּאֹיֹר. וְאַרְבַּע בְּבוֹת בְּיוֹשֶׁבֶת עַל שׁוּלִיָּה: **[ג]** כְּדַקְתָּנִי הִכָּא בְּסִיפָא טַמְאָה בְּבֵית אֵין טַמְא אֶלֶא הַבֵּית וְלֹא הַפּוֹרֵת. מִהַר"ם. וְהִכָּא אֵף עַל גֵּב דְּאֵינָה צְמוּדָה פְּתִיל, הוּאֵיל וְאֵין לָהּ אֲהֵל מְאֵהִיל עַל פִּיָּה וְעַל הַטַּמְאָה, מִצְּלַת כְּמוֹ בְּצַמִּיד פְּתִיל: **[ד]** וְתַנֵּן נִמִּי לְעֵיל פֶּרֶק הִי מְשַׁנָּה הִי, הַכָּלִים מִצִּילִין עִם דְּפְנוֹת אֲהָלִים, אֲבָל בְּלֹא דְפְנוֹת לֹא. הַר"שׁ. וְסִיִּם מִהַר"ם, כְּגוֹן זֹאת הַפּוֹרֵת שֶׁמִּנְחַת בְּתוֹךְ הַפֶּתַח וְלֹא אֶצֶל הַדְּפָן. וְכָל שְׁכּוֹן כְּשֶׂאֵינָה גְבוּהָה מִן הָאֶרֶץ טַפַּח. דְּאֶפְלוּ אֶצֶל הַדְּפָן לֹא מִצְּלַת, דְּאֵין אֲהֵל פְּחוֹת מְטַפַּח. וְלִדְעַת הַרְמַב"ם ^[עֵינֵי רִישׁ פֶּרֶק ו' אוֹת ה']. דְּבִאֵין בְּמִדָּה מִצִּילִין בְּלֹא דְפְנוֹת אֲהָלִים, צְרִיךְ לְחַלֵּק דְּהִכָּא שֶׁהִיא מְחַלְחֶלֶת מְגַרַע גְּרַע וְנִשְׁתַּנָּה לְכָלִי גְלָלִים שְׂאֵינָם בְּמִדָּה. וְעֵין תּוֹסַפּוֹת יוֹם טוֹב: **[ה]** מִשְׁמַע דְּכָלִים שֶׁתַּחְתֵּיהָ בְּתוֹךְ הַבֵּית טַמְאִים, וְאֶפְלוּ הַטַּמְאָה שֶׁלֹּא תַחַת הַפּוֹרֵת, דְּכִיּוֹן דְּטַמְאָה מִתְּפַשְׁטַת בְּבֵית

על גבי כל הפירות שבפנים, בוקעת כל תחתיה שבפנים, דאדם וכלים נעשים אהלים לטמא ולא לטהר. ואף על גב דתנו בפרק ד' משנה א' דכלים שתחת המגדל הכלים טהורים, דשאני הכא שהפירות מנחת בפתח וכיון ששוף טמאה לצאת דרך שם ויש פותח טפח בין הפירות לקורות הוי ליה כאלו הטמאה על הפירות. מהר"ם. ועין תוספות יום טוב: (ו) ודיק לכתב הנקבים, הכל בלשון רבים, דמחלקת פרושו שנקובה לפחות משתי רוחותיה זה כנגד זה כדאיתא בתוספתא. ונראה לי דהכי גמירי לה הלכה למשה מסיני. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם תחלת מה שתבין בזה הפרק שהדבור הוא בכוורת גדולה המחזקת מ' סאה או יותר אשר כבר קדם המאמר בה שהיא לא תטמא ושהיא חוצצת בפני הטומאה וכאשר (תטמא) יאמר הנה תוכה טמא או גבה טמא או הכל טמא לא תחשוב שענין זה הטמאותה בעצמה אמנם ענין זה הטמאות הכלים אשר בתוכה או על גבה ולא נצטרך להשיב זה הענין בכל הלכה והלכה והוא שיאמר שכל מה שיהיה נכחי לטומאה הנה הוא טמא וכן כל מה שתחתיה וכל מה שעל גבה הנה הוא טמא לפי שעל גבה הוא ע"ג הטומאה וכל מה שלא יהיה נכחי לטומאה מכלל חללה טהור לפי מה שבתוכה כולה טהור אם לא מה שיהיה נכחי לטומאה וכן הבית כולו טהור לפי שהטומאה מבחוץ אולם אם היתה הטומאה בבית הנה לא יטמא תוך הכוורת לפי שפיה לחוץ ואם היתה הטומאה תוך הכוורת הנה יטמא הבית וכל מה שבכוורת כי הכוורת חללה בתוך הבית והטומאה מגעת בחלל הבית ולא ימנענה הכוורת שיטמא הבית לפי מה שהשרשנו וכמו שביארנו מרביעי מזאת המסכת: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ב

היתה גבוהה מן הארץ טפח, טמאה תחתיה או בבית או על גבה, הכל טמא, אלא תוכה. בתוכה, הכל טמא:

ר"ע מברטנורה היתה גבוהה מן הארץ טפח. דעכשיו יש תחתיה אהל טפח: **הכל טמא**. דמביאה טמאה לבית כיון דגבוהה טפח, וכלים שעל גבה אפלו שלא כנגד הטמאה נמי טמאין ואפלו בחוץ, דתחתיה כמאן

דְּמִלְיָא טְמָאָה. וְאִין מְצַלְתַּת עַל גְּבָהּ, דְּאִין כְּלִי מְצִיל. וְכֵן אִם טְמָאָה בְּבֵית
נְמִי הַכֹּל טְמָא מְהֵאֵי טְעָמָא, דְּאֵהֵל הַבֵּית מִבֵּיא טְמָאָה לְתַחְתֵּיהָ וְאִין
מְצַלְתַּת עַל גְּבָהּ. וְאִם טְמָאָה עַל גְּבָהּ, כִּינּוּן דְּאִין מְצַלְתַּת עַל מַה שְּׁתַּחְתֵּיהָ,
רוּאִים תַּחְתֵּיהָ כְּמֵאן דְּמִלְיָא טְמָאָה {ז}, הַלְכְּדָּ מַה שְּׁבִבֵית וּמַה שְּׁתַּחְתֵּיהָ
וּמַה שְּׁעַל גְּבָהּ הַכֹּל טְמָא: אֱלָא תוֹכָה. כְּלוּמַר הַכֹּל טְמָא חוּץ מִמַּה
שְּׁבִתוֹכָה שְׁטְהוּר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} ועין מה שכתבתי בריש פרק ו' [אות ב']: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם מבואר הוא כי כאשר היתה גבוה מן הארץ טפח תהיה אהל ותאהיל
על הטומאה ותביא טומאה לבית וכן אם היתה טומאה על גבה הנה כאילו
היא תחת מקצת האהל כי היתה היא והבית דבר אחד אולם תוכה הנה הוא
טהור לפי שפיה לחוץ ואמרו הכל טמא ר"ל כל מה שיהיה בבית וכל מה
שיהיה בתוכו הנה היא תטמא: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ג

בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּזִמְן שְׁהִיא כְּלִי
מְחֻלְחָלֵת. הֵיטָה פְּחוּתָה {ט} וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ אוֹ
אֲפוּצָה, אִיזוּ הִיא אֲפוּצָה, כֹּל שְׁאִין לָהּ טַפַּח
מִמָּקוֹם אֶחָד, כְּזֵית מִן הַמֵּית נָתוּן תַּחְתֵּיהָ,
כְּנִגְדוֹ עַד הַתְּהוֹם טְמָא. עַל גְּבָהּ, כְּנִגְדוֹ עַד
הָרְקִיעַ טְמָא. בְּבֵית, אִין טְמָא אֱלָא הַבֵּית {יז}.
בְּתוֹכָה, אִין טְמָא אֱלָא תוֹכָה {טו}:

ר"ע מברטנורה **בזמן שהיא כלי**. שלא נפחתה ולא נתבטלה מתורת כלי:
מחלחלת. שהדפנות נקובות בפותח טפח. שרגילים לעשות נקבים
בדפנות הפורת כדי שיפנסו הדבורים ויצאו, ופעמים שהנקבים
פקוקים בקש, אלא דהפקק לא מהדק {ח}: **היתה פחותה**. שנפחתה
ונתבטלה מתורת כלי: **ופקוקה בקש**. במקום הפחיתה. ודפנותיה

שְׁלֵמוֹת **[י]** שְׁאִינָה מְחַלְחֶלֶת: או אֶפְסָה. או אֶפְלוּ אֵין דְּפִנּוֹתֶיהָ שְׁלֵמוֹת **[יא]** אֶלָּא שְׁאֶפְסָה, כְּלוּמַר סְתוּמָה בְּמָקוֹם שֶׁהִיא מְחַלְחֶלֶת וְאֵין בָּהּ חֲלָחֹל טַפַּח: **כְּנַגְדוֹ עַד הַתְּהוּם טַמָּא**. וְכָל הַשְּׂאָר טְהוֹר. דְּכֵינּוּן דְּלָאוּ כְּלֵי הוּא חָשׁוּב כְּאֵהֶל לְהַצִּיל תּוֹכָה וְעַל גְּבִיהָ **[יב]**: **עַל גְּבִיהָ**. אִם כְּזֵית מִן הַמֵּת נִתּוֹן עַל גְּבִיהָ: **כְּנַגְדוֹ עַד הָרְקִיעַ טַמָּא**. וְכָל הַשְּׂאָר טְהוֹר, דְּמִצְּלַת תּוֹכָה וְתַחְתֵּיהָ. כֵּינּוּן דְּלָאוּ כְּלֵי הִיא **[יג]**: **בְּבֵית**. אִם כְּזֵית מִן הַמֵּת בְּבֵית: **אֵין טַמָּא אֶלָּא הַבֵּית**. וְכָל הַשְּׂאָר טְהוֹר, דְּפִיָּה לַחוּץ: **בְּתוֹכָה**. אִם כְּזֵית מִן הַמֵּת בְּבֵית: **אֵין טַמָּא אֶלָּא תוֹכָה**. וְכָל הַשְּׂאָר טְהוֹר. דְּאֵין טַמָּא נִכְנָסֶת לְבֵית כֵּינּוּן דְּאִינָה מְחַלְחֶלֶת וּפִיָּה לַחוּץ. וּמִצְּלַת נְמִי עַל מַה שֶּׁתַּחְתֵּיהָ וְעַל גְּבִיהָ, כֵּינּוּן דְּלָאוּ כְּלֵי הִיא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ח] כְּלוּמַר וּבִהְכִי מִיָּרִי מִתְנִיתִין. וּלְשׁוֹן מְחַלְחֶלֶת פֶּרֶשׁ הַר"שׁ כְּמוֹ מְחַלְחֶלֶת דְּפָרֵק י' מִשְׁנָה ג' דְּכֵלִים. וְכַתֵּב מִהַר"ם דְּאֶתְיָא אֶפְלוּ כְּרַבְּנִין דְּהַתָּם, דְּעַד כָּאֵן לֹא אָמְרִי רַבְּנֵי הַתָּם דְּאִינָה מִצְּלַת אֶלָּא בְּחַבִּית שֶׁל חָרֶס שְׂכֵלָה בְּבֵית וְאֵין לָהּ פֶּתַח אֶלָּא דְּרָךְ הַמְּגוּפָה, הַלְּפָדָּ לֹא חֲשִׁיבָא סְתוּמָה מְלַהֲיוֹת טַמָּאָה קוֹדְמַת לְפִתְחָה כֵּינּוּן דְּמְחַלְחֶלֶת הִיא, אֲבָל הֵכָא מוֹדוּ כֵּינּוּן שֵׁישׁ לוֹ פֶּתַח אַחֵר שֶׁהוּא עֶקֶר. אֵי נְמִי, שְׂאֵנִי חָרֶס דִּישׁ בּוֹ גְּמוֹת וְאֵין פִּי הַמְּגוּפָה חֶלֶק כְּמוֹ כּוֹרֶת שֶׁהוּא כְּלֵי עֵץ שֶׁנִּסְתָּמִים יָפָה וּמִצְּלַת לְכֵלֵי עֲלָמָא: **[ט] פְּחוּתָה**. בְּשׁוּלְיָה. מִהַר"ם: **[י]** וְקֶשֶׁה, מֵאֵי נִפְקָא מִנָּה בְּמֵאֵי שֶׁהַדְּפָנוֹת שְׁלֵמוֹת, אֶפְתִּי נִפְקָא הַטַּמָּאָה בְּפִקֵּק שְׁבִשׁוּלְיָה דְּהָא לֹא מִהַדְּק, דְּמִהַדְּק אֶפְסָה מִסְּרִיָּא, וְאִם כֵּן הֵיכִי קִתְּנִי בְּתוֹכָה אֵין טַמָּא אֶלָּא תוֹכָה. וְיֵשׁ לוֹמַר לְפִי מַה שֶּׁכְּתַבְתִּי לְעֵיל [אות ו] דְּצָרִיךְ שְׂיֵהָא לְפָחוֹת שְׁנֵי נִקְבִים זֶה כְּנַגְדֵּי זֶה, וּבְשׁוּלְיָה אֵין שְׁנֵי הַנִּקְבִים זֶה כְּנַגְדֵּי זֶה דְּהִפְּחָה הוּא לַחוּץ וְאִינוּ מְכַנְּסֵי הַטַּמָּאָה אֲדַרְבָּה פִּיָּה לַחוּץ מְהַנְּיָא לְשֵׁלָא תְּכַנֵּס, וְלִפְיֵכֶד סָגִי הֵכָא בְּפִקֵּק בְּעֲלָמָא אָף עַל גֵּב דְּאִינוּ מִהַדְּק, וְאֵין הַטַּמָּאָה נִכְנָסֶת מִמֶּנָּה לְבֵית: **[יא]** הַר"שׁ. וְקֶשֶׁה, דְּזֶה לֹא נִזְכָּר בְּמִשְׁנָה. וּלְפִי מַה שֶּׁכְּתַבְתִּי לְעֵיל [אות ד] דְּהַחֲלָחֹל מִפְּקָא לָהּ מִתּוֹרַת אֵהֶל, אֶתִּי שְׁפִיר, דְּהֵכִי קֵאָמַר, בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּזִמְנָן שֶׁהִיא כְּלֵי מְחַלְחֶלֶת, אֲבָל פְּחוּתָה דְּלָאוּ כְּלֵי הִיא, יֵשׁ לָהּ דִּין אֵהֶל, וּמִכָּל מָקוֹם דְּפִנּוֹתֶיהָ שְׁלֵמוֹת בְּעֵינָן, שְׁלָא תְּכַנֵּס הַטַּמָּאָה מִתּוֹכָה לְבֵית. וְקֵאָמַר אוֹ אֶפְסָה, כְּלוּמַר אֵי נְמִי שְׂאִינָה פְּחוּתָה וְהִיא כְּלֵי אֲבָל אִינָה מְחַלְחֶלֶת אֶלָּא פְּקוּקָה, דְּהַשְׁתָּא הִדְרָא לְדִין כְּלֵי הַבָּאָה בְּמִדָּה שֵׁישׁ לָהּ דִּין אֵהֶל. וְעֵין תּוֹסֵפּוֹת יוֹם טוֹב: **[יב]** וְצָרִיךְ טַעַם לָמָּה אִינָה בּוֹקְעֶת לְמַעְלָה כְּלָמְטָה, שְׁהָרִי הִיא רְצוּצָה. וְיֵשׁ לוֹמַר, דְּהָוִי דּוּמְיָא דְּאָדָם, שְׂצַד הַעֲלִיּוֹן מֵאֵהֶל כֵּינּוּן שֵׁישׁ בְּחֻלְלוֹ טַפַּח, וְהוּא הַדִּין הֵכָא. וְאָף עַל גֵּב דְּבִאָדָם אִינוּ חוּצָא, הֵינּוּ מְשׁוּם דִּישׁ לוֹ דִּין כְּלֵי גְּלָלִים דְּלֹא נַעֲשׂוּ אֵהֶל לְטַהַר, מַה שְׂאֵין כֵּן בְּכוֹרֶת פְּחוּתָה דְּהֵכָא, דְּהוּאִיל וּפְחוּתָה נַעֲשִׂית אֵהֶל אָף לְטַהַר, וּמִכָּל מָקוֹם לֹא נִפְקָא מִיָּדֵי מַה שְׂהִיתָה כְּשֶׁהִיא כְּלֵי שְׂהִיתָה מִצְּלַת עַל מַה שְּׁבִתּוֹכָה. וְעֵין תּוֹסֵפּוֹת יוֹם טוֹב: **[יג]** לְפִי מַה שֶּׁכְּתַבְתִּי לְעֵיל [אות ד] אֵין צָרִיךְ לָזֶה, דְּכֵי הוּא נְמִי כְּלֵי יֵשׁ לָהּ כָּל הַדִּינִין הַלְלוּ. וְכֵן בְּכָל דּוּכְתָא דְּתַנִּינָן כְּהֵאֵי גּוֹנָא: **[יד]** הַבֵּית. אֶפְלוּ מַה שֶּׁתַּחַת הַכּוֹרֶת. וְהֵכָא לֹא שִׁיךְ הַטַּעַם דְּלְעֵיל אוֹת ה', דְּהֵכָא לָאוּ כְּלֵי הוּא. אֶלָּא הַטַּעַם, שֶׁתַּחְתֵּיהָ שְׁבִבֵית בְּטֵל לְגַבֵּי הַבֵּית וְהָוִי כְּמוֹ בֵּיב שֶׁהוּא קְמוּר תַּחַת הַבֵּית דְּאֵין בּוֹ פּוֹתַח טַפַּח וְאֵין בִּיצִיאָתוֹ טַפַּח, בְּמִשְׁנָה ז' פֶּרֶק ג'. מִהַר"ם: **[טו]** תּוֹכָה. עֵין מַה שֶּׁכְּתַבְתִּי לְעֵיל אוֹת י'. וּמִהַר"ם הוֹסִיף וְזֶה

לְשׁוֹנוֹ, תַּחֲתֵיהָ וְגִבָּה טְהוֹרִין כְּמוֹ בֵּיב שְׁיֵשׁ בּוֹ וּבִיצִיאָתוֹ פּוֹתַח טַפַּח, דְּהַבִּית טְהוֹר, וְתַחֲתֵיהָ שְׁאִין גְּבוּהִים מִן הָאָרֶץ טַפַּח נְמִי טְהוֹרִין. וְלֹא דָמִי [פְּרוּשׁ, מֵה שְׁפַחַת הַכְּנֹרֶת] לְבִיב [פְּחוֹת מְטַפַּח] דְּטַמְאָה בְּבֵית מֵה שְׁבַתוֹכוֹ טַמְא, שְׁבַטֵל לְגַבִּי בֵּית הַקְּבוּעַ, אֲבָל הָכֵא לֹא אֲמַרִּינּוּ דְלַבְּטַל לְגַבִּי תוֹכוֹ שֶׁל פְּנֹרֶת הַמְּטַלְטֵלַת: (עִיקָר תוֹי"ט).

רמב"ם **כלי מחולחלת.** ירצה חלול בכלי שלם הצדדין תרגום נבוב לוחות חליל לוחין (שמות כז) אולם אם היתה פחותה וסתם זה המקום בקש או אפוצה והוא שתהיה שלמה אבל מלאה קש והדומה לה עד שלא ישאר בה חלל טפח הנה היא אז בדמיון חתיכה מן הארץ והיות הטומאה תחתיה או בתוכו כמו אם היתה קבורה בארץ ולזה לא תביא את הטומאה לבית: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ד

הִיָּתָה גְּבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח, טַמְאָה תַּחֲתֵיהָ אוֹ בְּבֵית, תַּחֲתֵיהָ וְהַבִּית טַמְא, תוֹכָה וְגִבָּה טְהוֹר. בְּתוֹכָה, אִין טַמְא אֶלֶא תוֹכָה. עַל גִּבָּה, כְּנִגְדּוֹ עַד הָרְקִיעַ טַמְא:

ר"ע מברטנורה **תחתיה והבית טמא.** דמביאין טמאה מזה לזה: **תוכה טהור.** מה שבפנים, כיון דפיה לחוץ. וגבה נמי טהור, דמפצלת על מה שבחוץ כיון דלאו כלי היא: **בתוכה.** אם הטמאה בתוכה: **אין טמא אלא תוכה.** וכל השאר טהור: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם זה הדין בכוורת פקוקה או אפוצה אשר אינה כלי ואינה אהל כמו שזכרנו להיותה כאשר האהילה על הטומאה תביא טומאה לבית ואם היתה הטומאה על גבה לא יטמא הבית כי הטומאה מבחוץ ואינה חלולה ונחשוב הטומאה כאילו הגיע תחת קצה האהל כמו שהקדמנו ואמנם היות הטומאה על גבה כמו היותה על שטח הארץ כמו שביארנו ולזה כנגדו עד הרקיע טמא ולא יטמא זולת זה: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ה

בַּמָּה דְּבָרִים אָמוּרִים, בְּזֶמֶן שְׁפִיחָ לַחוּץ. הָיָה פִּיחָ לְפָנִים, וְכַזֵּית מִן הַמַּת נָתוּן תַּחְתֵּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה מִבַּחוּץ, כָּל שֶׁהוּא כֹנֶגֶד הַזֵּית, תַּחְתֵּיהָ וְגֵבֵה וְתוֹכָה טָמֵא. וְכָל שֶׁאִינוֹ כֹנֶגֶד הַזֵּית, תוֹכָה וְהַבֵּית טָהוֹר. בְּתוֹכָה אוֹ בַּבֵּית, הַכֹּל טָמֵא:

ר"ע מברטנורה **הָיָה פִּיחָ לְפָנִים**. שֶׁהֵיטָה מְטָה עַל צְדָה וְשׁוּלְיָה לַחוּץ וּפִיחָ בְּפָנִים. וְהַשְּׂתֵא מִיָּרִי בְּזֶמֶן שֶׁהִיא כְּלִי מְחֻלָּחֵל **(טז)** וְאִינָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טָפַח. וְאִין חֲלוּק בֵּין פִּיחָ לַחוּץ לְפִיחָ לְפָנִים, אֶלָּא דְּפִיחָ לַחוּץ קִתְּנִי לְעִיל בַּבֵּית אִין טָמֵא אֶלָּא הַבֵּית, וְהִכָּא דְּפִיחָ לְפָנִים קִתְּנִי הַכֹּל טָמֵא, מִשׁוּם דְּנִכְנְסֵת טָמֵאָה דְּרָדָּ: פִּיחָ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(טז)** הָר"ש. לִישָׁנָא דְּמַתְּנִיתִין זִי נִקְטִי. וְעִין שָׁם דְּמְחֻלָּחֵל לָאוּ דְּוָקָא. וְעִין מָה שֶׁאֶכְתֵּב אוֹת י"ז: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אִם הִיָּה פִּיחָ לְפָנִים הִנֵּה יִתְחַבֵּר חֲלָלָה בַּחֲלָל הַבֵּית וְתַכְלֹל הַטּוּמֵא לְכָל מָה שִׁיְהִיָּה לֵהוֹן יַחַד וְזֶה הַדִּין גַּם כֵּן בַּכוּוֹרֵת מַחֻלָּחֵל כְּמוֹ שֶׁהִתְנָה אַחַר זֶה: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ו

הִיְתָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח, טִמְאָה תַחְתִּיהָ אוּ בַבַּיִת אוּ בַתּוֹכָה אוּ עַל גְּבֵה, הַכֹּל טָמֵא :

ר"ע מברטנורה הִיְתָה גְבוּהָה. לְעִיל דְּפִיָּה לַחוּץ קִתְּנֵי טִמְאָה תַחְתִּיהָ אוּ
בַבַּיִת [אוּ עַל גְּבֵה, הַכֹּל טָמֵא אֶלֶּא תּוֹכָה], וְהִכָּא דְּפִיָּה לַפְּנִים, הַכֹּל טָמֵא : (ר"ע
מברטנורה).

רמב"ם ענין הכל טמא כל מה שיהיה בבית או בכוורת ומה שתחתיה ומה
שלמעלה ממנה אולם הכוורת עצמה הנה לא תטמא כמו שהשרשנו : (רמב"ם)

פּוּק - ט - מְשֵׁנָה ז

בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּזִמַּן שֶׁהִיא כְּלִי
מִחֻלְחָלֶת. הִיְתָה פְּחוּתָה וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ אוּ
אֶפּוּצָה, אֵיזוּהִי אֶפּוּצָה, כֹּל שֶׁאֵין לָהּ טַפַּח
מִמָּקוֹם אֶחָד, כַּזֵּית מִן הַמַּת נָתוּן תַּחְתִּיהָ,
כַּנְּגִדוֹ עַד הַתְּהוֹם טָמֵא. עַל גְּבֵה, כַּנְּגִדוֹ עַד
הָרְקִיעַ טָמֵא. בַּתּוֹכָה אוּ בַבַּיִת, תּוֹכָה וְהַבַּיִת
טָמֵאִים :

ר"ע מברטנורה בְּזִמַּן שֶׁהִיא כְּלִי מִחֻלְחָלֶת. בְּחִנּוּם נִקְטַ מִחֻלְחָלֶת [ז], דְּלֹא
מִהֲנִי מִחֻלְחָלֶת אֶלֶּא בְּפִיָּה לַחוּץ לְעִנְיָן הוֹצֵאת טִמְאָה מִתּוֹכָה לַבַּיִת,
וְהִכָּא דְּפִיָּה לַפְּנִים הִרִי יוֹצֵאת דְּרָךְ פִּיָּה. אֶלֶּא אֵינִי דְּתֵנָא רִישָׁא
מִחֻלְחָלֶת בְּהִדֵּי כְּלִי נִקְטִיָּה נְמִי הִכָּא : כַּנְּגִדוֹ עַד הַתְּהוֹם טָמֵא. וְהַשְּׂאָר
טְהוֹר. וּבְשֵׁאִינָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח אֵינִי : בַּתּוֹכָה אוּ בַבַּיִת תּוֹכָה
וְהַבַּיִת טָמֵאִים. מְשׁוּם דְּפִיָּה לַפְּנִים. אֲבָל לְעִיל דְּפִיָּה לַחוּץ קִתְּנֵי טִמְאָה
בַּבַּיִת [יח] אֵין טָמֵא אֶלֶּא הַבַּיִת וְהַשְּׂאָר טְהוֹר : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יז} וממילא דבחנם נקט גמי או אפוצה. ולמה שכתבתי דמחלחלת מוציא מדין תורת אהל דאי לאו הכי היתה חוצצת, אם כן בדוקא קתני מחלחלת, וכן או אפוצה שעל ידי שהיא אפוצה יש לה תורת אהל וחוצצת. ועין תוספות יום טוב: {יח} הר"ש. והנה ליה למימר גמי וכן בטמאה בתוכה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר ביארנו שתוכה ותוך הבית דינם אחד מפני היות פיה בתוך הבית וענין אמרו שאין לה טפח ממקום אחד מצד אחד ובתוספתא כל שאין לה טפח מרוח אחד: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ח

היתה גבוהה מן הארץ טפח, טמאה תחתיה או בבית או בתוכה, הכל טמא, אלא גבה {יט}. על גבה, כנגדו עד הרקיע טמא:

ר"ע מברטנורה אלא גבה. ותוכה טמא כשהטמאה בבית {כ}, משום דפיה לפנים. אבל לעיל דפיה לחוץ, תוכה וגבה טהור: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יט} גבה. מה שהוא מבחוץ: {כ} או תחתיה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר ביארנו שהיא כאשר היתה אפוצה הנה היא כמו חתיכה מן הארץ ולזה כנגדו עד לרקיע טמא וכאשר היתה טומאה בתוכה הבית טמא להיות פיה לפנים וגבה טהור לפי שיצא בה הטומאה דרך פיה לבית ולזה יטמא הבית ונשאר גבה טהור לפי מה שהשרשנו בפי הששי שהטומאה כאשר תראה במקום מה שחוץ מזה טהור: (רמב"ם)

פרק ט - משנה ט

הִיְתָה מִמְלָאָה אֶת כָּל הַבַּיִת {כא} וְאִין בֵּינָה לְבִין הַקּוֹרוֹת פּוֹתַח טַפַּח, טַמְאָה בְּתוֹכָהּ, הַבַּיִת טַמְא. טַמְאָה בַּבַּיִת, מָה שֶׁבְּתוֹכָהּ טְהוֹר, שְׁדַרְדָּר טַמְאָה לְצֵאת וְאִין דְּרַכָּה לְהַכְנִיס, בֵּין עוֹמְדַת בֵּין מְטָה עַל צְדָה, בֵּין אַחַת בֵּין שְׁתֵּי:

ר"ע מברטנורה הִיְתָה מִמְלָאָה אֶת כָּל הַבַּיִת. שְׁפֵלָה בְּתוֹךְ הַבַּיִת לְפָנִים וְיוֹשְׁבֵת עַל שׁוּלְיָהּ וּפְיָהּ מְגִיעַ לְשִׁמֵי קוֹרָה, שְׁאִין בֵּינָה לְתַקְרָה פּוֹתַח טַפַּח: טַמְאָה בְּתוֹכָהּ הַבַּיִת טַמְא טַמְאָה בַּבַּיִת מָה שֶׁבְּתוֹכָהּ טְהוֹר. מִיַּדֵי דְהוּא אָבִיב שֶׁהוּא קָמוּר תַּחַת הַבַּיִת שְׁיֵשׁ בּוֹ פּוֹתַח טַפַּח וְאִין בִּיצִיאָתוֹ פּוֹתַח טַפַּח דְתַנּוּן לְעִיל בְּפֶרֶק ג': **בֵּין עוֹמְדַת**. כְּלוּמַר, דִּין זֶה נוֹהֵג בֵּין עוֹמְדַת וּמְגַעַת לְקוֹרוֹת בֵּין מְטָה עַל צְדָה וְאִין בֵּין פִּיָּה לְדַפֵּן הַבַּיִת פּוֹתַח טַפַּח: **בֵּין אַחַת בֵּין שְׁתֵּי**. זֶה עַל זֶה וְאִין בֵּין פִּי הַשְּׁנֵי לְקוֹרוֹת פּוֹתַח טַפַּח, וְכֵן אִין בֵּין שׁוּלֵי הַשְּׁנֵי לְפִיָּה שֶׁל רֵאשׁוֹנָה פּוֹתַח טַפַּח: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כא} הִיְתָה כו'. הֵכָא וּמִתְנִיתִין דְלִקְמָן בֵּין בְּשַׁלְמָה בֵּין בְּפָחוּתָהּ בֵּין גְּבוּהָהּ מִן הָאֲרֶץ טַפַּח בֵּין אֵינָה גְבוּהָהּ. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם זה אמנם הוא בתוך הבית ופיה לצד הגג ובינה ובין הגג פחות מטפח אשר הוא שיעור הבאת הטומאה כמו שהתבאר לך:

בין אחת בין שתיים. ירצה בו בין שהיתה כוורת או אחת או שתיים זו ע"ג זו והעליונה אין בינה לבין הקורות פותח טפח כן ביאר בתוספתא. (רמב"ם)

פרק ט - משנה י

הִיְתָה עוֹמֶדֶת בְּתוֹךְ הַפֶּתַח וְאִין בֵּינָה לְבֵין
הַמְשָׁקוֹף פּוֹתַח טַפַּח, טִמְאָה בְּתוֹכָהּ, הַבַּיִת
טָהוֹר. טִמְאָה בַּבַּיִת, מֵה שֶׁבְּתוֹכָהּ טִמְאָה, שֶׁדָּרָךְ
הַטִּמְאָה לָצֵאת וְאִין דְרָכָה לְהִכָּנֵס:

ר"ע מברטנורה **הבית טהור**. שהמשקוף יורד וסותם את פי הפתח. ובכונת שאינה מחלחלת אירי. דאי במחלחלת, דרך החלחול היתה טמאה יוצאה לבית ככל הני דלעיל: **טמאה בבית מה שבתוכה טהור**. גרסינו. שהטמאה יוצאה לחוץ ואינה נכנסת לפתח. וברב ספרים גורסין, מה שבתוכה טמא **כב**, לפי שהטמאה יוצאה מן הבית דרך פתחה ומטמא מה שבפנת, והיא עומדת בתוך הפתח: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט כב ועין מה שכתבתי סוף פרק ד' בכיוצא בזה. והוא הדין הקא. וכן כתב הקסף משנה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם שקוף. הוא המשקוף העליון אשר קראו הכתוב משקוף היתה הטומאה תוך הכוורת תחת המשקוף פותח טפח הנה הטומאה תצא חוץ לבית לפי שאין בינה לבין המשקוף טפח אולם אם היתה טומאה בבית הנה כל מה שתוך הכוורת טמא לפי שהטומאה תצא מן הבית דרך פתחו ותטמא מה שבכוורת וטעמו לפי שדרך הטומאה לצאת: (רמב"ם)

פ ר ק ט - מ ש נ ה י א

הִיְתָה מְטָה עַל צְדָה בְּאֹוִיר וְכִזְיֵית מִן הַמַּת
נְתוּן תַּחְתֵּיהָ אוֹ עַל גְּבֵה, כָּל שֶׁהוּא כִּנְגַד הַזֵּית,
תַּחְתֵּיהָ וְגֵבֵה, טִמְאָה. וְכָל שֶׁאִינוֹ כִּנְגַד הַזֵּית,
תוֹכָהּ **כד**, טָהוֹר. בְּתוֹכָהּ, הַכֹּל **כה** טִמְאָה:

ר"ע מברטנורה **באוויר**. בחצר או בגנה שאין שם אהל, ודינה פדין פורת שהיא לתוך הפתח ופיה לחוץ פדתנו בריש פרקין. וכן נמי גבוהה טפח

דְּהֵכָא כְּגִבּוּהָ טַפַּח דְּרִישׁ פְּרָקִין, אֶלְא דְּכָאן אִין שִׁיךְ לְהַזְכִּיר בֵּית **{כג}**,
דְּבַעוּמְדַת תַּחַת הָאֹוִיר עֶסְקִינָן : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כג} וְלֹא קִתְּנִי נְמִי הֵכָא תּוֹכָה וְהָאֹוִיר טְהוֹר, דְּהָא פְּשִׁיטָא, כִּינּוּן
דְּלִיכָא הֵתָם אֵהֶל. מְהַר"ם: **{כד}** תּוֹכָה. פְּרוּשׁ, וְתּוֹכָה: **{כה}** הַכֹּל. כָּל מָה
שֶׁהַזְכֵּר בְּרִישָׁא. אֲבָל הָאֹוִיר שְׁלֵא כְּנֶגֶד הַפְּוֶרֶת לֹא הוּי בְּכֹלֵל. מְהַר"ם: (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם עוד נעתיק מהיות זאת הכוורת בבית על חלוף מצב והוא היותה
באוויר והוא שתהיה מגולה לשמים. ואמר שהיא אם היתה מוטה על צדה
והוא שתהיה דבוקה בארץ והיא מגולה הנה דינה בזה ובזה וזה הדין בעצמו
כבר נקדם בהלכה ראשונה מזה הפרק לבד שבראש זה הפרק דן בו סמוך
אל הבית ובכאן דן בו והוא באוויר: (רמב"ם)

פ ר ק ט - מ ש נ ה י ב

הִיְתָה גְבוּהָ מִן הָאָרֶץ טַפַּח, טַמְאָה תַּחְתִּיהָ
אוּ עַל גְּבָהּ, הַכֹּל טַמְא, אֶלְא תּוֹכָה. בְּתּוֹכָה,
הַכֹּל טַמְא. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּזַמַּן שֶׁהִיא
כְּלִי. הִיְתָה פְּחוּתָה וּפְקוּקָה **{כז}** בְּקֶשׁ, אוּ
מִחֲזָקֶת אַרְבָּעִים סָאָה, כְּדַבְּרֵי חֲכָמִים, כְּזִית
מִן הַיַּמִּת נָתוּן תַּחְתִּיהָ, כְּנֶגְדּוֹ עַד הַתְּהוֹם טַמְא.
עַל גְּבָהּ, כְּנֶגְדּוֹ עַד הָרְקִיעַ, טַמְא. בְּתּוֹכָה, אִין
טַמְא אֶלְא תּוֹכָה. הִיְתָה גְבוּהָ מִן הָאָרֶץ טַפַּח,
טַמְאָה תַּחְתִּיהָ, טַמְא. בְּתּוֹכָה, תּוֹכָה טַמְא. עַל
גְּבָהּ, כְּנֶגְדּוֹ עַד הָרְקִיעַ טַמְא:

ר"ע מברטנורה **בְּזַמַּן שֶׁהִיא כְּלִי**. הִיכָא דְּעוּמְדַת בְּאֹוִיר אִין שִׁיךְ לְהַזְכִּיר
מִחֲלַחֶלֶת **{כז}**, וּמִשׁוּם הֵכִי לֹא תֵנָא הֵכָא אוּ אֶפּוּצָה כְּדַתְּנִי לְעִיל, דְּאִין

שִׁיךְ אֶפְיֹצָה אֶלֶּא בְּמַחְלָחֶלֶת : אוּ מַחְזֶקֶת אַרְבָּעִים סָאָה כְּדַבְרֵי חֲכָמִים .
דְּפִלְיָגִי אֶתְנָא קָמָא וְסַבְרִי דְּמַחְזֶקֶת אַרְבָּעִים סָאָה , כְּנִפְחָתָה וְנִתְבַּטְּלָה
מִתּוֹרַת כְּלֵי דְּמִיָּא , וּמְצַלַת {כח} אֶתְחַתִּיקָה וְאֶתּוֹכָה וְעַל גְּבָהָ : כְּזִית מִן
הַיָּתָה נִתּוֹן תַּחְתִּיקָה . דִּינָה כְּנִפְחָתָה וְאִינָה גְבוּהָה וּפִיקָה לַחוּץ דִּתְנִן לְעִיל :
הַיָּתָה גְבוּהָה מִן הָאָרְץ טַפַּח . הֵךְ נְמִי דִּינָה כְּדִין כְּנִרַת שְׁפִיקָה לַחוּץ
וּפְחִוּתָה וּפְקוּקָה וּגְבוּהָה טַפַּח דִּתְנִן לְעִיל : (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט {כו} וּלְפִי מָה שֶׁכְּתַבְתִּי לְעִיל דְּמַחְלָחֶלֶת דְּוִקָּא , הֵכָא נְמִי דְּוִקָּא .
וְלֹא תִנְיָה כִּינִן דְּכָבֵר שְׁנָה לְעִיל . וְהִרְמַבִּי"ם גָּרַס לִיה בְּמִשְׁנֵתָנוּ גַם כֵּן . וְעִין
תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : {כז} וּפְקוּקָה . אִין חֲלוּק בֵּין פְּקוּקָה אוּ לֹא , כִּינִן שְׁמִנְחַת
בְּאֹוִיר . אֶלֶּא לְרַבּוּתָא נְקִט דְּאֶפְלוּ הֵכִי לֹא חִזְרָה לְהִיּוֹת לָהּ תּוֹרַת כְּלֵי .
הִרְמַבִּי"ם . וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : {כח} וְזֶה לְשׁוֹן הַר"שׁ , כְּלִיָּה פְּרָקִין נְמִי
בְּמַחְזֶקֶת אַרְבָּעִים סָאָה אִירִי , אֶלֶּא דְּהִשְׁתָּא אֲשַׁמְעִינָן דְּרַבְּנִן פְּלִיגִי וְסַבְרִי .
וְיֵשׁ לְדַקְדָּק , מֵאִי שְׁנָא דִּתְנָא הֵכָא וּבְסִמּוּד כְּדַבְרֵי חֲכָמִים , וּבְכָל הֵנִי דְּלְעִיל
לֹא תִנְיָ . עַד כָּאן . וְתַרְץ הַכֶּסֶף מְשֻׁנָּה בְּשֵׁם הַרְא"שׁ , דְּהִתֵּם בְּלֹאוּ הֵכִי תִנְי
תַּרְתִּי , פְּחִוּתָה וְאֶפְיֹצָה , וְהֵכָא דְּלֹא תִנְי אֶפְיֹצָה תִנְי מַחְזֶקֶת לְמַתְנִי תַּרְתִּי
דְּוִמִּיא דְּלְעִיל . אֲבָל מִהַר"ם כְּתַב , דְּדְּוִקָּא כִּי מִנְחָא בְּאֹוִיר פְּלִיגִי חֲכָמִים , אֲבָל
בְּבִית לֹא . וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם זאת החלוקה היא אשר הקדים בתחילת הפרק זולת שהיא הפרידה
מן הבית ולזה כפל זכרה ולא אמר בכאן כלי מחולחלת ואפוצה ולזה לא
יאמר בכאן ג"כ אם אפוצה והתנה בהיותה מחזקת ארבעים סאה לפי דעת
חכמים ואע"פ שהיא פחותה לפי שהדין אחד ומבואר הוא ההבדל בין אמרו
תחתיה ובין אמרו כנגדו עד התהום טמא שאמרו כנגדו עד תהום טמא
ירצה בו שהוא יטמא מה שהוא נכחי לבד וטומאה בוקעת ויורדת ואמרו
תחתיה טמא ירצה בו שהיא תהיה כאהל ויטמא כל מה שיהיה תחתיה
ושמור זה : (רמב"ם)

פרק ט - משנה יג

הַיָּתָה יוֹשְׁבַת עַל שׁוּלְיָהּ וְהִיא כְּלֵי {כט} , טַמְאָה
תַּחְתִּיקָה , בְּתוֹכָהּ , אוּ עַל גְּבָהָ , טַמְאָה בּוֹקְעַת
וְעוֹלָה , בּוֹקְעַת וְיוֹרְדַת . הַיָּתָה גְבוּהָה מִן הָאָרְץ

טַפַּח, אוּ מְכַסֶּה **(לא)**, אוּ כְפוּיָה עַל פִּיָּה, טַמְאָה תַחְתִּיָּה, בְּתוֹכָהּ, אוּ עַל גְּבֻהָ, הַכֹּל טַמְאָה :

ר"ע מברטנורה הִיָּתָה יוֹשֶׁבֶת עַל שׁוּלְיָהּ וְכוּ' טַמְאָה תַחְתִּיָּה אוּ בְּתוֹכָהּ אוּ עַל גְּבֻהָ. כֹּל עַל גְּבֻהָ שֶׁשָּׁנִינוּ גְּבִי כּוֹרֵת **(ל)** כִּשְׁהִיא יוֹשֶׁבֶת עַל שׁוּלְיָהּ וּפִיָּה לְמַעַלָּה, הִיָּנוּ שֶׁהִטְמְאָה מֵאֵהִיל חוּצָה ^[לה] לְמַעַלָּה מִפִּיָּה : **בּוֹקְעַת וְעוֹלָה**. אֵף עַל גֵּב דְּלַעִיל בְּמִטָּה עַל צְדָה וְטַמְאָה תַחְתִּיָּה אוּ עַל גְּבֻהָ מִצְּלַת עַל מָה שֶׁבְּתוֹכָהּ, הִכָּא דְּפִיָּה לְמַעַלָּה מֵאַחַר דְּאִין מִצְּלַת עַל מָה שֶׁחוּצָה לָּהּ אִין מִצְּלַת עַל מָה שֶׁבְּתוֹכָהּ, כִּיּוֹן דְּאִין הִפְסֵק בֵּין אֲוִיר שֶׁבְּתוֹכָהּ לְאֲוִיר שֶׁל מַעַלָּה בְּחוּצָה לָּהּ. וְדוֹקָא כְּנֶגֶד הַזֵּית טַמְאָה וְלֹא מִן הַצְּדָדִים, כִּיּוֹן דְּפָחוּתָהּ וְאִין גְּבוּהָ טַפַּח, שְׁאִין שָׁם אֵהֵל לְהַבִּיא אֶת הַטַּמְאָה לְצְדָדִין. אֲבָל הִיָּתָה גְבוּהָ טַפַּח אוּ מְכַסֶּה. אֵף עַל פִּי שְׁאִינָה גְבוּהָ טַפַּח. אוּ כְּפָאָה עַל פִּיָּה. שְׁיֵשׁ אֵהֵל לְהַבִּיא טַמְאָה : **הַכֹּל טַמְאָה**. וְאִין הַכְּסוּי חֲשׁוּב לְהַפְסִיק בֵּין אֲוִיר תּוֹכָהּ לְאֲוִיר שֶׁלְמַעַלָּה, דְּלֹא דְמִי כָּלֵל לְמִטָּה עַל צְדָה. וְדוֹקָא דְּמְכַסֶּה בְּכַפִּישָׁה **(לב)** אוּ בְּשֶׁאֵר כְּלִי אֵף עַל פִּי שְׁאִינָה מְקַבֵּל טַמְאָה, אֲבָל מְכַסֶּה בְּנֶסֶר, אֵף עַל פִּי שֶׁטַמְאָה עַל גְּבֻהָ אִין הַטַּמְאָה בּוֹקְעַת אֶת הַנֶּסֶר, כְּדַתְּנָן לְעִיל פֶּרֶק ה' ^[משנה ו'] גְּבִי כּוֹרֵת שֶׁהִיא בְּתוֹךְ הַבֵּית : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(כט)** **כלי**. אִין רוּצָה לומר שֶׁהִיא שְׁלֵמָה, דְּהָא קַתְּנִי בְּסִיפָא בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים שֶׁהִיא כְּלִי, וְלֹא אֲצֻטְרִיד תּוּ לְמַתְּנִי הִכָּא כְּמוֹ בְּבָבִי דְּלַעִיל, אֲלֵא כְּלִי דְּהָכָא פְּרוּשׁוֹ שֶׁיְכוּלָה לִישֵׁב שְׁלֹא מְסַמְכָת, אֲבָל אִם אִינָה יְכוּלָה לִישֵׁב אִז דִּינָה כְּמִטָּה עַל צְדָה וְאִין טַמְאָה נִכְנָסֶת לָּהּ. מֵהַר"ם. וְקִשָּׁה, דְּעַד הַשְּׁתֵּא נְמִי לֹא אִירִינָן אֲלֵא בֵּישׁ לָּהּ שׁוּלִים דְּהָא הִכִּי קַתְּנִי בְּרִישׁ פֶּרֶק דְּלַעִיל בְּכֻלְהוּ כְּלִים הַבְּאִים בְּמִדָּה, וְכֹן בְּרִישׁ פֶּרֶק ט"ו דְּכֻלִּים, וְשָׁם פֶּרֶשׁ הַר"ב שֶׁיְכוּלִין לִישֵׁב. אֲבָל בְּהַר"ם מְשַׁמַּע דְּבִשְׁדָּה לֹא בְּעִינָן אֲלֵא שֶׁיִּחְזִיקוּ אַרְבַּעִים סָאָה לְפִי שֶׁהוּ עֲשׂוּיִין לְנַחַת וְלֹא הוּי דּוּמִיָּא דְּשַׁק דְּמִטְלִטֵל וְכוּ'. וְתַנַּאי דִּישׁ לָהּ שׁוּלִים הוּא בְּסֵתֵם כְּלִים שֶׁכְּשִׁישׁ לָהֶם שׁוּלִים וּמְחִזִּיקִים אַרְבַּעִים סָאָה חִזְקָתוֹ שֶׁעֲשׂוּיִים לְנַחַת וְאִי לֹא הִכִּי לֹא : **(ל)** וְלִקְמוֹן גְּבִי חֲבִית וְגְבִי קִדְרָה. הַר"שׁ : **(לא)** **מְכַסֶּה**. וְאֵף עַל גֵּב דְּלַעִיל בְּכוֹרֵת שֶׁמִּטָּה עַל צְדָה וְאִין גְּבוּהָ מִן הָאֲרֵץ טַפַּח לֹא אֲמַרִינָן דְּדַכּוֹן הָעֲלִיּוֹן חֲשׁוּב אֵהֵל הִכָּא דְּהַכּוֹרֵת שְׁלֵמָה, יֵשׁ לומר דְּהֵתֵם כִּיּוֹן דְּדַכּוֹן הַתַּחְתּוֹן פְּחוּת מְטַפַּח מִן הַקְּרָקַע חֲשִׁיב נְמִי דַּכּוֹן הָעֲלִיּוֹן כְּאֵלוֹ הוּא פְּחוּת מְטַפַּח, כִּיּוֹן דְּשִׁנְיָהֶם מְכַלִּי אֶחָד, אֲבָל הִכָּא הַכְּפִישָׁה אִינָה מִן הַכּוֹרֵת. וְכַפּוּיָה עַל פִּיָּה נְמִי אֵף עַל פִּי שֶׁפִּיָּה פְּחוּת מְטַפַּח מִן הַקְּרָקַע, מְכַל מְקוֹם שׁוּלְיָהּ הֵם לְמַעַלָּה מְטַפַּח וּמְבִיאִין הַטַּמְאָה. וְכֹן כִּשְׁהִטְמְאָה עַל גְּבֻהָ בּוֹקְעַת תַּחְתִּיָּה וּמִתְּפַשֵּׁט מִתַּחְתִּיָּה תַּחַת כֹּל הָאֵהֵל, דְּנַעֲשִׂית אֵהֵל לְטַמְאָה וְחוּצָתָהּ וּבּוֹקְעַת כְּנֶגֶד כְּלָהּ, דְּאִינָה מְפַסְקָת, דְּאִינָה נַעֲשִׂית אֵהֵל לְטַמְאָה. מֵהַר"ם : **(לב)** הַר"שׁ וּמֵהַר"ם. וְקִשָּׁה דְּבַפֶּרֶק ה' מְשֻׁנָּה ו' תְּנִי וְכוֹרֵת פְּחוּתָהּ וְכַפִּישָׁה כּוּי טַמְאָה, מְשַׁמַּע דְּבִשְׁלֵמָה מֵהִנִּי כְּפִישָׁה, וְהָא הִכָּא מִירִי בְּשְׁלֵמָה וְלֹא מֵהִנִּי הַכְּפִישָׁה. וְלִפִּי מָה שֶׁפֶּרֶשְׁתִּי דְּהָכָא מִירִי בְּמַחְלָלֶת וּבְהִכִּי נִפְקָא מִדִּין תּוֹרַת אֵהֵל, נִיחָא, דְּהָא דְּתַנִּי הֵתֵם פְּחוּתָהּ לְאֲפוּקִי שְׁלֵמָה לְגַמְרִי אֲבָל לֹא לְאֲפוּקִי שְׁלֵמָה בְּשׁוּלְיָהּ וּמַחְלָלֶת בְּדַפְּנוֹתֶיהָ : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כל מה שקדם מהמאמר בזאת הכוורת אשר הנחנו באויר הוא שתהיה מצבה מוטה על צדה שיהי' פיה אל אחד מארבע רוחות העולם והשוליי' לצד המת נגד לו בעוד הניחה על מצב אחד והוא שתהיה יושבת על שוליה ופיה ממה שימשך לשמים ואמר שדין הטומאה שכאשר היתה ממנה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ולא תטמא מצדדים שיהיה נכחי אליה בצד העליון והשפל כמו שהשרשתי לך בהנחת הטומאה שזהו ענין בוקעת ועולה בוקעת ויורדת שתעבור למעלה ולמטה ולא תתפשט בכל הצדדין אולם אם היתה גבוהה מהארץ טפח וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה או היתה יושבת על הארץ וטומא' בתוכה אבל הית' מכוסה על פיה אשר היא כקבר סתום אשר יטמא מכל צד או שהיתה הטומאה בארץ והכוורת הפוכה על פיה על הארץ ושוליה לשמים הנה היא ג"כ כבר היתה לפי משפט הטומאה כקבר סתום ותטמא מצדדין ממעלה וממטה וזהו אמרו הכל טמא : (רמב"ם)

פרק ט - משנה יד

בַּמָּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּזִמְן שֶׁהִיא כְּלִי **{לג}**.
הֵיטָה פְּחוּתָה וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ, אוּ מִחֻזְקַת
אַרְבָּעִים סָאָה כְּדַבְּרֵי חֲכָמִים, טִמְאָה תַּחְתִּיָּה,
בְּתוֹכָהּ, אוּ עַל גְּבֵהָ, טִמְאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה,
בוֹקֵעַת וְיורֶדֶת. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר וְרַבִּי שְׁמַעוֹן
אוֹמְרִים, אֵין טִמְאָה עוֹלָה לָּהּ **{לד}**, אֶף לֹא
יורֶדֶת מִמֶּנָּה. הֵיטָה גְּבוּהָה **{לה}** מִן הָאָרֶץ טִפַּח,
טִמְאָה תַּחְתִּיָּה, תַּחְתִּיָּה טִמְאָה. בְּתוֹכָהּ, אוּ עַל
גְּבֵהָ, כִּנְגְדוֹ עַד הֶרְקִיעַ טִמְאָה :

ר"ע מברטנורה הֵיטָה פְּחוּתָה. שֶׁנִּפְחָתָה וּבִטְלָה מִתּוֹרַת כְּלִי : כְּדַבְּרֵי
חֲכָמִים. דְּפִלְגִי אֶתְנָא קַמָּא וּמְשׁוּוֹ מִחֻזְקַת אַרְבָּעִים סָאָה לְפְחוּתָה
וּפְקוּקָה בְּקֶשׁ : אֵין טִמְאָה עוֹלָה לָּהּ. בְּזִמְן שֶׁהִטְמְאָה תַּחְתִּיָּה אֵינָה עוֹלָה

לתוכה: אף לא יורדת ממנה. בזמן שהטמאה לתוכה אינה יורדת תחתיה: תחתיה טמא. ותוכה וגבה טהור {לו}: כנגדו עד הרקיע טמא. אבל תחתיה טהור: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {לג} **במה דברים אמורים כו'.** לא נקטיה לרבנן משום דינא דהך בבא, דלדידהו באינה גבוה שוה פחותה ופקוקה לבזמן שהיא כלי, אלא משום דפליגי הקא רבי אליעזר ורבי שמעון, נקטיה. אי נמי, משום דבהיתה גבוהה יש חלוק כדתני באידך בבא. הר"ש: {לד} **אין כו'.** בין בפחותה ובין בשלמה ומחזקת ארבעים סאה. מהר"ם. ועין תוספות יום טוב שהאריך בטעמיהו: {לה} **גבוהה.** לתנא קמא בפחותה, ולרבי אליעזר ורבי שמעון אף בשלמה. מהר"ם: {לו} כיון דיש אהל טפח. ואפלו פחותה, כיון דפקוקה בקש, קש נמי חשיב אהל כמו כורת הקש, ריש פרק ח', וכן העושה מקום לבנה בשבליים. מהר"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר ביארנו פעמים כי כאשר היתה פחותה ופקוקה בקש שהיא כמו חתיכה מן הארץ והדבור כולו מבואר אחר הבנת כל מה שקדם: וענין אמרם שאין טומאה עולה לה כי כאשר היתה הטומאה תחתיה לא נטמא לא תוכה ולא למעלה ממנה לפי שהיא בהיותה יושבת על שוליה חצצה בפני הטומאה בתוכה לא יטמא מה שתחתיה וזה כולו אם לא יהיה בינה לבין הארץ טפח אולם אם היה שם חלל טפח הנה כבר יהיה אהל ולזה יטמא כל מה שתחתיו יהיה הטומאה תחתיה אולם אם היתה הטומאה בתוכה או על גבה הנה היא כמו אם היתה קבורה בתוך הארץ או על הארץ אשר תטמא עד לרקיע כל מה שיהיה נכחי אליה לפי מה שקדם להיותה אינה ככלי ואין הלכה כרבי אלעזר ורבי שמעון: (רמב"ם)

פרק ט - משנה טו

אָרוֹן שֶׁהִיא רְחֵבָה מְלֻמָּטוֹן וְצָרָה מְלֻמְעָלוֹ וְהֵמֶת בְּתוֹכָהּ, הַנוֹגֵעַ בָּהּ מְלֻמָּטוֹן, טָהוֹר. וּמְלֻמְעָלוֹ, טָמֵא. רְחֵבָה מְלֻמְעָלוֹ וְצָרָה מְלֻמָּטוֹן, הַנוֹגֵעַ בָּהּ מְכַל מְקוֹם, טָמֵא. הֵיְתָה שְׁוֵה, הַנוֹגֵעַ בָּהּ מְכַל מְקוֹם, טָמֵא, דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְרַבִּי

יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, מִטְּפַח וּלְמִטּוֹן, טָהוֹר {לט}. מִטְּפַח
וּלְמַעְלָן, טָמֵא. הָעֲשׂוּיָה כְּמִין קַמְטָרָא, הַנוֹגַע
בָּהּ מִכָּל מְקוֹם, טָמֵא. כְּמִין גְּלוּסְקוֹס, הַנוֹגַע
בָּהּ מִכָּל מְקוֹם, טָהוֹר, חוּץ מִמְּקוֹם פְּתִיחַתָּהּ:

ר"ע מברטנורה אָרוֹן שֶׁהִיא רְחֵבָה. הַאי אָרוֹן הוּא שֵׁן סָלַע שֶׁבּוֹלֵט מִן
הַהָר, וְנִחְצַב בּוֹ קֶבֶר רְחֵב מִלְמַטָּה וְצָר מִלְמַעְלָה וּפְּיּוֹ לְמַעְלָה: הַנוֹגַע בָּהּ
מִלְמַטּוֹן טָהוֹר. דְּמָה שֶׁכִּנְגַד פִּיּוֹ נִחְשָׁב כְּאָרוֹן, אֲבָל שֶׁבְּצַדָּדִים לֹא {לז}:
רְחֵב מִלְמַעְלָה וְצָר מִלְמַטָּה. אוֹ שֶׁהִיָּה שְׁוֵה, הַנוֹגַע בּוֹ מִכָּל מְקוֹם טָמֵא
{לח}, דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. שֶׁהַכֶּסֶּי מִבְּקַע הַטְּמֵאָה בְּכֹל, שֶׁהַטְּמֵאָה עוֹלָה
עַד הַכֶּסֶּי וְחוֹזֶרֶת וְיֹוֹרֶדֶת עַל פְּנֵי כְּלָהּ: רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטָהֵר מִטְּפַח
וּלְמַטָּה. דְּאִין נִחְשָׁב כְּאָרוֹן אֲלֵא טְפַח הַסְּמוּדָּ לְחַלּוֹל הָאָרוֹן, הַלְּפָדָּ אֵינָהּ
בּוֹקֶעֶת מִטְּפַח וּלְמַטָּה: הָעֲשׂוּיָה כְּמִין קַמְטָרָא. הוּא כְּלִי שֶׁכֶּסֶּיּוֹ מְכַסֶּה
עָבִי הַדְּפָנוֹת {מ}. תְּרַגּוּם לְאֲשֶׁר עַל הַמְּלִתְחָה (מְלָכִים ב ט), לְדַמְּמָנָא עַל
קַמְטָרָא: הַנוֹגַע בָּהּ מִכָּל מְקוֹם טָמֵא. דְּכָל שֶׁכִּנְגַד הַכֶּסֶּי טָמֵא, וְכֶסֶּיּוֹ
מְכַסֶּה אֶת כְּלוֹ: כְּמִין גְּלוּסְקוֹס הַנוֹגַע בָּהּ מִכָּל מְקוֹם טָהוֹר. אִין כֶּסֶּי
שְׁלוֹ אֲלֵא כִּנְגַד חֲלָלוֹ {מא}, כִּיִּתֵּד הַתְּחוּב בְּנֶקֶב בְּדַחֵק: חוּץ מִמְּקוֹם
פְּתִיחַתָּהּ. בְּכֶסֶּי שֶׁכִּנְגַד חֲלָלָהּ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {לז} וְקִשָּׁה, אִי מִיָּרִי בְּמְכַסֶּה כְּדַמוּכַח סִיפָא הָעֲשׂוּיָה כְּמִין
קַמְטָרָא, אִם כֵּן כְּמֵאן דְּמְלִי טְמֵאָה דְּמֵאָה וְתַהֲא בּוֹקֶעֶת עַד הַתְּהוּם כִּנְגַד כָּל
הַחֲלָל. וְאֲפֹשֶׁר, פִּיּוֹן דְּאִירִי בְּאָרוֹן הַבּוֹלֵט מִן הַהָר, חֲשִׁיב זֶה שְׂאִינוֹ כִּנְגַד פִּיּוֹ
כְּאֵלוֹ הוּא מִן הַהָר, מִיָּדֵי דְּהוּי אֲמַעְזִיבָה דְּפָרְק וי' מִשְׁנָה ד', וְכִנְגַד פִּיּוֹ חֲשׂוּב
מִן הָאָרוֹן, וְטַעְמָא מְשׁוּם גּוֹלָל וְדוּפֵק, וְטַפִּי לֹא. וּבְסִיפָא [דְּקַתְּנִי הָעֲשׂוּיָה כְּמִין
קַמְטָרָא הַנוֹגַע בָּהּ מִכָּל מְקוֹם] טָמֵא, מִיָּרִי שֶׁנוֹגַע בְּחוּץ בְּדְפָנוֹת, וְטָמֵא מְשׁוּם גּוֹלָל
וְדוּפֵק, פִּיּוֹן דְּהַכֶּסֶּי מְכַסֶּה כָּל עָבִי הַדְּפָנוֹת, שֶׁיָּד לְאָרוֹן וְלֹא לְהָר. מְהַר"ם:
{לח} הַר"ש. נִרְאֶה מִדְּבָרֵיהֶם דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ פְּלִיג אֶף אֲרַחְבָּהּ לְמַעְלָה. וְהַכִּי
מִסְתַּבֵּר, דְּצָרָה מִלְמַטּוֹן לֹא עֲדִיפָא מֵהִיתָה שְׁוֵה. וְקִשָּׁה, דְּלֵא הָוָה לִיהָ לְתַנָּא
לְחַלְקוֹ לְשִׁתֵּי בָבוֹת. וּלְפָרוּשׁ הַרְמַב"ם, רִישָׁא דְּבָרֵי הַכֹּל הִיא [וְכֹן פֶּרֶשׁ הַרַא"ש].
וְעֵין תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: {לט} מִטְּפַח כּו'. כְּלוּמֵר, מִסּוּף טְפַח הַסְּמוּדָּ לְקַרְקַעִית
הָאָרוֹן וּלְמַטָּה מִמֶּנָּה, טָהוֹר. וּמִטְּפַח פְּרוּשׁוֹ וְכָל אוֹתָהּ טְפַח דְּהֵינּוּ מִסּוּף טְפַח
הַסְּמוּדָּ לְקַרְקַעִית הָאָרוֹן וּלְמַעְלָה שֶׁהוּא כָּל הַטְּפַח הַסְּמוּדָּ לְקַרְקַעִית הָאָרוֹן,
טָמֵא, [וְכָל שֶׁכֵּן לְמַעְלָה הֵימְנוֹ שֶׁהוּא צְדֵי הָאָרוֹן]. וְכִיּוּצָא בְּזֶה הַלְּשׁוֹן עוֹד לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
בְּסוּף פָּרְק י"ב. וּבִתּוֹסֵפֶתָא מְסִים, שְׂאִין מַעְלִין עוֹלוֹת גְּבַהּ מִן הָאָרֶץ טְפַח.
וְכַתֵּב הַר"שׁ בְּמַסְכַּת זְבָחִים, דְּדָרְשִׁינוּ מִזְבַּח אֲדָמָה, שֶׁיֵּהָא מְחַבֵּר בְּאֲדָמָה,
וְאִם הִיא חֲלָל טְפַח תַּחְתָּיו חֲשִׁיב כְּמַלְתָּא אַחֲרִיתִי וְלֹא כְּמַחְבֵּר: {מ} וְאֲפֵלוֹ
רְחֵבָה מִלְמַטּוֹן וְצָרָה מִלְמַעְלָן וְכִמוֹ שֶׁכֶּתְבֵנוּ [אוֹת לח]. וְנִרְאֶה דְּדְבָרֵי הַכֹּל הִיא.
וְכֹן הִיא דְּגְלוּסְקוֹס: {מא} וְרִישָׁא מִיָּרִי שֶׁמְקַצֵּת הַכֶּסֶּי עַל מְקַצֵּת הַדְּפָנוֹת.
וְקִשָּׁה לִי, אֲמַאי תְּנִי הַכָּא חוּץ מִמְּקוֹם פְּתִיחַתָּהּ וְלֹא תְּנִי מִלְמַעְלָן. וְעֵין
תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: (עִיקַר תּוּי"ט).

רמב"ם כבר נתבאר בתוספתא שהמאמר בכאן אמנם הוא. בארון חקוק בסלע אשר הוא כאילו הוא ארון של אבן שיש חקוק בסלע ומכוסה הנוגע בו בכל מקום טהור ואינו טמא אלא כנגד כסוי בלבד הא למה זה דומה לבור גדול מלא מתים ואבן גדולה על פיו שאינו טמא אלא כנגד חללו ולזה השרש אמרנו כי כאשר היתה רחבה מלמטה וצרה מלמעלה כזה **כמין קמטרא**. כבר קדם לנו ביאור קמטרא שהוא מפורסמות אצלנו ר"ל במצרים באלקמטרא ותרגום (מ"ב ט) המלתחה קמטרא והוא אשר יהדקו בו הבגדים בארון: ואמר גלוסקוס הוא כמו נגר וצורתו מפורסמת אצלנו אבל אשר יתאמת אצלי לפי הענין שזאת התמונה היא כמו תיבה ופתח מן הצד כאילו הוא נקב בעצם האבן מקום יכנס ממנו המת ונועל זה השער ולזה כנגד פתיחת' טמא על דמיון מה שביארה התוספתא בבור מלא מתים לפי שזאת התמונה הוא בור על הצד הזה וזה צורתו: (רמב"ם)

פרק ט - משנה טז

חֲבִית שֶׁהִיא יּוֹשֶׁבֶת עַל שׁוֹלְיָהּ בְּאֵוִיר וְכִזְיֵית מִן הַמַּיִת נָתוּן תַּחְתֶּיהָ אוֹ בְּתוֹכָהּ כִּנְגָד קוֹרְקוֹרְתָהּ, טִמְאָהּ בּוֹקְעַת וְעוֹלָהּ, בּוֹקְעַת וְיּוֹרְדָת, וְהַחֲבִית טִמְאָהּ. תַּחַת דְּפָנָהּ מִבַּחוּץ, טִמְאָהּ בּוֹקְעַת וְעוֹלָהּ, בּוֹקְעַת וְיּוֹרְדָת, וְהַחֲבִית טְהוֹרָה. בְּתוֹכָהּ וְתַחַת דְּפָנָהּ, אִם יֵשׁ בְּדִפְנוֹת פּוֹתַח טֶפַח, הַכֹּל טִמְאָה, וְכִנְגָד פִּיָּהּ, טְהוֹר. וְאִם לָאוּ, טִמְאָהּ בּוֹקְעַת וְעוֹלָהּ, בּוֹקְעַת וְיּוֹרְדָת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּטְהוֹרָה. אֲבָל אִם הִיְתָה טִמְאָהּ אוֹ גְבוּהָ מִן הָאָרֶץ טֶפַח אוֹ מְכֻסָּה **{מג}** אוֹ כְּפוּיָה עַל פִּיָּהּ, טִמְאָהּ תַּחְתֶּיהָ, בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֻהָ, הַכֹּל טִמְאָה:

ר"ע מברטנורה **חבית שהיא יושבת**. חביות שלהן צרות למעלה לצד פיהן, ולמטה לצד השולים, ורחבות באמצען, וכמין בטן רחב בולט מהן באמצען מבחוץ: **באזיר**. הינו באזיר העולם. לאפוקי תחת האהל: **קורקורתה**. כמו קרקעיתה, והן השולים: **בוקעת ועולה בוקעת ויורדת**. וכל כלים שפנגד הזית טמאים, בין תחתיה בין על גבה בין בתוכה, מידי דהוי אפורת דלעיל [משנה י"ג] היושבת על שוליה. אבל שבצדדים שלא כנגד הזית טהורים: **והחבית טמאה**. לא שתהא החבית עצמה טמאה, דהא הכא בחבית שאינה מקבלת טמאה עסקינן כדמוכח בסיפא, אלא החבית טמאה כלומר אף כלים שבתוך החבית כנגד הטמאה טמאים, משום דסתם חבית פיה רחב כשעור קורקורתה, וכיון שאין הפסק בין אזיר תוכה לאזיר שעל גבה למעלה חוצה לה, מתוך שאינה מצלת חוצה לה אין מצלת בתוכה: **תחת דפנה מבחוץ טמאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת**. וטמא חוץ לחבית כל שפנגד הזית: **והחבית טהורה**. הינו מה שבתוך החבית אפלו כנגד הזית. דדפני החבית בולטות באמצע, וכשיש כזית תחת הדפן דמי דפנה לכורת שהיא מטה על צדה דתוכה טהור, לפי שיש הפסק בין אזיר תוכה שפנגד הזית לאזיר שחוצה לה כנגד הזית: **בתוכה ותחת דפנה**. כלומר בפנים בחלל דפנה. וקרי לה תחת דפנה, לפי שהדפן הולך וצר לצד פיה. ולאפוקי על שוליה המכון כנגד פיה: **אם יש בדפנות פותח טפח**. שבטן החבית בולט כל כך לחוץ שיש שם במקום אחד עד כנגד פיה של חבית טפח על טפח ברום טפח: **הכל טמא**. שהאהל מביא את הטמאה בכל החבית חוץ מכנגד פיה שאין שם אהל, הלכך כנגד פיה טהור: **ואם לאו**. דאין שם טפח: **טמאה בוקעת ועולה**. ואין טמא אלא כנגד הזית: **במה דברים אמורים בטהורה**. בחבית שאינה מקבלת טמאה **[מב]**: **אבל אם היתה טמאה**. כגון סתם חבית שנצרפה בכבשן שהיא מקבלת טמאה: **או גבוהה מן הארץ טפח או מכסה או כפויה**. ואפלו היא טהורה: **וטמאה תחתיה או בתוכה או על גבה, הכל טמא**. דאי בת קבולי טמאה היא ויושבת על שוליה וטמאה תחתיה או בתוכה או על גבה, אף על פי שאין כלי חרס מטמא מגבו נטמאת כן החבית עצמה, מידי דהוי אכלים שבתוכה, מאחר שאינה מקפת צמיד פתיל, דאין כלי מציל אפלו על מה שבתוכו אלא עם דפנות אהלים במקום שאין הפסק מאזיר תוכו לאזיר שחוצה לו. והאי תחתיה הינו תחת שוליה, דלא תני תחת דפנה מבחוץ. ונטמאת החבית עצמה, וכיון דחבית עצמה טמאה היא נטמאו כל כלים שבתוכה אפלו שלא כנגד הטמאה, דאף על גב דקימא לן דאין אדם וכלים מטמאין מאזיר כלי חרס, הכא כל זמן שהזית תחתיה מטמאין מטעם חבורים **[מד]**, מאחר דחבית עצמה טמאה. וכן גבוהה מן הארץ טפח אפלו טהורה חזינו תחתיה פאלו הוא מלא טמאה, ואפלו טמאה על גבה **[מה]**. והשתא כל הני אין דינם שוה, דאם החבית מקבלת טמאה, מה שבתוכה אפלו שלא כנגד הטמאה טמא. והמאהיל על גבה, כנגד הטמאה טמא, שלא כנגד הטמאה טהור. אבל גבוהה מן הארץ טפח או מכסה או כפויה על פיה, המאהיל על גבה אפלו שלא כנגד הטמאה

טמא. ואין לתמה, כפוייה על פיה וטמאה על גבה תציל מה שבתוכה ככלים טהורים המקפים צמיד פתיל, דשאני הקא דליכא מרוח: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [מב] כי היא דתנן בפרק בי דכלים משנה גי הטהורים שבכלי חרס. אי נמי, בסתם חבית שלא הסקה. הר"ש: **[מג] מכסה**. פרוש, כמו במשנה י"ג דהינו בכפישה, והקא נמי אף דבחבית שאינה מקבלת טמאה אירי, מפל מקום אין לה דין אהל הואיל ואינה באה במדה: **[מד]** ותימה, דהא כבר פרש דאין כלי מציל, ואם כן אין צריך לטעמא דבחבורין. ועל המהר"ם קשה יותר, שמסים ודוקא כלים בתוכה שלא כנגד הטמאה שנוגעות בה, אבל כלים שאין נוגעין בגופה של חבית אלא בכלים שנוגעין בה טהורים. וקשה, אמאי אין כל הכלים מקבלים טמאה מפני שהטמאה עצמה מתפשטת עליהם שנקנסת לתוך פיה: **[מה]** כמו שכתב הר"ב לעיל משנה ב': (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמרו כנגד קורקורתה ירצה בו שתהיה הטומאה תחתיה ממה שימשך לחללה לא שתהיה תחת עובי השפתות אף על פי שזה הענין מבואר אעשה צורתו וכבר ביארנו ענין אמרו בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואף על פי שזה לא יהיה אלא אצל צרות הטומאה בפחות מטפח ואמר [ע"י העתקת הכ"מ] היתה טומאה כנגד קורקורתה אין לפי מה שהשרשנו שיהיה כל מה שיהיה נכחי לטומאה מאויר החבית טמא להיותה כלי חרס (לא) לפי שכלי חרס [לא] יטמא מגבו אבל להיותו מטמא מאוירו וזו החבית כבר נטמאה אוירה בזה המין מן הטומאה אשר יטמא כל מה שיהיה נכחי אליו והבן זה כי הוא מדקות הענין וחמור לא יפול עליו השכל אולם אם היתה הטומאה בתוכה הנה זה מבואר שהחבית טמאה ואם היתה הטומאה (בתוכה) תחת דפנה מבחוץ והוא שתהיה תחת עובי הגג ולא יהיה ממנו כלל תחת שוליה ממה שימשך לאוירה הנה החבית טהורה שכלי חרס אינו מטמא מגבו כמו שביארנו בשני מכלים והטומאה בעת שעברה בעליונה לא תכנס באוירה לפי שהיא תחת הדופן ואמרו בתוכה ותחת דפנה הוא שתהיה מקצת הטומאה תחת דפנה ומקצתה תחת קורקורתה לשון התוספתא [פ"י] כזית מן המת מקצתו נתין תחת דפנה ומקצתו נתון תחת קורקורתה כל שכנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה [טמא וכל שאינו כנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה טהור כצ"ל וכ"א לפנינו וכן הביאה הר"ש]. (טהור) ואם יש בדפנה פותח טפח הכל טמא וענין הכל טמא שיהיה כל מה שיגע בחבית טמא ואפילו מה שלא יהיה נכחי לטומאה אבל בהיות עובי גגה ממנו כבר התפשטה הטומאה בכולה ר"ל כל מקיפה ולזה היה כנגד פיה טהור ר"ל ממה שימשך לאוירה לפי שהטומאה כבר התפשטה והראה פעולתה ברוב כמו שהשרשנו בפרק שביעי עוד שב וביאר שזה כולו אם היתה החבית טהורה דבוקה בארץ אולם אם היתה כבר נטמאה מקודם באחת הטומאות שיהיה כלי טמא וכלי טמא אינו חוצץ כמו שהשרשנו בעשירי מכלים או יהיה גבוה על הארץ טפח שהוא אהל או יהיה הטומאה תוכה ועליה כסוי שיהיה כמו קבר סתום או תהיה כפוייה על המטה הנה כל מה שיגע באיזה חלק שיגע ממנו באחד מאלו הענינים טמא והוא אמרו הכל טמא ר"ל תוכה וגבה ודפנה ובכלל כל מי שיגע בו הטומאה הוא טמא לאופן אשר זכרנו והבן זה: (רמב"ם)

פרק

פרק י - משנה א

אַרְבֵּה שְׁהִיא בְּתוּךְ הַבַּיִת וַיֵּשׁ בָּהּ פּוֹתַח טַפַּח,
טַמְאָה בַּבַּיִת, כִּנְגֹד אַרְבֵּה טְהוֹר. טַמְאָה כִּנְגֹד
אַרְבֵּה, הַבַּיִת טְהוֹר. הַטַּמְאָה בֵּין בַּבַּיִת וּבֵין
כִּנְגֹד אַרְבֵּה, נָתַן אֶת רִגְלוֹ **{א}** מְלַמְעֵלָן, עֵרַב אֶת
הַטַּמְאָה **{ב}**. מְקַצֵּת טַמְאָה בַּבַּיִת וּמְקַצֵּתָהּ
כִּנְגֹד אַרְבֵּה, הַבַּיִת טַמְאָה, וּכְנֹגֵד הַטַּמְאָה טַמְאָה:

ר"ע מברטנורה אַרְבֵּה שְׁהִיא בְּתוּךְ הַבַּיִת. וּמְגַלְהָ לְאֹוִיר, שְׂאִין עָלֶיהָ גִּג
מְלַמְעֵלָה: כִּנְגֹד אַרְבֵּה טְהוֹר. כְּלִים הַמְנַחִים לְמִטָּה בְּאַרְץ כִּנְגֹד הַאֲרֵבָה
וְרוֹאִים פְּנֵי הַרְקִיעַ, טְהוֹרִים: מְלַמְעֵלָן. עַל פִּי הַאֲרֵבָה: עֵרַב אֶת
הַטַּמְאָה. וְהַכֹּל טַמְאָה. הַבַּיִת טַמְאָה וְהַנּוֹתֵן רִגְלוֹ גַם כֵּן טַמְאָה: וּכְנֹגֵד
הַטַּמְאָה טַמְאָה. שְׁהַזֵּית נִמְשָׁד לְכָאן וּלְכָאן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{א}** רִגְלוֹ. לָאוּ דְוָקָא רִגְלוֹ דְהוּי דְבַר הַמְקַבֵּל טַמְאָה, דְהוּא הַדִּין
דְבַר שְׂאִין מְקַבֵּל טַמְאָה עֵרַב אֶת הַטַּמְאָה. וּמִשּׁוּם סִיפָא דְאִין בְּאַרְבֵּה כּוּי
דְהַתָּם יֵשׁ חֲלוּק בֵּין רִגְלוֹ כּוּי, נְקֻטִיָּה נְמִי בְרִישָׁא. מְהַר"ם: **{ב}** עֵרַב כּוּי.
שְׂאָדָם נַעֲשֶׂה אֶהֱל לְטַמְאָה. הַרְמַב"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמרו ארובה שהיא בתוך הבית ר"ל בגג הבית ממה שימשך לשמים כמו שתהיה זאת הארובה מגולה לא יהיה עליה צל וכאשר היתה הטומאה תחת גג הבית הנה הבית כולו טמא מפני הגג אשר יכללהו לבד המקום מהבית אשר יהיה נכחו לארובה המגולה לשמים שהוא טהור וכן אם היתה הטומאה תחת הארובה הנה כל הבית כולו טהור לפי שאין הטומאה תחת אהל ואם שם אחד ידו או רגלו על זאת הארובה הנה כבר הגיע לגג וכאילו אין שם ארובה שאדם נעשה אהל לטמא לפי מה שהשרשנו בפרק ששי מזאת המסכתא ולזה כאשר היתה הטומא' הבית כולו טמא וזה האיש ג"כ טמא וזהו ענין אמרו עירב את הטומאה. ואמרו מקצתה בבית מקצתה כנגד ארובה שיהיה קצת השיעור אשר יטמא תחת הגג וקצתו תחת הארובה יטמא הבית כולו ר"ל כל מה שתחת הגג ולא נאמר חצי שיעור לבד נכנס לתוך הבית וכן כל מה שיהי' נכחו לחצי שיעור אשר תחת הארובה מחלל לארובה טמא ולא נחשוב זה ג"כ בדמיון חצי שיעור מונח באויר אשר לא יטמא ואמנם יתחייב זה להתחבר השיעור כלו להיותו גשם אחד על דמיון מה שהתבאר בג' [מ"ד] מזאת המס': (רמב"ם)

פרק י - משנה ב

אין באַרְבֵּה פּוֹתַח טַפַּח, טַמְאָה בַּבַּיִת, כְּנֶגֶד אַרְבֵּה טְהוֹר. טַמְאָה כְּנֶגֶד אַרְבֵּה, הַבַּיִת טְהוֹר. הַטַּמְאָה בַּבַּיִת, נָתַן אֶת רַגְלוֹ מְלַמְעֶלֶן, טְהוֹר. הַטַּמְאָה כְּנֶגֶד אַרְבֵּה, נָתַן אֶת רַגְלוֹ מְלַמְעֶלֶן, רַבִּי מֵאִיר מְטַמֵּא. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, אִם טַמְאָה קִדְמָה אֶת רַגְלוֹ, טַמֵּא. אִם רַגְלוֹ קִדְמָה אֶת הַטַּמְאָה, טְהוֹר. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, שְׁתֵּי רַגְלָיִם, זֶה עַל גֵּב זֶה, שֶׁקִּדְמוֹ אֶת הַטַּמְאָה, מִשְׁדָּךְ הָרֵאשׁוֹן אֶת רַגְלוֹ וְנִמְצָא רַגְלוֹ שֶׁל שְׁנֵי שָׁם,

טהור, מפני שקדמה רגלו של ראשון את הטמאה:

ר"ע מברטנורה אין בארבה פותח טפח. הא קא משמע לן דאפלו בפחות מטפח לא אמרינן בטמאה לבוד **[ג]**: נתן את רגלו. טהור הנותן, דכסתום דמי לגביה. שאין טמאה נכנסת לאהל ולא יוצאה ממנו בפחות מפותח טפח: **אם טמאה קדמה את רגלו טמא**. שהרי בעת שנתן רגלו האהיל על הטמאה: **ואם רגלו קדמה את הטמאה טהור**. שקדם שפאה הטמאה כבר נעשה אהל סתום, ובשעה שנכנס בו הטמאה אין שם בארבה פותח טפח כדי שתצא ממנה הטמאה: **שתי רגלים זו על גב זו**. של שני אנשים, ונתן הראשון רגלו על פי ארבה ורגל של שני מנח על רגלו של ראשון, ואחר כך נכנסה טמאה בבית תחת הארבה, ואחר כך הסיר הראשון את רגלו ונמצאת רגל השני מנחת על פי הארבה, אף על פי ששני זה האהיל על הטמאה כשהסיר הראשון את רגלו, השני טהור, מפני שקדמה רגלו של ראשון את הטמאה. ואין הלכה כרבי שמעון ולא כרבי מאיר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ג]** דהכי גמירי להו. גמרא סכה דף י"ח: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמנם יתחייב זה שיהיה האיש אשר נתן רגלו מלמעלה טהור לפי שהארובה פחות מטפח על טפח ולא תצא טומאה מן הבית פחות מטפח כמו שכפלנו פעמים ולי' התוספתא אין הטומאה נכנסת לאהל ולא יוצאה ממנו אלא בפותח טפח: אחר זה אמר אם טומאה קדמה את רגלו הוא טמא לפי שהטומא' תטמא כל מה שיגבילהו כמו שקדם ובעת שנתן רגלו האהיל על הטומא' ואם רגלו קדמה את הטומאה יהיה כמו גג ויתחבר הגג ולא יטמא זה האדם לפי שאין שם פותח טפח תצא ממנו הטומאה ולא האהיל על הטומאה בעת שהאהיל: והפליג ר"ש בזה הדין ואמר שאם באו שני אנשים ושם הראשון מהם רגלו בארובה ושם השני רגלו על רגל הראשון ואח"כ נכנסה טומאה תחת ארובה אחר (סד) [כן הסיר] הראשון רגלו והיה (רגלו) [רגל] השני על הטומאה והיה קודם הטומאה נכחו לזה המקום ואע"פ שהוא אמנם האהיל על הטומאה אחר הגעת הטומאה שם הוא טהור ואין הלכה לא כר"מ ולא כר"ש: (רמב"ם)

פרק י - משנה ג

מְקַצֵּת טְמֵאָה בְּבֵית וּמְקַצֵּתָהּ כְּנֶגֶד אֲרָבָה, הַבֵּית טָמֵא, וְכֶנֶס הַטְּמֵאָה טָמֵא, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, הַבֵּית טָמֵא, כְּנֶגֶד הַטְּמֵאָה טָהוֹר. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר, אִם יֵשׁ בְּטְמֵאָה כְּדֵי שֶׁתִּחַלֵּק וּתְטַמֵּא אֶת הַבֵּית וּתְטַמֵּא כְּנֶגֶד הַטְּמֵאָה, טָמֵא. וְאִם לֹא, הַבֵּית טָמֵא, כְּנֶגֶד הַטְּמֵאָה טָהוֹר:

ר"ע מברטנורה כְּנֶגֶד אֲרָבָה. בְּאֲרָבָה שְׁאִין בָּהּ פּוֹתֵחַ טַפַּח: וְכֶנֶס הַטְּמֵאָה טָמֵא. הֵינּוּ הַמְּאֵהִיל עַל הַטְּמֵאָה: כְּדֵי שֶׁתִּחַלֵּק. שֶׁיְהִיָּה בְּמִקְצֵת הַטְּמֵאָה שְׁעוֹר כְּדֵי לְטַמֵּא בְּאֵהֶל, דְּהֵינּוּ כְּשֶׁיְהִיָּה בְּכֻלָּהּ שְׁנֵי זֵיתִים אוֹ יוֹתֵר. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי **[ד]**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ד]** וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּכֶנֶס הַטְּמֵאָה טָמֵא כְּשֶׁקִּדְמָה הַטְּמֵאָה אֶת רִגְלוֹ, דְּלֹא תִקְשֶׁה הַלְּכָתָא אֶהֱלָכָתָא: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כְּדֵי שֶׁתִּחַלֵּק הוּא שֶׁאִם תִּחַלֵּק וְהוּא עַל מִצְבּוֹ יֵהִיָּה מְגִיעַ מִמֶּנּוּ תַּחַת גַּג הַבַּיִת כְּשֶׁיִּעוֹר וּמְגִיעַ תַּחַת הָאֲרוֹבָה אֲשֶׁר אֵין בּוֹ פּוֹתֵחַ טַפַּח כְּשֶׁיִּעוֹר וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: (רמב"ם)

פרק י - משנה ד

אֲרָבוֹת זֹו עַל גַּב זֹו, וַיֵּשׁ בָּהֶן פּוֹתֵחַ טַפַּח, טְמֵאָה בְּבֵית, כְּנֶגֶד אֲרָבוֹת טָהוֹר. טְמֵאָה כְּנֶגֶד אֲרָבוֹת, הַבֵּית טָהוֹר. הַטְּמֵאָה בֵּין בְּבֵית בֵּין

כְּנֶגֶד אַרְבּוֹת, נָתַן דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טִמְאָה,
בֵּין מְלִמְעָלוֹ בֵּין מְלִמְטוֹ, הַכֹּל טָמֵא. וְדָבָר
שֶׁאִינוֹ מְקַבֵּל טִמְאָה, מִמְּנוֹ וּלְמִטּוֹ, טָמֵא {ו}.

מִמְּנוֹ וּלְמִעָלוֹ, טָהוֹר:

ר"ע מברטנורה אַרְבּוֹת זוֹ עַל גַּב זוֹ. כְּגוֹן שֵׁישׁ אַרְבֵּה בֵּין בַּיִת לְעֵלְיָהּ וַיֵּשׁ
עוֹד אַרְבֵּה אַחֲרַת בְּגַג הָעֵלְיָה מְכוּנֶת כְּנֶגֶדָהּ, וּבְכָל אַחַת וְאַחַת פּוֹתַח
טַפַּח: בֵּין מְלִמְעָלוֹ. בְּאַרְבֵּה הָעֵלְיוֹנָה: בֵּין מְלִמְטוֹ. בְּאַרְבֵּה הַתַּחְתּוֹנָה:
הַכֹּל טָמֵא. אִפְלוּ מֵה שֶׁבְּעֵלְיָהּ, אִף עַל פִּי שְׁנֵתָן בַּתַּחְתּוֹנָה וְלֹא בְּעֵלְיוֹנָה.
דְּכִיּוֹן דְּדָבָר הַמְּקַבֵּל טִמְאָה הוּא וְאִין חוּצָא בְּפִנֵּי הַטִּמְאָה שֶׁבַּבַּיִת, רוֹאִין
אוֹתוֹ כְּאִלוֹ הוּא נִתְּנוּ בְּפִי הָאַרְבֵּה הָעֵלְיוֹנָה וְעָרַב אֶת הַטִּמְאָה {ה}: מִמְּנוֹ
וּלְמִטּוֹ טָמֵא. דְּנַעֲשֶׂה אֶהֱל סְתוּם וְכָל מֵה שֶׁבַּתּוֹכוֹ טָמֵא: מִמְּנוֹ וּלְמִעָלוֹ
טָהוֹר. דְּחוּצָא בְּפִנֵּי הַטִּמְאָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ה} קֶשֶׁה, דְּמִי עָדִיף מִשָּׂאֵם הֵיְתָה הַטִּמְאָה בְּעֵלְיָהּ עֲצָמָה כְּנֶגֶד
אַרְבֵּה. וְנִרְאָה לְפָרֵשׁ, דְּהַכֹּל טָמֵא בֵּין מֵה שֶׁתַּחַת הַמַּאֲהִיל בֵּין מֵה שֶׁלְּמַעְלָה
כְּנֶגֶד אַרְבֵּה. אִי נִמִּי, בֵּין מְלִמְעָלוֹ וּבֵין מְלִמְטוֹ פְּרוּשׁ שְׁנֵתָנָן בְּשִׁתְיָהוּ, וְלִכְדָּ אִף
עַל פִּי שֶׁטִּמְאָה בְּבַיִת גַּם עֵלְיָה טִמְאָה, דְּאִין דָּבָר טָמֵא חוּצָא וְהָרִי נִסְתַּמָּה
אַרְבֵּה עֵלְיוֹנָה וּמְעַרְבֵת אֶת הַטִּמְאָה. הַר"שׁ: {ו} טָמֵא. הֵכָא לֹא תִּנִּי בֵּין
לְמַעְלָה וּבֵין לְמַטָּה כְּמוֹ בְּסִיפָא, וְתִנִּי נִמִּי הֵכָא מִמְּנוֹ וּלְמַטָּה, וּבְסִיפָא תִּנִּי
אִין טָמֵא אֲלָא תַּחְתּוֹן. וְנִרְאָה לִי דְלֹא מְצִי לְמַתְנִי בֵּין, שֵׁישׁ בְּמִשְׁמַע שְׁנֵתָנָן
בְּשִׁתְיָהוּ, וְאִם כֵּן הֵיכִי לְתִנִּי עֲלֵה מִמְּנוֹ וּלְמַטָּה טָמֵא וְלֹא יִדְעִינָן אִי מִתַּחְתּוֹן
אִי מְעֵלְיוֹן, אֲבָל הַשְּׂתָא דְתִנִּי סְתַמָּא, נִיחָא, דְּפְרוּשׁ, אִי נָתַן רַק בְּאַחַד מְאוֹתָן
שְׁתֵּי מְקוּמוֹת שֶׁשְׁנִינֵנוּ בְּרִישָׁא וּבְאַרְבֵּה שְׁנִינָה לֹא נָתַן כְּלוּם, מִמְּנָה (מְאוֹתָהּ שְׁנֵתָנָן),
אִם מִתַּחְתּוֹנָה וְאִם מְעֵלְיוֹנָה, מִמְּנוֹ וּלְמַטָּה טָמֵא. וּבְסִיפָא לֹא מְצִי לְמַתְנִי
מִמְּנוֹ וּלְמִטּוֹ טָמֵא, מְשׁוּם דְּאִפְלוּ נָתַן רַק בְּעֵלְיוֹנָה אִין טָמֵא אֲלָא תַּחְתּוֹן,
דְּכִיּוֹן דְּאִינָה בְּפוֹתַח טַפַּח, אִפְלוּ טִמְאָה כְּנֶגֶד אַרְבֵּה דִּי לָנוּ בְּזָה, דְּדָבָר שֶׁאִינוֹ
מְקַבֵּל טִמְאָה שֶׁבְּעֵלְיוֹנָה מְעָרַב הַטִּמְאָה בְּכָל הַבַּיִת הַתַּחְתּוֹן בְּמְקוֹם שֶׁטִּמְאָה
מִנְחַת שָׁם, אֲבָל לֹא חֲזִינָן כְּאִלוֹ הַטִּמְאָה נִמִּי בְּעֵלְיָהּ. מֵה שֶׁאִין כֵּן בְּדָבָר
הַמְּקַבֵּל טִמְאָה דְּחֲזִינָן כְּאִלוֹ הַטִּמְאָה בְּעֵלְיָהּ, דְּדָבָר טָמֵא אִינוֹ חוּצָא.
מְהַר"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אלו הארובות הוא כשתהיה בית ועליה ותהיה ארובה בגג הבית
וארובה בגג העליה זו כנגד זו עד כי כאשר היתה הטומאה תחת הארובות
הבית תהיי מגולה לשמים. וכבר קדם שכלי טמא אינו חוצץ וכאשר היתה
הטומאה ובגגה פותח טפח הנה העליה טמאה להוציא הטומאה לה ולזה
כאשר נתן הדבר שהוא מקבל טומאה על ארובה אשר בגג הבית הנה כבר
נטמא זה הכלי ונטמא הבית וכאשר הבית כולו טמא ובגגה פותח טפח
יצאה הטומאה מן זאת הארובה ונטמאה העליה גם כן לפי שזה הכלי לא
יחוץ בין הבית והעליה להיותו כלי טמא אולם אם שם זה הכלי על הארובה
העליונה אשר בגג העליה הנה הוא מבואר שהוא יטמא העליה והבית ואם

היה כלי שאינו מקבל טומאה הנה הוא חוצץ בפני הטומאה ולזה אם שמהו על הארובה אשר בגג הבית יהיה הבית טמא והעליה טהורה ואם שמהו על הארובה אשר בעליה הנה הבית והעליה טמאים וכל מה שיהיה נכחי לזאת הארובה ממעל עד לשמים טהור : (רמב"ם)

פרק י - משנה ה

אין באַרְבוֹת פּוֹתַח טַפַּח, טַמְאָה בְּבֵית, כְּנֶגֶד אַרְבוֹת טְהוֹר. טַמְאָה כְּנֶגֶד אַרְבוֹת, הַבֵּית טְהוֹר. הַטַּמְאָה בְּבֵית, נָתַן בֵּין דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טַמְאָה, בֵּין דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה, בֵּין מְלַמְעֵלָן בֵּין מְלַמְטוֹן, אִין טַמְא אֵלֶּא הַתְּחַתּוֹן. הַטַּמְאָה כְּנֶגֶד אַרְבוֹת, נָתַן דָּבָר שֶׁהוּא מְקַבֵּל טַמְאָה, בֵּין מְלַמְעֵלָן בֵּין מְלַמְטוֹן, הַכֹּל טַמְא ^[ז]. וְדָבָר שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טַמְאָה, בֵּין מְלַמְעֵלָן בֵּין מְלַמְטוֹן, אִין טַמְא אֵלֶּא תְּחַתּוֹן :

ר"ע מברטנורה אין טמא אלא התחתון. דכיון דטמאה בבית שלא כנגד ארבה, אין טמאה יוצאה בפחות מטפח, וטהורה העליה אף על פי שארבה של עליה סתומה: **הכל טמא**. דכיון דטמאה כנגד ארבות ודבר טמא אינו חוצץ, רואין אותו כאלו הוא נתון בפני הארבה העליונה וערב את הטמאה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט ^[ז] **הכל כו'.** וכרבי מאיר דמשנה ב'. הר"ש. ועוד יש לומר כשקדמה הטמאה. וכן משמע לישנא דמתניתין הטמאה כו', נתן כו': (עיקר תוי"ט).

רמב"ם זה כולו מבואר ממה שקדם ביאורו כאשר הבנת השרש והוא שאין טומאה נכנסת לאהל ולא יוצאה ממנו אלא בפותח טפח: (רמב"ם)

פרק י - משנה ו

אַרְבֵּה שְׁהִיא בְּתוֹךְ הַבַּיִת וְקִדְרָה נְתוּנָה תַּחְתֵּיהָ, שְׁאִם תַּעֲלֶה, אִין שְׁפִתוֹתֶיהָ נוֹגְעוֹת בְּאַרְבֵּה, טַמְאָה תַּחְתֵּיהָ, בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֵהָ, טַמְאָה בּוֹקְעַת וְעוֹלָה, בּוֹקְעַת וַיּוֹרְדֹת **{ט}**.
 הִיתָה גְבוּהָ מִן הָאֶרֶץ טַפַּח, טַמְאָה תַּחְתֵּיהָ, אוֹ בַּבַּיִת, תַּחְתֵּיהָ וְהַבַּיִת, טַמְאָה. תּוֹכָהּ וְגֵבֵהָ, טַהוֹר. בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֵהָ, הַכֹּל טַמְאָה :

ר"ע מברטנורה אַרְבֵּה. שְׁהִיא רוֹאָה אֶת הָאֲוִיר : וְקִדְרָה נְתוּנָה תַּחְתֵּיהָ. בְּאֶרֶץ כְּנֻגַד הָאֶרְבֵּה. וְאִינָה רְחֹבָה כָּל כָּךְ שְׁאִם תַּעֲלֶה כְּנֻגַד הָאֶרְבֵּה שִׁיְהִיו שְׁפִתוֹתֶיהָ נוֹגְעוֹת בְּאַרְבֵּה, אֶלֶּא יוֹצֵאת וְנִכְנָסֶת בְּרוּחַ : טַמְאָה בּוֹקְעַת וְעוֹלָה. וְהַבַּיִת טַהוֹר, וְכֹל הַמְאָהִיל עֲלֶיהָ שְׁלֵא כְּנֻגַד הַטַּמְאָה טַהוֹר. אֲבָל כְּנֻגַד הַטַּמְאָה טַמְאָה, דְּאִף עַל גֵּב דְּאִין כְּלִי חָרָס מִטַּמְאָה מִגְּבוּ, הַכֹּא דְּטַמְאָה בּוֹקְעַת תּוֹכָהּ נְפִי טַמְאָה, אִף עַל גֵּב דְּטַמְאָה תַּחְתֵּיהָ. וְכֹל מַה שְׁבִקְדָרָה טַמְאָה וְאֶפְלוּ שְׁלֵא כְּנֻגַד הַטַּמְאָה **{ח}** : תַּחְתֵּיהָ וְהַבַּיִת טַמְאָה. שְׁהַקְדָרָה מְאֵהֶלֶת עַל הַטַּמְאָה, הוֹאִיל וְגִבּוּהָ טַפַּח : תּוֹכָהּ וְגֵבֵהָ טַהוֹר. שְׁהַקְדָרָה חוֹצֵצַת בְּפָנֵי הַטַּמְאָה וּמְצַלֶּת עִם דְּפָנוֹת אֶהְלִים **{י}** : בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֵהָ הַכֹּל טַמְאָה. תּוֹכָהּ וְגֵבֵהָ וְתַחְתֵּיהָ וְהַבַּיִת. דְּטַמְאָה שְׁעַל גְּבֵהָ בּוֹקְעַת תַּחְתֵּיהָ, וְהִרִי גְבוּהָ טַפַּח, וְשׁוֹב אִין מְצַלֶּת כִּיּוֹן דְּקִדְרָה טַמְאָה : **(ר"ע מברטנורה)**.

עיקר תוי"ט **{ח}** מְטַעַם חִבּוּרִין כְּמוֹ שְׁכַתֵּב הַר"ב בְּסוּף פֶּרֶק דְּלַעִיל, וְעִין שָׁם. וְהָא דְּתַנִּי בּוֹקְעַת וְעוֹלָה דְּמִשְׁמַע דְּשְׁלֵא כְּנֻגַד הַטַּמְאָה טַהוֹר, הִינּוּ בְּמַה שְׁחוּץ לְקִדְרָה. הַר"שׁ : **{ט}** וַיּוֹרְדֹת. לֹא שִׁיּוֹרְדֹת עַד הַתְּהוֹם, שְׁהִרִי אִינָה רְצוּצָה, אֶלֶּא רְצוּנוֹ לומר תַּחְתֵּיהָ עַד הָאֶרֶץ, שְׁאִין כְּלִי טַמְאָה חוֹצֵץ. וּמְכַל מְקוֹם כִּיּוֹן שְׁאִין עַל גְּבֵהָ טַפַּח עַל טַפַּח שְׁהִרִי פְּתוּחָה לְאֲוִיר, אִינּוּ מִבֵּיא הַטַּמְאָה לְצַדְדִין. הַרְאַב"ד. וְאִם תֹּאמַר, כְּשֶׁהַטַּמְאָה תַּחְתֵּיהָ הוֹיָא לָהּ רְצוּצָה וְתִרְדַּע עַד הַתְּהוֹם. וַיֵּשׁ לומר, כִּיּוֹן דְּאִין כְּלִי טַמְאָה חוֹצֵץ הוֹי לָהּ כְּאֶלוּ הִיא מְגַלָּה. כְּסוּף

מִשְׁנָה: [י] הַר"שׁ. וְלִשְׁיטְתִּיהוּ אֲזִלִּי דְמִשְׁנָה ה' פֶּרֶק ה'. אָבֵל הוּא דְחֶק. וְעוֹד קָשָׁה, דְּעַד כָּאֵן לֹא אֶמְרִינָן הָתָם אֶלָּא בְּכָלִים הַטְּהוּרִים אָבֵל לֹא בְּמִקְבְּלֵי טְמֵאָה. וּמִהַר"ם פֶּתַב דְּגַב פְּלֵי חֶרֶס מְצִיל עִם דְּפְנוֹת אֱהָלִים, וְאַרְבָּה שְׂבָאֲמָצַע הַבֵּית מְקָרֵי דְפְנוֹת אֱהָלִים כְּדִמְשָׁמַע לְעִיל פֶּרֶק ה'. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עֵיקָר תּוֹי"ט).

רמב"ם שאם תעלה ואין שפתיה נוגעות בארובה ענינו שיהיה הכלי נכחי לארובה ותהיה הארובה גדולה מעצם הקדרה עד חשבנו שהכלי יעלה על עמוד נצב יצא מן הארובה ולא יגע בצדדים בשום פנים וכאשר היתה הקדרה על זה המצב והיתה הטומאה באיזה שיהיה מן הקדרה הנה תטמא כל מה שיהיה נכחי אליה לבד ולמעלה או למטה להיות הטומאה רצוצה ואינה תחת אהל אחד או מגולה לשמים ולא [בד"ץ הג"י יתפשט] יתפשנה מעשיה ולא יראה כמו שביארנו בענין בוקעת ועולה ואם היה גובה הקדירה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה הנה כבר האהיל על הטומאה ויטמא הבית בכללו וכבר קדם לך בזה הפרק בהיות הטומאה תחת הארובה שהוא אם נתן רגלו מלמעלה עירב את הטומאה וכל מה שיהיה בתוכה או על גבה הנה הוא טהור לפי שאינו תחת אהל מגולה מפני שהוא כנגד ארובה ואם היתה הטומאה בתוכו או על גבה והיתה זאת הקדירה גבוהה טפח כמו שזכרנו הכל טהור ר"ל הבית כלו טהור לפי שהטומאה כנגד הארובה וכן תחת הקדירה טהור לפי שהוא אהל להיותה גבוהה טפח לפי מה שהשרשנו ואמנם יטמא כנגד הטומאה לבד עד לרקיע: (רמב"ם)

פרק י - משנה ז

הִיְתָה נְתוּנָה בְּצַד הָאֲסִקְפָּה שְׂאֵם תַּעֲלֶה הִיא נוֹגַעַת בְּמִשְׁקוֹף פּוֹתַח טַפַּח, טְמֵאָה תַחְתֶּיהָ, בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֵהָ, טְמֵאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה, בּוֹקַעַת וְיּוֹרְדָת. הִיְתָה גְבוּהָ מִן הָאֲרֶץ טַפַּח, טְמֵאָה תַחְתֶּיהָ אוֹ בְּבֵיתָהּ, תַחְתֶּיהָ וְהַבֵּית טַמֵּא, תּוֹכָהּ וְגִבָּה טְהוֹר. בְּתוֹכָהּ אוֹ עַל גְּבֵהָ, הַכֹּל טַמֵּא. שְׂאֵם תַּעֲלֶה אֵינָה נוֹגַעַת בְּשִׁקּוֹף פּוֹתַח

טפח, או מדבקות בשקוף, טמאה תחתיה, אין טמא אלא תחתיה:

ר"ע מברטנורה היתה נתונה. אקדרה קאי: בצד האסקפה. שהיתה מנחת על האסקפה מבחוץ ומשוכה לפנים כל כד שאם תעלה יש ממנה טפח תחת המשקוף. וכגון שהקדרה רחבה מלמטה הרבה וצרה מלמעלה כלפי פיה, דכי קימא טפח תחת המשקוף עדן כל פיה לחוץ: **טמאה תחתיה**. ברצוצה אירי: **בוקעת ועולה**. והבית טהור. וכגון שהטמאה מן המשקוף ולחוץ, דאי בטפח המשוף לפנים היה הבית טמא: **תחתיה והבית טמא**. כיון דאיכא טפח ממנה לפנים שמביא את הטמאה לבית: **תוכה וגבה טהור**. דנצולת עם דפן הבית: **הכל טמא**. דנטמאה הקדרה ואינה חוצצת, ורואין את הטמאה כאלו היא תחתיה, והבית טמא: **או מדבקות**. שאין הקדרה תחת המשקוף כלל אלא למעלה דבוקה בצד המשקוף, ואין רחב דביקתה טפח **יא**: **אין טמא אלא תחתיה**. כיון דליכא טפח תחת המשקוף אין מביא טמאה לבית, והבית ותוכה וגבה הכל טהור: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **יא** קשה, דלמאי קתני לה, דמהיכי תיתי דתהוי עדיפא מכשתעלה ואין בה פותח טפח. ומהר"ם כתב דסלקא דעתך אמינא דכשיש ממנה תחת השקוף ואינה בפותח טפח אינה מביאה הטמאה מאהל עראי לאהל קבע, אבל הכא נראה כמוסיף עליו והוי כמחבר לשקוף והכל אהל אחד, קא משמע לן דלא. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הכל מבואר וא"צ פי': (רמב"ם)

פרק יא - משנה א

הַבַּיִת שֶׁנִּסְדָּק, טְמֵאָה בַּחוּץ, כְּלִים שֶׁבַּפְּנִים
טְהוּרִין. טְמֵאָה בַּפְּנִים, כְּלִים שֶׁבַּחוּץ, בַּיִת
שֶׁמֵּאִי אֹמְרִים, עַד שֶׁיְהִי בִסְדָּק אַרְבָּעָה
טַפְחִים. בַּיִת הַלֵּל אֹמְרִים, כָּל שֶׁהוּא. רַבִּי
יוֹסִי אֹמֵר מְשׁוּם בַּיִת הַלֵּל, פּוֹתַח טַפַּח :

ר"ע מברטנורה **הַבַּיִת שֶׁנִּסְדָּק**. גַּג הַבַּיִת שֶׁנֶּחֱלַק עַל פְּנֵי כָּלוּ לְשָׁנֵי חֻלְקִים :
טְמֵאָה בַּחוּץ. לְצַד הַחִיצוֹן שָׁבוּ הַפְּתַח : כְּלִים שֶׁבַּפְּנִים טְהוּרִים. שֶׁאֵין
דָּרָךְ טְמֵאָה לְכַנֵּס אֶלָּא לְצֵאת : **וּבַיִת הַלֵּל אֹמְרִים כָּל שֶׁהוּא**. בַּתּוֹסַפְתָּא
מְפָרֵשׁ כָּל שֶׁהוּא דְבַיִת הַלֵּל וּבִלְבַד שֶׁיְהִי כַחוּט הַמְשַׁקֶּלֶת **[א]**. וְהִלְכָה
כְּבַיִת הַלֵּל : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** צָרִיךְ לוֹמַר דְּאֵינוּ יָכוֹל לְקַבֵּל מְעֻזְיָהּ בִּינוּנִית. דְּאֵי יָכוֹל
לְקַבֵּל, אֶפְלוּ סְכָכוֹת וּפְרָעוֹת מְבִיאִין טְמֵאָה לְרַבָּנוּ דְּפָרַק ח' מְשָׁנָה ב'.
מְהֵרָם. וְעֵין תּוֹסַפּוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כִּבְר נִכְפַּל פְּעָמִים שְׁדָרַךְ טוֹמֵאָה לְצֵאת וְאֵין דְּרַכָּה לְהַכְנִס וְכֹאשֶׁר
נִסְדָּק הַבַּיִת וְזֶה כְּשֶׁנִּסְדָּק הַגַּג כּוֹלוּ וְהַכְּתָלִים הַנוֹשְׂאִין הַגַּג עַד הָאָרֶץ וְהִיתָה
הַטּוֹמֵאָה בַּחֲצֵי הַפְּנִימִי מִשְׁנֵי חֻלְקֵי הַבַּיִת וְהוּא הַחֻלְקֵי אֲשֶׁר כִּנְגַד לְפִתַּח
וְהַכְּלִים בַּחֻלְקֵי הָאֲחֵר אֲשֶׁר יִמְשַׁךְ לְחוּץ בַּיִת שֶׁמֵּאִי אֹמְרִים עַד שֶׁיְהִי רַחֵב
הַסְּדִיקָה אַרְבָּעָה טַפְחִים וְאִזּוּ לֹא יִטְמָאוּ אֵלּוּ הַכְּלִים שֶׁאֲנַחְנוּ לֹא נִצְטַרֵּךְ
בְּפוֹתַח טַפַּח לְבַד בְּכֹאן לְהִיּוֹת הַטּוֹמֵאָה בַּפְּנִים וְכֹלִים בַּחֻלְקֵי הַחִיצוֹנִי שְׁדָרַךְ
טוֹמֵאָה לְצֵאת וּבִי"ה אֹמְרִים שֶׁלֹּא יִצְטַרֵּךְ לְפוֹתַח טַפַּח לְהִיּוֹת הַגַּג בְּכֹלֵל
הַבַּיִת וְכִבְר הַתְּבַאֵר בַּתּוֹסַפְתָּא בְּאִמְרָם כֹּל שֶׁהוּא הוּא שֶׁיְהִי הַסְּדָק שִׁיעוֹר
חוּט הַמְשַׁקֶּלֶת וְר' יוֹסִי אֹמֵר פּוֹתַח טַפַּח עַל הַשֶּׁרֶשׁ וְהִלְכָה כְּבַיִת הַלֵּל :
(רמב"ם)

פרק יא - משנה ב

אֲכַסְדְּרָה שְׁנִסְדְּקָה, טְמֵאָה בְּצַד זֶה, כְּלִים
שֶׁבְּצַד הַשְּׁנִי טְהוּרִים **{ב}**. נָתַן אֶת רִגְלוֹ אוֹ קִנְיָה
מִלְמַעְלָן **{ג}**, עָרַב אֶת הַטְּמֵאָה. נָתַן אֶת הַקִּנְיָה
בְּאֶרֶץ, אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה, עַד שִׁיְהִיָּה גְבוּהַ
מִן הָאֶרֶץ פּוֹתַח טַפַּח **{ד}** :

ר"ע מברטנורה אֲכַסְדְּרָה שְׁנִסְדְּקָה. תְּקַרְתָּ הָאֲכַסְדְּרָה שֶׁנִּחְלָקָה לְשָׁנִים :
כְּלִים שֶׁבְּצַד הַשְּׁנִי טְהוּרִים. שְׁאֵוִיר הַסְּדָק מִפְּסִיק, וְגוֹרֵם שְׂאִין הַטְּמֵאָה
עוֹבְרֵת לְצַד הַשְּׁנִי : עָרַב אֶת הַטְּמֵאָה. לְפִי שְׁנִסְתָּם הָאֵוִיר : בְּאֶרֶץ. בְּרִצְפַת
הָאֲכַסְדְּרָה כְּנֶגֶד הַסְּדָק שֶׁבַתְקָרָה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{ב}** אֲכַסְדְּרָה כּו'. כָּל אֲכַסְדְּרָה הִיא פְּרוּצָה מֵרוּחַ רְבִיעִית
וְסִתּוּמָה מִשְׁלֵשׁ רוּחוֹת, וְנִסְדְּקָה הַתְּקָרָה מִהָרוּחַ הַפְּרוּץ עַד הַכְּתֵל הַפְּנִימִי.
כְּסוּף מִשְׁנָה. וְעֵין תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב : **{ג}** נָתַן. נִרְאָה דְקָאֵי נְמִי אַבִּית, דְּמֵאֵי
שְׁנָא : **{ד}** טַפַּח. דָּאֵי גְבוּהַ טַפַּח אֲמַרִינְן גּוּד אַסִּיק הַקִּנְיָה בְּסְדָק וְעָרַב הַטְּמֵאָה,
אֲבָל הַשְּׁתָא הוּיָא לֵה טְמֵאָה רְצוּצָה. מִהָר"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם זה הסדק אמנם הוא בגג האכסדרה והוא אלפרנד"ל וכבר ידעת
צורתו ושהיא לשער הבית וכאשר נקרע הגג שלה על הארץ כולו הנה היו
שני חצאי ימין ושמאל וכבר קדם לך בפרק אשר לפני זה עירוב הטומאה
מלמעלה אצל הסדיקה או מלמטה שיהיה נכחי כאשר היה בדבר אשר
יקבילהו הסדק גבוה טפח מהארץ או יותר כמו שהתבאר בארובה שבתוך
הבית : (רמב"ם)

פרק יא - משנה ג

סְגוּס עֶבֶה וְכַפַּת עֶבֶה אֵינָן מְבִיאִין אֶת

הַטְּמָאָה עַד שְׁיִהְיוּ גְבוּהִים מִן הָאָרֶץ פּוֹתַח
טַפַּח. קְפוּלִים, זוֹ עַל גְּבִי זוֹ, אֵינָן מְבִיאוֹת אֶת
הַטְּמָאָה עַד שֶׁתֵּהָא הָעֲלִיּוֹנָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ
פּוֹתַח טַפַּח. הִיָּה אָדָם נָתוּן שָׁם, בֵּית שְׁמַאי
אוֹמְרִים, אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטְּמָאָה. וּבֵית הַלֵּל
אוֹמְרִים, אָדָם חָלוּל הוּא, וְהֵצֵד הָעֲלִיּוֹן מְבִיא
אֶת הַטְּמָאָה :

ר"ע מברטנורה סגוס. בְּגַד צָמַר עַב מֵאֵד : וְכֹפֵת. קוֹרָה עֶבָה. אָף עַל פִּי
שְׁגָבָה עֶבֶן יוֹתֵר מִטַּפַּח : אֵינָן מְבִיִּינִין אֶת הַטְּמָאָה. אִם נִתְּנָן בְּאָרֶץ כְּנֻגַד
הַסְּדָק שְׁבִתְקֵרֵת הָאֲכֻסְדָּרָה, אֶלָּא אִם כֵּן יֵשׁ תַּחְתִּיָּהוּ חָלָל טַפַּח :
קְפוּלִין. כְּמוֹ טְלִית מְקַפֶּלֶת. בְּגָדִים הַרְבֵּה מְקַפְּלִים זוֹ עַל זוֹ : עַד שֶׁתֵּהָיָה
הָעֲלִיּוֹנָה גְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח. וְאָף עַל פִּי שֶׁהַבְּגָדִים נְתוּנִים תַּחְתִּיָּה
הָעֲלִיּוֹנָה מְבִיִּינָה אֶת הַטְּמָאָה, הוֹאִיל וּגְבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח : הִיָּה אָדָם
נָתוּן שָׁם. בְּאָרֶץ כְּנֻגַד הַסְּדָק : חָלוּל. חָלָל הַגּוֹף נֶחְשָׁב חָלָל אָף עַל פִּי שְׁבִנִי
מַעֲיוֹ לְתוֹכּוֹ : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם סגוס וּכּוֹפֵת הֵם כְּלִים כְּמוֹ שְׂבָאֲרָנוּ בְּכִי מְכַלִּים (מ"ב) : וְעֵבָה הוּא
שִׁיחִיָּה גְבוּהָה מִטַּפַּח וּלְמַעַלָּה : וְקְפוּלִין בְּגַד מְקוּפָל קִצְתּוֹ עַל קִצְתּוֹ וְאָמַר
שֶׁאִם הִיתָה הַטּוֹמָאָה בְּאֶחָד מִצְדָּדֵי הָאֲכֻסְדָּרָה הַנַּחֲלָקֶת וְהִיָּה בְּגַד עֵבָה אוֹ
בְּגַד כְּרוּךְ תַּחַת הַסְּדָק הֵנָּה לֹא נֹאמַר כִּי כֹאשֶׁר יִהְיֶה גְבוּהָה וּבְגִבְהוּתוֹ טַפַּח
נֶחְשׁוּב בְּכָל מָה שֶׁתַּחַת בְּגַד הָעֲלִיּוֹן אוֹ הַשֹּׁטַח הָעֲלִיּוֹן וְהַדּוּמָה לוֹ עַד הָאָרֶץ
וְנֶחְשׁוּב שִׁיחִיָּה אֵהֵל תַּחַת הַסְּדָק גְבוּהָה טַפַּח אֲבָל נִדוּן אוֹתוֹ כֹּאִילוֹ נִתְּן אֶת
הַקְּנָה בְּהָאָרֶץ וְלֹא עִירַב אֶת הַטּוֹמָאָה עַד שִׁיחִיָּה תַּחַת הַסְּדָק אֵהֵל בּוֹ חָלוּל
כְּמוֹ שֶׁהִתְנַה כְּמוֹ שְׂבִיאָרָנוּ שֶׁרַשׁ זֶה כּוֹלוֹ : וְאָמְרוּ עַד שֶׁתֵּהָיָה הָעֲלִיּוֹנָה גְבוּהָה
מִהָאָרֶץ טַפַּח עֲנִינוּ שִׁיחִיָּה תַּחְתִּיָּה חָלָל טַפַּח וְאִם הִיָּה אָדָם נָתוּן תַּחַת סְדָק
שֶׁל אֲכֻסְדָּרָה בֵּית שְׁמַאי אוֹמְרִים שֶׁהוּא לֹא עִירַב אֶת הַטּוֹמָאָה וְאָף עַל פִּי
שֶׁגְבוּהָה גִּשְׁמוֹ יוֹתֵר מִטַּפַּח כַּדִּין סְגוּס וְכּוֹפֵה וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים הַסְּגוּס
וְהַכּוֹפֵה מְקַשִּׂיִם וְהָאָדָם חָלוּל וְהֵצֵד הָעֲלִיּוֹן מִמֶּנּוּ כּוֹלוֹ הוּא אֵהֵל עַל הָאָרֶץ
וְיִבִּיא אֶת הַטּוֹמָאָה לְצַד שְׁנֵי שֶׁל אֲסֻקּוּפָה : (רמב"ם)

פרק יא - משנה ד

הָיָה מְשַׁקֵּיף בְּעַד הַחֲלוֹן {ה} וְהֶאָהִיל עַל קוֹבְרֵי הַמֵּת, בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים, אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. וּבֵית הַלֵּל אֹמְרִים, מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. וּמוֹדִים, שְׁאֵם הָיָה לְבוּשׁ בְּכֻלּוֹ, אוֹ שֶׁהָיוּ שְׁנַיִם זֶה עַל גִּבֵּי זֶה, שְׁהֵם מְבִיאִין אֶת הַטְּמֵאָה:

ר"ע מברטנורה וְהֶאָהִיל עַל קוֹבְרֵי הַמֵּת. הָיָנוּ שֶׁהֶאָהִיל עַל הַמֵּת: בֵּית שְׁמַאי אֹמְרִים אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. בֵּית שְׁמַאי לְטַעְמֵיהוּ, דְּחָלַל גּוֹפוֹ לֹא חָשִׁיב חָלַל, הַלְּפָדֵי אֵין מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה לְבֵית. וּבֵית הַלֵּל לְטַעְמֵיהוּ דְּחָשְׁבֵי לִיהַּ חָלַל, הַלְּפָדֵי אֵף עַל פִּי שְׁגוּפּוֹ דְּבוּק בְּחֲלוֹן, צַד עֲלִיוֹן שָׁבוּ מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה לְבֵית, דְּהָא אֵיכָא חָלַל גּוֹפּוֹ דְּהוּי טַפַּח: וּמוֹדִים. בֵּית שְׁמַאי בְּאָדָם לְבוּשׁ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ה} מְשַׁקֵּיף בְּעַד הַחֲלוֹן. פְּרוּשׁ, הָיָה אָדָם מְבִיט מִן הַחֲלוֹן לְמַטָּה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לא יצטרך לבאר כאשר אמרו קוברי המת ר"ל נושאי המת עד שיהיה המת עצמו הוא אשר האהיל על הדבר אהל וענין מביא את הטומאה בכאן שיביא לבית ויטמא הבית אשר ישקיף ממנו וטעם זה אצל ב"ה היות האדם חלול והצד העליון מביא את הטומא' לפי שהוא כמו אהל קצתו על המת וקצתו תוך הבית וזה האהל בינו ובין גופו גובה טפח ויותר לפי שהאדם חלול: (רמב"ם)

פרק יא - משנה ה

הָיָה מְטַל עַל הָאֶסְקָפָה וְהֶאָהִילוּ עָלָיו קוֹבְרֵי

הַמֵּת, בַּיֵּת שְׁמַאי אוֹמְרִים, אֵינוֹ מְבִיא אֶת
הַטְּמֵאָה {ו}. וּבַיֵּת הַלֵּל אוֹמְרִים, מְבִיא אֶת
הַטְּמֵאָה {ז} :

ר"ע מברטנורה הִזָּה מוֹטֵל עַל הָאֲסֻקָּפָה. מְקַצְתּוֹ בְּתוֹךְ הַבַּיִת וּמְקַצְתּוֹ חוּץ
לַבַּיִת : אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. דָּאִין כָּאֵן חָלָל : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ו} אֵינוֹ כּוֹ'. וְלֹא אֹמְרִינָן כִּינּוֹן דְּטְמֵאָה עַל גְּבִיּוֹ אֵינוֹ מְפָסִיק בֵּין
הַטְּמֵאָה וּבָאָה טְמֵאָה תַּחְתָּיו דְּאָדָם אֵינוֹ נַעֲשֶׂה אֶהֱל לְטַהַר וְיָבִיא הַטְּמֵאָה
לַבַּיִת, לֹא אֹמְרִינָן כֵּן, דְּחָלָל גּוֹפּוֹ לֹא חָשִׁיב חָלָל. מִהַר"ם : {ז} מְבִיא כּוֹ'. דְּכִינּוֹן
שְׁמֵאֵהִילָה טְמֵאָה עָלָיו הָרִי זֶה כְּמֵאֵהִיל עָלֶיהָ. הַרְמַב"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הִיָּה מוֹטֵל עַל הָאֲסֻקּוּפָה קִצְתּוֹ בַּבַּיִת וּקִצְתּוֹ עַל הָאֲסֻקּוּפָה בִּיָּה
סוֹמְכִין עַל דַּעְתָּן בְּאִמְרָם אָדָם חָלּוּל הוּא וְלֹזָה יָבִיא אֶת הַטּוֹמְאָה לַבַּיִת לְפִי
מֵה שֶׁקֵּדָם בְּקִדְרָה כְּאִשְׁרֵי הִיתָה גְבוּהָה טַפַּח וְנוֹגַעַת בְּשִׁקּוּף הַפּוֹתַח טַפַּח הִנֵּה
הַטּוֹמְאָה כְּאִשְׁרֵי הִיתָה עַל גְּבַה הַבַּיִת טַמֵּא : (רמב"ם)

פּוּק יָא - מִשְׁנָה ו

הַטְּמֵאָה בַּבַּיִת וְהֶאֱהִילוֹ עָלָיו טְהוּרִין, בַּיֵּת
שְׁמַאי מְטַהְרִין, וּבַיֵּת הַלֵּל מְטַמְּאִין :

ר"ע מברטנורה וְהֶאֱהִילוֹ עָלָיו טְהוּרִים. עַל מְקַצְתּוֹ גּוֹפּוֹ שְׁבַחוּץ : בַּיֵּת
שְׁמַאי מְטַהְרִין. דָּאִין בָּאָה תַּחְתָּיו טְמֵאָה שְׁבַבַּיִת, דָּאִין כָּאֵן חָלָל : וּבַיֵּת
הַלֵּל מְטַמְּאִין. דְּסַבְרִי אָדָם חָלּוּל הוּא וּבָאָה תַּחְתָּיו טְמֵאָה, וְאוֹתָן
שְׁהֶאֱהִילוֹ עָלָיו בְּחוּץ נְטַמְּאוּ : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם אָמַר כִּי כְּאִשְׁרֵי הִיתָה הַטּוֹמְאָה בַּבַּיִת וְאָדָם מוֹטֵל עַל הָאֲסֻקּוּפָה
וּקִצְתּוֹ בַּבַּיִת וְהֶאֱהִילוֹ טְהוּרִים עַל קִצְתּוֹ זֶה הָאָדָם אִשְׁרֵי בְּאֲסֻקּוּפָה הִנֵּה לְמִי
שִׂיאֵמַר אָדָם חָלּוּל יָבִיא אֶת הַטּוֹמְאָה כְּאִילוֹ הֵם הֶאֱהִילוֹ עַל הַטּוֹמְאָה :
(רמב"ם)

פרק יא - משנה ז

כָּלֵב שָׁאֵכַל בְּשָׂר הַמֵּת וּמֵת הַכֶּלֶב וּמָטַל עַל
הָאֶסְקָפָה, רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, אִם יֵשׁ בְּצֹנְאָרוֹ
פּוֹתַח טַפַּח, מֵבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. וְאִם לֹא, אֵינּוּ
מֵבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. רַבִּי יוֹסִי אֹמֵר, רוֹאִין אֶת
הַטְּמֵאָה, מִכְּנֶגֶד הַמְּשָׁקוֹף וְלִפְנֵים, הַבַּיִת
טָמֵא. מִכְּנֶגֶד הַמְּשָׁקוֹף וְלַחוּץ, הַבַּיִת טָהוֹר.
רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אֹמֵר, פִּיּו לִפְנֵים, הַבַּיִת טָהוֹר.
פִּיּו לַחוּץ, הַבַּיִת טָמֵא, שֶׁהַטְּמֵאָה יוֹצֵאת דְּרָךְ
שׁוּלְיוֹ. רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָא אֹמֵר, בֵּין כָּךְ
וּבֵין כָּךְ, הַבַּיִת טָמֵא. כַּמָּה תִּשְׁהֶה בְּמַעְיוֹ.
שְׁלֹשָׁה יָמִים מֵעַת לָעַת. בְּעוֹפּוֹת וּבְדָגִים, כְּדִי
שֶׁתִּפֹּל לָאוֹר וְתִשְׁרַף, דְּבָרֵי רַבִּי שְׁמַעוֹן. רַבִּי
יְהוּדָה בֶּן בֶּתִירָא אֹמֵר, בְּעוֹפּוֹת וּבְדָגִים, מֵעַת
לָעַת:

ר"ע מברטנורה **ומת הכלב**. דאלו חי אפלו כלו בבית, הבית טהור,
דטמאה בלועה בבעלי חיים אינה מטמאה: **ומטל על האסקפה**. וצנארו
לפנים: **אם יש בצנארו פותח טפח**. רחב הצנאר טפח. ומשערין אותו
על ידי חוט המקיף את הצנאר. דכל שיש ברחבו טפח יש בהקפו שלשה
טפחים: **מביא את הטמאה**. דצד העליון שבו מאהיל על הטמאה **(ה)**
וממשיך את הטמאה לבית: **ואם לאו**. דאינו פותח טפח: **אינו מביא את
הטמאה**. דלענין הבאת טמאה בעינין פותח טפח: **רבי יוסי אומר רואים
את הטמאה**. בודקים בגופו של כלב את מקום הטמאה. אם היא מן
המשקוף ולפנים, הבית טמא אף על פי שאין בצנארו רחב טפח, דטמאה
טמונה בוקעת ועולה, ונמצא שהבית האהיל על הטמאה. והלכה כרבי

יוסי : פיו לפנים. ונקב זנבו מבחוץ : הבית טהור. אם טמאה מבחוץ [ט]. דמשום המשכה לא מטמאין ליה, שאין דרך מאכל לצאת דרך פיו אלא דרך נקב בית הרעי : פיו לחוץ. ושוליו לפנים : הבית טמא. שהרי דרך פתח קטן זה היה סופה לצאת : בין פך ובין פך. בין פיו לפנים בין פיו לחוץ, בין טמאה מכנגד המשקוף ולפנים בין טמאה לחוץ, בין יש בצוארו טפח בין אין בצוארו טפח, בכל ענין הבית טמא, דטמאה יוצאה בין דרך כניסתה בין דרך יציאתה : כמה תשהה. בשר המת : במעיו. של כלב קדם שימות הכלב ושוב לא יטמא מפני שיהיה חשוב כמעפל : שלשה ימים מעת לעת. משעה שאכלה. כדאמרין [שבת דף קנה] גלוי וידוע לפני הקדוש ברוך הוא שמזונותיו של כלב מעטין, לפיכך משהה אכילתו בתוך מעיו שלשה ימים : בעופות ובדגים. אם אכלו בשר המת, כדי שתפל לאור ותשרף : רבי יהודה בן בתירא אומר וכו'. והלכה כרבי יהודה בן בתירא : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ח] ואף על גב שאין לו אהל שחללו טפח, סבר רבי מאיר דממשיך הואיל (ויש בו) [ורחבו] טפח. רש"י. אי נמי רבי מאיר לטעמיה דסבירא ליה חוקקין להשלים. תוספות : [ט] כדי למעט במחלקת כתב בן. דאי טמאה בפנים מודה לרבי יוסי. ועין תוספות יום טוב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לשון הברייתא כלב שאכל בשר המת ונכנס לבית הבית טהור ואמר יטמא כמו כן מה שהגיע בגופו בעבור שמת הכלב והיה זה הדבר במעיו : ואמרו מוטל על האסקופה הוא גם כן שיהיה קצתו בבית ורבי יוסי מדקדק מקום הטומאה ר"ל איצטומכת הבעלי חיים אם היה מקום האצטומכא תוך הבית הנה הבית טמא להגעת הטומאה. וזה אשר תראה הטומא' כבר הגיע אצלם מאיחור עיכול הטומאה באצטומכת הכלב אולי זה בבשר המת לבד וזה לא יתאמת והלכה כרבי יוסי והלכה כרבי יהודה בן בתירא באמרו בעופות ובדגים מעת לעת : (רמב"ם)

פרק יא - משנה ח

החדות שבבית ומנורה בתוכו, והפרח שלה יוצא [י] וכפישה נתונה עליו, שאם תנטל המנורה וכפישה עומדת על פי החדות, בית

שְׁמַאי אומרים, הַחֲדוֹת **{יא}** טָהוֹר, וּמְנוּחָה
טְמֵאָה. בֵּית הַלֵּל אומרים, אַף הַמְנוּחָה
טָהוֹרָה **{יג}**. וּמוֹדִים, שְׁאִם תִּנָּטֵל הַמְנוּחָה
וּכְפִישָׁה נוֹפֶלֶת, הַכֹּל טְמֵא :

ר"ע מברטנורה הַחֲדוֹת. כְּמוֹ הַדּוֹת. וְהִינּוּ בּוֹר וְהִינּוּ דוֹת, אֲלָא שְׁבוֹר
בְּחִפְיָה וְדוֹת בְּבִנְיָן: וּמְנוּחָה בְּתוֹכוֹ. בְּתוֹךְ הַדּוֹת: וְהַפֶּרֶח שֶׁל מְנוּחָה
יוֹצֵא וּכְפִישָׁה נִתּוּנָה עָלָיו גְּרָסִינָן. כְּלוּמַר עַל הַפֶּרֶח. וּפֶרֶח הוּא הַרְחֵב
שֶׁבְּרֹאשׁ הַמְנוּחָה שֶׁהֵנֵר יוֹשֵׁב עָלָיו. וּכְפִישָׁה, סֵל גְּדוֹל שֶׁכּוֹבְשִׁים בּוֹ
הַזֵּיתִים לְכַמְרוֹן: עַל פִּי הַחֲדוֹת. שְׁאִינָה נוֹפֶלֶת לְתוֹכוֹ: טָהוֹר. דְּנִצּוֹל עִם
דְּפָנֵי הָאֵהָל, כְּדֹאמְרֵינוּ לְעִיל בְּפֶרֶק ה' [משנה ו'] : וְהַמְנוּחָה טְמֵאָה. מִפְּנֵי
הַפֶּרֶח הַיּוֹצֵא מִן הַדּוֹת וְאִין הַכְּפִישָׁה מִצְּלַת עָלָיו. וְאִם תֹּאמֶר, כִּיּוֹן
דְּמְנוּחָה טְמֵאָה הֵיאֵךְ הַדּוֹת טָהוֹר, וְהֵלֵא הִיא מְטֵמְאָה כְּמַת עֲצָמוֹ דְּחָרֵב
הָרִי הוּא כְּחָלָל. יֵשׁ לוֹמַר, דְּמִיָּרִי כְּגוֹן דְּלִיכָא מֵת בְּבֵית **{יב}** אֲלָא חָרֵב
שֶׁנִּגְעַת בְּמַת, וְעַל יָדוֹ מְטֵמְא הַבֵּית וְהַמְנוּחָה, וְקִימָא לָן דְּאִין כְּלִי עוֹשֶׂה
כְּלִי אַחֵר כִּיּוֹצֵא בּוֹ, כְּדִפְרִישְׁנָא בְּפֶרֶק קָמָא: אַף הַמְנוּחָה טָהוֹרָה. דְּבַתֵּר
דִּידָהּ אֲזַלְיָנָן וְלֹא בַתֵּר פְּרָחָה, וְהֵיא בְּתוֹךְ הַדּוֹת קִימָא וְנִצּוֹלָת עִם הַדּוֹת:
הַכֹּל טְמֵא. בֵּין הַדּוֹת בֵּין הַמְנוּחָה. כִּיּוֹן דְּאִם תִּנָּטֵל מְנוּחָה כְּפִישָׁה נוֹפֶלֶת
לְתוֹךְ הַדּוֹת: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{י}** יוֹצֵא. וּמִכֶּסֶה פִּי הַחֲדוֹת. הֶרְמֵב"ם: **{יא}** הַחֲדוֹת. פְּרוּשׁ, כֹּל
מֵה שֶׁבְּחֲדוֹת. הֶר"ם: **{יב}** אִי נָמִי, בְּמְנוּחָה שֶׁל חֲלִיּוֹת דְּלֹא הָיִי חֲבוּר
מִדְּאוּרֵיתָא אֲלָא דְרַבְּנָן גְּזָרוּ, וּלְכֹךְ נִיחָא טַעְמָא דְּבֵית הַלֵּל דְּלֹא מִיִּתִּי לֵה
הַפֶּרֶח טְמֵאָה דִּישׁ יָד לְהַכְנִיס וּלְהוֹצִיא, כִּיּוֹן דְּשֶׁל פְּרָקִים הוּא לֹא גְזוּר
בְּכֵהֲאִי גְּוֹנָא כְּשֶׁהִיא בְּחֲדוֹת. מִהֶר"ם. וְלִהְרֵמְב"ם בְּלֹא הֵכִי לֹא קִשָּׁה מִיָּדִי,
דְּסִבִּירָא לִיה דְּבִגְדִים שֶׁנִּגְעוּ בְּמַת אִינָן כְּמַת לְטֵמְא בְּאֵהָל וּבְמִשְׁא אֲלָא
לְטֵמְא שְׁבָעָה בְּמִגְע. וְנִתְּן טַעַם, שֶׁהַמִּשְׁא בְּמַת עֲצָמוֹ אִינוּ מְפָרֵשׁ, וּבְאֵהָל כְּתִיב
אָדָם: **{יג}** אַף כּוֹ. אַף עַל פִּי שֶׁנִּרְאִית בֵּין הַכֶּסוּי וְהַחֲדוֹת. הֶרְמֵב"ם: (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם כבר קדם לך בפרק החמישי מזאת המסכתא כי כאשר יכפה כפישה
ע"פ החדות שהיא תציל כל מה שיש שם ואמר כי כאשר היתה מנורה בזה
הסהר והפרח אשר עליו תשים הנר על שפתו עם הסהר וזה יקרא פרח כמו
שבארנו בכ"א מכלים והיתה הכפישה כפויה על הפרח עד שתשים שפת
הפרח בין הכפישה והחדות הנה בזה מחלוקת בית שמאי ובית הלל אם
תציל המנורה בכללה מה שבתוך הסהר אם לא: (רמב"ם)

פרק יא - משנה ט

כִּלְיִם שֶׁבִּין שְׁפֵתַי כְּפִישָׁה **{יד}** לְבִין שְׁפֵתַי הַחֲדוּת, אֲפֹלוּ עַד הַתְּהוּם, טְהוּרִים. טְמֵאָה שָׁם, הַבַּיִת טָמֵא. טְמֵאָה בַּבַּיִת, כִּלְיִם שֶׁבְּכַתְּלֵי הַחֲדוּת, אִם יֵשׁ בְּמִקּוֹמָן טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוּם טַפַּח, טְהוּרִים. וְאִם לָאוּ, טְמֵאִים. אִם הָיוּ כַּתְּלֵי הַחֲדוּת רְחֻבִים מִשָּׁל בַּיִת, בֵּין כָּדָּ וּבֵין כָּדָּ טְהוּרִים :

ר"ע מברטנורה טמאה שם. בתוך הדות, אף על פי שהכפישה על גביו: **הבית טמא.** דאין צמיד פתיל לטמאה **{טו}**: **טמאה בבית.** השתא מירי בדות פתוח שאין עליו כפישה **{טז}**: **טהורים.** הכלים. כיון שיש במקומן טפח על טפח ברום טפח, דנצולין שם כביב שהוא קמור תחת הבית דתנו לעיל בפרק ג' [משנה ז'] טמאה בבית מה שבתוכו טהור: **רחבים משל בית.** כגון שחלל הדות מרחיב והולך תחת פתל הבית וכתל הדות בנוי מחוץ לכתל הבית והכלים שם: **בין כד ובין כד.** דאפלו דאין במקומן טפח על טפח ברום טפח טהורין: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יד} כפישה. פרוש, שהכפישה מכסה חלל החדות, ושפתה מכסה עבי הכתלים, והשתא קאמר דכלים שעל עבי הפתל או שבבעבי כתליו עד התהום טהורים, וקמשמע לן דאף על גב דאין בהם טפח על טפח במקום שמנחים הכלים, לא אמרינן דהוי כביב שאין בו פותח טפח, דשאני הכא כיון שיש טפח בדות וטהור, אינהו נמי בטלי לגבי דות וטהורים, ולהכי לא תני סתמא טהורים, דסלקא דעתך דוקא כלים שבכתליו טהורים דהכתלים בטלי לגבי חלל הדות, אבל כלים שפתחת הפתל שאינן כנגד חללו יהיו טמאים דטמאה בוקעת עד התהום כו', קא משמע לן דכיון דאינה בוקעת בכתל אינה בוקעת תחתיו. מהר"ם: **{טו}** פרוש, שאין צמיד פתיל מציל מהטמאה שלא תצא. אבל קשה, מה ענין צמיד פתיל לכאן. ולשון הרמב"ם, שאין האהל שבתוך הבית מונע הטמאה. ועין תוספות יום טוב: **{טז}** ומהר"ם פירש, במכסה בכפישה, ואפלו הכי כלים שבכתל הדות טמאים, ולא דמי למגדל בתוך הבית דטמאה בבית כלים שבתוכו ושבכתליו טהורים, דשאני הכא דכתלי הדות הן קרקע הבית ולכד כלים שבכתליו

טמאים כמו כלים שתחת שאר קרקעית הבית שאין במקומן טפח על טפח :
(עיקר תוי"ט).

רמב"ם **טומאה שם הבית טמא**. ר"ל כאשר היתה הטומאה בין שפת
החדות לשפתי הכפישה הבית טמא לפי שכבר ביארנו פעמים במה שקדם
שכל מה שיציל באהל המת על דברים הטהורים עד שלא יטמא הנה הם לא
יצילו על הטמאי מלטמא. וכבר ידעת שהדות בבנין והוא סהר גבוה על
הארץ וכאשר היו כלים בצדדיו והיה מקומו טפח על טפח נפרד מהבית
והיה בדין הדות כמו שיציל לכל מה שבתוכה ג"כ יציל מה שבצדדיו אולם
אם היו צדדיו יותר רחבים מכתלי הבית הנה הכלים אשר יהיו בתוך כתלי
הדות טהורים ואפילו לא יהיו מקומו טפח על טפח ולא נדון בו מחצה על
מחצה לפי מה שהתבאר בששי מזאת המס' ובתוספתא (פ"ב) אמרו שבכתלי
הדות טהורי ושבכתלי הבית נדון מחצה על מחצה זה להיות כתלי הדות
יותר רחבים כאילו לא יכנס בדין כתלי הבית כלל אבל הוא כלי בעצמו:
(רמב"ם)

יב

פרק

פרק יב - משנה א

נסר שהוא נתון על פי תנור חדש ועודף מכל
צדדיו בפותח טפח, טמאה תחתיו, כלים שעל
גביו טהורים {א}. טמאה על גביו, כלים
שתחתיו טהורים. ובישן, טמא. רבי יוחנן בן

נורי מטהר. נתון על פי שני תנורים, טמאה ביניהם, הם טמאים {ד}. רבי יוחנן בן נורי מטהר:

ר"ע מברטנורה נסר שהוא נתון על פי תנור חדש. שלא הסק, דלא מקבל טמאה. ובתנור העומד בחצר או בגנה אירי: בפותח טפח. שהנסר רחב ויוצא חוץ לתנור טפח סביב מכל צדדיו: שעל גביו הנסר: טהורים. דכיון שהתנור טהור, נצולים הכלים. וכן אם טמאה על גבי הנסר וכלים תחת הנסר: ובישון. כגון שהסק התנור דמקבל טמאה: טמא. התנור {ב}. שאין הנסר מצילו. וכל שכן כלים שתחת הנסר ושעל הנסר. וטעמא דמתניתין, דכלים נעשים אהלים לטמא אבל לא לטהר, הלכך חדש דלאו כלי הוא מציל, ישן דכלי הוא אינו מציל: ורבי יוחנן בן נורי מטהר {ג}. דוקא בתנור. אבל בכלים מודה דטמאין. והכי איתא בתוספתא: נתון על שני תנורים. ראש הנסר על תנור זה וראשו השני על תנור אחר וטמאה בין שני התנורים. ובתנורים ישנים אירי. ואזדו רבנן לטעמיהו ורבי יוחנן בן נורי לטעמיהו. ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} שעל גביו כו'. אבל שבתוך התנור (וכל שכן תחתיו) טמאים, מידי דהוה אאכלין שגבולן בטיט. מהר"ם: {ב} דכהאי גוונא שהטמאה מתפשטת סביב לתנור מכל צד, אמרינן אפלו מן הצד אדם וכלים כמאן דליתנהו דמי לטמא ולא לטהר, ומתפשטת הטמאה כל תחת הנסר אפלו כנגד פי התנור, וכיון שהתנור פתוח נכנסת הטמאה לתוכו. מהר"ם: {ג} כיון דאין בין פי התנור לנסר טפח, הוי ליה כמגדל וכורת שבפתח ואין בין פיהם לשקוף טפח, דאין טמאה נכנסת להם, ולא בעי צמיד פתיל אלא היכא דאיכא טפח בין פי הכלי לגג שעליו. אבל בכלים מודה דנעשה אהל לטמא. ותנא קמא סבירא ליה דגזרו גם בתנור, דלא לימרו התנור מפסיק בין הטמאה שלא לעבר לצד אחר. מהר"ם: {ד} טמאים. התנורים. וכל שכן כלים שתחת הנסר, דבעודף טפח מירי. הראב"ד: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר קדם בששי מזאת המס' שהכלים נעשים אהלים לטמא אבל לא לטהר וביארנו זה היטב: ותנור ישן הוא כדמיון כלי ולזה כאשר היתה טומאה תחת הנסר וכלים על גביו או טומאה ע"ג וכלים תחתיו הכל טמא כאשר היה התנור ישן כמו שהתבאר בזה הפרק אולם אם היה תנור חדש הנה הוא ישים הנסר אהל ויבדיל מה שלמעלה ממנו ממה שתחתיו ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי: (רמב"ם)

פרק יב - משנה ב

סְרִידָה שֶׁהִיא נְתוּנָה עַל פִּי הַתְּנוּר מִקֶּף צָמִיד פְּתִיל, טִמְאָה תַּחְתָּיו אוֹ עַל גְּבִיו, הַכֹּל טָמֵא **(ו)**.
כִּנְגַד אֲוִירוֹ שֶׁל תְּנוּר, טָהוֹר. טִמְאָה כִּנְגַד אֲוִירוֹ שֶׁל תְּנוּר **(ז)**, כִּנְגַדוֹ עַד הֶרְקִיעַ טָמֵא:

ר"ע מברטנורה סְרִידָה. כִּמּוֹן שֶׁבְּכָה שֶׁל חֶרֶס. תְּרַגּוּם מַעֲשֵׂה רֶשֶׁת, עוֹבֵד סְרִידָתָא. וְהִיא חִלְקָה **(ה)** וְעוֹדֶפֶת חוּץ לַתְּנוּר טֶפַח מִכָּל צֶדֶד: **הַכֹּל טָמֵא**. כָּלִים שֶׁתַּחְתֵּיהָ וְשָׁעַל גְּבֵה חוּץ מִכָּלִים שֶׁעַל גְּבֵה כִּנְגַד אֲוִירוֹ שֶׁל תְּנוּר, לְפִי שֶׁהָאֵהָל מִבֵּיא טִמְאָה תַּחְתֵּיהָ כָּל סָבִיב הַתְּנוּר וְחוּצָרָת וּבִזְקַעַת לְמַעְלָה. וְאִף כִּשֶׁהִטְמְאָה לְמַעְלָה, בּוֹקַעַת לְמַטָּה וְנִמְשַׁכֶּת סָבִיב וְחוּצָרָת וּבִזְקַעַת לְמַעְלָה: **כִּנְגַד אֲוִירוֹ שֶׁל תְּנוּר טָהוֹר**. שֶׁהָרִי הוּא מִקֶּף צָמִיד פְּתִיל וּמִפְסִיק: **כִּנְגַדוֹ עַד הֶרְקִיעַ טָמֵא**. אֲבָל מָה שֶׁתַּחְתָּיו טָהוֹר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **(ה)** וְטַעַמָא, דְּכִשְׁיֵשׁ לָהּ לְזַבֵּז הוּא דְּחִשְׁבָא לַחוּץ וְחוּצָצַת, אֲבָל כִּשְׁאִין לָהּ לְזַבֵּז לֹא חִשְׁבָא וְאִינָהּ חוּצָצַת. הָרִ"שׁ. וְקִשָּׁה דְּבִמְשַׁנָּה ו' פֶּרֶק ה' שֶׁמַּעֲיֵנן דְּסְרִידָה שֶׁאִין לָהּ גְּפִים חוּצָצַת וְלֹא כִשְׁיֵשׁ לָהּ גְּפִים. וּמִהָרִ"ם כָּתַב עַל פִּי הַתּוֹסֵפֶתָא, דְּמִירִי בְּסְרִידָה שֶׁאִין לָהּ לְזַבֵּז דְּחִזְיָא לְשִׁכִּיבָה, וְכָל הַמְטַמְא מִדָּרְס מְטַמְא טָמֵא מֵת, לְכַד אִינָהּ חוּצָצַת, אֲבָל כִּשְׁיֵשׁ לָהּ לְזַבֵּז (וְלֹא בְּאַרְבַּע רוחותיה, דָּאִם לֹא כּוּ טָמֵא מִטַּעַם כְּלִי קְבוּל) דְּלֹא חִזְיָא לְשִׁכִּיבָה, חוּצָצַת, וְכִיּוֹן דְּהַתְּנוּר מִקֶּף צָמִיד פְּתִיל דְּמִי לְנִדְבָדְדַּת הַנְּתוּן עַל גְּבִי אֲבָנִים דְּרִישׁ פֶּרֶק ו'. וְעַן תּוֹסֵפֹת יוֹם טוֹב: **(ו) הַכֹּל כּוֹי**. כְּלוּמַר, הַכֹּל טָמֵא חוּץ מִכִּנְגַד אֲוִירוֹ שֶׁל תְּנוּר. מִהָרִ"ם: **(ז) אֲוִירוֹ כּוֹי**. כְּלוּמַר, עַל הַסְרִידָה אֲשֶׁר עַל אֲוִיר הַתְּנוּר. לֹא עַל אֲוִיר הָעֵגוּל הַיּוֹצֵא מִפִּי הַתְּנוּר. הָרַמְבַּ"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כִּבֵּר הַתְּבֵאֵר בְּתוֹסֵפֶתָא (פ"ג) שֶׁזֶאֱת הַסְרִידָה עוֹדֶפֶת ע"פ הַתְּנוּר כֹּל שֶׁהוּא וּבִתְנָאִי שִׁיחִי לָהּ שִׁפָּה עֵגוּלָה עַד שִׁיחִיָּה לָהּ בֵּית קִיבּוּל וְכֵן הַתְּנָה בְּתוֹסֵפֶת שִׁיחִיָּה לָהּ בֵּית קִיבּוּל וְאִמַר שֶׁם וְאִם הִיתָה חִלְקָה הָרִי הִיא כִּנְסַר וְצִרִיכָה פּוֹתַח טֶפַח וְאִז תְּבַדִּיל אֲשֶׁר עַל גְּבֵה מֵאֲשֶׁר תַּחְתָּיו: וְאִמַר כִּנְגַד אֲוִירוֹ שֶׁל תְּנוּר הוּא שֶׁתְּהִיָּה הַטּוּמְאָה עַל הַסְרִידָה אֲשֶׁר עַל אֲוִיר הַתְּנוּר לֹא עַל אֲוִיר הָעֵגוּל הַיּוֹצֵא מִפִּי הַתְּנוּר וּמִבּוֹאֵר שֶׁזֶאֱת הַסְרִידָה הִיא שֶׁל חֶרֶס וְכִבֵּר בִּיאֲרֵנוּ זֶה בְּח' מִכָּלִים: (רמב"ם)

פרק יב - משנה ג

נָסַר שֶׁהוּא נָתוּן עַל פִּי תַנּוּר יָשׁוּן, יוֹצֵא מִזֶּה וּמִזֶּה טֶפַח אֶבֶל לֹא מִן הַצְּדָדִים, טֶמְאָה בְּצַד זֶה, כְּלִים שֶׁבְּצַד הַשְּׁנַי טְהוּרִים. רַבִּי יוֹסִי מְטַמֵּא. הַבֵּטַח אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטֶּמְאָה. הִיָּה בּוֹ זִיז, רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטֶּמְאָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, רוֹאִים אֶת הַבֵּטַח כְּאִלוֹ אֵינוֹ, וְהִזִּיז הָעֲלִיּוֹן מְבִיא אֶת הַטֶּמְאָה :

ר"ע מברטנורה נסר. שֶׁהוּא אֶרֶךְ וְצָר, וּכְשֶׁהוּא נָתוּן עַל פִּי הַתַּנּוּר יוֹצֵא טֶפַח מִן הַמְּזָרְח וְטֶפַח מִן הַמַּעְרָב, וְדָרוּם וְצָפוֹן אֵינוֹ יוֹצֵא: **טֶמְאָה בְּצַד זֶה.** תַּחַת הַנֶּסֶר בְּמִזְרַח אוֹ בַּמַּעְרָב: **כְּלִים שֶׁבְּצַד הַשְּׁנַי טְהוּרִים.** דָּאִין מְקוּם לְטֶמְאָה לְעֵבֶר, שְׂאִין הַנֶּסֶר עוֹדֵף מִן הַצְּפוֹן וּמִן הַדָּרוּם: **וְרַבִּי יוֹסִי מְטַמֵּא.** קָסָבֵר אֵין תַּנּוּר מִפְּסִיק. וְאֵין הֶלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: **הַבֵּטַח.** יֵשׁ סִפְרִים שְׂגוּרִים אֲבֵטַח. וְהוּא בְּנִין עֲשׂוּי כְּעִין אֲמִבְטִי שֶׁבְּמִרְחָצוֹת שְׁנוֹתָנִים בְּהוֹן מִים לְרַחֲצָה, וְנֶסֶר נָתוּן עָלָיו לְתַקְרָה, וְהַנֶּסֶר עוֹדֵף מִשְּׁנַי צְדָדִים. וְאִם הַטֶּמְאָה מְצַד זֶה אֵין יוֹצֵאָה לְצַד אַחֵר, לְפִי שֶׁהַבֵּטַח חוֹצֵץ: **הִיָּה בּוֹ זִיז.** הִיָּתָה קוֹרָה יוֹצֵאָה לְמַעְלָה מִן הַבֵּטַח מִן הַמְּזָרְח לְמַעְרָב: **רוֹאִין אֶת הַבֵּטַח כְּאִלוֹ אֵינוֹ.** שְׂאֵף עַל פִּי שֶׁהַבֵּטַח חוֹצֵץ בְּנֶסֶר, גְּבִי זִיז אֵינוֹ חוֹצֵץ **{ח}**. וְהֶלְכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} כִּינּוֹן דְּהִזִּיז עֲשׂוּי לְהַחֲזִיק חֹם הָאֲמִבְטִי, בְּטַל הָאֲמִבְטִי לְגַבִּיָּה טְפִי מְלַגְבֵי נֶסֶר. מְהֵר"ם. וְעִין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בטח הוא בנין יוצא מהכותל לפני החלון כי כאשר יעלה העולה מהארובה יסמך ע"ז הבנין ולזה יקרא בטח ואמר כי כאשר היתה טומאה תחתיו לא יטמא הבית לפי שלא יגיע הטומאה תחת אהל מחובר בזה הבית ואם היה שם זיז יוצא מזה הבנין בתוך הבית הנה הבית ג"כ טהור אצל ר"א להיות הטומאה תחת הבטח לא תחת הזיז ורבי יהושע אומר שאנחנו נחשוב הבטח נפרד ויהי הזיז העליוני המחובר באויר הבית בלא שפה והנני

עתיד לבאר לך דיני הזיזין בהבאת הטומאה איך היא ואיך צורת הזיזין והלכה כר' יהושע: (רמב"ם)

פרק יב - משנה ד

סנדל של עריסה שפחתו בתוך הבית, אם יש בו פותח טפח, הכל טמא **[י]**. ואם לאו, מונין בו כדרך שמונין במת **[יא]**:

ר"ע מברטנורה סנדל של עריסה. עריסה של תינוק רגילים להניח תחת רגליה כמין סנדל של מתכת לנוי או בשביל שלא ירקבו: שפחתו בתוך הבית. שפחת הגג של עליה **[ט]** שהעריסה נתונה עליו ונראה סנדל העריסה בתוך הבית מן הפחת שבגג, וטמאה בתוך הבית: אם יש במקום הפחת פותח טפח, מביא את הטמאה מן הבית לעליה: ואם לאו. שאין שם פותח טפח: מונין בו כדרך שמונין במת. שהסנדל והעריסה טמאים טמאת שבעה כדן כלים בכלים, והתינוק טמא טמאת ערב, כדתנו בפרק קמא, השלישי בין אדם בין כלים טמאים טמאת ערב: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ט]** משמע שפחת מאליו. וקשה, דבריש פרק דלקמן מחלקין בין עושה לנעשה. והרמב"ם והר"ש כתבו, סנדל שפחת המעזיבה, שעורו בפותח טפח. נפחת מאליו, שעורו במלא אגרוף. וכן כתב מהר"ם דמתניתין דוקא בפחת ולא בנפחת: **[י]** הכל כו'. העליה וכל מה שבה מכלים. הר"ם: **[יא]** מונין כו'. וקשה, דהא תנו בפרק י' משנה ב' גבי ארבה שאין בה פותח טפח, טמאה בבית נתן את רגלו טהורה. יש לומר דמיירי כשהסנדל נתון בפחת מעזיבה בחצייה של מטה, דנדונת מחצה על מחצה כדלעיל בפרק ו' משנה ד', ואפלו הטמאה כנגד הנקב לא אמרינן ערב את הטמאה, שכל דבר שנכנס בעבי המעזיבה וממלא הפחת ויושב שם, מהתקרה הוא חשוב, ואין אומרים בו ערב את הטמאה. כסף משנה בשם הר"ק. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם אמר בכאן בתוך הבית בגג הבית כמו שאמר במה שקדם ארובה שהיא בתוך הבית וכן התבאר בתוספת' ושם נאמר סנדל של עריסה שפוחת

מעזיבה שיעורו בפותח טפח נפחת הבית מאליו שיעורו מלא אגרוף וערס הוא המטה הנה ערשו ערש ברזל (דברים ג) וסנדל של עריסה הוא דומה לעטרה של פתח אשר יעשה מברזל וזה שיעשה מברזל טבעת יכנס בו רגל המטה והוא יקרא סנדל ואמר כי כאשר היה מטה בעלי ונקב בגג הבית עד שיעבור אל אויר הבית נקב ונכנס בו סנדל של עריסי ר"ל כי כאשר הרכיב שם רגל המטה עד שתהיי זאת הסנדל אשר תחת רגל המטה נראה בגג הבית ויהי זה הסנדל מאהיל על הטומאה הנה אם היה זה הנקב אשר נעל אותו הסנדל טע"ט הכל טמא ר"ל העליה וכל מה ששם מכלי לפי מה שקדם בפ"י ואם לא יהי בו טע"ט העליה טהורה וזה הסנדל לבדו הוא אשר יטמא ככופה המאהיל על הטומאה וכבר היה חלק מהאהל ויקרא אב הטומאה והמטה הסמוכה עליה ראשון לטומאה והדבר אשר יגע למטה שני לפי מה שהשרשנו וביארנו בפתיחת זה הסדר והוא ענין אומרו מונין בו כדרך שמונין במת וכן כל כלי מתכות כזה הסנדל או בגדים שהם שמים אותו אב על דין טומאת הכלים כמת כמו שהתבאר בראש מס' זו: (רמב"ם)

פרק יב - משנה ה

קורות הבית והעליה שאין עליהן מעזיבה [יב] והן מכונות, טמאה תחת אחת מהן, תחתיה טמא. בין התחתונה לעליונה, ביניהן טמא. על גבי העליונה, כנגדו עד הרקיע טמא. היו העליונות כבין התחתונות, טמאה תחת אחת מהן, תחת כלם טמא. על גביהן, כנגדו עד הרקיע טמא:

ר"ע מברטנורה מעזיבה. טיט וצורות שרגילים לשום על גבי קורות: ומכונות. קורה העליונה כנגד התחתונה וכל אחת יש בה רחב טפח: תחתיה טמא. ושעל גבה טהור, שהקורה חוצצת. והני מלי כשיש בקורות פותח טפח שהן רחבות טפח, אבל אין רחבות טפח לא מביאות טמאה ולא חוצצות וכמאן דליתנהו דמי, ונמצא טמאה כאלו עומדת

בְּאוֹר: בִּינִיָּהוּן טָמֵא. וְשִׁפְתַחַת הַתְּחַתּוֹנָה וְשַׁעַל הָעֲלִיוֹנָה טְהוֹרִים, דְּשִׁתִּיָּהוּן חוֹצְצוֹת: כְּנִגְדוֹ עַד הָרְקִיעַ טָמֵא. וְשִׁפְתַחַת כְּלָן טְהוֹר: כְּבִין הַתְּחַתּוֹנוֹת. כְּנִגְדֵי אֹרֶר הַתְּחַתּוֹנוֹת. וְרַחֲבָן כְּשַׁעוֹר אֹרֶר שְׂפִינִיָּהוּן, שְׂאֵם תַּעֲלֶה אֶת הַתְּחַתּוֹנוֹת אוֹ תוֹרִיד אֶת הָעֲלִיוֹנוֹת נִמְצָא הַכֹּל סְתוּם {יג}: תַּחַת כְּלָן טָמֵא. כְּאֵלוֹ הִיָּתָה תַקְרָה שְׁוֶה. וְעַל גְּבֹן טְהוֹר: (ר"ע מברטנורה).

עִיקַר תּוֹי"ט {יב} מְעִזְיָבָה. וְלֹא נִסְרִים. אֶלֶּא דַחְדָּא נִקְט. רַשִׁי. וְעִין תּוֹסְפּוֹת יוֹם טוֹב: {יג} שְׁגוּד אֶסִיק וְגוּד אַחִית הֶלְכָה לְמִשָּׁה מְסִינִי, וּבִתְנַאי שְׂיָהָא לְחַב הַקּוֹרָה טַפַח וּבִינִיָּהוּן אֹרֶר טַפַח. הַרְמַב"ם: (עִיקַר תּוֹי"ט).

רמב"ם **מכוונות**. שתהיה אחת נכח השנית והעליונות כבין התחתונות הוא שתהיה כל קורה מהעליונות נגד החלל אשר בין כל שתי הקורות התחתונות וכבר קדם לך בשבת (דף קא.) וסוכה (דף ד.) ועירובין (דף פז.) שמן השרשים שנאמ' גוד אחית מחיצה וגוד אסיק מחיצה ושזה הלכה למשה מסיני וענין זה שנחשוב המחיצות יורדות מלמעלה למטה ועלוי' מלמטה למעלה וכבר התבאר בתוספת' שזה כולו בשני תנאין שיהי' ברוחב כל קורה פותח טפח וביניהן אור גם כן פותח טפח ואז נחשוב הקורה העליונה שהיא כאילו ירדה למה שבין הקורה התחתונה וישים הכל גג אי' וכן נחשוב הקורה התחתונה כאילו עלתה בין הקורה העליונה וישים הכל גג אחד ולזה כאשר היתה טומאה תחת קורות הבית הבית והעליה טמאין אולם כאשר היה ברוחב כל קורה פחות מטפח הנה הדין כמו שהתבאר בתוספתא וזה שבהלכה הראשונה אשר הוא שיהיו הקורות מכוונות אם היתה הטומאה תחתיהן או ביניהן או על גביהן טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת לפי מה שהשרשנו מהשרשין ובהלכה שניה ג"כ אמנם אם היתה הטומאה הנה היא בוקעת ועולה בוקעת ויורדת אם לא שתהיה הטומאה תחת אהל טפח שכל שהוא ממעל לאהל טהור כמו שקדם: (רמב"ם)

פרק יב - משנה ו

קוֹרָה שְׂהִיא נְתוּנָה מִכְּתָל לְכְתָל וְטִמְאָה תַחְתִּיָּהּ, אִם יֵשׁ בָּהּ פּוֹתַח טַפַח, מְבִיָּאָה אֶת הַטִּמְאָה תַּחַת כְּלָה {יד}. וְאִם לָאוּ, טִמְאָה בּוֹקַעַת וְעוֹלָה, בּוֹקַעַת וְיוֹרְדָת. כְּמָה יְהִיָּה

בְּהִקְפָּה וַיְהִי אֲבָהָה פּוֹתַח טֶפַח. בְּזִמּוֹן שְׁהִיא
עֲגָלָה, הִקְפָּה שְׁלֶשֶׁה טֶפְחִים. בְּזִמּוֹן שְׁהִיא
מְרַבֵּעַת, אֲרַבְעָה {זו}, שְׁהַמְרַבֵּעַ יֵתֵר עַל הָעָגוּל
רְבִיעַ {ז} :

ר"ע מברטנורה תחת פלה. כָּל פְּלִים שֶׁתַּחֲתִיהָ טֶמְאִים, דְּמִבִּיאָה טֶמְאָה
לְכֻלָּהּ. וְשַׁעַל גְּבֵה טְהוּרִים, דְּחוֹצְצֵת בְּפָנֵי הַטֶּמְאָה : **וְאִם לֹאֵו.** שְׁאִינָה
רְחֵבָה טֶפַח : **בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה.** דָּאִם טֶמְאָה תַּחֲתִיהָ פְּלִים שַׁעַל גְּבֵה כְּנֻגַד
הַטֶּמְאָה טֶמְאִים : **בּוֹקֵעַת וַיּוֹרֶדֶת.** דָּאִם טֶמְאָה עַל גְּבֵה, פְּלִים שֶׁתַּחֲתִיהָ
כְּנֻגַד הַטֶּמְאָה טֶמְאִים : **הִקְפָּה שְׁלֶשֶׁה טֶפְחִים.** דְּכָל שְׂיֵשׁ בְּרַחְבּוֹ טֶפַח
יֵשׁ בְּהִקְפּוֹ שְׁלֶשֶׁה טֶפְחִים, שְׁכֵּן מְצִינּוֹ בְּדַבְרֵי הַיָּמִים (ב ד) בְּיָם {טו} שְׁעֵשֶׂה
שְׁלֵמָה עֶשֶׂר בְּאַמָּה מִשְׁפָּתוֹ אֶל שְׁפָתוֹ עָגוּל סָבִיב וְקוֹ שְׁלֶשִׁים בְּאַמָּה יִסַּב
אֹתוֹ סָבִיב : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {יד} פלה. אֵף עַל פִּי שְׁקֻצָּתָהּ פְּחוּתָהּ מִטֶּפַח, מִפְּנֵי שְׁקֻצָּתָהּ
מִקְצָת אֶהֱל הוּא. הִרְמַבִּי"ם. דָּאִם לֹא כֵּן, לִתְנֵי מִבִּיאָה אֶת הַטֶּמְאָה וְתוֹ לֹא.
כְּסוּף מִשְׁנָה : {טו} מְשׁוּם דְּלֹא סָגִי בְּטַעֲמָא שְׁהַמְרַבֵּעַ כּוּי, דְּאִיהוּ גּוּפִיה קֻשָּׁה
מְנַלּוֹ, לְכַד מִבִּיא מְקָרָא. אֵד תִּמְהַנֵּי דְהִיָּה לוֹ לְהַבִּיאֵו מִמְּלָכִים אִי זִי כִי"ג
דְּקָדִים : {טז} **אֲרַבְעָה.** וְקֻשָּׁה, דְּלְגוּפִיה לֹא אֲצֻטְרִיד, דְּכְשֶׁמְדָד צַד אֶחָד לְמָה
לִיה לְמִדָּד עוֹד הַשְּׁלֶשֶׁה צְדָדִים. וְלֹא שְׁמַעִינָן דְּמְרַבֵּעַ יֵתֵר כּוּי אִינוּ בְּמִשְׁמַע,
דָּאִם כֵּן הִרִי זֶה בָּא לְלַמֵּד וְנִמְצָא לְמִד : {יז} **רְבִיעַ.** דְּהָא כָּל עָגוּל שְׁרַחְבּוֹ אֶמָה,
הִקְפּוֹ שְׁלֶשׁ, וּמְרַבֵּעַ שֶׁל אֶמָה הִקְפּוֹ אֲרַבֵּעַ. רַשִׁי"י. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם כּבֵר כִּפֵּל הִרְבָּה זֶה הַשֵּׁרֶשׁ וְהוּא שֶׁהַטּוֹמָא כֹּאשֶׁר לֹא יִתְפַּשֵּׁט דִּינָה
תַּחַת אֶהֱל הֵנָּה הִיא תַטְמָא כָּל הַנוֹכַחִי אֵלֶיהָ לְמַטָּה וְלַמַּעַל וְכֵבֵר בִּיאֵרְנוּ
בִּיחַס הַמְרוּבַע לְעִיגוּל מָה שִׁישׁ בּוֹ דִּי בְרִישׁ עִירוּבִין וְעֵינָן אוֹתוֹ שֵׁם : (רמב"ם)

פּרָק יב - מִשְׁנָה ז

עֲמוּד שְׁהוּא מְטָל לְאֹוִיר, אִם יֵשׁ בְּהִקְפּוֹ

עֲשָׂרִים וְאַרְבָּעָה טַפְחִים, מִבִּיא אֶת הַטְּמֵאָה תַּחַת דָּפְנוֹ. וְאִם לֹא, טְמֵאָה בּוֹקֵעַת וְעוֹלָה, בּוֹקֵעַת וַיּוֹרְדַת :

ר"ע מברטנורה עמוד שהוא מטל לאויר. עמוד עגל שמשלך בארץ ושוכב על עגולו. באויר, כגון בחצר או בגנה. ובאמצע העגול הוא מתחיל להאהיל על הארץ והולך ומתקצר מכאן ומכאן עד תחתיתו שסמוך לארץ, ולענין הבאת טמאה בעינין טפח על טפח ברום טפח מרבע, ואם יש כאן לצד החוץ מתחתיו רום טפח **[יח]** אף על פי שלמטה בסמוך במקום שכיבתו לארץ אין רום טפח פלו מטמא באהל, דנדון כשפועי אהלים **[יט]**. ועמוד עגל כשיש בהקפו עשרים וארבעה טפחים נמצא רחבו שמנה טפחים, דכל שיש ברחבו טפח יש בהקפו שלשה טפחים, ונמצא דזכול אדם לרבע תחת דפנו שמכאן ומכאן טפח על טפח ברום טפח, שהרי כשיש כאן רבוע של שמנה על שמנה אם תעשה בתוכו עגול של שמנה, נמצא הזויות עודפים שמנה חמשים לכל קרו וקרו, דכל אמתא ברבוע אמתא ותרי חמשי באלכסונה, נמצא האלכסון עודף על הרחב ששה עשר חמשין, תו מהם מחצה לקרו זה ומחצה לקרו זה, הרי לכל אחד שמנה חמשין, ואם באת לעשות בקרו זוית שחוץ לעגול רבוע של טפח על טפח, נמצא אלכסונו עודף על רחבו שני חמשים, ונמצא מדת אלכסונו שבעה חמשים, לא נשתיר לנו יותר על הצד אלא חמש אהד, ומשום חמש אהד לא דק **[כ]**. ועוד, דכל אמתא ברבוע אמתא ותרי חמשי באלכסונה אינו מכון לגמרי, שחסר ממונו מעט: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יח] כלומר, במקום אמצעו שמשם מתקצר והולך ונעשה מקום חלול: **[יט]** כלומר, ואף על פי שהטמאה אינו במקום שיש טפח על טפח: **[כ]** צריך לומר דרצונו לומר דהתנא לא דק, אבל לדינא אין צריך עשרים וארבעה ממש, רק שיוכל לרבע תחתיו טפח על טפח. דאם לא כן היכי אמרינן לא דק להקל בשל תורה. ולחשבון המדיק של הרמב"ם אתי שפיר דבדוקא הוא. עין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ידוע שהשטח אשר בו טפח על טפח יקיף בו ארבעה טפחים וכמו שקדם אמרו בזמן שהיא מרובעת ד' וידוע שהתמונה אשר בו טפח על טפח על רום טפח מביא את הטומא' ושכל שיש בו רחב טפח יש בו בהיקפו ג"ט וכל שיש בו טע"ט יש באלכסונו טפח ושני חומשים וכאשר היו אלו השרשים כולן ידועין התחייב מהן כי כאשר היה עמוד עגול על תמונת (האסתומכי) [האסטוונא] ובהיקף כל עגולה משתי עגולות כ"ד טפחים והיה עגול על שטח עד שיהיו שתי עגולות תושבות ושוכבות על הארץ ממשמשות לשטחי על אורכה ומונחת על הארץ הנה זה החלל כולו אשר תחת דופן העמוד אשר בין שטח העמוד ובין שטח הממשמש לא יהיה בו טפח על טפח מרובע על שיעור אורך העמוד וזה לך הצורה מבוארת ולמדנו בכאן שאם

היה טפח על טפח ברום טפח לא ימשך ברביעי על תכלית שטח העמוד הנה
הוא יביא את הטומאה תחת כל העמוד וזה התועלת אשר למדנו בזה הדין
ושמור אותו שהוא ענין נפלא מאד: (רמב"ם)

פרק יב - משנה ח

כַּזִּית מִן הַמֵּת מְדַבֵּק לְאַסְקָפָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
מְטַמֵּא אֶת הַבַּיִת. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַהֵר. הָיָה נִתּוּן
תַּחַת הָאַסְקָפָה, יָדוֹן מְחַצָּה לְמַחְצָה. מְדַבֵּק
לְמִשְׁקוֹף, הַבַּיִת טָמֵא. רַבִּי יוֹסִי מְטַהֵר. הָיָה
נִתּוּן בְּתוֹךְ הַבַּיִת, הַנּוֹגֵעַ בְּמִשְׁקוֹף, טָמֵא. הַנּוֹגֵעַ
בְּאַסְקָפָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ
אוֹמֵר, מְטַפֵּחַ וּלְמַטֵּן, טָהוֹר. מְטַפֵּחַ וּלְמַעְלוֹ,
טָמֵא {כב}:

ר"ע מברטנורה **מדבק לאסקפה**. שהאסקפה רחבה וטמאה מדבקת
באסקפה מן השקוף ולחוץ, רבי אליעזר חשיב כל האסקפה בבית,
הלכך מטמא את הבית. ורבי יהושע סבר מן השקוף ולחוץ אין
האסקפה חשובה בבית. והלכה כרבי יהושע: **ידון מחציה למחציה**.
מחציה של אסקפה ולפנים כלפנים והבית טמא, מחציה ולחוץ כלחוץ
והבית טהור, מחציה על מחציה הבית טמא: **מדבק למשקוף**. תחת
המשקוף מן השקוף ולחוץ: **הבית טמא**. דאפלו מן השקוף ולחוץ חשוב
בית: **ורבי יוסי מטהר**. דלא חשיב ליה בבית {כא}. ואין הלכה כרבי
יוסי: **רבי אליעזר מטמא**. דחשיב כל האסקפה בבית: **מטפח ולמטן**
טהור. דכקרקע דמי: **מטפח ולמעלן טמא**. ואף על גב דכשמדבק
לאסקפה מטהר רבי יהושע את הבית, הכא כשהטמאה בבית מטמא
רבי יהושע באסקפה מטפח ולמעלה, משום דדרך טמאה לצאת ולא
לכנס. והלכה כרבי יהושע: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {כא} וכשיטתיה בפרק י"א משנה ז'. ורבי יוסי ורבי יהושע
בחדא שיטה. ועין תוספות יום טוב: {כב} מטפח כו'. וכיוצא בזה מצאנו לו
בפרק ט' משנה ט"ו. ועין שם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר קדם במקומות מזו המסכת שהטומאה כאשר היתה גבוהה מן
הארץ הנה היא כקבר סתום ומטמא כל סביביו והבית כולו טמא להיות
מאהלת: ואמרו ידון מחצה למחצה שהוא כאשר נעין מקום הטומאה אם
היה בחצי רחב האסקופה אשר ימשך חוץ לבית הבית טהור כמו אם היתה
הטומאה בתוך כתלי הבית לפי מה שהתבאר מזו המס' ומזו ההלכה יתבאר
לך שמי שנכנס קצת גופו באהל המת נטמא ולשון ספרי (במדבר יט) כל הבא
אל האהל זה שבא מקצתו וכל אשר באהל (שם) זה שבא כולו והלכה כרבי
יהושע ואין הלכה כרבי יוסי: (רמב"ם)

יג

פרק

פרק יג - משנה א

העושה מאור בתחלה, שעורו מלא מקדח
גדול של לשכה. שירי המאור, רום אצבעים
על רחב הגודל. אלו הן {א} שירי המאור, חלון
שסתמה ולא הספיק לגמרה. חררוהו מים או
שרצים או שאכלתו מלחת, שעורו מלא
אגרוף. חשב עליו לתשמיש, שעורו פותח

טַפַּח. לְמָאוֹר, שְׁעוֹרוּ מִלֵּא מְקַדְח. הַסְרִיגוֹת
וְהַרְפָּפוֹת מְצַטְרְפוֹת כְּמֵלֵא מְקַדְח, כְּדַבְּרֵי בַּיִת
שִׁמְאֵי. בַּיִת הַלֵּל אוֹמְרִים, עַד שֶׁיְהִי בְּמִקּוֹם
אֶחָד מִלֵּא מְקַדְח. לְהַבִּיא הַטְּמֵאָה וּלְהוֹצִיא
הַטְּמֵאָה. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר, לְהַבִּיא הַטְּמֵאָה,
אֲבָל לְהוֹצִיא אֶת הַטְּמֵאָה בְּפוֹתַח טַפַּח :

ר"ע מברטנורה **העושה מאור**. חלון העשוי לאורה: **בתחלה**. משום דבעי
למתנא סיפא שיגרי המאור תנא רישא בתחלה: **מקדח גדול של לשכה**.
הוא כפונדיון האטלקי וכסלע גרונית וישנו כמלא נקב של עול. אם יש
בחלון כשעור הזה, מביא את הטמאה לצד אחר: **שיגרי המאור**. אם
נשאר מן החלון שלא נסתם: **תרוהו מים**. שלא נעשה החור על ידי
אדם אלא על ידי מרוצת המים: **או שרצים**. כגון החלד והעכבר: **או**
שאכלתו מלחת. שהארץ מלחה ומתבקעת מאליה: **מלא אגרוף**. אגרופו
של בן אבטיח. אדם גדול שהיה האגרוף שלו כראש גדול של כל **[ב]**
אדם: **חשב עליו לתשמיש**. חלון שחרוהו מים או שרצים, שחשב
להשתמש בו ולהניח שם חפציו: **למאור**. להכניס אורה: **הסריגות**.
מחצה כמין סבכה מסרבת שעושים בחלונות של אוצרות: **והרפפות**.
מחצה מסרבת שעושים בחלונות של בתי הקניץ שיושבים שם להתקרר:
מצטרפות כמלא מקדח. אור שביין הסריגות, אף על פי שאין במקום
אחד כמלא מקדח מצטרפין בין כלם לכמלא מקדח: **להביא את**
הטמאה ולהוציא את הטמאה. לאו אפלוגתא דבית שמאי ובית הלל
קאי, אלא אשעורים דרישא קאי. והכי קאמר, מלא מקדח ומלא אגרוף
ופותח טפח דאמרן, כל השעורין הללו בין להביא את הטמאה לבית בין
להוציא את הטמאה מן הבית. ורבי שמעון פליג, וסבר בין להביא בין
להוציא **[ג]** כלן שעורן בפותח טפח, ולית ליה לרבי שמעון שעור של
מלא מקדח ומלא אגרוף כלל. ואין הלכה כרבי שמעון: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** הן. מפני שיש כמה גוני בלא הספיק כדאיתא בתוספתא,
שלא היה לו טיט לגמרה או שקראו חברו או שחשכה לילי שבת, לכך נקט
לשון רבים. נראה לי: **[ב]** אינו נכון, דאין כל ראשי אדם שוין: **[ג]** ונראה
דלא גרס אבל להוציא, אלא הכי גרס, ולהוציא. ועין תוספות יום טוב: (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם כבר התבאר בי"ז מכלים שמלא אגרוף כראש הגדול של אדם
ושמלא מקדח גדול שבלשכה כפונדיון ומאור הוא ארובה אשר יכנס ממנה
האורה ואמר שמי שפתח הארובה להכנס ממני אורה אם היה כפונדיון או
יותר תביא את הטמאה אם לא שיהיה בה טפח על טפח לפי מה שקדם
בהלכות מזו המסכת ואם זאת הארובה נפתחה מעצמה ר"ל מבלי פועל

אדם אבל בשאר מהסבות אשר זכר או זולתם הנה זאת הארובה תקרא מאור שלא נעשה בידי אדם הנה הוא לא תצא ממנו הטומאה ויכנס בבית אחר אלא אי"כ היה ממלא אגרוף ולמעלה וזה כאשר לא כוון על זאת הארובה אשר נפתחה בלי כוונה לענין מן הענינים אבל אם ספק אם כוונו עליו לענין מה הנה הוא ישאר בשיעור הראשון ואע"פ שלא נעשה בידי אדם ולזה אם חשב על זה החלון אשר פתח אותו המים או זולתו להשאר להשתמש בו שיעורו כפותח טפח ואם חשב עליו להשאר בעבור האור שיכנס בו שיעורו מלא מקדח כמו שאם פתחה מתחלה לכך הנה התבאר זאת ההלכה על השלימות והתאמת לך שלארובה ארבעה שעורים היותר קטן מלא מקדח והנמשך אליו אצבעיים על רוחב גודל ואשר ימשך אליו טפח על טפח והיותר גדול מלא אגרוף והתבאר הדין את אשר יצטרך בו לכל שיעור מהן: **סריגות**. הן השבכות הארוגות מקנים וזולתם ושם הקנה הדק סריג וכן רפפות מין מן השבכות ויעשו חלונות גדולות בהם להכנס בהם האורה: עוד יעשו על החלונות בכללה שבכה יעשה מעץ ערבה או מחריות של דקל או בנין או זולת זה ואומרים ב"ש כי אם היתה בנקבי זאת השבכה מלא מקדח יביא את הטומאה כי האורה יכנס בו ולזה כוון: עוד חזר במאמר לפי כוונת ההלכה ואמר שזה אשר שמנו שיעור למאור מלא מקדח הוא להביא את הטומאה לבית שהיא תכנס מזה הנקב כאשר היתה שם טומאה או תחת אהל מחובר בזה המאור לפי מה שקדם ביאורו וכן הוציאה את הטומאה שכאשר היתה טומאה בבית תצא מזה המאור הקטן ויטמא כנגדו וחלק רבי שמעון ואמר ואפילו מן המאור לא תצא טומאה בפחות מטפח ואין הלכה כר' שמעון: (רמב"ם)

פרק יג - משנה ב

חֲלוֹן שֶׁהִיא לְאֹוִיר, שְׁעוּרָה מְלֵא מְקַדְחַת. בְּנָה בֵּית חוּצָה לָהּ, שְׁעוּרָה בְּפוּתַח טַפַּח. נָתַן אֶת הַתְּקָרָה {ד} בְּאֶמְצַע הַחֲלוֹן, הַתְּחִיתוֹן בְּפוּתַח טַפַּח, וְהֶעֱלִיוֹן מְלֵא מְקַדְחַת:

ר"ע מברטנורה חֲלוֹן הָעָשׂוּי לְאֹוִיר. לְהַכְנִיס בּוֹ אֹוִיר הָעוֹלָם, וְהִינּוּ חֲלוֹן הָעָשׂוּי לְמָאוֹר. וּמְשׁוּם דְּבַעֵי לְמַתְנֵי בְּנָה בֵּית חוּצָה לָהּ, הִדְרַת תְּנִיחָה: בְּנָה בֵּית חוּצָה לָהּ. כְּנֶגֶד הַחֲלוֹן, וְנִתְבַטַּל אֹוִיר שֶׁל חֲלוֹן: שְׁעוּרָה בְּפוּתַח

טפח. כחלון העשוי לתשמיש : נתן את התקרה באמצע החלון. שנמצא החלון חציו למעלה מן התקרה וחציו למטה : החלון התחתון בפותח טפח. כדן חלון העשוי לתשמיש, דהא אין כאן אור : והעליון מלא מקדח. דלמעלה מן התקרה הוא לאור : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ד] **התקרה.** פרוש, תקרת הבית אשר בנה חוצה לה. הרמב"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כאשר בנה בית חוצה לה נעשה חלון בין שני בתים ואינו אז לאורה שהרי לא יכנס ממנו אור ואולם נשארה לשימוש לבד ולזה שעורה בפותח טפח ואם שם קורות זה הבית אשר בצד זה הבית אשר בנה חוץ לחלון בקצת גובה הארובה היה מה שממנו תחת הגג לשימוש ואשר למעלה מהגג לאורה לפי שהיא מגולה לשמים ויכנס ממנו האור : (רמב"ם)

פרק יג - משנה ג

החור שבדלת, שעורו מלא אגרוף, דברי רבי עקיבא. רבי טרפון אומר, בפותח טפח. שיר בה החרש מלמטון או מלמעלן, הגיפה ולא מרקה, או שפתחתו הרוח, שעורו מלא אגרוף :

ר"ע מברטנורה **החור שבדלת.** באמצע הדלת, דאינו עשוי לאור : שיר בו החרש. האמן שתקן את הדלת : מלמטון. כגון ששיר סמוך לאסקפה : או מלמעלן. סמוך למשקוף : הגיפה. סגרה : ולא מרקה. לא גמרה : או שפתחתו הרוח. פלומר, או שמרק את הסגירה אלא שבתה הרוח ופתחתו : שעורו מלא אגרוף. דכיון דנפתח ממילא הוי כחררוהו מים או שרצים. ובהד סיפא לא פליג רבי טרפון, משום דחור שבאמצע עשה החרש במתכונן, ולא מפני שצריך לחור אלא קצרים היו הדפין שנעשה מהן הדלת ועלתה בדעתו להניח הנקב באמצע יותר מלהניח למטה או למעלה, ודמי לעשה במתכונן, אבל כשהניחו מלמטה או מלמעלה אין

זֶה כְּעוֹשֶׂה בְיָדַיִם, אֲלֵא מִחֲמַת שְׁהַנְסָרִים קִצְרִים וְלֹא נִתְמַלֵּא הַנֶּקֶב:
(ר"ע מברטנורה).

רמב"ם כאשר זה הנקב בפתח הבית אמר ר' עקיבא שהוא כמו מאור שלא נעשה בידי אדם שאע"פ שלא יכוין להכנס בו האורה הנה יכנס ממנה האורה ולזה ישער אותו כמלא אגרוף ורבי טרפון אומר שהוא ישתמש ממנו להכניס איזה דבר להביא או להוציא ויהיה לתשמיש ולזה שיעורו בפותח טפח עוד אמר שאם היה שער זה יותר קצר מפתח השער עד שישאר חלל ויכנס ממנו אורה בעת שהפתח נעול אם מלמעלה ממה שימשך למשקוף אם מלמטה ממה שימשך לארץ או שסתם אדם הפתח ולא השלים סתימתו ונשאר סדק הבית פתוח בין שני שערים או בין שער אחד או היטיב סתימתו ופתחו הרוח שאלו הפתחים כולם הוא כמו מאור שלא נעשה בידי אדם לדברי הכל שיעורו מלא אגרוף ואז תצא טומאה מהבית או תכנוס לו מזה החלל והלכה כר"ע: (רמב"ם)

פרק יג - משנה ד

הְעוֹשֶׂה מְקוֹם לְקִנְיָה, וְלֹא־סִפְתִּי, וְלִנְר, שְׁעוֹרוֹ
כָּל שֶׁהוּא **(ו)**, כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי. בֵּית הַלֵּל
אוֹמְרִים, בְּפוֹתֵחַ טַפַּח. לְזוֹן אֶת עֵינָיו, וְלִדְבַר
עִם חֵבְרוֹ, וְלִתְשִׁמִּישׁ, בְּפוֹתֵחַ טַפַּח:

ר"ע מברטנורה העושה מקום. שְׁנֵקֵב נֶקֶב מִפְּלֵש **(ה)** בַּפֶּתַל לְהַנִּיחַ שָׁם
קִנְיָה שֶׁל אוֹרְגִים: וְלֹא־סִפְתִּי. חָרֵב בְּלִשׁוֹן יָוֵן קוֹרִין אֶסְפְּתִי. וַיֵּשׁ לְאוֹרְגִים
כְּלֵי כְּתָבְנִית חָרֵב: שְׁעוֹרוֹ בְּכָל שֶׁהוּא. לְהַבִּיא אֶת הַטְּמֵאָה לְצַד הָאֲחֵר:
לְזוֹן אֶת עֵינָיו. לְהַסְתִּיכָל מִשָּׁם לְרִשׁוֹת הָרַבִּים אוֹ לְחָצֵר: וְלִתְשִׁמִּישׁ.
לְהַצְנִיעַ שָׁם חִפְצָיו **(ז)**: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ה) וְקִשָּׁה, דְּלִמָּה יַעֲשֶׂהוּ מִפְּלֵשׁ. וְהַר"ש כְּתַב, שְׁעוֹשֶׂה חוֹר בְּדִלְתָה
לְהַדְלִיק בּוֹ אֶת הַנֵּר וְלְהוֹצִיא מֵאוֹתוֹ הַחוֹר קִנְיָה. וְלִשׁוֹן מִהַר"ם, לְהוֹשִׁיט קִנְיָה
שֶׁל גְּרָדִי לְחֵבְרוֹ: **(ו)** כָּל שֶׁהוּא. כְּשֶׁעוֹר תְּשִׁמִּישׁ שְׁרוּצָה לְעִשׂוֹת בּוֹ. מִהַר"ם:
(ז) חוּץ מִקִּנְיָה כּוֹי הַנְּזָכָרִים לְמַעַלָּה. הַר"ש: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם יאמר שמי שנקב בכותל נקב עובר להגביה בו קנה לענין מה או מסמר ינעול בו הפתח הוא אשר יקרא אספתי לכל השערים או לשום שם כלי ישימו עליו הנר או להשקיף ממנו מי שילך ויצא מביתו או לקרות ממנו מי שירצה הנה שיעור זה הנקב בפותח טפח : (רמב"ם)

פרק יג - משנה ה

אלו ממעטין את הטפח. פחות מכזית בשר ממעט על ידי **(ח)** רבע עצמות, ופחות מעצם כשערה ממעט על ידי כזית בשר. פחות מכזית מן המת, פחות מכזית מן הנבלה, פחות מכעדשה מן השרץ, פחות מכפיצה אכלים, התבואה שבחלון, וככי שיש בה ממש, ונבלת העוף הטהור שלא חשב עליה **(יב)**, ונבלת עוף הטמא שחשב עליה ולא הכשירה, או הכשירה ולא חשב עליה :

ר"ע מברטנורה אלו ממעטים את הטפח. חלון ששעורו בפותח טפח והיה אחד מכל הני דחשיב הקא מנח בו וממעט את האויר מטפח, חוצץ, שאין הטמאה עוברת לצד אחר : על ידי רבע עצמות. אם יש בבית רבע עצמות דמטמא באהל, ופחות מכזית מבשר המת מנח בחלון, ממעט. ודוקא פחות מכזית, דאלו כזית, הוא עצמו מטמא באהל. ודוקא על ידי רבע עצמות, אבל אי איכא בבית כזית בשר מן המת, אין פחות מכזית זה ממעט, דאדרבה בשר מצטרף עם בשר. והינו טעמא נמי דדוקא בשר ממעט על ידי עצמות ולא עצמות על ידי עצמות, דעצמות אעצמות מצטרפי : פחות מעצם כשערה. אבל עצם כשערה לא ממעט, משום דמטמא במגע ובמשא : פחות מכזית מן המת. השתא הדר תנייה אף על גב דתנא ליה רישא, לאשמועינן דממעט על ידי כל המטמאין באהל, כגון רביעית דם ומלא תרוד רקב וכל אותן השנויין בפרק ב'

[ט] : פחות מכזית מן הנבלה וכו'. כל הני דחשיב מכאן ואילך, ממעטי בין על ידי עצמות בין על ידי בשר : ופחות מכפיצה אכלים. שאין אכל פחות מכפיצה מטמא אחרים ולא מקבל טמאה מן התורה **[י]**, הלכך ממעט וחוצץ בפני הטמאה : והתבואה. שהשרישה רחוק **[יא]** מן הכתל ונתפשטו ענפיה וסגרו את החלון, דמחבר לקרקע היא : ככי שיש בהן ממש. קורי עכביש נקראים ככי. ואני שמעתי כמין קורי עכביש נמצא בתוך הקנה. ופעמים שהוא דק מאד והוא ככי שאין בו ממש, ופעמים שהוא כעין אריגת בגד והוא ככי שיש בו ממש : ונבלת עוף טהור שלא חשב עליה. שנבלת עוף טהור אינה מטמאה עד שיחשב עליה לאכילה, ואז מטמאה טמאת אכלים בכפיצה ואינה צריכה הכשר : נבלת עוף טמא שחשב עליה ולא הכשירה. דנבלת עוף טמא צריכה מחשבה וצריכה הכשר, כלומר שיבא עליה מים או אחד משבעה משקין, ואם חסר מחשבה או הכשר, טהורה, וממעטת וחוצצת בפני הטמאה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ח] על ידי. פרוש, על כח. כמו על יד מפקידה כו' : **[ט]** ואם כן להדר נמי פחות מעצם פשערה. ושמא הדר תנאי למחשביה בהדי שרץ ונבלה. ומהר"ם כתב לאשמעינן דאם לית בהדא כשעור למעט, בלהו מצטרפים למעט ולא אמרינן דמת ונבלה מצטרפים לטמא ולא למעט, קא משמע לן דכל שטמאתו ושעורו שונה, מצטרף. טמאתו ולא שעורו, שעורו ולא טמאתו, אין מצטרף : **[י]** הר"ש. אבל דעת הרמב"ם דלקבל טמאה אין שעור אף מדאורייתא. ולהכי כתב בחבורו פחות מכפיצה שאינן מכשרים : **[יא]** שלשה טפחים. ואף דתנן פרק ח' משנה ה' אלו לא חוצצין הזרעים והירקות, יש לומר דלענין אהל שאני, דאין נעשה אהל כיון דהרוח מנשב. תוספות : **[יב]** שלא כו'. ובכפרים. כדתנן במשנה ג' פרק ג' דעקצין : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ענין זה המאמר כי כאשר היה חלון בין שני בתים דרך משל בו טפח על טפח מצומצם אשר יביא את הטומאה כמו שקדם והיה באחד משני בתים טומאה מהטומאות אשר תטמא באהל המת וכבר קדם ממנו בזאת המסכת ובארנו שמכללם זית בשר ורובע עצמות והיה בזה החלון מעט דבר טהור אשר הוא כבר חסר שיעור החלון יהיה פחות מטפח ולא יטמא הבית השני והתנה בזה כשלא יהיה הדבר אשר מיעט החלון מין מן הטומאה אשר בבית כמו שיהיה בבית כזית בשר מן המת ובחלון פחות מכזית מבשר המת ואף על פי שפחות מכזית טהור או שיהיה בבית רובע עצמות ובחלון פחות מעצם כשעורה לפי שכאשר היה הדבר אשר בחלון מין מן הטומאה אשר בבית הנה הוא יצטרף עמו וכן כל מה שזכר מאלו התנאים וחזר למנות הדברים אשר ימעטו את הטפח כאשר יהיו לו התנאים וכבר ביארנו בששי מזאת המסכת שמתנאי הדברים שחוצצין בפני הטומאה שלא יהיה דעתו לפנותו וכבר ביארנו פעמים שטומאת אוכלין בכפיצה ומה שיהיה פחות מכפיצה לא יטמא טומאת אוכלין (טמאין) ולזה נחשבו כדבר טהור כמו שהתבאר בראש מסכת טהרות : והתבואה שבחלון כאשר תצמח שם וכל דבר מחובר בארץ הוא טהור וכבר התבאר בהש"ס (ב"ב דף כ.) שיהיה זה

הצמח מהשרש רחוק מן הכותל ונכנס וסתם החלון בקצת לפי שאם היה בתוך הכותל יהיה דעתו לפנותו שאם יעזבהו יפסיד הכותל וכבר בארנו בה' מזאת המסכת שמתנאי הדבר החוצץ שלא יהיה דעתו לפנותו ומבואר הוא כי כאשר יהיה בחלון דרך משל כמו ד"ט ותהיה זאת התבואה כבר סתמה ממנו יותר על ג' הנה הטפח נתמעט ולא תצא הטומאה מזה החלון : וכבר התבאר ביי"ז מכלים שהככי הוא האריג הדק הלבן אשר ימצא בתוך הקנה הגדול והוא כמו אריגת העכביש והוא יקרא ככי וממנו דבר דק מאד יותר דק מחוט המשי וזהו ככי שאין בו ממש וממנו אריג הוא דומה לבגד חזק הבהירות והלובן וזהו ככי שיש בו ממש והנה התבאר בראש מסכת טהרות שנבלת העוף הטהור צריכה מחשבה ואז תטמא טומאת אוכלים בכביצה ולא יצטרך הכשר ושנבלת עוף הטמא צריכה מחשבה והכשר ואז תטמא טומאת אוכלים בכביצה וענין המחשבה שיכוין עליה שתהיה מאכל אדם לפי מה שיתבאר בסוף עוקצין והכשר הוא שינתן עליה ברצון אחד מהז' משקין כמו שיתבאר במכשירין (פ"ז מ"ד) ואלו המנויים כולן טהורים ולזה ימעטו : (רמב"ם)

פרק יג - משנה ו

אֵלוֹ שְׂאִיִּן מִמַּעֲטִים. אֵין הָעֶצֶם מִמַּעַט עַל יְדֵי
עֲצָמוֹת, וְלֹא בָּשָׂר עַל יְדֵי בָּשָׂר, וְלֹא כִזְיֹת מִן
הַמֵּת {יג}, וְלֹא כִזְיֹת מִן הַנְּבֵלָה, וְלֹא כְּעִדְשָׁה מִן
הַשָּׂרֵץ, וְלֹא כְּבִיצָה אֲכָלִים {יד}, וְלֹא תְּבוּאָה
שֶׁבַח־לוֹנוֹת, וְלֹא כִּי שְׂאִין בָּהּ מִמֶּשׁ, וְלֹא נְבֵלַת
הָעוֹף הַטָּהוֹר שֶׁחֲשַׁב עָלֶיהָ, וְלֹא נְבֵלַת עוֹף
הַטָּמֵא שֶׁחֲשַׁב עָלֶיהָ וְהַכְּשִׁירָה, וְלֹא הַשְּׂתִי
וְהָעֶרֶב הַמְּנַגְּעִים, וְלֹא לְבִנָּה מִבֵּית הַפָּרֶס, דְּבָרֵי
רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים, הַלְּבִנָּה מִמַּעֲטָת,

מִפְּנֵי שְׁעֶפְרָה טָהוּר. זֶה הַכֶּלֶל, הַטָּהוּר מִמַּעַט, וְהַטָּמֵא אֵינוֹ מִמַּעַט :

ר"ע מברטנורה וְלֹא תִבּוֹאָה שְׁבַחֲלוֹן. שֶׁהַשְּׂרִיטָה בַּחֲלוֹן מִמֶּשׁ. מְשׁוּם דְּדַעְתּוֹ לְפָנוּתָהּ שֶׁהִיא מְקַלְקֶלֶת אֶת הַכֶּתֶל, וְכָל דָּבָר שֶׁדַּעְתּוֹ לְפָנוּתוֹ אֵינוֹ מִמַּעַט בַּחֲלוֹן. וְלַעֲיֵל אֵירִי שֶׁהַשְּׂרִיטָה רְחוּק מִן הַכֶּתֶל, דֶּה־שִׁתָּא אֵין דַּעְתּוֹ לְפָנוּתָהּ: **הַשְּׂתִי וְהָעֶרֶב הַמְּנַגְעִים**. דְּשִׁתִּי וְעֶרֶב מִטָּמֵא בְּנִגְעִים, וְדָבָר טָמֵא אֵינוֹ מִמַּעַט: **וְלֹא לְבָנָה מִבֵּית הַפָּרֶס**. הַלְּבָנָה הָעֲשׂוּיָה מִעֶפֶר בֵּית הַפָּרֶס. רַבִּי מֵאִיר סָבַר שֶׁהִיא טָמֵאָה כְּמוֹ שֶׁעֶפֶר בֵּית הַפָּרֶס טָמֵא, הַלְּכָף אֵינָה מִמַּעַט בַּחֲלוֹן. וְרַבֵּנּוּ סָבְרִי לֹא טָמֵאוּ אֶלָּא גֹוֶשׁ כְּבָרִיתוֹ הֵבֵא מִבֵּית הַפָּרֶס, וְלֹא הָעֶפֶר אֶפְלוּ לְאַחַר שֶׁגָּבְלוּ **[טו]**. וְהַלְכָה כְּחַכְמִים. וְשַׁעוֹר הַגֹּוֶשׁ, כְּפִיקָה גְדוּלָה שֶׁל סְקָאִים, שֶׁהוּא כְּחוֹתֵם הַמְרָצוּפִין: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יג] הַמַּת. קָשָׁה, פְּשִׁיטָא, דְּבִלְאוּ טָמֵאָה שְׁבַבֵּית אֵיהוּ גּוּפִיָּה מִבֵּיא הַטָּמֵאָה לְבֵית שְׂאֲצָלוּ. וְנִרְאָה לִי כְּגוֹן שֶׁהִזִּית מִנַּח בְּכָלִי חָרֶס וּפּוּמִיָּה לְצַד הַבֵּית שֶׁהַטָּמֵאָה בְּתוֹכוֹ, וְכָלִי חָרֶס גּוּפִיָּה לֹא מְבַטֵּל לִיָּה וְאֵינוֹ מִמַּעַט, וְסִלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמִינָא דְּהַכְּזִית יִמַּעַט כּוּ'. מִהַר"ם. וְעֵין תּוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: **[יד]** **אַכְלִים**. וְקָשָׁה, אֲמֵאִי לֹא תִנִּי בְּרִישָׁא בְּהַדִּי מִמַּעַטִּין, כְּפִיָּצָה [אַכְלִים] שֶׁלֹּא הִכְשָׁרוּ. וּבְסִיפָא לְתַנִּי אֵין מִמַּעַטִּין אֶכְלִין שֶׁהַכְּשָׁרוּ, כְּמוֹ דְּתַנִּי בְּנִבְלַת עוֹף טָמֵא שֶׁהַכְּשִׁירָה. וְשָׁמָּא דָּבָר פְּשׁוּט הוּא. וּבְנִבְלַת עוֹף טָמֵא אֲצִטְרִיד לֹא שְׁמַעִינָן דְּלֹא הוּי כְּנִבְלַת עוֹף טָהוּר דְּלֹא בְּעֵי הַכְּשָׁר. מִהַר"ם: **[טו]** כְּלוּמַר, וְעַל יְדֵי כֵן חָזַר לְהִיּוֹת כְּמוֹ גֹוֶשׁ: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם לשון התורה בין בשתי בין בערב שיטמא בצרעת אמר יתברך (ויקרא יג) או בשתי או בערב. ולביני מבית הפרס גוש מגוש עפר הנעש' מבית הפרס וידוע שבית הפרס טמא להיותם אומרים בתוספתא לא אמרו אלא גוש כברייתו והנה יתבאר כל דיניו בזאת המסכת ואמרו הטמא אינו ממעט וכלל הדבר אשר הוא טמא בעצמו כמו כזית מן הנבילה וכעדשה מן השרץ או הדבר אשר יטמא בהיותו בחלון כמו כביצת אוכלים כשרים או הדומה להן והלכה כחכמים: (רמב"ם)

פרק יד - משנה א

הַזֵּיז מִבֵּיא אֶת הַטְּמֵאָה כָּל שֶׁהוּא [א]. הַגְּזֵרָה וְהַגְּבֻלִית, בְּפֹתֵחַ טַפַּח. אֵיזָהוּ הַזֵּיז, שְׁפָנִיו לְמִטָּה. וְהַגְּזֵרָה, שְׁפָנִיהָ לְמַעְלָה. וּבִמָּה אָמְרוּ הַזֵּיז מִבֵּיא אֶת הַטְּמֵאָה כָּל שֶׁהוּא, בְּזֵיז שֶׁהוּא גְבוּהָ מִן הַפֶּתַח שֶׁלְּשָׁה נְדָבָכִין, שֶׁהֵם שְׁנַיִם עֶשֶׂר טַפַּח. יֵתֵר מִכָּאן, מִבֵּיא אֶת הַטְּמֵאָה בְּפֹתֵחַ טַפַּח. הָעֵטְרוֹת וְהַפְּתוּחִים מִבֵּיאִין אֶת הַטְּמֵאָה בְּפֹתֵחַ טַפַּח:

ר"ע מברטנורה הַזֵּיז. שְׁפָנִיו לְמִטָּה. כְּמִין לוּחַ יוֹצֵא מִן הַכֶּתֶל לְחוּץ וְרֹאשׁוֹ כְּפוּף לְמִטָּה לְאֶרֶץ לְצַד הַפֶּתַח, הַלְּכָד מִצְטָרֵף אֶהְלוּ עִם הַפֶּתַח וּמִבֵּיא אֶת הַטְּמֵאָה בְּכָל שֶׁהוּא וְחָשִׁיב כְּאֵלוּ יֵשׁ בּוֹ פֹתֵחַ טַפַּח, וְאִם טְמֵאָה תַּחְתּוֹ הַבֵּית טַמֵּא, שְׂרוּאִין רֹאשׁוֹ הַכְּפוּף לְמִטָּה כְּאֵלוּ הִגִּיעַ לְאֶרֶץ, וּמִבֵּיא טְמֵאָה שֶׁתַּחְתּוֹ לְצַד הַבֵּית: **וְהַגְּזֵרָה.** שְׁפָנִיהָ לְמַעְלָה. רֹאשָׁה כְּפוּף לְמַעְלָה וְאִין אֶהְל שְׁלָה מִצְטָרֵף עִם הַפֶּתַח, הַלְּכָד בְּעֵינָה פֹתֵחַ טַפַּח: **וְהַגְּבֻלִית.** מִפְּרֵשׁ בְּתוֹסְפָתָא כְּלִי שְׁמִנִיקָה [ב] מִכָּאן וּמִכָּאן וּמִשִּׁיר מִן הָאֲמָצַע: **שְׁנַיִם עֶשֶׂר טַפַּחִים.** דְּשַׁעוּר כָּל נְדָבָד אַרְבַּעַה טַפַּחִים. וְנְדָבָד הוּא שׁוּרָה שֶׁל בְּנֵן אֲבָנִים: **וְהָעֵטְרוֹת.** אֲבָנִים סְדוּרוֹת בְּעֵגוּל בּוֹלְטוֹת מִן הַקִּיר לְמַעְלָה מִן הַפֶּתַח כְּעֵין כֶּפֶה לְנוּי, וְהִינוּ עֵטְרָה: **וְהַפְּתוּחִים.** שְׁעוּשִׁים מֵאֶבֶן עַל הַפֶּתַח אוֹ עַל הַחֲלוֹן לְנוּי, וּפְעָמִים שְׁבוּלְטִים מִן הַחֲלוֹן וּמִן הַפֶּתַח טַפַּח אוֹ יוֹתֵר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [א] כל שהוא. ברור דכל הבאת טמאה כזו שאינה באהל טפח הבריא, אינו אלא מדבריהם. הרמב"ם: **[ב] הר"ש.** ובפרוץ העתיק, כל שמעקם מפאן. ופרוש גבלית, אוצר: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם זה הזיו אשר יביא את הטומאה בכל שהוא כבר התבאר לך את צורתו ואת תנאו וזה שיהיה לו תוספת אל מה שימשך לארץ כזה יהיה בינו ובין הארץ גובה י"ב טפחים והוא יוצא מצד פתח הבית ונחשוב זה הקצה הנוסף שהוא כבר הגיע לארץ וכל הטומאה אשר תחתיו לצד הבית ואלו השיעורים כולן הלכה למשה מסיני: **ונדבכים.** קבוץ מנדבך וכבר ביארנו בברכות (פ"ב) זה השם על מה יורה: **ועטרות.** הכתרים ר"ל היוצא מהבנין: **והפתחין.** יהיו ג"כ בולטין ורוב מה שיעשו זה בבניינו אבן או הגף: (רמב"ם)

פרק יז - משנה ב

זיו שעל גבי הפתח, מביא את הטמאה בפותח טפח. שעל גבי החלון, רום אצבעים, שעל גבי מלא מקדח, כל שהוא. רבי יוסי אומר, מלאו:

ר"ע מברטנורה זיו שעל גבי הפתח וכו'. הקא מיירי שנסתם הפתח **[ג]**, ומשום הכי בעינן שיהא בזיו פותח טפח. והכי משמע בתוספתא: **ושעל גבי החלון רום אצבעים.** כלומר בין חלון ששעורו רום אצבעים כגון שגרי המאור, בין חלון ששעורו מלא מקדח כגון העושה מאור בתחלה, זיו שעל גבי שניהם בכל שהוא: **ורבי יוסי אומר מלאו.** חלון ששעורו רום אצבעים, זיו שלו שעורו באצבעים. וחלון ששעורו מלא מקדח זיו שלו נמי משערינו במלא מקדח. ואין הלכה כרבי יוסי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ג] ולא שיביא את הטמאה לבית, אלא שמביא הטמאה שתחתיו אל הפלים שתחתיו. וקא משמע לן דלא אמרינן דזיו בכל שהוא לכל דבר. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם ע"ג הפתח. ר"ל שיהיה יוצא מהמשקוף ולהיותו למעלה מי"ב טפחים יצטרך שיהיה בו פותח טפח ואז יביא את הטומאה לבית: עוד אמר שעל גבי החלון שאם הוא ע"ג רום אצבעיים שאז יביא את הטומאה

והתבאר בתוספתא שיצטרך שיהיה רחב זה הזיז רחב אגודל הזה אם החלון הוא עשוי לתשמיש אשר שיעורו טפח על טפח כמו שקדם אולם העשוי למאור אשר שיעורו מלא מקדח הנה באיזה שיעור שיהיה הזיז ובאיזה גובה שיהיה יביא את הטומאה וכאילו הוא יאמר שעל גבי החלון העשוי למאור ששיעורו מלא מקדח כל שהוא ור' יוסי אומר שיצטרך שיהיה גבוה זה הזיז גם כן מלא מקדח ואין הלכה כרבי יוסי : (רמב"ם)

פרק יד - משנה ג

קָנָה שְׁעַל גְּבֵי הַפֶּתַח, אֶפְלוּ גְבֵהַ מֵאָה אִמָּה,
מֵבִיא אֶת הַטְּמֵאָה כָּל שֶׁהוּא, דְּבָרֵי רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי אוֹמֵר, אֵל יַחְמוֹר זֶה
מִן הַזִּיז :

ר"ע מברטנורה אֶפְלוּ גְבֵהַ מֵאָה אִמָּה. אֵף עַל גֵּב דְּזִיז שְׁעוֹר גְּבֵהוּ מִן הַפֶּתַח שְׁנַיִם עָשָׂר טְפָחִים, בְּקָנָה הַחֲמִירוּ מִשּׁוּם דְּמִטְלִיטַל. וְרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי סָבַר דְּאִין לְהַחְמִיר בְּקָנָה יוֹתֵר מִן הַזִּיז, וְלִמְעַלָּה מִשְׁנַיִם עָשָׂר טְפָחִים שְׁעוֹרוֹ בְּפוֹתַח טְפַח. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם אומר רבי יהושע להיות הקנה משוך על ארכו ודבוק לכותל אע"פ שהוא למעלה מי"ב טפחים הנה הוא יביא את הטומאה לבית בכל שהוא ואמר רבי יוחנן בן נורי שלא תהיה זו חמורה מהזיז אשר לא יביא את הטומאה כאשר היה למעלה מי"ב טפחים אלא בפותח טפח כמו שקדם והלכה כרבי יוחנן בן נורי : (רמב"ם)

פרק יד - משנה ד

זִיז שֶׁהוּא סוֹבֵב אֶת כָּל הַבַּיִת וְאוֹכֵל בַּפֶּתַח
שֶׁלשׁ אַצְבָּעוֹת **{ד}**, טְמֵאָה בַּבַּיִת, כְּלִים שֶׁתַּחֲתֵיו
טְמֵאִים. טְמֵאָה תַּחֲתֵיו **{ה}**, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
מְטַמֵּא אֶת הַבַּיִת, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַהֵר. וְכֵן
בְּחֶצֶר שֶׁהִיא מִקְפֵּת אַכְסָדְרָה :

ר"ע מברטנורה ז"ז. שֶׁהוּא רָחֵב טֶפַח וְסוֹבֵב אֶת כָּל כְּתָלֵי הַבַּיִת מִבְּחוּץ,
וְכַנְגֵד הַפֶּתַח אוֹכֵל שֶׁלשׁ אַצְבָּעוֹת וְעַל שְׁאֵר הַפֶּתַח אֵין זִיז. שָׂאִם הָיָה
אוֹכֵל כְּנֶגֶד הַפֶּתַח טֶפַח הָיָה הַבַּיִת טְמֵא לְדַבְרֵי הַכֹּל: כְּלִים שֶׁתַּחֲתֵיו
טְמֵאִים. בְּהָא לֹא פְּלִיג רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כְּדַפְלִיג בְּסִיפָא, לְפִי שֶׁדָּרָךְ טְמֵאָה
לְצֵאת: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר מְטַמֵּא אֶת הַבַּיִת. כִּינּוּן דְּזִיז חֲמוּר שֶׁמְטַמֵּא בְּכָל
שֶׁהוּא, מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה לְבַיִת בְּשֶׁלשׁ אַצְבָּעוֹת: וְכֵן בְּחֶצֶר שֶׁהִיא
מִקְפֵּת אַכְסָדְרָה. וְהַאֲכָסְדְרָה אוֹכֵלֶת בַּפֶּתַח שֶׁלשׁ אַצְבָּעוֹת, טְמֵאָה
בַּבַּיִת, כְּלִים שֶׁבְּאַכְסָדְרָה טְמֵאִים. טְמֵאָה בְּאַכְסָדְרָה, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר
מְטַמֵּא הַבַּיִת, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַהֵר. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ד} שֶׁלשׁ אַצְבָּעוֹת. כְּלוּמַר פְּחוֹת מִטֶּפַח: **{ה}** תַּחֲתֵיו. בְּזִיז שֶׁהוּא
לְמַעַל מְשֻׁנִּים עֶשְׂרֵי טְפָחִים. הָרֶאֱבִיד. דָּאִם לֹא כֹן הָיָה מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה
בְּכָל שֶׁהוּא. כְּסָף מְשֻׁנָּה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם [ז"י]. דמיון תא סיבב את כל הבית בד' כתליו ויצא ממנו בחלל הפתח
ג' אצבעות: ואמרו וכן בחצר שהיא מוקפת אכסדרה ירצה בו כי כאשר היה
הבית מוקף באכסדרה והיתה טומאה בבית הנה כל מה שתחת אלו
האכסדראו' טמא לפי שהטומאה תצא מהבית ותתפשט תחת המשקוף
כולו אולם אם היתה טומאה בחצר הנה אין ספק שהכלים שבאכסדרה
טהורים לפי שהטומאה מגולה לאויר ואם היתה הטומאה באה מאכסדרי
הבית לדברי הכל טמא לפי שגג האכסדרה כבר כלל כל פתח הבית ואמנם
חלקו להיות אוכל בשיעור ג' אצבעו' לבד ואמר רבי אליעזר שבזיז חומר
בהיותו טמא בכל שהוא כמו שקדם כן יביא טומאה לבית בג' אצבעות
אולם אם היה אוכל מפתח הבית טפח יהיה הבית טמא לדברי הכל והלכה
כרבי יהושע: (רמב"ם)

פרק יד - משנה ה

שְׁנֵי זֵיזִין זֶה עַל גְּבִי זֶה וַיֵּשׁ בָּהֶן פּוֹתַח טַפַּח
וּבִינֵיהֶן פּוֹתַח טַפַּח, טַמְאָה תַחְתֵּיהֶן, תַחְתֵּיהֶן
טַמְא. בִּינֵיהֶם, בִּינֵיהֶן טַמְא. עַל גְּבִיהֶן, כְּנֶגְדּוֹ
עַד לְרִקִיעַ טַמְא. הִזָּה הָעֲלִיּוֹן עוֹדֵף עַל הַתַּחְתּוֹן
פּוֹתַח טַפַּח, טַמְאָה תַחְתֵּיהֶן אוּ בִינֵיהֶן,
תַחְתֵּיהֶן וּבִינֵיהֶן טַמְא. עַל גְּבִיהֶן, כְּנֶגְדּוֹ עַד
לְרִקִיעַ טַמְא. הִזָּה הָעֲלִיּוֹן עוֹדֵף עַל הַתַּחְתּוֹן
פְּחוֹת מִטַּפַּח, טַמְאָה תַחְתֵּיהֶן, תַחְתֵּיהֶן
וּבִינֵיהֶן טַמְא. בִּינֵיהֶן אוּ תַחַת הַמּוֹתֵר, רַבִּי
אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר, תַחְתֵּיהֶן וּבִינֵיהֶן טַמְא. רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, בִּינֵיהֶן וְתַחַת הַמּוֹתֵר, טַמְא,
וְתַחְתֵּיהֶן, טְהוֹר:

ר"ע מברטנורה שְׁנֵי זֵיזִין זֶה עַל גְּבִי זֶה. וּמְכַוְּנִים זֶה כְּנֶגְדּוֹ זֶה: יֵשׁ בָּהֶן
פּוֹתַח טַפַּח. שְׁכַל אֶחָד מִן הַזֵּיזִים רָחַבוּ טַפַּח עַל טַפַּח: וּבִינֵיהֶן פּוֹתַח
טַפַּח. הַתַּחְתּוֹן גְּבַהּ מִן הָאֶרֶץ טַפַּח וְהָעֲלִיּוֹן גְּבַהּ מִן הַתַּחְתּוֹן טַפַּח:
וְטַמְאָה תַחְתֵּיהֶן. תַּחַת הַתַּחְתּוֹן. כֹּל מֵה שֶׁתַּחְתּוֹ טַמְא וּמֵה שֶׁעַל גְּבִיו
טְהוֹר, דְּחוּצָא בְּפְנֵי הַטַּמְאָה: בִּינֵיהֶן. אִם טַמְאָה בֵּין תַּחְתּוֹן לְעֲלִיּוֹן כֹּל
מֵה שֶׁבִּינֵיהֶן טַמְא, אֲבָל מֵה שֶׁתַּחַת הַתַּחְתּוֹן וְשֶׁעַל הָעֲלִיּוֹן, טְהוֹר,
דְּחוּצָצִים: עַל גְּבִיהֶן. עַל גְּבִי הָעֲלִיּוֹן. כְּנֶגְדּוֹ הַטַּמְאָה עַד הָרִקִיעַ, טַמְא,
וְכֹל הַשָּׂאֵר טְהוֹר: הִזָּה הָעֲלִיּוֹן עוֹדֵף עַל הַתַּחְתּוֹן וְכוּ' תַחְתֵּיהֶן וּבִינֵיהֶן
טַמְא. דְּבֵין שֶׁהַטַּמְאָה תַּחַת הַתַּחְתּוֹן בֵּין שֶׁהַטַּמְאָה בִּינֵיהֶן, אוֹתוֹ הָעֲדָף
שֶׁהָעֲלִיּוֹן יֵתֵר עַל הַתַּחְתּוֹן טַפַּח מְעַרְבֵי אֶת הַטַּמְאָה בְּכֹל מְקוֹם. אֲבָל מֵה
שֶׁעַל הָעֲלִיּוֹן טְהוֹר, דְּחוּצָא: עַל גְּבִיהֶן. עַל גְּבִי הָעֲלִיּוֹן: הִזָּה הָעֲלִיּוֹן עוֹדֵף
עַל הַתַּחְתּוֹן וְכוּ' טַמְאָה תַחְתֵּיהֶן. תַּחַת הַתַּחְתּוֹן: תַּחְתֵּיהֶן וּבִינֵיהֶן
טַמְא. דְּאוֹתוֹ עֲדָף מְעַרְבֵי אֶת הַטַּמְאָה בִּינֵיהֶן וּמְבִיא אֶת הַטַּמְאָה לְמֵה
שֶׁתַּחְתּוֹ: בִּינֵיהֶן. אִם הַטַּמְאָה בִּינֵיהֶן אוּ לְמִטָּה בְּאֶרֶץ תַּחַת הַמּוֹתֵר,
דְּהִינּוּ כְּנֶגְדּוֹ הָעֲדָף וְלֹא תַּחַת הַתַּחְתּוֹן: רַבִּי אֶלְיעֶזֶר אוֹמֵר תַּחְתֵּיהֶן

וביניהן טמא. דאף על גב דליכא טפח בעדף מביא את הטמאה לתחת התחתון, הואיל ועודף עליו **(ו)**: **ביניהן ותחת המותר טמא.** מה שבין שני הזיזין ומה שתחתיהן בארץ כנגד המותר, טמא: **ותחתיהן טהור.** מה שתחת התחתון. דכיון דאין במותר טפח אין הטמאה באה תחת התחתון. והלכה כרבי יהושע: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ו) דרבי אליעזר לטעמיה דאמר לעיל טמאה תחת הזיז הבית טמא אף על פי שאינו אוכל בפותח טפח. הר"ש. וכלומר, והכי נמי מחמיר כן בשני זיזין זה על גבי זה, דהא לעיל פרש דהתחתון גבה מן הארץ טפח, ואם כן לאו בזיז שעל גבי הפתח מירי. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם דע שכל מה שיאמר תחתיהן הנה ענין זה תחת התחתון כמו בינו ובין הארץ וכל מה שיאמר על גביהן עניינו על גב העליון וכאשר היה העליון עודף טפח אין הבדל בין היות הטומאה תחת הזיז התחתון או תחת הנוסף אשר יוסיף לעליון או ע"ג זיז התחתון אשר יביא הטומאה ביניהן כל מה שתחת העליון טמא בכל אלו המצבות אשר תביא הטומאה ביניהן ושרש זה כבר הוכפל פעמים ולזה אמר תחתיהן וביניהן טמא והלכה כרבי יהושע: (רמב"ם)

פרק יד - משנה ו

יש בהן פותח טפח ואין ביניהן פותח טפח, טמאה תחתיהן, תחתיהן טמא. ביניהן או על גביהן, כנגדו עד הרקיע טמא:

ר"ע מברטנורה ואין ביניהם פותח טפח. שאין התחתון גבה מן הארץ טפח ואין העליון גבה מן התחתון טפח: **ביניהן ותחתיהן טמא.** דאין התחתון חוצץ, כיון דאין תחתיו פותח טפח ולא על גביו פותח טפח **(ז)**, והעליון מביא את הטמאה לכל מה שתחתיו ותחת התחתון, וחוצץ למה שעל גביו, כיון דעליון גבה מן הארץ טפח: **כנגדו עד הרקיע טמא.** ומה שתחתיו טהור. דאף על גב דאין גבה מחברו טפח, הרי גבה מן הארץ טפח וחוצץ: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} פרוש, בין התחתון לעליון, לכך בוקעת ויורדת. ועין תוספות יום טוב פרוש לגרסא השנייה : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כאשר היתה טומאה ביניהן והיה ביניהן פחות מגובה טפח הנה אין זאת הטומאה באהל ואמנם היא דחוקה והיא אשר תקרא בש"ס טומאה רצוצה ולזה כנגדו עד הרקיע טמא וכאילו היה על גביהן ואשר ראוי שלא תטמא ג"כ תחתיהן להיות בתחתון פותח טפח והוא גבוה מן הארץ גובה רב לפי שהמאמר הוא בזיו והוא כמו שקדם : (רמב"ם)

פרק יד - משנה ז

אין בהן פותח טפח, בין שיש ביניהן פותח טפח בין שאין ביניהן פותח טפח, טמאה תחתיהן, ביניהן או על גביהן, טמאה בוקעת ועולה, בוקעת ויורדת. וכן שתי יריעות שהן גבוהות מן הארץ פותח טפח {ט} :

ר"ע מברטנורה אין בהן פותח טפח. שהזיון אין ברחבו טפח {ח}, הלכך בין שהטמאה למטה בין שהטמאה למעלה לא חיצו כלל : וכן שתי יריעות שהן גבוהות מן הארץ בפותח טפח. וגבוהות זו מזו טפח, דינן כשני זיוין : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ח} ולפי מה שכתבתי שרבי אליעזר לטעמיה מתניתין דהכא כרבי הושע : {ט} וכן וכו'. וכן בכל החלקות השנויות לענין הזיון : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם (רמב"ם) זה מבואר ממה שקדם ודין השתי יריעות זו על גב זו כדין שני זיוין :

פרק טו - משנה א

סגוס עָבָה וְכָפַת עָבָה, אֵינָן מְבִיָּאִין אֶת הַטְּמֵאָה, עַד שְׁיֵהוּ גְבוּהִין מִן הָאֲרֶץ פּוֹתַח טַפַּח. קְפוּלִין זֹו עַל גְּבִי זֹו, אֵינָן מְבִיָּאִין אֶת הַטְּמֵאָה, עַד שְׁתֵּהָא הָעֲלִיּוֹנָה גְבוּהָה מִן הָאֲרֶץ פּוֹתַח טַפַּח. טְבֻלִיּוֹת שֶׁל עֵץ זֹו עַל גֵּב זֹו אֵינָן מְבִיָּאִין אֶת הַטְּמֵאָה, עַד שְׁתֵּהָא הָעֲלִיּוֹנָה גְבוּהָה מִן הָאֲרֶץ פּוֹתַח טַפַּח. וְאִם הָיוּ שֶׁל שֵׁשׁ, טְמֵאָה בּוֹקְעַת וְעוֹלָה, בּוֹקְעַת וְיּוֹרְדַת :

ר"ע מברטנורה סגוס עָבָה. הַדָּ מִתְנִיתִין פֶּרְשְׁנוּהָ לְעִיל {א} בְּפֶרֶק הַבֵּית שֶׁנֶּסְדָּק [משנה ג]. וְאֵיזִי דְבָעֵי לְמַתְנֵי טְבֻלִיּוֹת, הַדָּר תַּנְיָה הַכָּא : וְאִם הָיוּ שֶׁל שֵׁשׁ. אֶפְלוּ עֲלִיּוֹנָה גְבוּהָה מִן הָאֲרֶץ טַפַּח לֹא חֲשִׁיבֵי אֶהֱל לְהַבִּיא אֶת הַטְּמֵאָה, כִּינֹן דְּהִתְחַתְּוֹנָה מִמַּעֲטָת אֶת הָאֲוִיר לְפִי שְׁהוּ נְחֻשְׁבוֹת כְּאֲרֶץ. אֲבָל טְבֻלָּאוֹת שֶׁל עֵץ אֵינָן חֲשׁוּבוֹת כְּקַרְקַע בְּזִמּוֹן שְׁהָעֲלִיּוֹנָה גְבוּהָה מִן הָאֲרֶץ טַפַּח, אִף עַל פִּי שְׁהִתְחַתְּוֹנָה מִמַּעֲטָת אֶת הָאֲוִיר, הָעֲלִיּוֹנָה מְבִיָּאָה אֶת הַטְּמֵאָה : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} ומיהו הַתָּם לְעַנְנֵן נְתוּנִים תַּחַת הַסְּדָק, וְאֲשַׁמְעִינָן דְּלֹא אֲמַרִינָן כְּאֵלּוּ הַסְּגוּס קְלִישׁ וְחֻלּוּל תַּחְתֵּינוּ וְגוֹד אֲסִיק. וְהַכָּא לֹא בְּהַכִּי מִיָּרִי אֲלֵא כְּשִׁטְמֵאָה רְצוּצָה תַּחְתֵּיהֶן אוּ בִּינֵיהֶן, וְאֲשַׁמְעִינָן דְּאֶפְלוּ קְלִישׁ לְחוּד נְמִי לֹא אֲמַרִינָן. וְלֹא זֹו אִף זֹו קְתַנִּי. מִהֲרִים. וְעַן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר ביארנו בפיי"א (מ"ג) ענין אמרו אין מביאין את הטומאה וביארנו שם סגוס ושם כופת. וטבלאות לוחות: וענין אמר בכאן עד שיהיו גבוהין מן הארץ פותח טפח לפי מה שאספר וזה כאשר היה סגוס או כופת או טבלא או בגד מושם אחד למעלה מהשני עד שיהיה בגבהו טפח עוד היתה הטומאה למעלה מזאת הטבלא דרך משל אשר היתה גבוה מן הארץ והיתה טבלא שניה ממעל לטומאה דבוקה בה הנה זאת הטבלא העליונה מביאה את הטומאה ותטמא כל הטבלאות ומה שביניהם מן הכלים וזה הדין בעצמו בסגוס ובדומה לו בזה הדבר נחלקו טבלאות של שיש לפי שהן נחשבות כארץ ואם היו שיש על שיש והיה בין השיש העליון אשר תחתיו הטומאה ובין הארץ גבוה אלף אמה לא נחשוב מהשיש כאילו הוא נעדר אבל נאמר שהיא תחתיו טומאה רצוצה ובוקעת ועולה בוקעת ויורדת ולשון התוספתא בביאור אלו הענינים כן טבלאות של שיש חלקה זו על גבי זו וטומאה תחת אחת מהן אפי' גבוהות מן הארץ אלף אמה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: (רמב"ם)

פרק טו - משנה ב

טַבְּלִיּוֹת שֶׁל עֵץ שֶׁהֵן נוֹגְעוֹת זֶז בְּזוֹ בְּקִרְנוֹתֵיהֶם וְהֵן גְּבוּהוֹת מִן הָאָרֶץ פּוֹתַח טַפַּח, טַמְאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן, הַנוֹגֵעַ בְּשִׁנְיָהּ, טַמְא טַמְאָת שְׁבַעָה, כְּלִים שֶׁתַּחַת הָרְאשׁוֹנָה טַמְאִים, וְשֶׁתַּחַת הַשְּׁנִיָּה טְהוֹרִין. הַשְּׁלֶחַן אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטַּמְאָה, עַד שֶׁיְהֵא בּוֹ רְבוּעַ בְּפוֹתַח טַפַּח:

ר"ע מברטנורה טַבְּלִיּוֹת שֶׁל עֵץ. שֶׁהֵן סְמוּכוֹת זֶז אֶצֶל זֶז וְכָל אַחַת מֵהֶן גְּבוּהָה מִן הָאָרֶץ טַפַּח וְנוֹגְעוֹת בְּקִרְנוֹתֵיהֶן כָּל אַחַת בְּחִבְרָתָהּ שְׁאֲצֵלָהּ, וְדָרָךְ קִרְנֵי הַטַּבְּלָאוֹת שְׁאֵין בְּרַחְבּוֹן טַפַּח, הַלְכָךְ כְּלִים שֶׁתַּחַת הָרְאשׁוֹנָה שֶׁהַטַּמְאָה תַּחְתֶּיהָ, טַמְאִים, וְשֶׁתַּחַת הַשְּׁנִיָּה טְהוֹרִים: הַנוֹגֵעַ בְּשִׁנְיָה טַמְא טַמְאָת שְׁבַעָה. וְאִף עַל גַּב דְּתַנּוּ בְּפִרְק קַמָּא כְּלִים הַנוֹגְעִים בְּמַת וְכְלִים בְּכְלִים טַמְאִים טַמְאָת שְׁבַעָה, הַשְּׁלִישִׁי בֵּין אָדָם בֵּין כְּלִים טַמְאִים טַמְאָת עָרֵב {ב}, הָא תַנּוּ הֵתָם אֵין הָאֵהֶל מִתְחַשֵּׁב, הַלְכָךְ טַבְּלָא

שֶׁהַטְּמֵאָה תַּחֲתֶיהָ אֵינָה מִן הַמִּנְיָן : עַד שֶׁיְהִי בּוֹ רְבוּעַ בְּפוֹתַח טַפַּח. כְּמִין תְּבֵה פְרוּצָה שְׂיִישׁ לָהּ אַרְבַּע דְּפָנוֹת הָיוּ עוֹשִׂים לְשִׁלְחָן שֶׁהַשְּׁלָחַן יוֹשֵׁב עָלֶיהָ, וְאוֹתָהּ תְּבֵה פְרוּצָה קְרוּי רְבוּעַ. וּפְעָמִים שֶׁהַשְּׁלָחַן בּוֹלֵט וְיוֹצֵא חוּץ מְאוֹתוֹ רְבוּעַ טַפַּח אוֹ פָחוֹת אוֹ יוֹתֵר, וְהַשְּׁתָּא קָאָמַר דְּצָרִיךְ שֶׁיְהִי הַשְּׁלָחַן בּוֹלֵט חוּץ מְאוֹתוֹ רְבוּעַ בְּפוֹתַח טַפַּח, דְּמָה שֶׁבְּתוֹךְ הַרְבּוּעַ אֵינוֹ מְצֻטָּרֵף. וְאִם טְמֵאָה נִמְי בְּתוֹךְ הַרְבּוּעַ מִבְּפָנָיִם, הַרְבּוּעַ חוֹצֵץ וּמוֹנֵעַ הַטְּמֵאָה מִלְעֵבֶר לַחוּץ : (ר"ע מברטנורא).

עיקר תוי"ט [ב] וּפְרוּשׁ, מְשׁוּם חֲבוּרִין נִמְי לִיכָא, דְּהוּי דִּיקְרַב לְדִיקְרַב דְּטָמֵא טְמֵאת עָרַב. וְאִם תֵּאמַר וְהָא כֹּל הַיּוֹצֵא מִן הָעֵץ אֵינוֹ מְטַמֵּא טְמֵאת אֱהָלִים כּו'. דְּהֵתֵם לְשִׁיחָא אֱהָל טְמֵא בְעֶצְמוֹ אֵף לְאַחַר שֶׁהוֹצִיאוּ הַמֵּת, וְהִכָּא שֶׁהַמֵּת בְּתוֹכוֹ דְּהוּי כְּמֵלֵא טְמֵאָה : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם **נוגעות בקרנותיהן.** על זאת הצורה הנוגע בשניה טמא טומאת ז'. לפי שהוא חלק מאהל המת וכלים שתחתיה טהורין לפי שלא יגיע בינה ובין הטבלא אשר תחתיה הטומאה פותח טפח עד שתביא לה טומאה ואמנם ימשש זוית לזוית לבד כמו שביארנו והבן זה הענין והקש עליו ואמר עד שיהיה בו רבוע פותח טפח לפי שכבר יהיה מעט הגובה או מעט הרוחב הנה לא יביא טומאה תחתיו עד שיהא בו טפח על טפח על רום טפח : (רמב"ם)

פרק טו - משנה ג

חֲבִיּוֹת שֶׁהֵן יוֹשְׁבוֹת עַל שׁוּלְיָהֶן אוֹ מְטוֹת עַל צִדֵיהֶן, בְּאֹוִיר, וְהֵן נוֹגְעוֹת זו בְּזוֹ בְּפוֹתַח טַפַּח **[ג]**, טְמֵאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן, טְמֵאָה בּוֹקְעַת וְעוֹלָה, בּוֹקְעַת וְיּוֹרְדָת. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּטָהוּרוֹת. אֲבָל אִם הָיוּ טְמֵאוֹת אוֹ גְבוּהוֹת מִן הָאָרֶץ פּוֹתַח טַפַּח, טְמֵאָה תַּחַת אַחַת מֵהֶן, תַּחַת כָּלֶם טְמֵא :

ר"ע מברטנורה **חביות.** שורות הרבה של חביות, זו אחר זו וזו על זו : **שְׁהוּ יושבות על שוליהן.** ופיהן למעלה : **או מטות על צדיהן.** ופיהן מן הצד : **בְּאוּר.** בגנה או בחצר : **בְּפֹתַח טַפַּח.** ברחב טפח נוגעות זו בזו : **טַמְאָה בוקעת ועולה.** לצדדין קתני לה. דמטות על צדיהן אפלו כנגד הטמאה אין טמא אלא מה שתחתיהן ועל גביהן, אבל מה שבתוכן טהור, כיון דאין כלי חרס מטמא מגבו, על מה שבתוכו מציל. ומה שאינו כנגד הטמאה אפלו שתחתיהן ועל גביהן טהור. וביושבות על שוליהן אפלו על מה שבתוכו אין מצילות, כיון שאין הפסק מאור תוכו לאור שחוצה לו, וחבית עצמה נטמאה ונטמאו כל כלים שבתוכה ואפלו שלא כנגד הטמאה, כדאמרינן טעמא בסוף פרק פורת : **במה דברים אמורים בטהורות.** דכיון דטהורות הן דמו לטבלאות של שיש שהתחתונות סותמות את חלל טפח וטמאה בוקעת ועולה : **אבל אם היו טמאות.** אפלו אין גבוהות מן הארץ, העליונות שגבוהות מן הארץ טפח מביאות את הטמאה, שאין התחתונות סותמות כיון דטמאות מידי דהוי אקפולין זו על זו וטבלאות זו על זו **[ד]** : **או גבוהות מן הארץ פותח טפח.** מביאות את הטמאה, ואפלו טהורות, כיון דנוגעות זו בזו ברחב טפח נחשבות ככלן כאהל אחד : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[ג]** **טפח.** ומשום סיפא נקט. דלגופיה לא אצטריך, דכיון שתחת עצמה אינה מביאה הטמאה אלא בוקעת, כל שכן שאינה מביאה אל החבית שאצלה ואפלו נוגעת בפותח טפח : **[ד]** והתחתונה כמאן דליתא דמי, ואותה שעל גביה מביאה הטמאה לכל מה שתחתיה ובוקעת כנגדה עד לרקיע, דאדם וכלים נעשו אהלים לטמא ולא לטהר, ולכך מביא הטמאה לכל שתחתיהן וחוזרת ובוקעת למעלה, דאין נעשים אהלים להפסיק. והא דלא תני במתניתין למעלה מהן, משום דבטהורות נמי שגבוהות טפח אירי, דחוצצות, דבחביות של שיטין וכיוצא בהן אירי שסתומין וטהורים לגמרי, ודמי לטבליות של שיש דלעיל ולא לכלים הטהורים העשויין לקבלה דנעשו אהלים לטמא ולא לטהר. מהר"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר ידעת איך הוא תמונת החביות וזה שבטניהם בולטים ושוליהן וראשיהן מחודדים וכאשר יתחבר חבית מהחבית הנה כבר ימשש שטח זה לשטח זה טפח על טפח או יותר מטפח וכאשר תמשש אחת חבירתה והתחברו כולן אחת (תחת א) בין שהיו יושבות על שוליהן או על צדיהן והיו כולן גבוהות מן הארץ טפח הנה היו כולן אהל אחד ולזה כאשר טומאה תחת אחת מהן תחת כלן טמא. והוסיף בזה החביות דין ואמר כי כאשר התחברו כמו שספרנו בפותח טפח והם כבר נטמאו במין ממיני הטומאות והיתה טומאה תחת אחת מהן תחת כלן טמא אף על פי שאין שם חלל טפח ולזה להיותה בעלת בטן ולה חלל הרבה ואנחנו הצד עליון מביא את הטומאה לפי מה שקדם מאמר בטומאת אלו החביות כולן טמאות ואוירן טמא אולם אם היו טהורות למה שיתפשט זה המאמר לפי שהצד העליון לא תגיעהו הטומאה לפי שכלי חרס אינו מטמא מגבו כאשר השרשנו : (רמב"ם)

פרק טו - משנה ד

בֵּית שְׁחָצוֹ בְּנִסְרִים אוּ בִיריעוֹת, מִן הַצְּדָדִים אוּ מִן הַקּוֹרוֹת, טְמֵאָה בְּבֵית, כְּלִים שְׁבַחְצָץ {ה} טְהוֹרִים. טְמֵאָה בַּחְצָץ, כְּלִים שְׁבַבֵּית טְמֵאִין. כְּלִים שְׁבַחְצָץ, אִם יֵשׁ שָׁם פּוֹתַח טַפַּח, טְמֵאִים. וְאִם לֹא, טְהוֹרִים:

ר"ע מברטנורה שְׁחָצוֹ. שְׁעָשָׂה בּוֹ מְחֻצָּה: מִן הַצְּדָדִין. שְׁהִיריעוֹת וְהִנְסְרִים נְתוּנוֹת כְּנֶגֶד הַכְּתָלִים שֶׁל הַבַּיִת: אוּ מִן הַקּוֹרוֹת. שְׁנְתוּנוֹת תַּחַת תְּקֵרַת הַבַּיִת: כְּלִים שְׁבַחְצָץ טְהוֹרִים. דִּיריעוֹת וְנִסְרִים חוֹצְצִים, וְנִחְשָׁבִים כְּכִלִּים שֶׁעַל הַגֵּג וְכְכִלִּים שְׁחוּץ לַכְּתֵל: כְּלִים שְׁבַבֵּית טְמֵאִים. דָּאִין חֲצִיצָה לְטְמֵאָה, מִיַּד דְּהוּא אֶפְלֵי חֶרֶס הַמְּקַף צְמִיד פְּתִיל, דָּאִם טְמֵאָה בְּבֵית מְצִיל עַל מַה שְׁבַתּוֹכוֹ, וְאִם טְמֵאָה בְּתוֹכוֹ אִין צְמִיד פְּתִיל לְטְמֵאָה: כְּלִים שְׁבַחְצָץ. הַכְּלִי שֶׁעַם הַטְּמֵאָה בְּתוֹךְ הַמְּחֻצָּה: אִם יֵשׁ שָׁם פּוֹתַח טַפַּח. שְׁיֵשׁ שָׁם חָלָל רְחֵב טַפַּח: וְאִם לֹא טְהוֹרִים. הַכְּלִים שְׁבַחְצָץ. אֲבָל בֵּית מִיָּהָ טְמֵא: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ה} שְׁבַחְצָץ. פְּרוּשׁ, שְׁבַאֲחוּרֵי הַחְצָץ. אֲבָל שְׁבַתּוֹךְ הַחְצָץ צָרִיךְ פּוֹתַח טַפַּח: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כְּלִים שְׁבַחְצָץ. ר"ל שִׁיחִיה בְּתוֹךְ הַמְּחֻצָּה וְאִם הִיא בַּמְּקוֹמָה חָלָל טַפַּח עַל טַפַּח הֵנָּה הִיא תְּטֵמָא בִּין הִיתָה טוּמְאָה בְּבֵית בִּין הִיתָה טוּמְאָה אַחוּרֵי הַמְּחֻצָּה וְאִלוּ הִיריעוֹת יְחוּצוֹ בְּפָנֵי הַטוּמְאָה לְפִי שֶׁהוּא שֵׁם אֶהֱל לְפִי מַה שֶׁהִתְבָּאָר בְּחִי מִזֹּאת הַמַּסְכָּח: (רמב"ם)

פרק טו - משנה ה

חֲצוּ מֵאֲרָצוֹ, טְמֵאָה בַחֲצֵץ, כְּלִים שְׂבִיבֵית
טְמֵאִים. טְמֵאָה בְּבֵית, כְּלִים שְׂבִיחֲצֵץ, אִם יֵשׁ
בְּמִקוֹמָן טֶפֶח עַל טֶפֶח עַל רוּם טֶפֶח, טְהוּרִים.
וְאִם לֹא, טְמֵאִין, שְׂאֲרָצוֹ שֶׁל בַּיִת כְּמוֹהוּ עַד
הַתְּהוּם :

ר"ע מברטנורה חֲצוּ מֵאֲרָצוֹ. שְׂפִסָּה קִרְקַעִית הַבַּיִת בְּנִסְרִים אוֹ יִרְיעוֹת :
טְמֵאָה בַחֲצֵץ. אֶפְלוּ יֵשׁ בּוֹ טֶפֶח עַל טֶפֶח בְּרוּם טֶפֶח : כְּלִים שְׂבִיבֵית
טְמֵאִים. כְּבִיב שֶׁהוּא קָמוּר תַּחַת הַבַּיִת, דִּתְנֵן לְעִיל בְּפֶרֶק ג', יֵשׁ בּוֹ פוֹתֵחַ
טֶפֶח וְאִין בִּיצִיאָתוֹ פוֹתֵחַ טֶפֶח, טְמֵאָה בְּתוֹכוֹ הַבַּיִת טְמֵאָה, טְמֵאָה בְּבֵית
מֵה שְׂבִיבֵית טְהוּר : שְׂאֲרָצוֹ שֶׁל בַּיִת כְּמוֹהוּ. כְּשֶׁאִין בּוֹ פוֹתֵחַ טֶפֶח : (ר"ע
מברטנורה).

רמב"ם כְּלִים שְׂבִיחֲצֵץ. אִין בְּהֵם הַבְּדֵל בֵּין בְּהִיּוֹתוֹ בְּתוֹךְ הַמַּחֲצִיזָה אוֹ בְּתוֹךְ
הַחֲצֵץ וְהָאֲרֵץ גּוֹבֵה טֶפֶח הֵנָּה זֹאת הַמַּחֲצִיזָה נַעֲדַרְתָּ וַיְהִי הַכְּלִים טְמוּנִים
בְּתוֹךְ הָאֲרֵץ אֲשֶׁר תִּטְמֵא שְׂאֲרָצוֹ שֶׁל בַּיִת כְּמוֹהוּ עַד הַתְּהוּם וְלִשׁוֹן סְפָרִי כֹל
אֲשֶׁר בָּאֵהֶל (בְּמַדְבָּר יט) לַעֲשׂוֹת קִרְקַע הַבַּיִת כְּמוֹהוּ עַד הַתְּהוּם וּבִזְהָה הַעֲנִין מִן
הַצַּדְדִּין אוֹ כִּנְגַד הַקּוֹרוֹת לְפִי שֶׁלֹּא יִצְטָרֵךְ שֵׁם חֲלָל טֶפֶח וְכִבֵּר הַתְּבַאֵר לְךָ
שֶׁאֵלּוֹ הַמַּחֲצִיזוֹת מְצִילִין עַל הַטְּהוּרִים מִלְּהַטְמֵא וְלֹא מְצִילִין עַל הַטְּמוּמָה עַד
שֶׁלֹּא תִטְמֵא כְּמוֹ צְמִיד פְּתִיל לְפִי מֵה שְׂבִיבֵית וְאִל הַעֲנִין הַזֶּה
רְמַז בְּתוֹסַפְתָּא בְּאִמְרָם צְמִיד פְּתִיל וְאֵהֱלִים מְצִילִין עַל הַטְּהוּרִים מִלְּיִטְמֵא
וְאִין מְצִילִין עַל הַטְּמֵאִים מִלְּטְמֵא וְשִׁמּוֹר זֶה : (רמב"ם)

פרק טו - משנה ו

בַּיִת שֶׁהוּא מְלֵא תְּבִין וְאִין בֵּינוֹ לְבֵין הַקּוֹרוֹת
פוֹתֵחַ טֶפֶח, טְמֵאָה בְּפָנִים, כְּלִים שְׂכִנְגָד יִצִּיאָה

טְמָאִים. טְמֵאָה בַּחוּץ, כְּלִים שְׂבֻפָּנִים, אִם יֵשׁ
בְּמִקּוֹמָם טַפַּח עַל טַפַּח עַל רוּם טַפַּח, טְהוּרִים.
וְאִם לֹא, טְמָאִים. אִם יֵשׁ בֵּין תֵּבֵן לְקוֹרוֹת
פוֹתַח טַפַּח, בֵּין כֶּדֶד וּבֵין כֶּדֶד טְמָאִים :

ר"ע מברטנורה טמאה בפנים. בְּמִקּוֹם הַתֵּבֵן : שְׂכַנְגָד הַיְצִיאָה. מְקוֹם
פְּנוּי יֵשׁ כְּרֹחַב אִמָּה מִן הַפְּתַח עַד כֶּתֶל שְׂכַנְגָדוֹ שְׂנַכְנָסִים וְיוֹצְאִים דְּרָדָד
שֶׁם לְהוֹצִיא הַתֵּבֵן וּלְהַכְנִיֵס. וְכֻלָּם שְׂבָאוֹתוֹ מְקוֹם הַפְּנוּי טְמָאִים, מִיָּדֵי
דְּהוּהָ אֶטְמָאָה בְּחֻצָּה דְּכָלִים שְׂבֻבֵית טְמָאִים : טְמֵאָה בַּחוּץ. הֵינּוּ בְּמִקּוֹם
הַפְּנוּי מִן הַפְּתַח עַד כֶּתֶל שְׂכַנְגָדוֹ : כְּלִים שְׂבֻפָּנִים. בְּמִקּוֹם הַתֵּבֵן : אִם יֵשׁ
בְּמִקּוֹמָן טַפַּח עַל טַפַּח בְּרוּם טַפַּח טְהוּרִים וְאִם לֹא טְמָאִים. דְּבַחֲצָה
נְפִי אִם טְמֵאָה בְּבֵית כְּלִים שְׂבֻבֵית שְׂאִין בְּמִקּוֹמָן טַפַּח טְמָאִים : וְאִם
יֵשׁ בֵּין הַתֵּבֵן וּלְקוֹרוֹת פּוֹתַח טַפַּח. לֹא נִתְבַּטַּל הַתֵּבֵן הַהוּא לְחֻשְׁבַּ כְּחֻצָּה
וְהָרִי הוּא כְּשֶׁאֵר חֻפְצִים שְׂבֻבֵית, וְאִין מְצִיל עַל מָה שְׂבֻתוֹכוֹ בֵּין יֵשׁ
בְּמִקּוֹמוֹ טַפַּח בֵּין אִין בְּמִקּוֹמוֹ טַפַּח : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם טומאה מבפנים. בתוך הבית בין שיהיה בתוך התבן בין שיהיה בין
התבן לקורות וכלים שכנגד היציאה ירצה בו הכלים אשר תוכן בפתח הבית
בכלל הבית ול' התוספת' (פס"ו) כלים שכנגד יציאת הטומא' במלואו של פתח
טמא. ואמרו טומאה בחוץ ירצה בו חוץ לתבן במלואו של פתח ואשר יציל
על הכלים ואע"פ שמקומן טפח על טפח בתוך התבן כאשר היה בין התבן
לקורות פותח טפח לפי שסתם תבן דעתו לפנותו ואינו חוצץ : (רמב"ם)

פרק טו - משנה ז

בֵּית שְׂמֵלָאוֹ עֶפֶר אוֹ צְרוּרוֹת, וּבְטָלוֹ **(ז)**, וְכֵן כְּרִי
שֶׁל תְּבוּאָה, אוֹ גַל שֶׁל צְרוּרוֹת, אֶפְלוֹ כְּגֵלוֹ שֶׁל
עֶכָן, וְאֶפְלוֹ טְמֵאָה בְּצַד הַכְּלִים, טְמֵאָה בּוֹקְעַת
וְעוֹלָה, בּוֹקְעַת וְיִוֶּרְדֶּת :

ר"ע מברטנורה וכן כרי של תבואה. שֶׁבְטָלוֹ: אִפְלוּ טִמְאָה בְּצַד הַכֵּלִים. שְׁהִיְתָה הַטִּמְאָה בְּתוֹךְ הַגֶּל, וְכֵלִים שֶׁם סְמוּכִים לַטִּמְאָה בְּתוֹךְ הַגֶּל אֲבָל אֵינָן נוֹגְעִים בְּטִמְאָה: טִמְאָה בּוֹקְעַת וְעוֹלָה. וּמָה שֶׁבְּצִדָּהּ טָהוֹר. וְאִם יֵשׁ בַּמְקוֹם הַטִּמְאָה טֶפַח עַל טֶפַח בְּרוּם טֶפַח, הֲרִי הוּא כְּקָבֵר סְתוּם וּמְטַמֵּא כָּל סְבִיבָיו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ו} וּבְטָלוֹ. וְאִם לֹא בְטָלוֹ הָיָה כְּשֶׁאֵר חֲפָצִים הַמְנַחִים בָּאֵהָל. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בטלו. ר"ל בטל דין הבית ואם היה בתוך זה העפר כלים ובמקום אחר ממנו טומאה הנה לא יטמאו אלו הכלים באהל שדין האהל כבר בטל להיות בית נהרס וכן כרי של תבואה וגל של אבנים ואע"פ ששם טומאה בצד הכלים ולא תהיה שם נגיעת הכלים לפי שטומאה רצוצה לא תטמא אם לא בנכחיות כמו שהשרשנו ואם היתה טומאה בזה הכרי כולו הוא כמו קבר סתום ומטמא מכל סביביו ול' התוספתא (שם) כרי של תבואה וטומאה בתוכו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואם יש במקום הטומאה טפח על טפח הרי הוא כקבר סתום ומטמא מכל סביביו: (רמב"ם)

פרק טו - משנה ח

חֲצַר הַקֶּבֶר, הָעוֹמֵד בְּתוֹכָהּ טָהוֹר, עַד שְׁיֵהָא בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת, כְּדַבְּרֵי בֵּית שְׁמַאי. בֵּית הַלֵּל אוֹמְרִים, אַרְבַּעַת טַפְחִים. קוֹרָה שֶׁעֲשָׂאָה גוֹלֵל לְקָבֵר, בֵּין עוֹמְדָת בֵּין מְטָה עַל צִדָּהּ, אֵין טִמְאָה אֶלָּא כְּנֶגֶד הַפֶּתַח. עֲשֵׂה רֵאשָׁה גוֹלֵל לְקָבֵר, אֵין טִמְאָה אֶלָּא עַד אַרְבַּעַת טַפְחִים. וּבְזֵמַן שֶׁהוּא עֹתִיד לָגֵד, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כֹּלָּה חֲבוּר:

ר"ע מברטנורה חֲצַר הַקֶּבֶר. חֲצַר הַמְּקַפֵּת מֵאַרְבַּע רוחותיה אַרְבַּע מְעָרוֹת שֶׁל קְבָרוֹת: טָהוֹר עַד שְׁיֵהָא בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת. כָּל זֵמַן שֶׁיֵּשׁ בָּהּ אַרְבַּע אַמּוֹת טָהוֹר הָעוֹמֵד בָּהּ {ז}. אֲבָל פְּחוּתָהּ מֵאַרְבַּע אַמּוֹת, טִמְאָה הָעוֹמֵד

בה. ואם אין שם אלא שלש מערות משלש רוחות ורוח רביעית של חצר פתוחה לאויר העולם, אפלו אינו מרחק מפתח המערה אלא כל שהוא, טהור, ובלבד שלא יגע למשקוף של פתח המערה. והני מלי חצר הקבר דמסימא מחצתה, אבל מת בעלמא תופס ארבע אמות לטמאה (ח): **גולל לקבר**. כסוי על פתח הקבר: **אלא כנגד הפתח**. של הקבר. והנוגע בקצה המנח חוץ לקבר, טהור: **עשה ראשה גולל לקבר**. והרי היא עומדת על הקבר כמו אילן (ט). הנוגע ממנה בארבעה טפחים סמוך לקבר, טמא משום גולל, ומארבעה ולמעלה טהור: **בזמן שהוא עתיד לגדל לקח**. ואף על פי שלא קצץ עדין. לגד, כמו גדו אילנא (דניאל ד): **פלה חבור**. כל זמן שלא קצץ, ואף על פי שעתידי לקח. ואין הלכה כרבי יהודה: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ז) וצריך לומר דאזיל בשדה תבה ומגדל. דאי לאו הכי, כיון שיש ארבע מערות לארבע רוחות, כבר נטמא. הרשב"ם: (ח) דגזרו כדי שלא ירגילו אוכלי טהרות לקרב אצלו ויפשוט ידו ויאהיל ולא אדעתיה. אבל בחצר הקבר יש הכר. רש"י. ועין תוספות יום טוב שהאריך בזה כפי מסקנת הגמרא: (ט) וקשה, דאם כן הינו עומדת. אלא סיפא שהקורה שוכבת וראשה נכנס לתוך הקבר נעשה לו גולל, ורישא שהיא עומדת או מטה וסומכת על הקבר, כל הקורה צריכה לראשה התחתון שהוא גולל, לפיכך כל שהוא כנגד הקבר, טמא. דמטה פרוש זקופה קצת. אבל כשהיא שוכבת אינו כן, ומה שעתידי לקח אינו חבור. הראב"ד. ועין תוספות יום טוב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר התבאר שזה החצר מקורה ופתח המערות אשר בס הקברות פתוח אצל זה החצר והוא אשר תקרא חצר הקבר ומי שעמד בה הוא טהור לפי שאם היה בו פחות מארבע אמות על ארבע אמות הנה הוא אז מתקרב אל פי המערה ויטמא ולפי דעת בית הלל הוא טהור עד שיהיה בחצר ד' על ד' ואם היה זה החצר מגולה הנכנס לתוכה טהור באי זה ענין אם לא שיגע בפתח המערה ובתוספתא בזמן שהיא פתוחה לאויר אפי' מרוחק מן השקוף כל שהוא הנכנס לתוכה טהור ובלבד שלא יגע בשקוף: ואמרו אין טמא אלא כנגד הפתח ר"ל פתח הקבר: עוד אמר שאם העמיד הקורה נצבת על פי הקבר ושמוה כנגדו אם היה גבוה ארבעה טפחים לבד יטמא משום גולל ובלבד שיתכוין לחתוך הנוסף על ד' טפחים ורבי יהודה אומר אפי' כולה היא גולל: **לגוד**. לחתוך. מן גודו אילנא (דניאל ד) ואין הלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק טו - משנה ט

חֲבִית שֶׁהִיא מִלְאָה מְשֻׁקִים טְהוּרִים וּמְקַפֵּת צְמִיד פְּתִיל, וְעִשָּׂאָה גוֹלֵל לְקָבֵר, הַנוֹגֵעַ בָּהּ, טָמֵא טָמְאָת שְׁבַעָה, וְהַחֲבִית וְהַמְשֻׁקִין טְהוּרִין. **בְּהֵמָה** {יא} שֶׁעִשָּׂאָה גוֹלֵל לְקָבֵר, הַנוֹגֵעַ בָּהּ, טָמֵא טָמְאָת שְׁבַעָה. רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר, כָּל שֵׁשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים אֵינוֹ מְטַמֵּא מְשׁוּם גוֹלֵל:

ר"ע מברטנורה הנוגע בה. כל זמן שהיא גולל {י}: טמא טמאת שבעה. דכתיב (במדבר יט) וְכָל אֲשֶׁר יִגַע עַל פְּנֵי הַשָּׂדֶה, לְרֵבּוֹת גוֹלֵל וְדוֹפֵק: וְהַחֲבִית וְהַמְשֻׁקִין טְהוּרִים. דכלי חרס המקוף צמיד פתיל טהור מלטמא באהל המת, שְׁנֵאמֵר (שם) וְכָל כְּלֵי פְתוּחִים אֲשֶׁר אֵין צְמִיד פְּתִיל עָלָיו טָמֵא הוּא, הָא יֵשׁ צְמִיד פְּתִיל עָלָיו טְהוֹר, וּבְכָלִי חָרָס הַפְּתוּב מְדַבֵּר, שֶׁאֵינוֹ מְקַבֵּל טָמְאָה מִגִּבּוֹ: רַבִּי מֵאִיר אֹמֵר וְכוּ'. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי מֵאִיר, אֶלָּא אֵף עַל פִּי שֶׁאֵין לָהּ דָּבָר שֵׁשׁ בּוֹ רוּחַ חַיִּים וּמְטַמֵּא, חוּץ מֵאֲדָם, מְכַל מְקוּם מְטַמֵּאִים הֵן מְשׁוּם גוֹלֵל כָּל זְמַן שֶׁהֵן גוֹלֵל לְקָבֵר: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {י} כל זמן שהוא מחבר לקבר. ובמשנה ז' פרק קמא דערובין פירש הר"ב דאף לאחר שפרש מטמא: **בְּהֵמָה**. שְׁכַפְתָּהּ. דאם לא כן הרי היא הולכת ואין כאן גולל. כסף משנה: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר ידעת שכלי חרס המוקף צמיד פתיל לא יטמא בטומאת מת וכן הבהמות והחיות לא יטמאו במין ממני הטומאות כמו שהשרשנו בפתיחה וכאשר עשה ממנו גולל לקבר הנה היא תטמא משום גולל לא שיהא תטמא בהיותה חלק מהקבר אשר יגע בה כאילו נגע בקבר אבל היא תטמא במגע כל זמן שהיא על הקבר (וכאשר נשארה טהורה הוסרה מן הקבר בעצמה) ואין הלכה כרבי מאיר: (רמב"ם)

פרק טו - משנה י

הַנוֹגֵעַ בְּמַת וְהַנוֹגֵעַ בְּכָלִים, הַמֵּאֲהִיל עַל הַמַּת
וְהַנוֹגֵעַ בְּכָלִים, טְמֵאִין. מֵאֲהִיל עַל הַמַּת
וּמֵאֲהִיל עַל הַכָּלִים, הַנוֹגֵעַ בְּמַת וּמֵאֲהִיל עַל
הַכָּלִים, טְהוֹרִים **[יג]**. אִם יֵשׁ בְּיָדוֹ פּוֹתַח טְפַח,
טְמֵאִין. שְׁנֵי בְּתִים וּבָהֶן כְּשֵׁנֵי חֲצָאֵי זִיתִים,
פָּשַׁט אֶת שְׁתֵּי יָדָיו לָהֶן, אִם יֵשׁ בְּיָדָיו פּוֹתַח
טְפַח **[יד]**, מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. וְאִם לֹא, אֵינוֹ
מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה:

ר"ע מברטנורה הַמֵּאֲהִיל עַל הַמַּת וְנוֹגֵעַ בְּכָלִים. הַכָּלִים טְמֵאִין טְמֵאֵת
שְׁבַע מִטְעַם חֲבוּרִים **[יב]**, כְּגוֹן דְּבִשְׁעָה שְׁנַנְעָה בְּמַת אוֹ מֵאֲהִיל עָלָיו, נוֹגֵעַ
כְּמוֹ כֵּן בְּכָלִים: וְאִם יֵשׁ בְּיָדָיו פּוֹתַח טְפַח טְמֵאִים. כִּיּוֹן דְּיָדָיו מֵאֲהִילוֹת
עַל הַמַּת וְעַל הַכָּלִים, מְבִיאֹת אֶת הַטְּמֵאָה: שְׁנֵי בְּתִים. וּפְתַחֲהוֹן
מְכַוְּנִים זֶה כְּנֶגֶד זֶה: מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה. וְנִשְׁאַרוּ שְׁנֵי הַבְּתִים טְמֵאִים.
דְּאֵהֵל שֶׁל יָדָיו מְצַרֵּף אֶת הַטְּמֵאָה כְּאֵלוֹ שְׁנֵי הַחֲצָאִים מְנַחִים בְּזֶה וּבְזֶה:
וְאִם לֹא. דְּאִין בְּיָדָיו פּוֹתַח טְפַח, גְּבֵרָא מִיְהָא טְמֵא הוּי, כְּדַתְנֵן לְקַמּוֹ
וְעַל עֲצָמוֹן בְּכָל שְׁהוֹן, אֲבָל שְׁנֵי הַבְּתִים טְהוֹרִים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[יב]** וְרִישׁ פֶּרֶק דְּלִקְמֵן מְפָרֵשׁ אֶפְלוֹ שְׁלֵא בְּחֲבוּרִין. וְהַרְמְבִ"ם
כְּתַב, כְּשֶׁנִּטְמָא הָאָדָם בְּמַת עַל יָדֵי אֵהֵל אוֹ עַל יָדֵי נְגִיעָה, וְנִגַּע אַחַר כֵּן
בְּכָלִים, טְמֵאִים. אֲבָל אִם הָאֵהֵיל עַל הַכָּלִים אִין מְטַמָּא אוֹתוֹן, אִם לֹא
שְׁהָאֵהֵיל בְּיָדוֹ אַחַת כּוּי: **[יג]** טְהוֹרִים. וְאִף עַל גַּב דְּהָאָדָם טְמֵא, דְּכָלָן
מְבִיאִין טְמֵאָה עַל עֲצָמוֹן בְּכָל שְׁהוּא, מִיְהוּ אֵינוֹ מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה בְּפִחוֹת
מְטַפַּח. מְהַר"ם: **[יד]** אִם כּוּי. לְפִי שְׁקִטָּן בֶּן יוֹמוֹ מְטַמָּא טְמֵא מַת, וְאֶפְשָׁר
שְׁיִהֵיה נֶעַר קָטָן. הַרְמְבִ"ם. וּכְלוּמַר דְּפּוֹתַח טְפַח בְּאָדָם בִּינוּנֵי מְשַׁעְרִין: (עיקר
תוי"ט).

רמב"ם כבר קדם לך בפרק הראשון מזאת המסכתא שהאדם כאשר נטמא
במת ונגע בכלים יטמא אותן טומאת ז' ולזה כאשר נטמא אדם במת אם
נגע בו או האהיל עליו ואחר נגע בכלים הנה אלו הכלים טמאים אבל אם
נגע במת או האהיל עליו עוד האהיל על הכלים הנה לא יטמא אותן לפי
שטמא מת אינו מטמא באהל אמנם יטמא במגע אם לא שהאהיל בידו אחת
על הטומאה ובידו השנית על הכלי יחד ושיהא בידו פותח טפח אשר היא
שיעור הבאת הטומאה ואז יהיו אלו הכלים טמאים להגעתן עם הטומאה

תחת אהל אחד וכבר קדם לך בוי מזאת המסכתא שהאדם נעשה אהל
לטומאה וכן אם היו שני בתים קרובים ובהן כשני חצאי זיתים ופשט (שם)
]שתין] ידיו לשני הבתי' יחד הנה אם הי' פותח טפח בכל יד כבר הגיעה
הטומאה ביניהן ונטמא הוא ושני הבתים והיה כבית אחד והיה כזית מן
המת תחת אהל מחובר ולא תסתור אומרו פותח טפח לפי שכבר הקדמנו
שקטן בן יומו מטמא טמא מתו יהיה נער קטן : (רמב"ם)

טז

פרק

פרק טז - משנה א

כָּל הַמְטַלְטֵלִין א מְבִיאִין אֶת הַטְּמֵאָה כְּעֶבֶי
הַמְרִידֵעַ. אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן, אֶקְפֹּח אֶת בְּנֵי שְׂזוּ
הַלְכָה מְקַפַּחַת, שְׁשִׁמַּע הַשּׁוֹמֵעַ, וְטָעָה, שְׁהֶאֱכָר
עוֹבֵר וְהַמְרִידֵעַ עַל כְּתִפוֹ, וְהֶאֱהִיל צָדוֹ אֶחָד עַל
הַקֶּבֶר, וְטַמְאוּהוּ מְשׁוּם כְּלִים הַמְּאֵהִילִים עַל
הַמֵּת. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָא, אֲנִי אֶתְקַן שְׂיֵהוּ דְבָרֵי
חֲכָמִים קִימִין, שְׂיֵהוּ כָּל הַמְטַלְטֵלִין מְבִיאִין
אֶת הַטְּמֵאָה עַל אָדָם הַנוֹשֵׂאָן בְּעֶבֶי הַמְרִידֵעַ,
וְעַל עֶצְמוֹן בְּכָל שְׁהוֹ, וְעַל שְׂאָר אָדָם וְכֵלִים
בְּפוֹתַח טַפַּח :

ר"ע מברטנורה **כל המטלטלין מביאין את הטמאה**. משום אהל. שאם האהיל ראשו אחד על המת וראשו אחד על הכלים, מביא להם הטמאה: **כעבי המרדע**. אפלו אין בו רחב טפח אלא שיש בהקפו טפח, דחוט של טפח מקיפו, דגזרו על הקפו משום עביו: **אקפח את בני**. אקברם. קפוח לשון כריתה וחתוך. ושבועה היא, אקפח את בני אם אין דבר זה אמת שהלכה זו מקפחת קטועה ומחתכת, דהא פותח טפח בעיניו: **ששמע השומע**. כשנשאלה שאלה על ידי מעשה בבית המדרש ושמע שטמאוהו ולא ידע משום מה טמאוהו. הם טמאו את המרדע משום כלים המאהילים על המת, שהכלי עצמו המאהיל על המת טמא בכל שהוא, דלא בעינן פותח טפח אלא להביא את הטמאה תחת ראשו השני **ב**, וטמאו את האפר או מטעם חבורים **ג** או משום דהוי ליה כלים שנגעו במת ואדם בכלים וטמא טמאת שבעה **ד**. והשומע טעה לומר דטמאוהו מטעם שהמרדע מביא עליו טמאה מדין אהל: **שיהו דברי חכמים מקימים**. שאומרים דמרדע מביא טמאה על האדם הנושאן. זמנין דאדם הנושאן אין עליו כי אם טמאת ערב, שבגדו מפסיק בין כתפו למרדע והוי ליה דיקרב בדיקרב **ה**, והרואה שטמאים אותו טמאת ערב יטעה לומר משום אהל טמאוהו לפי שיש בהקפו טפח, ואתי למימר דטמאת אהל אין בה כי אם טמאת ערב. הלכך גזרו עליו בעבי המרדע לטמא טמאת שבעה מדבריהם משום אהל: **ועל עצמן בכל שהן**. דכלי המאהיל על המת טמא אפלו כל שהוא: **ועל שאר אדם וכלים**. שתחת המרדע. בפותח טפח. כיון דאין להם טמאה כלל אין שיער לגזר על הקפו משום עביו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **א** **המטלטלין** נקט מטלטלין משום שלא גזרו אלא על האדם הנושאן. אבל בפותח טפח אפלו מחברין נמי, כמו אילן המסוד. והא דזרעים כו' אין מביאין, משום דאין בהם ממש דהוי כמו כפת הברד כו'. תוספות: **ב** להביא טמאה על אחרים. רש"י: **ג** ומרדע בר קבולי טמאה, ולא הוי כפשוטי כלי עץ, דיש בו דרבן מצד אחד ובראשו השני יש בו חרחור. הר"ש. וזה לשיטת רבנו תם דחרב הרי הוא כחלל דוקא מתכות, אבל שאר כלים דוקא בחבורין שבשעה שנגעו במת נגע בהן האדם. וכתב הר"ש, ומיהו אי אמרינן חרב כו' לטמא באהל, הנה האפר ראוי לטמא משום דמרדע מאהיל עליו. רק דלישנא לא משמע הכי. ועוד, דאי משום אהל, מאי קאמר רבי עקיבא על האדם בעבי המרדע, הא אפלו בכל שהוא טמא מן התורה, דחרב הרי הוא כחלל ועץ המשמש את המתכות טמא כמתכות. ואפשר דכאן לא הנהו דרבן ולא חרחור, ומרדע מקבלי כלי עץ הוא, שדרבן מטלטל ודרדך להסירו. ועין תוספות יום טוב: **ד** זהו לשיטת הר"י מסמפונ"ט (וכו סתם הר"ב בפרק קמא משנה ב' בהרמב"ם) דחרב כו' לאו דוקא כלי מתכות, ואם כן אין צריך חבורין. אף קשית הר"ש במקומה עומדת, דהנה ליה לטמא מטעם אהל. וגם לרבי עקיבא למה ליה כעבי המרדע ומשום גזרה כו' כנ"ל, הא בכל שהוא סגי. וצריך עיון: **ה** דמדאורייתא יקרב בדיקרב טמא שבעה, כדכתיב וכל אשר יגע בו הטמא יטמא, וסתמו שבעה, והינו בחבורין. ויקרב בדיקרב להווי השלישי, הוא טמא טמאת ערב, כדכתיב והנפש הנגעת תטמא עד הערב. והרואה כו' לפי שאינו פשוט כל כך טמאה בחבורין,

וַיֹּאמְרוּ שֶׁהוּא מְשׁוּם אֱהֵל כִּינּוּן שְׁיִישׁ בְּהַקְפָּה טַפַּח, אֲבָל בְּפָחוֹת מִכֵּן לֹא יֹאמְרוּ שֶׁהוּא מְשׁוּם אֱהֵל וְיִשְׁאַלּוּ הַטַּעַם. וְזֶהוּ גַם כֵּן לְשִׁיטַת רַבְּנֵינוּ תָּם. אֲבָל לְשִׁיטַת הַרְמַב"ם [וְהִיא שִׁיטַת הַר"י מִסַּמְפוּנִי"ט] הוּא טָמֵא מְשׁוּם נוֹגַע וְאֶפְלוּ שֶׁלֹּא בְּחַבּוּרִין. וְעַיִן עוֹד דַּעַת הַרְמַב"ם בְּרִישׁ פֶּרֶק קָמָא : (עֵיִקָר תוּי"ט).

רמב"ם **מרדע**. הוא המחרישה וכבר קדם לך בט"ז מכלים שמרדע בינוני הוא אשר הקיפו טפח הנה ברחבו אצבע ושליש וזה שלישי הטפח בקירוב וכבר ביארנו בש"ס (שבת דף יז.) שרבי טרפון חשב כאשר שמע זה המאמר שהמרדע או כל מה שהוא כעובי המרדע כאשר האהיל על הטומאה ועל הכלים נטמאו אלו הכלים ותביא להם טומאה ותמה על זה ואמר שיקפח את בניו אם לא תהיה בזה הדין טעות וזאת ההלכה נעדרת האמת והוא ענין אמרו ההלכה מקופחת היא ומזה אמרם (פסחים דף קיח.) אין הקב"ה מקפח שכר כל בריה שלא יעדיר אותו ממנו אבל ימציא תועלתו וכן אמרו (שם דף פז.) אוי לה לרבנות שמקברת את בעליה אין לך כל נביא שלא קיפח ד' מלכים ר"ל שהם נעדרו והוא נשאר אחריהם עוד ביאר מקום הטעות ואמר שנפילת הטעות בעבור ששמע השומע שהחורש כאשר הלך והמרדע על כתיפו והאהיל קצה זה העץ על הקבר הנה כבר נטמא המרדע ונטמא החורש הנושאו וחשב השומע שסיבת טומאת החורש הנושא המרדע אמנם הוא היותו אז עם המת או הקבר תחת צל אחד והוא צל המרדע וחתך ואמר שכל המטלטלים מביאין את הטומאה בעובי המרדע ואין הענין כן ואמנם סבת טומאתו היותו נוגע במרדע והמרדע כבר האהיל על הטומאה והנוגע בכלים המאהילים על המת כבר יטמא כמו שבארנו בפתיחת זה הסדר ואולם הבאת הטומאה הנה לא תהיה בפחות מפותח טפח ולפי זה הדעת כאשר האהיל עובי המרדע על האדם ועל הטומאה ולא יגע האדם בזה המאהיל לא יטמא זה האדם. ותיקן ר"ע מאמר ר"ט ומה שחשב ר"ט ממאמר המשנה כמו שתראה. והלכה כר"ע לפי שמאמר המשני כל המטלטלין מביאין את הטומאה בעובי המרדע אמנם רצה בזה על האד' הנושאן לבד והוא מכלל י"ח דבר שגזרו כמו שזכרנו בתחלת שבת : (רמב"ם)

פרק טז - משנה ב

כִּיצַד. כּוֹשׁ שֶׁהוּא תָּחוּב בְּכַתָּל, כְּחֻצֵי זֵית
מִתְחַתְּיוּ וְכְחֻצֵי זֵית מֵעַל גְּבִיּוֹ, אֶף עַל פִּי שְׂאִינּוֹ

מְכוּנִין, טְמֵא. נִמְצָא מְבִיא אֶת הַטְּמֵאָה
לְעֶצְמוֹ {ו} בְּכֹל שֶׁהוּא. הַקֶּדֶר שֶׁהוּא עוֹבֵר וְהִסָּל
עַל כְּתָפוֹ וְהֶאֱהִיל צְדוֹ אַחַת עַל הַקֶּבֶר, הַכֵּלִים
שֶׁבִצַּד הַשְּׁנֵי טְהוֹרִין. אִם יֵשׁ בֵּסֶל פּוֹתַח טְפַח,
טְמֵאִים {ז}. הַתְּלוּלִיּוֹת הַקְּרוּבוֹת בֵּין לְעִיר בֵּין
לְדֶרֶךְ, אֶחָד חֲדָשׁוֹת {ט} וְאֶחָד יִשְׁנוֹת, טְמֵאוֹת.
הַרְחוֹקוֹת, חֲדָשׁוֹת טְהוֹרוֹת וְיִשְׁנוֹת טְמֵאוֹת.
אֵיזוֹ הִיא קְרוּבָה, חֲמֻשִּׁים אִמָּה. וְיִשְׁנָה,
שְׁשִׁים שָׁנָה, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר, קְרוּבָה, שְׁאִין קְרוּבָה מִמֶּנָּה {י}. וְיִשְׁנָה,
שְׁאִין אָדָם זוֹכְרָה:

ר"ע מברטנורה פוש. פלך שהנשים טוֹת בו. ואף על גב דפשוטי כלי עץ
הוא מקבל טמאה, משום צנרת של מתכת הקבועה בו: אף על פי שאינן
מְכוּנִין. שאין שני חצאי זיתים מְכוּנִים זה כנגד זה: טמא. הפוש.
דמביא הטמאה על עצמו בכל שהוא: הקדר. מוכר הקדרות: והסל.
המוט שנושא בו את הקדרות. ובמסכת פלים קורהו אסל, דתנן התם
[פ"ז מט"ז] האסל שיש בו בית קבול מעות: ואם יש בסל פותח טפח.
מביא טמאה על הקדרות שתחתיו לצד השני שתלויות בו: התלויות.
לשון תל: הקרובות בין לעיר. הסמוכה לבית הקברות: בין לדרך.
הסמוך לבית הקברות {ח}: אֶחָד חֲדָשׁוֹת וְאֶחָד יִשְׁנוֹת טְמֵאוֹת. מפני
שהנשים קוברות שם נפליהן, דעד חמשים אמה אלא לחדה {י}
וקוברת שם הנפל שלה. אבל רחוקות לא אלא לחדה לקבר בתל,
והואיל וצריכה לאיש שילך עמה, הולכת לבית הקברות ואינה קוברת
בתל. והא דמטמאין בישנות ואפלו רחוקות, דחישנין שמא קרובות
היו מתחלתן וחרבה העיר ונשתפח הדבר: רבי יהודה אומר כו'. והלכה
כרבי יהודה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ו} לעצמו. ולא לנוגע בו, כדתנן סוף משנה ב' פרק ז': {ז}
טמאים. דאדם המקבל טמאה אינו חוצץ. מהר"ם: {ח} דאי לאו הכי
מספקא לא מחזקינן טמאה. גמרא: {ט} חדשות. שאין זמן רחוק שלא היה
כאן תל, ואיכא למימר אי נקבר שם מת מדבר ליה. רש"י. ועין תוספות יום
טוב: {י} ובדרך טעמא כדאיתא בגמרא, דזמנין דמתרמי בין השמשות של
ערב שבת ומקרו וקברו בתל. והואיל והטעם פשוט לא הצרך לפרשו: {יא}
שאין כו'. אבל אם יש קרובה הימנה, אפלו היא בתוך חמשים אמה הוי

כְּרַחוּקָה וְחֻדְשָׁה דְטַהוּרָה, דָּאָם אֵיתָא דְהִלְכָה כּוּי לֹא שְׁבָקָה קְרוּבָה הַיְמָנָה
וְאִזְלָא לְהַד. רַשִׁי: (עִיקָר תּוּי"ט).

רמב"ם **אסל**. שם העץ אשר יעתיקו בו הכתפים המשא והדומה לו וכאשר
היו הקדרות תלויות מקצה האסל אחורי גב הנושא והקצה האחר מאהיל
על הטומאה והיה בעץ פותח טפח יטמאו אלו הקדרות אשר בקצה השני
וזהו ענין אמרו ועל שאר אדם וכלים בפותח טפח: ותלוליות קבוץ תל ושמו
ג"כ בערבי תלי וזאת העיר בתנאי שתהיי עיר קרובה לבית הקברות וזהו
הדרך אשר זכר ג"כ דרך ביה"ק ואמנם נדין על אלו התלוליות מחשבה
ביארה הש"ס (כתובות דף כ:.) שהנשים יקברו בהן הנפלים ובעלי המומין
איבריהם כאשר יפרדו מהם ואמנם דנינו על התלוליות הישנות (הקדימה)
[הטומאה] ואפילו היו רחוקות (השנים) [הטעם] לפי שהם פעמים יהיו קרובים מן
המדינה והיו אנשי זאת המדינה יקברו שם מה שזכרנו ונחרבה המדינה
ההיא והלכה כרבי יהודה: (רמב"ם)

פרק טז - משנה ג

הַמוֹצָא מִתּ בְּתַחֲלָה מְשַׁכָּב כְּדַרְכוֹ, נוֹטְלוּ וְאֶת
תְּבוּסָתוֹ. מָצָא שְׁנַיִם, נוֹטְלוֹן וְאֶת תְּבוּסָתוֹ.
מָצָא שְׁלֹשָׁה, אִם יֵשׁ בֵּין זֶה לְזֶה מְאַרְבַּע אַמּוֹת
וְעַד שְׁמֹנֶה כְּמֵלֵא מְטָה וְקוּבְרִיָּה, הֵרִי זֹ
שְׁכוּנַת קְבָרוֹת. בּוֹדֵק מְמַנּוּ וּלְהֶלֶן עֶשְׂרִים
אַמָּה. מָצָא אֶחָד בְּסוֹף עֶשְׂרִים אַמָּה, בּוֹדֵק
מְמַנּוּ וּלְהֶלֶן עֶשְׂרִים אַמָּה, שְׂרָגְלִים לְדַבָּר.
שְׂאֵלוּ מִתַּחֲלָה מְצָאוּ, נוֹטְלוּ וְאֶת תְּבוּסָתוֹ:

ר"ע מברטנורה **המוצא מת בתחלה**. שלא היה ידוע שהיה שם קבר. והכי
אמרין בגמרא בגזיר [דף סד] המוצא, ולא שהיה מצוי. מת, פרט להרוג,
דהרוג אין לו תבוסה ואין לו שכוונת קברות, והכי גמירי לה. משכב, ולא
שהיה יושב: **כדרכו**. ולא שהיה ראשו מנח בין ירכותיו. דכל הני חישניו

להו שְׁמָא נְכָרִים הוּ, שְׁאִין דְרַכְוּן שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּר מֵתִים כֹּה: **נוטלו ואת תפוסתו.** מִתֵּר לְפִנּוֹתוֹ מִשָּׁם וּלְקַבְרוֹ בְּמִקּוֹם אַחֵר. וְצָרִיךְ שְׁיִטַּל מִן הָעֶפֶר שֶׁל הַקֶּבֶר עִמוֹ, כְּדִי תִפְיֶסֶה, שֶׁהוּא כָּל הָעֶפֶר תַּחּוּם שֶׁתַּחֲתִיו, וְחוּפֵר בְּקֶרֶקַע בְּתוֹלָה שֶׁלֹּשׁ אֶצְבָּעוֹת. דְּכַתִּיב (בְּרֵאשִׁית מו): וַיִּשְׂאֲתַנִּי מִמְצָרִים וַיְקַבְּרַתִּנִי בְּקִבְרֹתָם, שֶׁלֹּא הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר מִמְצָרִים, אֲלֵא הֵכִי קֵאָמַר, מֵעֶפֶר שֶׁל מְצָרִים טַל עִמִּי. וְרַמְבַּ"ם גְּרִיס תְּבוּסָתוֹ, הָעֶפֶר הַמְעֵרֵב מִדָּם וְלַחָה שֶׁל הַמֵּת. לְשׁוֹן מִתְּבוּסָסֶת בְּדַמִּיךְ (וַחֲזַקְאֵל טו): **מֵצָא שְׁלֹשָׁה.** אִם יֵשׁ בֵּין זֶה לְזֶה מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְעַד שְׁמֹנֶה. כְּלוּמַר מְקַבֵּר רֵאשׁוֹן עַד שְׁלִישִׁי אֵין פְּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת וְלֹא יוֹתֵר עַל שְׁמֹנֶה: **הֵרִי זֶה שְׁכוּנַת קִבְרוֹת.** וְנִכְר שְׁלֹשִׁים קְבוּרָה נִתְנוּם שָׁם, וְאֲסוּר לְפִנּוֹתָם, דְּקִנּוּ מְקוּמָם. וְאֶפְלוּ מִת אֶחָד אִם נִכְר שְׁלֹשִׁים קְבוּרָה נִתְנוּהוּ שָׁם אֲסוּר לְפִנּוֹתוֹ. אֲלֵא שְׁבָאֲחָד אוֹ בְּשְׁנַיִם אָנוּ תּוֹלִים שֶׁלֹּא נִקְבְּרוּ שָׁם אֲלֵא לְפִי שְׁעָה וְהָיָה דַעְתָּם לְפִנּוֹתָם, אֲבָל בְּשִׁלְשָׁה מוֹכַח שֶׁזֶה מְקוֹם מֵיחָד לְקִבְרוֹת. וְאַרְךְ הַמְעֵרָה דְרַכְפָּה לְהִיּוֹת שֵׁשׁ וְרַחֲבָה אַרְבַּע וְאֶלְכֶסוֹנָה עוֹדֵף שְׁתֵּי אַמּוֹת דְּהִינּוּ שְׁמֹנֶה, וּמִשׁוּם הֵכִי תֵּנּוּ מֵאַרְבַּעַה וְעַד שְׁמֹנֶה: **כְּמֵלֵא מִטָּה וְקוּבְרִיָּה.** לֹא גְרַסִּינָן לָהּ הַכָּא: **בּוֹדֵק מִמֶּנּוּ וְלַהֲלוֹן עֲשָׂרִים אִמָּה.** שֶׁהַמְעֵרָה אַרְבַּע אַמּוֹת רַחֵב עַל שֵׁשׁ אַרְךְ, וְהַחֲצֵר שֶׁהַמְעֵרָה פְּתוּחוֹת לוֹ מִכָּאן וּמִכָּאן, שֵׁשׁ עַל שֵׁשׁ, דְּהֵכִי סְבִירָא לְהוּ לְרַבֵּנָן בְּבָבְלָא בִּתְרָא פֶּרֶק הַמּוֹכֵר פְּרוֹת [דף קא], נִמְצָא אַרְךְ שְׁתֵּי מְעֵרוֹת וְחֲצֵר שְׁבִינִיָּהוּן שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמּוֹת, וּלְפִי שְׁפַעְעָמִים חוּפְרִים מְעֵרָה אַחַת בְּאֶלְכֶסוֹנָה, וְאֶלְכֶסוֹן שֶׁל מְעֵרָה עוֹדֵף עַל רְבוּעָה שְׁתֵּי אַמּוֹת, נִמְצָאוּ עֲשָׂרִים אִמָּה, שְׁמֹנֶה דְּמְעֵרָה רֵאשׁוֹנָה בְּאֶלְכֶסוֹנָה וְשֵׁשׁ דְּחֲצֵר שְׁבִין שְׁתֵּי הַמְעֵרוֹת וְשֵׁשׁ דְּמְעֵרָה שְׁנִיָּה, דְּחַד אֶלְכֶסוֹן אֶמְרִינָן תְּרֵי אֶלְכֶסוֹנֵי לֹא אֶמְרִינָן, וְהִינּוּ דְקַתְּנֵי עֲשָׂרִים. וְעוֹד צָרִיךְ לְבַדֵּק מְלַמְעֵלָה וּמְלַמְטָה עֲשָׂרִים אִמָּה, דְּהִינּוּ אַרְבַּעִים אִמָּה, דְּשְׁמָא זֹו הִיא מְעֵרָה שְׁבַמְזָרַח הַחֲצֵר וַיֵּשׁ עֲדִין אַחֲרֵת כְּנַגְדָּהּ בְּמַעֲרֵב הַחֲצֵר, אִי נִמִּי זֹו הִיא שְׁבַמְעֵרֵב הַחֲצֵר וַיֵּשׁ עֲדִין אַחֲרֵת בְּמִזְרַח הַחֲצֵר: **מֵצָא מֵת אֶחָד בְּסוּף עֲשָׂרִים בּוֹדֵק הֵימְנוּ וְלַהֲלוֹן עֲשָׂרִים אִמָּה.** דְּמִי יֵימַר דְּמִבֵּית הַקִּבְרוֹת זֶה הוּא הַהִיא מְעֵרָה, שְׁמָא קִבֵּר אַחֵר הוּא וְחֲצֵר אַחֲרֵת שֶׁל אָדָם אַחֵר, וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת גַּם לְשָׁם כָּל בְּדִיקוֹת דְּלַעִיל, דְּכִמּוֹ שֵׁישׁ שֶׁם קִבֵּר כְּמוֹ כֵּן יֵשׁ אַחֲרִים: **שְׂרָגְלִים לְדָבָר.** אַחֲרֵי שֶׁנִּמְצָא כְּבֵר בְּשִׁדָּה זֹו שְׁכוּנַת קִבְרוֹת: **שְׂאֵלוּ מִתְחֵלָה מֵצָאוּ.** לְקַבֵּר זֶה קֹדֶם שֶׁמְצָא הַשְּׁלֹשָׁה הָרֵאשׁוֹנִים, הָיָה נוֹטְלוֹ וְאֵת תְּפוּסָתוֹ, כְּדֵתֵן בְּרִישָׁא הַמוּצָא מִת בְּתַחֲלָה כּוֹי נוֹטְלוֹ וְאֵת תְּפוּסָתוֹ: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם כבר ביארנו בסוף נזירות (דף סה.) שאמרו מת לא הרוג מושכב לא יושב כדרכו לא ראשו בין יריכותיו לפי שהוא כאשר יהיה על אחד מאלו הענינים אינו עושה שכונת קברות וכן אמרו המוצא שמצאהו אחר חקירה ודרישה ושם התבאר ג"כ שמת [שחסר] שאין לו תבוסה ולא שכונת קברות וכאשר תמצא מת באלו התנאים ונרצה שיראה זה המקום ובהסרתו יסיר העפר אשר התערב בו דמו ולחותו וזה העפר יקרא תבוסה להתערב חומר שם כמו שביארנו בענין תבוסה כמו שקדם וזה כשיסיר כל מה שתחתיו מהעפר התיחוח עד שלא יצטרך חפירה ויחפור בארץ הקשה עומק שלש

אצבעות וסמך זה למאמר יעקב אבינו ע"ה (בראשית מז) ונשאתני ממצרים וקברתני בקבורתם אמר לו טול עמי מעפר מצרים לפי שבו חומר למת וכאשר ימצא מתים רבים במקום אחד נפגשים קצתם על קצתם הנה הם דמיון איש אחד ונוטלן ואת תבוסתן ואם ימצא אותם על אלו התנאים ובקצתות הנזכרין הנה אלו המקומות בחזקת בית הקברות וכבר התבאר בפרק הששי מבתרא (דף קא.) שאצל החכמים כל מערה מהמערות אשר יקברו בה המתים אינה בפחות מוי' אמות על ד' אמות וכל חצר אשר לפני המערה וי' על וי' ויהיה ארך שתי מערות וחצר שביניהן י"ח אמות ואמנם הצריך הנה לומר עשרים אמה לפי שאם יחפרו פעמים על הקבר על ארך צלע שתי מערות והחצר ולזה השיב הש"ס כאשר אמר תמני סרי הויין והשיבו אימר באלכסונה בדק והוא טעם ג"כ באמרנו מד' אמות עד ח' לפי שהמערה אמנם היא ארבע על ששה אבל אלכסונה של מערה יותר משבע אמות ולכן לקח הוא ח' לחומר וכאשר תמצאם בהם במת הח' אמות אולי זאת המערה וזאת בית הקברות. שאילו מתחלה ר"ל זה אשר מצא בסוף עשרים אמה אם מצאו בתחלת הענין היה הרוג או יושב או מושכב שלא כדרכו אינו בודק עשרים אמה אלא נוטלו ואת תבוסתו בלבד שחזקתן עובד כוכבים : (רמב"ם)

פרק טז - משנה ד

הבודק, בודק אמה על אמה ומניח אמה **(יב)**, עד שהוא מגיע לסלע או לבתולה. המוציא את העפר ממקום טמאה, אוכל בדמעו. המפקח בגל, אינו אוכל בדמעו :

ר"ע מברטנורה הבודק. הא דתנן ובודק הימנו ולהלן עשרים אמה, אין צריך לחפר את כלן, אלא חופר אמה על אמה ומניח אמה שאינו חופר, ועושה כן עד שמגיע לסוף עשרים. ואותה אמה שהוא חופר צריך לחפר עד שמגיע לסלע, או לבתולה, שהיא קרקע שלא נחפרה מעולם: **המוציא את העפר ממקום הטמאה**. מאותם האמות שהוא חופר: **אוכל בדמעו**. אם כהן הוא אוכל בתרומתו. לשון מלאכתו ודמעו **(יג)** לא תאחר (שמות כב). ואף על גב דאין כהנים רשאים לבדק שהרי הו' מזקרון

על הטמאה, מכל מקום אי אתרמי כהן [יד] ובדק אינו אסור לאכל בתרומה היכא דלא אתחזק שם טמאה: המפקח את הגל. של אבנים שנפל על האדם ומת, אם כהן הוא אינו אוכל בדמעו, דכיון דהחזקה שם טמאה חישינו דלמא האהיל, ואפלו ספק חי ספק מת חישינו: (רי"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [יב] בודק אמה כו'. לשון הרמב"ם, פחות מה שיהיה בין קבר לקבר אמה אחת כו'. ועין תוספות יום טוב: [יג] הר"ש והרמב"ם. אבל הראב"ד פרש, תרומה שנתערבה בחליו, ולא בתרומה ודאי: [יד] אי נמי בעבד או באשת כהן ובת כהן, דאוכלים ואין מזהרים על הטמאה. מהר"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם בעבור שאמר בודק ממנו ולהלן עשרים אמה ביאר לנו איך תהיה הבדיקה ופחות מה שיהיה בין קבר לקבר אמה אחת ולזה כאשר ימצא זה המת השלישי קבור כמו שספרנו [צ"ל יעזוב] ועזב לפניו אמה לפי שהוא פחות מה שימצא בין שני קברות ויחפור באמה השניה לפי שפעמים יש שם קבר אחר ולא יצטרך לחפור על אורך הקבר אלא רוחב אמה כשיעור אורך אמה כ"ה בתוי"ט. (כשיעור אורך אמה אלא רוחב אמה) ג"כ והוא אמרו אמה על אמה לפי שאם יהיה שם מת יראה ואז יצטרך שיגלה מגופו וכן עד עשרים אמה יעזוב רחב אמה ויחפור אמה על אמה עוד ביאר שיעור עומק החפירה כמה יהיה לפי שכבר יהיה הקבר בו בתכלית העומק ואמר עד שהוא מגיע לסלע או לבתולה ובתולה ירצו בה ארץ אשר לא יראה בה אותות היישוב לא תיחוח ולא עפר ולא מה שדומה לזה אבל ארץ קשה נדמה כבתולת אדם: ואמר המוציא את העפר ירצה בו אשר יעתיק זה העפר ודומה לו מותר לו אכילת תרומה ובתנאי שלא יכנס במקום הטומאה אבל יוציא העפר וישליכהו וידוע ששם התרומה דמע מלאתך ודמעך לא תאחר (שמות כב): ומפקח בגל הוא שיגלה ויחפש הבנין הנופל ויהרוס אותו ולא יודע אם שם מת ואם הוא עומד במקום טומאה או עומד במקום טהרה וזה אינו ידוע עד שיגלה המקום ובעבור זה אינו אוכל בתרומה: (רמב"ם)

פרק טז - משנה ה

היה בודק, הגיע לנחל או לשלולית, או לדרך הרבים, מפסיק. שדה שנהרגו בה הרוגים,

מִלְקֵט עֶצֶם עֶצֶם וְהִכַּל טָהוֹר. הַמִּפְנֵה קִבְרוֹ
מִתּוֹךְ שְׂדֵהוּ, מִלְקֵט עֶצֶם עֶצֶם וְהִכַּל טָהוֹר {טו}.
בוֹר שְׁמִטִּילִים לְתוֹכוֹ נְפִלִים אוֹ הַרוֹגִים,
מִלְקֵט עֶצֶם עֶצֶם וְהִכַּל טָהוֹר. רַבִּי שְׁמַעוֹן
אוֹמֵר, אִם הִתְקִינוּ לְקִבֵּר מִתְחִלָּה, יֵשׁ לוֹ
תְבוּסָה:

ר"ע מברטנורה **היה בודק**. להשלים עשרים אמה: **לנחל**. נהר: **לשלולית**.
אמת המים שמחלקת שָׁל לַאֲגַפִּיהָ שְׁאֵמוֹת אַחֲרוֹת שֶׁל מִים שׁוֹתוֹת
מִמֶּנָּה: אוֹ לְדֶרֶךְ הַרְבִּים. שְׁאִין קוֹבְרִים בָּהּ אֶת הַמֵּת: **מפסיק**. וְאִינוּ
בּוֹדֵק עוֹד לְהַשְׁלִים עֶשְׂרִים אֲמָה: **והכל טהור**. וְאִין לְהֵם תְּפוּסָה {טו}.
אֵלָּא מִלְקֵט הַעֲצָמוֹת בְּלִבָּד וְאִין צָרִיךְ לְטַל יוֹתֵר: **רבי שמעון אומר כו'**.
וְאִין הִלְכָה כְּרַבִּי שְׁמַעוֹן: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} וְכֹל שְׁכֵן שְׁאִין לְהֵם שְׁכוּנַת קִבְרוֹת. וְטַעֲמָא, הוֹאִיל וְלֹא
נִתְקַנָּה לְקִבֵּר. הַר"שׁ: {טז} **המפנה כו'**. בְּתוֹסְפָתָא, הַמִּפְנֵה קִבְרוֹ לְרִשׁוֹת
הַרְבִּים וְהִלְדָּה לְשֵׁם אָדָם, מִפְנֵה עֶצֶם כּו': (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר ביארנו בשני מפיאה ששלולית היא אמת המים אשר תצא מן
הנהר להשקות בו הגנות והפרדסים ודרד הרבים לא יקבר אדם בו ולזה לא
יצטרך בדיקה ולכן כאשר הגיע לזה כבר סיים שכונת קברות ולא יצטרך
להשלים כ' אמה ואין הלכה כר"ש: (רמב"ם)

החורש את הקבר, הרי זה עושה בית הפרס **{א}**. עד כמה הוא עושה. מלא מענה **{ב}** מאה אמה, בית ארבעת סאים. רבי יוסי אומר, בית חמש **{ג}**, במורד. ובמעלה, נותן רבע פרשינים על ברך המחרשה **{ד}**, עד מקום שיצמחו שלשה כרשינים **{ה}** זו בצד זו, עד שם הוא עושה בית הפרס. רבי יוסי אומר, במורד ולא במעלה:

ר"ע מברטנורה החורש. בית הפרס. מקום שהטמאה פרושה ומתפשטת שם. ורבותי פרשו, פרס לשון דבר פרוס ושובר, שעצמות של מת [שלמות] נפרסו שם. ומפי אחרים שמעתי, על שם שפרסות בני אדם נמנעים ללכת שם מפני הטמאה: **מלא מענה**. של המחרשה. ממקום הקבר שהתחיל לחרש בו עד מאה אמה בארץ השדה על מאה ברחב, חשינו שפא הוליקה המחרשה ממנו עצם פשערה. ואם היה חורש והולך חוץ למאה אמה, ממאה אמה ולחוץ טהור, שאין המחרשה מולכת עצמות הקבר אלא עד מאה אמה: **בית ארבעת סאין**. מאה אמה ארץ על מאה אמה רחב הוא מקום זריעת ארבע סאין, שהרי חצר המשכן שהיה מאה על חמשים הוא בית סאתים, כדאמרין בערובין [כג:], נמצא מאה על מאה בית ארבע סאין: **רבי יוסי אומר בית חמש סאין**. ואין הלכה כרבי יוסי: **ובמורד**. כלומר, שעור זה שאמרנו לתנא קמא ולרבי יוסי למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה, הני מלי כשמוליך המחרשה במורד, דמגלגלתו למרחוק, והוא הדין כשהקרקע שנה במישור. אבל במעלה, כשחורש ועולה, לדברי תנא קמא נותן רבע קב כרשינים על ברך המחרשה, הוא עץ חלול כפוף עשוי כעין ברך שהמחרשה תקועה בו, ועושה בשוליו נקב קטן כשעור שיצא ממנו גרעין אחד מגרעיני הפרשינים, ומוליך המחרשה והגרעינים נופלים מעט מעט, ובמקום שפלו הפרשינים שאין נופל מהם הרבה ביחד אלא שלשה גרעינים זה בצד זה **{ו}**, שם פלה בית הפרס: **רבי יוסי אומר במורד ולא במעלה**. לא אמרו דין בית הפרס אלא במורד, אבל כשהמחרשה עולה בגבה אין שם בית הפרס כלל, שמיד המחרשה ננערת ואם יש שם עצם נופל. ואין הלכה כרבי יוסי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {א} **בית הפרס**. וְטַמְאַתָּהּ מִדְּבָרֵי סוּפְרִים. הַרְמַב"ם: {ב} **מענה**. מְלֻשׁוֹן הַכְּתוּב [תהלים קכט] הָאָרִיכוּ לְמַעֲנִיתֶם. הַרְמַב"ם: {ג} **חמש**. וְהוּא מֵאָה וְאַחַת עֶשְׂרֵה אָמָה וְשֵׁלֶשׁ רְבִיעֵי אָמָה [פְּרָבוּעַ] בְּקִרְוֵי. הַרְמַב"ם. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: {ד} **על כו'**. וְגִרְסַת מְהַר"ם עַד בְּרֶדֶךְ כּו'. וְכַתְּבִי, נִרְאֶה לִי עַד עֵמֶק בְּרֶדֶךְ כּו', שֶׁהוּא עֵמֶק שְׁלֹשָׁה טַפְחִים וְכַדְלֻקָּמוֹן פָּרָק י"ח מְשֻׁנָּה ה'. וְלֹאֲרָדֶּה עַד כּו' נוֹתֵן רֶבַע הַקֵּב כְּרִשִׁינִין בְּקִרְקַע וּמְגַלְגֵּל הַמַּחְרֶשֶׁה עֲלֵיהֶן וְהִיא מוֹלִיכָה הַכְּרִשִׁינִים עִמָּה, וַיֵּשׁ מְקוֹם שְׁמַעְטִין: {ה} **שְׁלֹשָׁה כו'**. דְּשַׁעוֹר שְׁעָרָה שְׁלֹשָׁה כְּרִשִׁינִין. הַר"ש: {ו} **לא** שְׁמֵתְחַלָּה נוֹפְלִים זֶה עַל זֶה כּו', אֶלָּא בָּא לֹמַר דְּשְׁלֹשָׁה יָפְלוּ זֶה בְּצַד זֶה וְלֹא יוֹתֵר. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר זכרנו בפתיחת דברינו בזה הסדר שבית הפרס טמא והוא מדרבנן ושהוא ב' מינים וזה אחד מהן והוא החורש את הקבר והוא אשר יקרא בית הפרס להתפשטות הקבר על כלו תרגום (שמות מ) ויפרוש את האהל [על צ"ל המשכן ופרס ית פרסא על משכנא] ופרסיה למשכנא ואמר שמי שחרש במקום שבו קבר הנה הוא ישים בית הפרס מזה המקום אשר בו הקבר בארץ מאה אמה מזה הארץ אשר חרש והפכה וזהו אורך מענה ומענה הוא הקו אשר יקוה אותו המחרישה על ארך השדה אמר הנביא (תהלים קכט) על גבי חרשו חורשים האריכו למעניתם וכן ישים בית הפרס מאה אמות ברוחב ומקום בן מאה אמה על מאה אמה הוא בית ארבע סאין לפי שבית סאה נ' על נ' כמו שביארנו פעמים: ורבי יוסי אמר שאם היה זה המקום הנחרש בלתי שוה אבל בו מעלות ומורדות הנה הוא ישים בית הפרס בית חמש סאין וזה מאה וי"א אמות וגי' רביעי אמה בריבוע בקירוב ותנא קמא אמר בית ארבעה סאין היה מקום שוה או בלתי שוה עוד נתן אלינו תנא קמא אות נדע בו שיעור ארבע סאין כמה הוא כאשר היה המקום בלתי שוה השטחים אמר ששימו רובע קב כרשינין על תוספת המחרישה והוא אשר תקרא בורך המחרישה לפי שהוא דומה לארכובת האיש והיה המקום אשר בו אלו הגרעינים ינקבו שיעור שיצא ממנו גרעין א' מגרעיני אלו הכרשינין עוד ילך החורש עם המחרישה והגרעינין יפלו עד שיעברו אלו כולן ובלא ספק כי כאשר ישאר השארות מועט מאלו הגרעינים הנה הם לא יפלו בצד א' אלא אחר נענוע הרבה אבל יהו הגרעינים בסוף המחרישה רחוקים קצתן מקצתן ואמר כי כאשר יצמחו שלשה גרעינים זה בצד זה שם יכלה בית הפרס והוא שיעור ד' סאין וכבר ביארה התוספתא ענין מאמר ר' יוסי במורד אבל לא במעלה ואמר שר' יוסי יאמר כי כאשר נחרש הקבר עם מקום גבוה אינו עושה בית הפרס כמו שיהיה הקבר למטה ויתחיל בחרישה עם עליונות זה ההר או המדבר ואין הלכה כר' יוסי בשני המאמרים: (רמב"ם)

פרק יז - משנה ב

הָיָה חוֹרֵשׁ וְהִטִּיחַ בְּסַלֵּעַ אוֹ בְּגֵדָר אוֹ שְׁנִיעַר
הַמַּחְרֵשָׁה, עַד שֶׁסָּם הוּא עוֹשֶׂה בֵּית הַפָּרֶס. רַבִּי
אֶלְעָזָר אוֹמֵר, בֵּית פָּרֶס עוֹשֶׂה בֵּית פָּרֶס. רַבִּי
יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, פְּעָמִים עוֹשֶׂה, פְּעָמִים אֵינוֹ
עוֹשֶׂה. כִּיצַד. חָרֵשׁ חָצִי מֵעֵנָה, וְחִזָּר וְחָרֵשׁ
חָצִיָּה {ח}, וְכֵן הִצְדָּדִין, הֲרִי זֶה עוֹשֶׂה בֵּית פָּרֶס.
חָרֵשׁ מְלֵא מֵעֵנָה, חִזָּר וְחָרֵשׁ מִמֶּנָּה וְלַחוּץ, אֵינוֹ
עוֹשֶׂה בֵּית פָּרֶס:

ר"ע מברטנורה וְהִטִּיחַ בְּסַלֵּעַ. הִפָּה הַמַּחְרֵשָׁה בְּסַלֵּעַ וּמִתּוֹךְ כֶּף נִנְעָרָה
הַמַּחְרֵשָׁה: אוֹ שְׁנִיעַר אֶת הַמַּחְרֵשָׁה. מִן הָעֶפֶר שֶׁעָלְיָהּ. וְהָא קָא מְשַׁמַּע לָן
דְּלֹא חִישִׁינָן שְׁמָא לֹא נִיעַר יָפָה: עַד שֶׁסָּם הוּא עוֹשֶׂה בֵּית הַפָּרֶס. וְלֹא
יֹתֵר, וְאֶפְלוּ תוֹךְ שֵׁשׁ אַמּוֹת אוֹ חֲמִשׁ {ז}: בֵּית פָּרֶס עוֹשֶׂה בֵּית פָּרֶס.
הַמִּתְחִיל לְחַרֵּשׁ בְּסוּף בֵּית הַפָּרֶס אוֹ בְּאַמְצֵעַ. מוֹנֵה מֵאָה אִמָּה מִמְּקוֹם
שֶׁהִתְחִיל לְחַרֵּשׁ, וְהוּא נֶעֱשֶׂה בֵּית הַפָּרֶס כְּאֵלוֹ חָרֵשׁ מִמְּקוֹם הַקֶּבֶר: חָרֵשׁ
חָצִי מֵעֵנָה. חֲמִשִּׁים אִמָּה מִמְּקוֹם הַקֶּבֶר, וְחִזָּר אַחֵר כֶּף וְחָרֵשׁ מִשָּׁם עוֹד
חֲמִשִּׁים אִמָּה אַחֲרוֹת, כֹּל הַמֵּאָה נֶעֱשׂוּ בֵּית פָּרֶס. וְהִלְכָה כְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ:
(ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {ז} וְלֹא יִדְעֵנָא לָמָּה כָּתַב שֵׁשׁ, כִּינּוּן דְּאֶפְלוּ חֲמִשׁ סָגִי: {ח} וְחִזָּר
כו'. כְּלוּמַר, וְאִף עַל פִּי שְׁלֹא חָרֵשׁ בְּפִעַם אַחַת, כְּשֶׁהַשְּׁלִים חֲרִישְׁתּוֹ נֶעֱשֶׂה בֵּית
הַפָּרֶס. וְכִשְׁחִזָּר אַחֵר כֶּף וְהַשְּׁלִים עַד מֵאָה, נִמְצָא שֶׁבֵּית הַפָּרֶס שֶׁהָיָה כְּבָר,
עוֹשֶׂה עוֹד בֵּית הַפָּרֶס. וְעֵין תוֹסֵפוֹת יוֹם טוֹב: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם הִטִּיחַ בְּסַלֵּעַ אוֹ בְּגֵדָר אוֹ שְׁנִיעַר הַמַּחְרֵשָׁה בְּסַלֵּעַ אוֹ בְּגֵדָר אוֹ שְׁנִיעַר
אוֹתָהּ מִן הָעֶפֶר הֵנָּה שֶׁסָּם יִכְלֶה הַבְּדֵל בֵּית הַפָּרֶס אוֹלָם אִם מִשָּׁךְ אֶת
הַמַּחְרֵשָׁה וְלֹא הַבְּדֵל בַּהּ הֵנָּה תִּהְיֶה בֵּית הַפָּרֶס עַד מֵאָה אִמָּה וְהַנִּשְׂאָר
טְהוֹר כְּמוֹ שֶׁהַקְּדָמְנוּ לְפִי שְׁבִאוֹתָן מֵאָה אִמָּה יִכְלֶה כָּל עֲצָמוֹת הַמֵּת וּבִשְׂרוֹ
וַיֵּאבֵד שֶׁסָּם רַבִּי אֶלְעָזָר אוֹמֵר בֵּית הַפָּרֶס עוֹשֶׂה בֵּית הַפָּרֶס עֲנִינוּ כִּי כֹאשֶׁר
חָרֵשׁ גִּי"כ בֵּית הַפָּרֶס הֵנָּה הוּא יִשִּׁים מֵאָה אִמָּה מִהַמְּקוֹם אֲשֶׁר הִתְחִיל בּוֹ
הַחְרִישָׁה בֵּית הַפָּרֶס כְּמוֹ אִם נָחַרֵשׁ הַקֶּבֶר וּר' יְהוֹשֻׁעַ יֹאמֵר שֶׁזֶה אִמְנָם יִהְיֶה
כֹּאשֶׁר נָחַרֵשׁ הַקֶּבֶר וְלֹא יִשְׁלִים מֵאָה אִמָּה עוֹד נָחַרֵשׁ מִקְצֵה בֵּית הַפָּרֶס
וְנִשְׁלְמוּ הַקִּי אַמּוֹת וַיִּהְיֶה לְכוֹלֵן דִּין בֵּית הַפָּרֶס אוֹלָם אִם שֶׁסָּם קוּ מִן ק' אִמָּה
הוּא מְלֵא מֵעֵנָה הַמְּבוֹאָר בּוֹ שֶׁכְּבֵר יִהְיֶה שֶׁסָּם דִּין בֵּית הַפָּרֶס וְשַׁחְרִישְׁתּוֹ

והארכת החרישה חוץ ממנו הנה לא יעשה בית הפרס ואין הלכה כר' אליעזר: (רמב"ם)

פרק יז - משנה ג

החורש מְלַטְמִיא, מְצַבֵּירַת הָעֲצָמוֹת, מְשַׁדָּה שְׁאֵבֵד הַקֶּבֶר בְּתוֹכָהּ, או שְׁנַמְצָא בָּהּ קֶבֶר, החורש את שְׁאֵינו שְׁלו, וְכֵן נִכְרִי שְׁחָרַשׁ **(י)**, אֵינו עוֹשֶׂה אוֹתָהּ בֵּית פְּרָס, שְׁאֵין בֵּית פְּרָס לְכוֹתֵיִם:

ר"ע מברטנורה מְלַטְמִיא. כְּמוֹ מְלֵא טְמִיא. חֲפִירָה מְלֵאָה מֵתִים זֶה עַל גְּבִי זֶה. טְמִיא בְּלִשׁוֹן אֲרָמִי עֲצָמוֹת שֶׁל מֵתִים: **וּמְצַבֵּירַת הָעֲצָמוֹת.** מִמְּקוֹם שֶׁהָעֲצָמוֹת צְבוּרִים שָׁם **(ט)**. דָּזָה דְּבַר שְׁאֵינו מְצוּי שִׁיְהִיָּה אָדָם חוֹרֵשׁ עַל חֲפִירָה שֶׁהִיא מְלֵאָה מֵתִים וְעַל צְבִירַת עֲצָמוֹת גְּלוּיִים, וְלֹא גָזְרוּ אֶלָּא בְּקֶבֶר שֶׁנִּחְרַשׁ שֶׁהוּא דְּבַר הַמְּצוּי: **וּמְשַׁדָּה שְׁאֵבֵד בָּהּ קֶבֶר.** דְּהוּי לִיָּה סִפְק סִפְקָא, שְׁמָא לֹא חָרַשׁ בְּמִקוֹם הַקֶּבֶר, וְאִם תִּמְצִי לֹאמַר חָרַשׁ שְׁמָא לֹא הוֹלִיד מִמֶּנָּה עֵצִים: **או שְׁנַמְצָא בָּהּ קֶבֶר.** שְׁחָרַשׁ וְאַחַר כֵּן נִמְצָא. דְּבֵית הַפְּרָס דְּרַבְנָן, וְלֹא קִנְסוּ לִיָּה כִּיּוֹן דְּלֹא יָדַע: **הַחורש את שְׁאֵינו שְׁלו.** לֹא קִנְסוּ רַבְנָן לְמַהוּי אֲרַעָא דְּחַבְרִיָּה בֵּית הַפְּרָס. וְכֵן נִכְרִי לֹא שָׁיֵךְ בֵּיהּ קִנְס: **שְׁאֵין בֵּית הַפְּרָס לְכוֹתֵיִם.** כְּלוּמַר, שְׁחָרִי אָף עַל הַכוֹתֵיִם לֹא קִנְסוּ, כֹּל שֶׁכֵּן שְׁלֹא קִנְסוּ עַל הַנִּכְרִי: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט (ט) כְּלוּמַר, וְאֵינִם בְּחֲפִירָה: **(י) שְׁחָרַשׁ.** קֶבֶר בְּשַׁדְּהוּ. הַרְמַבְּ"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם טימיא שם עצמות המת ומאמר החכמים [רש"י בברכות נט. הביא זה בשם ב"ר (פעי"ה) וכן כתב רש"י פרשת במדבר ה' ב' בשם ב"ר] (גיטין דף נ.) אנדרינוס שחיק טמיא ענינו שחיק עצמו ומלטמיא מורכב מלא טמיא והכונה חפירה מלאה עצמות. שדה שאבד קבר בתוכה ולא התאמת מקומו או שדה שנמצא בו קבר הנה כבר אפשר שהי' שם קבר אחר ונחרש או לא היה או מי שחרש ארץ שאינה שלו או עובד כוכבי' שחרש הנה אלו כלן אין בהן דין משום בית

הפרס לפי שבית הפרס הוא דרבנן ולא גזרו על אלו ואמנם היה שרש הגזרה על שדה שנחרש בה קבר ידוע ובתנאי הקודמים : ואמרו שאין בית הפרס לעובדי כוכבים טעם לאמרו עובד כוכבים שחרש צ"ל אינו עושה. או שעשה בית הפרס לפי שכאשר יהיה כותי אינו עושה בית הפרס כל שכן עובד כוכבים לפי שלא גזרו עליהן : (רמב"ם)

פרק יז - משנה ד

שְׂדֵה בֵּית הַפְּרָס עַל גְּבֵי טְהוֹרָה, שְׁטָפוּ גְּשָׁמִים מִבֵּית פְּרָס לְטְהוֹרָה, אֶפְלוּ אֲדָמָה וְהַלְבִּינוּהָ אוֹ לְבָנָה וְהֶאֱדִימוּהָ, אֵין עוֹשִׂין אוֹתָהּ בֵּית הַפְּרָס :

ר"ע מברטנורה על גבי טהורה. שְׂדֵה בֵּית הַפְּרָס לְמַעַלָּה וְטְהוֹרָה לְמַטָּה : אֶפְלוּ אֲדָמָה. שְׁהִיתָה עֶפְרָה שֶׁל טְהוֹרָה אֲדָמָה : וְהַלְבִּינוּהָ. מְחַמֵּת עֵפֶר בֵּית הַפְּרָס שְׁהִיָּה לָבֶן : אֵין עוֹשִׂין אוֹתָהּ בֵּית הַפְּרָס. שְׁלֹא גָזְרוּ טְמֵאָה אֶלָּא עַל גּוֹשׁ כְּבָרִיתוֹ, וְלֹא גָזְרוּ עַל הָעֶפֶר הַנֶּשְׁטָף עִם הַמַּיִם : (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם על גבי טהורה. ר"ל שהיתה עליונה ממנה וסבת זה מה שזכרנו לא אמרו אלא גוש כברייתו ג"כ לא גזרו על זה הניגר עם המים : (רמב"ם)

פרק יז - משנה ה

שְׂדֵה שְׁאֵבֵד קֶבֶר בְּתוֹכָהּ {יא}, וּבְנָה בָּהּ בֵּית

וְעַלֶּיָּהּ עַל גְּבִיּוֹ, אִם הִיָּתָה פְּתֻחָה שֶׁל עַלֶּיָּהּ
מִכּוֹן כְּנָגַד פְּתֻחוֹ שֶׁל בַּיִת, עַלֶּיָּהּ טְהוּרָה. וְאִם
לֹא, עַלֶּיָּהּ טְמֵאָה. עֵפֶר בַּיִת הַפָּרֶס וְעֵפֶר חוּצָה
לְאֶרֶץ שְׂבֵא בִּירְק, מִצְטָרְפִּין כְּחוֹתֵם
הַמְרָצוּפִים, דְּבָרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר. וְחֻכְמִים
אוֹמְרִים, עַד שֶׁיְהִיָּה בְּמָקוֹם אֶחָד כְּחוֹתֵם
הַמְרָצוּפִין. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה, מַעֲשֵׂה שְׁהִיּוֹ
אֲגָרוֹת בָּאוֹת מִמְדִּינַת הַיָּם לְבָנֵי כְּהֻנִּים
גְּדוּלִים, וְהִיּוּ בָהֶם כְּסָאָה וְכִסְאֵתִים חוֹתְמוֹת,
וְלֹא חָשׂוּ לָהֶם חֻכְמִים מְשׁוּם טְמֵאָה:

ר"ע מברטנורה **עליה טהורה**. ממה נפשך, אם הקבר בתוך הבית, הבית
טמא והעליה טהורה **[יב]**. ואם הקבר תחת אסקפת **[יג]** פתח הבית,
טמאה נכנסת לבית ועליה טהורה. אבל כשאין פתח העליה מכון **[יד]**
כנגד פתח הבית, חישנין דלמא קאי קבר תחת הפתל מכון כנגד פתחה
של עליה, ובוקעת הטמאה עד שמגיעת לפתחה של עליה, ונכנסת לעליה
דרך הפתח: **ועפר חוצה לארץ**. כלומר או עפר חוץ לארץ. דארץ העמים
ובית הפרס תרויהו מטמוי במגע ובמשא: **שבא בירק**. כגון אגדה של
ירק שיש בה קלחים הרבה שנעקרו בגושיהו, ובכל קלח בפני עצמו
ליכא עפר כחותם המרצופין שהוא שעור הגוש לטמא: **חותם**
המרצופין. אמתחות של עור כעין שקין שהולכי דרכים נוטנים כליהם
בתוכם וחותמים עליהם בחותם של טיט: **כסאה וכסאתים חותמות**.
של טיט. והאי עבדא מיתי רבי יהודה לסיועי לרבנו דלסאה וסאתים
מעפר שבא מחוצה לארץ לא חששו, הואיל ולא היה בחותם אחד בפני
עצמו כחותם המרצופין. והלכה כחכמים: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[יא]** **שדה כו'**. טמא במגע ובמשא ובאהל: **[יב]** והא דריש פרק
ז' דהעליות טמאות כו', התיב הטמאה בפתל, והכא תחת הפתל. הרמב"ם
בנסחת ארץ ישראל: **[יג]** הנה משקוף הבית מאהיל עליו ויהיה משקוף
העליה אהל על אהל. הרמב"ם: **[יד]** לא אתא לאפוקי אלא אם פתח עליה
עודף על פתח הבית, אבל אם פתח הבית רחב הרבה יותר משל עליה לכל
צד, הכי נמי עליה טהורה לכל צד. מהר"ם: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כאשר היה פתח העליה על שיעור פתח הבית בשוה ונכחי אליו הנה
העליה טהורה בהכרח לפי שאמנם היה הקבר כבר הגיע בדין הבית לפי
שאם היה תוך הבית הנה העליה טהורה ואם היה תחת כותל מכתלי הבית
הנה העליה ג"כ טהורה לפי שהבית הוא אהל על הקבר והעליה אהל אחר

למעלה מזה האהל ואם היה הקבר תחת פתח הבית הנה המשקוף אשר לבית יאהיל עליו ויהיה משקוף העליה אהל על אהל אולם אם לא יהיה הפתח על יושר פתח העליה הנה העליה טמאה לפי שכבר אפשר שיהיה הקבר תחת הכותל אשר עליונו פתח עליה ויהיה משקוף העליה מאהיל על הקבר ותהיה העליה טמאה וזה מבואר וכבר קדם לך שעפר בית הפרס ועפר חוצה לארץ מטמאין במגע ובמשא או כאשר יתלה בקצה הירק כאשר ישרשו אותו מעפר בית הפרס והיה כשיעור חותם המרצופין יהיה טמא לדעת ר' אליעזר: ומרצופים הם כמו נודים מעור ישימו בו הולכי ארח בגדיהם וכליהם וינעלו אותם ויחתמו אותם בחותם מטיט וכבר יעשו חותם לכתבים גם כן מזה הטיט וכבר זכר בתוספתא שרבי אליעזר אמנם חלק עם חכמים בעפר חוצה לארץ לבד והשיב רבי יהודה דבר לחזק בו דעת חכמים ואמר שכבר נתקבץ מעפר חוצה לארץ כסאה וכסאתים ולא חשו להם משום טומאה אם אין בכל חותם מהם כחותם המרצופין והלכה כחכמים: (רמב"ם)

יח

פרק

פרק יח - משנה א

פִּיצַד בּוֹצְרִים בֵּית הַפָּרֶס. מִזֵּים עַל הָאָדָם וְעַל הַכֵּלִים, וְשׁוֹנִים וּבּוֹצְרִים וּמוֹצִיאִים חוּץ לְבֵית הַפָּרֶס, וְאַחֲרֵים מְקַבְּלִים מֵהֶם וּמוֹלִיכִים לָגֶת. אִם נָגְעוּ אֵלָיו בְּאֵלוֹ, טְמֵאִים, כְּדַבְּרֵי בֵּית הַלֵּל. בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, אוֹחֵז אֶת הַמַּגָּל בְּסִיב, אוֹ

בוֹצֵר בְּצוֹר וְנוֹתֵן לְתוֹךְ הַכְּפִישָׁה וּמוֹלִיךְ לַגֶּת.
אָמַר רַבִּי יוֹסִי, בַּמָּה דְּבָרִים אַמּוּרִים, בְּכָרִם
הַנֶּעֱשָׂה בֵּית הַפָּרֶס. אֲבָל נוֹטֵעַ בֵּית הַפָּרֶס,
יִמְכַר לְשׁוּק:

ר"ע מברטנורה פִּיצַד בּוֹצְרִין בֵּית הַפָּרֶס. וַיְהִיו הָעֲנָבִים שֶׁגִּדְלוּ בוֹ
טְהוּרִים: מִזֵּין עַל הָאָדָם וְעַל הַכְּלִים. בְּשִׁלְיָשִׁי: וְשׁוֹנִין. בְּשִׁבְעֵי:
וּמוֹצִיאִין חוּץ לְבֵית הַפָּרֶס. וְאִף עַל גֵּב דְּהַבּוֹצֵר לַגֶּת הַכֶּשֶׁר לְקַבֵּל טַמְאָה
וְהוּא מְשֻׁמָּה עֶשֶׂר דָּבָר שֶׁגִּזְרוּ בוֹ בַּיּוֹם, הֵנִי מְלִי לְטַמְאָה דְּאוֹרֵיתָא, אֲבָל
לְטַמְאָת בֵּית הַפָּרֶס דְּרַבָּנָן הִיא לֹא חֲשָׁבִין לָהּ הַכֶּשֶׁר. וּמְשׁוּם הֵכִי נִקְט
וְתַנִּי מִזֵּין עַל הָאָדָם וְעַל הַכְּלִים, כְּדִי שֶׁיְהִיו טְהוּרִים מִטַּמְאָה דְּאוֹרֵיתָא
[א], וְאִף עַל פִּי שְׁחוֹזְרִין וּמִטַּמְאִין בְּבֵית הַפָּרֶס בְּשַׁעַת בְּצִירָה, תּוֹ לֹא
מִטְמוּ עֲנָבִים בְּנִגְיַעְתָּם מְשׁוּם טַמְאָת בֵּית הַפָּרֶס כֹּל כַּמָּה דְּלֹא הַכֶּשֶׁר
הַכֶּשֶׁר גָּמוּר: וְאַחֲרֵים. שֶׁלֹּא נִכְנְסוּ בְּבֵית הַפָּרֶס: מְקַבְּלִין. מִן הַבּוֹצְרִים:
וּמוֹלִיכִין לַגֶּת. בְּכָלִים אַחֲרֵים. אֲבָל הַבּוֹצְרִים אֵין מוֹלִיכִין אוֹתָם לַגֶּת,
לְפִי שֶׁהִגֵּת מְלֵא מְשֻׁקִין וּמִתְפָּשְׂרִי בְּהוּ הַכֶּשֶׁר גָּמוּר: וְאִם נִגְעוּ אֱלוֹ וְאֱלוֹ
[ב]. הַבּוֹצְרִים נִגְעוּ בְּאַחֲרֵים הַמְּקַבְּלִין: טַמְאִים. הַמְּקַבְּלִים וּמִטַּמְאִין
כֹּל הָעֲנָבִים. שֶׁהָאָדָם שֶׁנִּטְמָא בְּבֵית הַפָּרֶס נֶעֱשָׂה אֵב הַטַּמְאָה וּמִטַּמְא
אָדָם וְכָלִים: בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים אוֹחִז אֶת הַמַּגֵּל. דְּסַבְּרִי הַבּוֹצֵר לַגֶּת
הַכֶּשֶׁר אֲפִלוּ לְטַמְאָת בֵּית הַפָּרֶס, וּמְשׁוּם הֵכִי צְרִיךְ שֶׁיֵּאֲחִז הַמַּגֵּל שֶׁהוּא
בּוֹצֵר בוֹ בְּסִיב שֶׁל דְּקַל דְּלֹא מְקַבֵּל טַמְאָה: אוֹ בּוֹצֵר בְּצוֹר. וְהוּא אָבֹן
חֲדָה, דְּלֹא כָּלִי הִיא: וְנוֹתֵן לְתוֹךְ כְּפִישָׁה. כְּלִי גְדוֹל שְׁכּוֹבְשִׁים בוֹ זֵיתִים,
דְּלֹא בֵּת קַבּוּלִי טַמְאָה הוּא: וּמוֹלִיךְ לַגֶּת. אֲפִלוּ הוּא עֲצָמוֹ. דְּכִיּוֹן דְּזָהִיר
וְאִית לֵיהּ הַפְּרָא שֶׁמְנִיחַ בְּכְפִישָׁה לֹא נִגַע: בַּמָּה דְּבָרִים אַמּוּרִים בְּכָרִם
הַנֶּעֱשָׂה בֵּית הַפָּרֶס. שֶׁהִיוּ גִפְנִים וְאֵילָנוֹת נְטוּעִים בוֹ קִדְּם שֶׁנֶּעֱשָׂה בֵּית
הַפָּרֶס: אֲבָל הַנוֹטֵעַ. לְכַתְּחִלָּה בְּבֵית הַפָּרֶס: יִמְכַר לְשׁוּק. דְּקִנְסִין לֵיהּ
[ג], מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ לְטַע בְּבֵית הַפָּרֶס. וְאֵין הִלְכָה כְּרַבִּי יוֹסִי: (ר"ע
מברטנורה).

עיקר תוי"ט **[א]** לְשׁוֹן הַר"ש, שֶׁאִם הָיוּ טַמְאִים טַמְאָה דְּאוֹרֵיתָא כּוּי. מְשֻׁמַּע
דְּטְהוּרִים אֵין צְרִיכִים הַזֵּה כָּלֵל. וּמִתְנִיתִין לֹא מְשֻׁמַּע הֵכִי. אֲבָל לְהַרְמִיב"ם
מִזֵּין אִף עַל הַטְּהוּרִים, וְטַעֲמָא, כְּדִי לְהַכִּיר שֶׁאֵין מְקַלִּין בְּטַמְאָת בֵּית הַפָּרֶס
אֲלֵא מִפְּנֵי שֶׁהוּא סַפֵּק. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ב]** כִּדְּ הִיא גְרִסַת הַר"ש. אֲבָל
כְּתַב דְּאֵין לְפָרֵשׁ שֶׁנִּגְעוּ בּוֹצְרִים בְּמְקַבְּלִים, דְּאִם כֵּן פְּשִׁטָא. וְנִזְהָ לֹא קִשְׂיָא,
דְּטוּבָא קַמְשֻׁמַּע לֹן דְּאִף עַל פִּי שֶׁנְּחַשְׁבִים כְּאֵלוֹ אֵינִם מְכַשְׂרִין וְרִשְׁאֵין לְבַצְרוּ, כְּשֶׁנִּצְאוּ חוּץ לְבֵית הַפָּרֶס
נְחַשְׁבִים מְכַשְׂרִין. תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב]. וְעוֹד, דְּהִנְהוּ לֵיהּ לְמִימַר אֱלוֹ בְּאֵלוֹ. וּפְרִשׁ הוּא,
שֶׁנִּגְעוּ זֶה בְּמָה שֶׁבָּצַר זֶה. וְדָמִי לְהָא דְּאִיתָא בְּתוֹסְפָתָא, בְּצַר בֵּית הַפָּרֶס זֶה
לֹא יִבְצַר בֵּית הַפָּרֶס אַחֵר. וְעֵין תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: **[ג]** כְּלוּמַר, שֶׁלֹּא יוּכַל
לְבַצְרוּ בְּטְהוּרָה. אֲבָל כְּשֶׁמוּכְרוּ לְשׁוּק, וְדַאי טְהוּרִים הֵן, שֶׁלֹּא גִזְרוּ אֲלֵא עַל
הַבּוֹצֵר לַגֶּת: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר ידעת שהאוכלים לא יטמאו אלא אחר שהוכשרו באחד מז' משקין וכבר הודעתוך בשבת (פרק א) שמכלל י"ח דבר שגזרו הבוצר לגת הוכשר לטומאה והתבאר בגמרא שבת (יז.) סבת זה ובכלל הטעמים לפי שפעמים יבדוק אדם כרמו כאשר ירצה לבצור אותה ויקח אשכול אחד ויעצור אותו בידו לראות אם הוא מבושל אחר ישליך אותו על הענבים הנחתכים אולם בוצר לצמק אינו מוכשר וכאשר היה כרם בבית הפרס בזאת הגזרה להיות טומאת בית הפרס דרבנן כמו שהתבאר ויאמר שאם נטהרו האנשים והכלים בהזאת שלישי ושנין בשביעי עד שלא יהיה שם טומאת מת אמיתי כדי שלא יהיה חושב שהוא יבצור בזה הפרס עצמו טמא אחר יחתוך ויוציא הענבים חוץ לבית הפרס וישאו אותם אנשים אחרים טהורים לפי שהם יטמאו באהל בהכרח לפי שמעת שיכנסו לבית הפרס יטמאו ואמרו אלו הענבים בלתי מוכשרין כל זמן שיהיו בבית הפרס וכאשר יצאו חוץ לבית הפרס הוסר ההכרח ונשאר בהכשר כמו שגזרו על בוצר לגת ולזה כאשר יגעו הטהורים אשר ישאו הענבים לגת וכאשר יבצרו אשר הם יטמאו טומאת בית הפרס נטמאו ויטמאו הענבים שהן מוכשרין כמו שביארנו ובית שמאי אומרים שאין תקנת בצירה לגזירת בוצר לגת כלל אלא אם הבוצר לא יגע בכלי שלא יטמאהו ויטמא הכלי לענבים ואמנם יחבר חבור על המגל ואז יבצור בו בכלי טהור שלא יקבל טומאה או יבצור הענבים באבן אשר לא יקבל טומאה וישימהו בכפישה וכבר אמרנו שהוא כלי לו אוגן גבוה והאמת אצלי שהיא לא תקבל טומאה שהיא בלא ספק מכלי אבנים והדומה לזה ולזה תציל באהל המת כמו שהתבאר בה' מזאת המסכתא: ואמר רבי יוסי שזה הדין אשר זכר ב"ה אמנם הוא בכרם נטוע בבית הפרס שאין תקנה בבצירה אבל כאשר יבצור לגת הנה הוא מוכשר להטמא אבל יבצור למכור לשוק לאכילה אשר אינו מוכשר ואין הלכה כר' יוסי: וכבר הקדמנו בפתיחת זה הספר שהאדם אשר יטמא בבית הפרס הוא אב הטומאה ולזה יטמא אדם וכלים כמו שהשרשנו שם: (רמב"ם)

פרק יח - משנה ב

שְׁלֹשָׁה בֵּית פְּרָסוֹת הֵן, הַחוֹרֵשׁ אֶת הַקֶּבֶר **(ה)**,
נְטֵעַת כָּל נֶטֶע **(ו)**, וְאֵינָה נְזָרֶעַת כָּל זֶרַע, חוּץ
מִזֶּרַע הַנִּקְצָר. וְאִם עֶקְרוּ, צוּבֵר אֶת גִּרְנוֹ לְתוֹכוֹ
וְכוּבְרוּ בְשֵׁתֵי כְבָרוֹת, דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר.

וְחֻכְמִים אֹמְרִים, הִתְבוּאָה בְּשִׁתֵּי כְּבָרוֹת,
וְהַקְטָנוֹת בְּשֵׁלֶשׁ כְּבָרוֹת. וְשׁוֹרֵף אֶת הַקֵּשׁ
וְאֶת הָעֶצָה, וּמִטְמֵא בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא, וְאִינוּ
מִטְמֵא בְּאֵהָל:

ר"ע מברטנורה **שְׁלֹשָׁה בֵּית הַפָּרֶס הֵן.** כְּדָקָא חָשִׁיב לְהוּ וְאָזִיל. שְׁדָה
שְׁנַחֲרַשׁ בְּהַ קָבֵר, וְשְׁדָה שְׁאֵבֵד בְּהַ קָבֵר, וְשְׁדָה בּוֹכִים **[ד]**: **נִטְעַת כָּל נִטְע.**
נוֹטֵעַ בְּהַ כָּל אֵילָנוֹת שְׁיִרְצָה. וּמִתְנַיִתִין דְּלֹא כְּרַבִּי יוֹסִי דְאָסֵר לְעִיל.
וְאִיכָּא לְמִימַר דְּאָף רַבִּי יוֹסִי לֹא אָסֵר אֶלְא לְטַע בְּהַ כְּרֶם בְּלִבֵּד, מְשׁוּם
דְּהַבּוֹצֵר לְגַת הַכֶּשֶׁר, אֲבָל לֹא שְׂאֵר אֵילָנוֹת: **חוּץ מִזֶּרַע הַנֶּקֶצֶר.** אֲבָל זֶרַע
הַנֶּעְקָר עִם שְׂרָשָׁיו חִישִׁינָן שְׂמָא יָבִיא עֵצִים כְּשֶׁעָרָה עִם הָעֵפֶר הָעוֹלָה עִם
הַשְּׂרָשִׁים הַנֶּעְקָרִים: **וְאִם עֵקְרוּ.** אוֹתוֹ זֶרַע הַנֶּקֶצֶר: **צוּבֵר אֶת גְּרָנוֹ לְתוֹכוֹ.**
לְתוֹדֵי הַשְּׁדָה עֶצְמָה. וְדַשׁ אוֹתוֹ שָׁם. וְלֹא יָבִיאנּוּ לְבֵית עַד אַחַר דִּישָׁה,
שְׂמָא לְהַרְבּוֹת אֶת הַטְּמֵאָה: **וְכוֹבְרוֹ בְּשִׁתֵּי כְּבָרוֹת.** זֶה אַחַר זֶה. שְׂמָא
נִתְעַרְבַּ עִמּוֹ עֵצִים כְּשֶׁעָרָה: **וְהַקְטָנוֹת בְּשֵׁלֶשׁ.** לְפִי שֶׁהַקְטָנוֹת יֵשׁ בְּהֵן
עֵפֶר יוֹתֵר מִבְּתְבוּאָה, מְשׁוּם הֵכִי חִישִׁי בְּהוּ טָפִי. אֲבָל טְהוֹרִין הֵן **[ז]**,
שְׁהָרִי לֹא הַכְּשָׁרוֹ. וְהַלְכָה כְּחֻכְמִים: **וְשׁוֹרֵף אֶת הַקֵּשׁ וְאֶת הָעֶצָה.** בְּתוֹדֵי
הַשְּׁדָה. שְׂמָא יֵשׁ בְּהֵן עֵצִים כְּשֶׁעָרָה **[ח]**: **קֵשׁ.** תִּבְּן שֶׁל תְּבוּאָה **[ט]**: **עֶצָה.**
תִּבְּן שֶׁל קְטָנוֹת: **וּמִטְמֵאָה בְּמַגֵּעַ וּבְמִשָּׂא.** שְׁדָה בֵּית הַפָּרֶס שְׂאֵמְרָנוּ:
וְאִינָה מִטְמֵאָה בְּאֵהָל. דְּכָל טְמֵאָתָהּ מְשׁוּם עֵצִים כְּשֶׁעָרָה וְעֵצִים כְּשֶׁעָרָה
אִינוּ מִטְמֵאָה בְּאֵהָל: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [ד] לֹא הָיָה רְאוּי לְמָנוֹת עִמָּהֶם שְׁדָה בּוֹכִים, דְּטְהוֹר גְּמוּר הוּא,
אֶלְא מְשׁוּם דְּשִׁיבָה בְּהַ דִּין זְרִיעָה וְנִטְעָה, קָא חָשִׁיב לִיהַ. הַר"שׁ: **[ה] הַקָּבֵר**
כו'. הוּא בֵּית הַפָּרֶס דְּרִישׁ פְּרָקִין [דלעיל], שְׁשַׁעוּרוֹ מִלֹּא הַמְעַנָּה. הַר"שׁ: **[ו]**
נִטְעַת כּו'. שְׁהַנוֹטֵעַ אֵין דְּעֵתוֹ לְעַקֵּר, וְאִם תְּהִיָּה טְמֵאָה טְמוּנָה תַּחְתּוּ אֵין
בְּכַד פְּלוּם. הַרְאֵב"ד. וְהַרְמַב"ם כְּתַב, לְפִי שֶׁהַשְּׂרָשִׁין יוֹרְדִים לְמַטָּה מִשְׁלֹשָׁה
וְלְכַד טְהוֹר כְּדִלְקָמֵן מְשֻׁנָּה ה' **[ז]** כְּלוּמַר, הִתְבוּאָה וְהַקְטָנוֹת: **[ח]** מִפְּנֵי
שֶׁהֵם רַב וּמְסֻתְבָּכִין בְּיַחַד וְאִי אֶפְשָׁר לְבַדְּקוֹן. אֲבָל הַרְמַב"ם כְּתַב, אִם תַּתִּיר
לוֹ בְּהִנְיָה, מוֹצִיאֻ לְמַכְרוֹ וְנִמְצָא מְרַגֵּל אֶת הַטְּמֵאָה: **[ט]** וְקֵשׁ, דְּבִכְמָה
דּוֹכְתֵי תִנּוּ הַתְּבוּ וְהַקֵּשׁ. וְהַר"שׁ כְּתַב, קֵשׁ הֵם הַשְּׂבָלִים זְדוֹת שֶׁל תְּבוּאָה. וְכֵן
עֶצָה, זְדוֹת [שֶׁל קְטָנוֹת]: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כֹּאשֶׁר נַחֲרַשׁ הַקָּבֵר הֵנָּה כֹּבֵר נִתְפָּזֵר עַל פְּנֵי כָּל הָאָרֶץ וְלִזָּה יִטְעוּ בּו
הַאֵילָן לְהַמְשִׁךְ שְׂרָשׁוֹ תַּחַת הָאָרֶץ וְלֹא תִזְרַע בּוֹ הַזֶּרַע לְפִי שֶׁהִיא תְּהִיָּה
מַחוּבֵּרַת לְעֵפֶר הָעֵלְיוֹן אֲשֶׁר בּוֹ נִתְפָּזְרוּ הָעֵצִים וְכֹאשֶׁר יִתְלַשׁ זֶה נִתְלַשׁ עִמּוֹ
מִן הָעֵפֶר אֲשֶׁר בּוֹ הָעֵצִים וְשֹׂאֲרֵי הַבֶּשֶׂר וְאִם הִיָּה הַדְּבַר אֲשֶׁר זֶרַע מֵהַ
שֶׁאֵין דְּרָכּוֹ שִׁיתְלַשׁ אֲשֶׁר לֹא יֵצֵא שְׂרָשׁוֹ מִן הָאָרֶץ הֵנָּה זֶה מוֹתֵר כִּמוֹ הַחֲטָה
וְהַשְּׁעוּרָה וְאִם זֶרַע מֵהַ שְׂדֵרוֹ שִׁיקְצֵר וְאִחִיכַ תְּלַשׁ אוֹתוֹ הֵנָּה הָעֵפֶר אֲשֶׁר
נִתְלַשׁ עִמּוֹ כִּמוֹ שֶׁזְכַּרְנוּ בְּדִין בֵּית הַפָּרֶס עֵצִים וְהוּא עֵנִין אִמְרוּ וְאִם עֵקְרוּ
צוּבֵר גְּרָנוֹ לְתוֹכוֹ אַחַר יִכְבְּרוּהוּ בְּכִבְרָה פֶּעַם אַחַר פֶּעַם עַד שֶׁלֹּא יִשָּׂא שֵׁם

עצם כשעורה : ותבואה היא חמשת המינים וקטניות הן הפולים והאפונים שיתחבר בהם עפר רב : וקש הוא התבן מחמשת המינים : ועצה הוא תבן הקטניות. עוד אמר שזה בית הפרס הנזכר מטמא במגע ובמשא ואינו מטמא באהל וזהו בית הפרס הנמנה בשני מזאת המסכתא והלכה כחכמים : (רמב"ם)

פרק יח - משנה ג

שָׁדָה שְׂאֵבֵד **{י}** קָבֵר בְּתוֹכָהּ, נִזְרַעַת כָּל זֶרַע, וְאִינָה נִטְעַת כָּל נֶטֶע. וְאִין מְקִימִין בָּהּ אֵילָנוֹת, חוּץ מֵאֵילֵן סָרְק שְׂאִינוֹ עוֹשֶׂה פְרוֹת. וּמִטְמֵא **{יב}** בְּמִגָּע וּבְמִשָּׂא **{יג}** וּבְאֵהֶל **{יד}** :

ר"ע מברטנורה נזרעת כל זרע. הכי גרסינן ברב הספרים. אבל בתוספתא קתני אינה נזרעת כל זרע. וכן היא בעיני **{יא}** : ואינה נטעת כל נטע. ולא מבעיא דאין נוטעין לכתחלה, אלא אף הנטוע לא יקיים, שלא להרגיל בני אדם לשם, משום דמטמאה באהל אחמור בה טפי : חוץ מאילן סרק. דמתר לטע בה. ומהו אילן סרק, שאינו עושה פרות : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{י}** שְׂאֵבֵד. נראה דאבד ברשות היחיד דאורייתא כבקעה בימות הגשמים. והא דאמרין בכל דוכתי בית הפרס דרבנן, הינו בנחרש. ואבד נמי ברשות הרבים. והחמירו בו יותר מבקעה בימות החמה, דהתם הטמאה ידועה וליכא ספקא אלא לזה שנכנס, אבל אבד הספקא, לכל אדם. הר"ש : **{יא}** דהיכי יחרש ויזרע, הא מטמא בהסט. הר"ש. ומהר"ם כתב דלא קשיא, דהא תנן במשנה ג' דאינה עושה בית הפרס. וכן הוא גרסת הרמב"ם. ומפרש, לפי שאין שרשי הזרעים מגיעין עד לקבר, מה שאין כן שרשי האילנות : **{יב}** ולשון הרמב"ם, עפרה מטמא : **{יג}** ובמשא כו'. כבית הפרס שפמא נדוש הקבר בה ויהיו עצמות פשערה בעפרה. הרמב"ם. וניחא השתא דמקרי בית הפרס, לפי ששניד בו גם כן פריסת העצמות כו'. והתוספות נדחקו בזה : **{יד}** ובאהל. לפי שאולי על זה הקבר האהיל כו', וכבר היתה בו טמאה קבועה. הרמב"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם זהו בית הפרס השני בעבור שלא יודע מקום הקבר לא יטעו בו אילן מאכל לפי שאוכל על זה הקבר הנה זה האילן ימשך תחת הארץ ויתחבר במת אבל מותר לזרעה לפי שלא ימשכו שרשי הזרעים תחת הקבר וזה בית הפרס מטמא באהל לפי שאולי בזה הקבר האהיל כאשר לא נדע מקומו איה אבל ידענו באמת שבזה השדה קבר כבר היתה בו טומאה קבועה: ואמרו חוץ מאילן סרק שאינו עושה פירות ולא נבין מזה שיש אילן סרק עושה פירות לפי שהוא ביאר ואמר שהסבה בהתר נטיעת אילן סרק לפי שאינו עושה פירות ואין בו דבר שנחוש לו שמא יטמא: (רמב"ם)

פרק יח - משנה ד

שְׂדֵה בּוֹכִין, לֹא נִטְעַת, וְלֹא נִזְרַעַת, וְעֵפְרָה טְהוֹר, וְעוֹשִׂין מִמֶּנָּה תַּנּוּרִים לְקַדָּשׁ. וּמוֹדִים בֵּית שְׂמַאי וּבֵית הַלֵּל שֶׁבּוֹדְקִים לְעוֹשֶׂה פֶּסַח, וְאִין בּוֹדְקִין לְתַרוּמָּה. וּלְנֹזֵיר, בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים, בּוֹדְקִין. וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים, אִין בּוֹדְקִין. כִּי־צַד הוּא בּוֹדֵק. מִבֵּיא אֶת הָעֶפֶר שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַסִּיטוֹ וְנוֹתֵן לְתוֹךְ כְּבָרָה שֶׁנִּקְבְּיָהּ דְּקִים, וּמִמָּחָה, אִם נִמְצָא שָׁם עֶצֶם כִּשְׁעָרָה, טָמֵא:

ר"ע מברטנורה שְׂדֵה בּוֹכִים. מְקוֹם רְחוּק מִבֵּית הַקְּבָרוֹת שֶׁמוֹשִׁיבִין שָׁם הַמָּטָה שֶׁל הַמֵּת וּמִתּוֹעֲדִין וּבוֹכִין שָׁם: **לֹא נִטְעַת וְלֹא נִזְרַעַת.** בְּפֶרֶק קָמָא דְּמוֹעֵד קָטָן בְּגִמְרָא, מְפָרֵשׁ דְּמִשּׁוּם יְאוּשׁ בְּעֵלִים נִגְעוּ בָּהּ, דְּכִיּוֹן שָׁכֵן הוּא **[טו]**, מִתִּיבָאִים הַבְּעֵלִים מִמֶּנָּה וְהוּי לִיהּ כְּמִצַּר שֶׁהַחֲזִיקוּ בוֹ רַבִּים וְאִסוּר לְקַלְקְלוֹ. וְדוֹקָא כְּשֶׁנִּתְיָאֲשׁוּ הַבְּעֵלִים, שֶׁהַחֲזִיקוּ בוֹ הַרְבֵּים כְּדִין. אֲבָל לֹא נִתְיָאֲשׁוּ, דְּהַשְׁתָּא שְׁלֹא כְּדִין הַחֲזִיקוּ בוֹ, מִתֵּר לְקַלְקְלוֹ: **וְעֵפְרָה טְהוֹר.** דְּלֹא מִחֲזִיקִינוּ בָּהּ טָמְאָה כָּלֵל: **וְעוֹשִׂים מִמֶּנּוּ תַּנּוּרִים לְקַדָּשׁ.** מַה שָּׂאִין כֵּן בְּשָׁנֵי בֵּית הַפְּרָס הָרִאשׁוֹנִים: **שֶׁבּוֹדְקִים לְעוֹשֶׂה פֶּסַח.** אֲשֶׁדָּה

שְׁנַחֲרַשׁ בֵּה קֶבֶר קֵאִי. דָּאֵם הוֹלֵךְ שָׁם אָדָם וְצָרִיךְ לְשַׁחֵט אֶת פְּסָחוֹ, בּוֹדְקִים אוֹתָהּ כְּדַמְפָּרֵשׁ בְּסִיפָא, וְאִם לֹא נִמְצָא שָׁם עֶצֶם כְּשַׁעֲרָה הוֹלֵךְ וְעוֹשֶׂה אֶת פְּסָחוֹ: **וְאִין בּוֹדְקִין לְתַרוּמָה**. דְּדוֹקָא לְפִסַּח סוּמְךָ אֲבָדִיקָה זֹ, מְשוּם דְּטַמְאָת בֵּית הַפָּרֶס דְּרַבְּנָן, וְחֻכְמִים לֹא הֶעֱמִידוּ דְבַרְיָהֶם בְּמִקּוּם כְּרַת, שְׁמִי שְׂאִינוּ מְקַרִּיב קֶרְבֵּן פְּסַח בְּמוֹעֵדוֹ חֵיב כְּרַת. אֲבָל בְּתַרוּמָה דְּאִין בְּאַכִּילְתָּהּ כִּי אִם עֲשֵׂה {טו}, הֶעֱמִידוּ דְבַרְיָהֶם בְּמִקּוּם עֲשֵׂה וְאִין מוֹעֵלֶת בְּדִיקָה זֹ לְהַתִּירוֹ בְּתַרוּמָה: **וּלְנִזִּיר**. שְׁהֵלֵךְ שָׁם: **בֵּית שְׂמַאי אוֹמְרִים בּוֹדְקִין**. וְאִם לֹא נִמְצָא שָׁם עֶצֶם כְּשַׁעֲרָה אִינוּ מְגַלַּח: **וּבֵית הַלֵּל אוֹמְרִים אִין בּוֹדְקִין**. דְּבִין נִמְצָא וּבִין לֹא נִמְצָא מְגַלַּח וּמְבִיא קֶרְבֵּן {יז}: **אֶת הָעֶפֶר שֶׁהוּא יָכוֹל לְהַסִּיטוֹ**. כְּגוֹן עֶפֶר תַּחֲוּחַ: **וּמִמָּחָה**. עוֹשֶׂהוּ דֵק דֵק בְּיָדוֹ כְּדִי שְׂיִרְאֶה אִם יֵשׁ בּוֹ עֶצֶם כְּשַׁעֲרָה: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט {טו} פְּרוּשׁ, כִּינּוּן שֶׁכֶּךָ הוּא דֶרֶךְ זֶה הַשְּׂדֵה שְׁבוּכִים בּוֹ סוּף שְׁמַתִּינְאֵשִׁים, אֲבָל לֹא וְדָאִי שְׁמַתִּינְאֵשִׁים. וְהִינוּ דְכָתַב דְּדוֹקָא שְׁנַתִּינְאֵשׁוּ. וּלְפִי זֶה אִינוּ עֲנִין לְטַמְאָה אֲלָא מְשוּם דְּשִׂיךְ בֵּיה זְרִיעָה וּנְטִיעָה קַחֲשִׁיב לִיה. וְהַרְמַב"ם כְּתַב, אִין נוֹטְעִים כּוֹי, שְׁלֹא לְהַרְגִיל בְּנֵי אָדָם לְשָׁם, שְׂמַא יֵשׁ שָׁם טַמְאָה מְפַנֵּי שֶׁהוּא קְרוֹב לְבֵית הַקְּבָרוֹת כּוֹי, וְעַפְרָה טְהוֹר כּוֹי, לְפִיכֶךָ אֲפִשֵׁר שְׂבִיבָא אָדָם וְיִקְבֹּר בּוֹ כּוֹי, שְׁהָרִי לֹא הַחֲזִיקָה שָׁם טַמְאָה. וּכְעִין זֶה כְּתַב רַש"י [וּתְרוּסָפוֹת]. וְעִין תְּרוּסָפוֹת יוֹם טוֹב: {טו} שְׁכַל אֲכִילַת קֶדְשִׁים מְצוּת עֲשֵׂה הִיא. הַרְמַב"ם. וְעִין תְּרוּסָפוֹת יוֹם טוֹב: {יז} וְדִינוּ כְּסַפֵּק נְזִיר טַמָּא וְסַפֵּק נְזִיר טְהוֹר. וְהֵךְ מְשֻׁנָּה אִינְהָ הֶלְכָה, דְּבֵית שְׂמַאי בְּמִקּוּם בֵּית הַלֵּל אִינְהָ מְשֻׁנָּה כָּלֵל. וְרַאֲיָהּ, דְּבַפְּרָק ז' דְּנְזִיר מְשֻׁנָּה ג' תִּנּוּ דְעַל בֵּית הַפָּרֶס אִין הַנְּזִיר מְגַלַּח: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם זֶהוּ בֵּית הַפָּרֶס הַשְּׁלִישִׁי הוּא מִקּוּם רְחוּק מִבֵּית הַקְּבָרוֹת וְקָרוֹב לְמַדִּינָה יַעֲבֵרוּ בּוֹ הַמַּתִּים וְיִסְפְּדוּ בּוֹ וְאִינוּ מוּחָזַק בְּטוּמְאָה וְהִיא עַפְרוֹ טְהוֹר וְאִמְנָם מִנְעוּ בּוֹ הַנְּטִיעָה וְהַזְרִיעָה כְּדִי שְׁלֹא יִשְׁתַּמְשׁוּ בּוֹ הָאֲנָשִׁים שִׁם בְּשִׁבִיל שִׁשׁ טוּמְאָה וְהוּא אִמְרָם שְׁלֹא לְהַרְגִיל רַגַל אָדָם לְהַכִּנֵּס לְשָׁם וְלֹא נַעֲשֶׂה זֶה הַבֵּית הַפָּרֶס כְּרַאשׁוֹן לְפִי שְׁכַל מִי שִׁיכְנֵס לְשָׁם טַמָּא לְפִי שֶׁהוּא מְטַמָּא בְּמַגַּע וּבְמִשְׁאֵל כְּמוֹ שֶׁקֵּדָם מְרֹב הַשְּׂמוּשׁ אֲשֶׁר בּוֹ אוֹלָם זֶה הַשְּׁלִישִׁי אֲשֶׁר כָּל מִי שִׁיכְנֵס בּוֹ טְהוֹר וְכִבֵּר אֲפִשֵׁר שִׁיחִיהָ בּוֹ טוּמְאָה מִנְעוּ לְהַכִּנֵּס בּוֹ וְלִהְשַׁתְּמֵשׁ שִׁם: **וּמוֹדִים שְׁבוֹדְקִים לַעֲשׂוֹת פְּסַח**. עֲנִין זֶה שֶׁהוֹלֵךְ לְשַׁחוֹט אֶת פְּסָחוֹ וְיִצְטָרֵךְ שִׁיעֲבוֹר לְבֵית הַפָּרֶס יִקַּח זֶה הָעֶפֶר אֲשֶׁר הֵלֵךְ עֲלָיו וְיִנְפַחְהוּ כְּמוֹ שְׁזָכַר וְאִם מִצָּא בּוֹ עֶצֶם כְּשַׁעֲרָה הֵנָּה הוּא טַמָּא וְאִינוּ עוֹשֶׂה פְּסַח וְאִם לֹא יִמְצָא שִׁם טוּמְאָה הֵנָּה הוּא טְהוֹר וְעוֹשֶׂה פְּסָחוֹ וְכֵן אִם נִכְנַס לְבֵית הַפָּרֶס לְעִנִּין מִהַעֲנִינִים וְאַחַר הַפְּגוּשׁוֹ פֶּרֶק הַפְּסַח בּוֹדֵק וְעוֹשֶׂה פְּסָחוֹ וְלֹא יַעֲשֶׂה זֶה לְתַרוּמָה אֲבָל הַנְּכַנֵּס לְבֵית הַפָּרֶס כִּבֵּר נְטַמָּא לְתַרוּמָה וְאִינוּ בּוֹדֵק כָּלֵל וְסַבַּת זֶה שְׁטוּמְאָת בֵּית הַפָּרֶס דְּרַבְּנָן וּפְסַח בְּזַמְנֵנוּ בְּכַרְתָּ וְלֹא הֶעֱמִידוּ דְבַרְיָהֶן בְּמִקּוּם כְּרַת בְּכָל הַדְּבָרִים וְאִין בְּגִזִּירָה דְּרַבְּנָן בִּיטוּל קֶרְבֵּן בְּמוֹעֵדוֹ אֲבָל יַעֲשֶׂה אוֹתוֹ כְּמוֹ שְׁנִזְכַּר בְּזֶה הַמִּקּוּם אֲבָל אֲכִילַת תְּרוּמָה הֵנָּה אִין בַּה זוּלַת מְצוּת עֲשֵׂה שְׁכַל אֲכִילַת קֶדְשִׁים מְצוּת עֲשֵׂה הוּא וּבְמִקּוּם עֲשֵׂה הַעֲמִידוֹ דְּבַרְיָהֶם וְהַנְּזִיר כְּאֲשֶׁר נִכְנַס לְבֵית הַפָּרֶס אִם נְטַמָּא וְלֹא יִצְטָרֵךְ בְּדִיקָה אוֹ יִבְדוּק בְּזֶה מִה שִׁיטְמָאָהוּ אִם לֹא זֶהוּ מַחְלוּקַת בֵּית שְׂמַאי וּבֵית הַלֵּל. וְעַפְרָה

שהוא יכול להסיטו כל מה שהוא יכול לדקותו ולהוציא בכברה יעשה: **וממחה**. הוא שיניח ידו בכברה כל מה שיוכל על התכלית: (רמב"ם)

פרק יח - משנה ה

כיצד מטהרין בית הפרס. נוטלין ממנו שלשה טפחים, או נותן על גביו שלשה טפחים. אם נטל מחציו אחד שלשה טפחים, ונתן **{יח}** על גבי חציו אחר שלשה טפחים, טהור. רבי שמעון אומר, אפלו נטל ממנו טפח ומחצה, ונתן עליו טפח ומחצה ממקום אחר, טהור. הרוצף בית הפרס באבנים שאינו יכול להסיטן, טהור. רבי שמעון אומר, אף העוזק בית הפרס, טהור:

ר"ע מברטנורה כיצד מטהרין בית הפרס. אבית הפרס הראשון קאי, שהוא שדה שנתרש בו קבר: נוטלין ממנו שלשה טפחים. כשעור למק המחרשה שמגלגלת העצמות: רבי שמעון אומר כו'. ואין הלכה כרבי שמעון: הרוצף. לשון רצפה של אבנים: טהור. כיון דאין יכול להסיטן. שאם היה מהלך על גבן ונסטות, איכא למיחש אהסט עץם שתחתיהן: אף העוזק. החופר ומשליך האבנים, אם עשה כן בכל בית הפרס, טהור **{יט}**. עוזק, לשון ויעזקהו ויסקלהו (ישעיה ח). ואין הלכה כרבי שמעון: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{יח}** ונתן כו'. מדברי הר"ש דלקמן משמע דאותן שלשה טפחים שנוטל הוא שנותן על גבי חציו האחר, מדלא תנו ממקום אחר, ועוד דפשיטא הוא. וצריך לומר דסברת ר"ש דאין לחש עוד לשניגוע בעצם כשערה, שאי אפשר להסיטם כיון שיש עפר טפח ומחצה על גבם, ומירי שבדק קדם שנתן. אבל מהר"ם כתב, ונתן שלשה טפחים כו', פרוש, ממקום אחר, וקא

מִשְׁמַע לָן דְּלֹא חִישִׁינָן שְׁמָא יִפֹּל הָעֶפֶר מִן הַגְּבִיחַ לְנִמּוּדָא וְיִחְזֹר לְטַמְאַתּוֹ, דְּכִיּוֹן שְׁטֵהַר שְׁעָה אַחַת תּוֹ לֹא מְטַמְּאִים לִיהּ. וְר״ש סָבַר, אֶפְלוּ חֲצִיּוֹן בְּנִתְיָנָה וְחֲצִיּוֹן בְּנִטְיָלָה מְצַטְרָפִין: **{יט}** דְּדָמֵי לְרִישָׁא שְׁנוּטְל מְכָאן וְנוֹתָן עַל חֲצִיָּהּ הָאַחַר, אֲלָא שְׁעוּשָׁה כְּדָּ בְּכָל הַשָּׂדֶה מְקוֹמוֹת מְקוֹמוֹת. הַר״שׁ. וְצָרִיךְ לוֹמַר דְּהִכָּא חִישִׁינָן יוֹתֵר שְׁמָא לֹא בְּדַק יָפָה, מַה שְׁאִין כֵּן בְּעוּשָׁה כֵּן מִמְחֲצִיתוֹ לְמִחֲצִיתוֹ. וְעֵינָן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב: (עִיקַר תּוֹי״ט).

רמב"ם הרוצף. מן רצפה ענינו שירצפו באבנים אבן לצד אבן ויהיו האבנים גדולות שלא יוכל להניען ביד כאשר יתמידו ללכת בו: **ועוזק.** בלשון ערב אל תעזיק והוא שמסלק האבנים ומנקה אותו עד שיהיה שוה ובתוספתא פסקו אין לך בדיקה גדולה מזו והוא מאמר הפסוק (ישעיה ה) ויעזקהו ויסקלהו ואין הלכה כר"ש בשני המאמרים: (רמב"ם)

פרק יח - משנה ו

הַמְהַלֵּךְ בְּבֵית הַפָּרֶס עַל אַבְנִים שְׁאִינוּ יָכוֹל לְהִסִּיטּוֹ, עַל הָאָדָם **{כ}** וְעַל הַבְּהֵמָה שְׁכָחוֹן יָפָה, טָהוֹר. עַל אַבְנִים שֶׁהוּא יָכוֹל לְהִסִּיטּוֹ, עַל הָאָדָם וְעַל הַבְּהֵמָה שְׁכָחוֹן רָע **{כא}**, טָמֵא. הַמְהַלֵּךְ בְּאַרְץ הָעַמִּים, בְּהָרִים וּבִסְלָעִים, טָמֵא. בֵּימֵי וּבִשְׁוֹנֵית, טָהוֹר. וְאִיזְהוּ הַשְׁוֹנֵית, כָּל מְקוֹם שֶׁהֵיט עוֹלָה בְּזַעְפוֹ:

ר"ע מברטנורה הַמְהַלֵּךְ בְּבֵית הַפָּרֶס. בְּשָׂדֶה שֶׁנִּחְרַשׁ בָּהּ קֶבֶר: **על אבנים** שֶׁהוּא יָכוֹל לְהִסִּיטּוֹ. כְּגוֹן עַל גְּבֵי אַבְנִים שְׁאִין תִּקְוָעוֹת וּקְבוּעוֹת בְּאַרְץ וְהוּ נְסֻטוֹת מִחֲמַת הָעוֹבֵר עֲלֵיהֶן, וְעֵצִים כְּשֶׁעָרָה נֶסֶט מִכָּחוֹ. וְרוֹכֵב עַל גְּבֵי אָדָם אוֹ בְּהֵמָה **{שכח}** רָע וְהוֹלִיכֻהוּ עֲלֵיהֶן, טָמֵא הָרוֹכֵב, דְּכִיּוֹן דְּלַח הַתַּחְתּוֹן רָע, מִחֲמַת מִשָּׂא הָעֲלִיוֹן נֶסֶטוֹ וְהוּי כְּאֵלוֹ הוּא מְסִיט הָעֵצִים. אֲבָל אִם הָיָה כַּח הַנֶּרְכָב יָפָה, לֹא חֲשִׁיב הָרוֹכֵב כְּמִסִּיט הָעֵצִים. וְהִיכִי דָּמֵי אָדָם שְׁכָחוֹ רָע, כָּל שְׁרוֹכְבוֹ וְאַרְכָּבוֹתָיו נֹקְשׁוֹת. וּבְהֵמָה שְׁכָחוֹ רָע, כָּל

שְׂרוּכְבָהּ וּמְטִילָה גְלָלִים : בְּהָרִים וּבְסָלְעִים . אָף עַל פִּי שְׂאִין קוֹבְרִין שָׁם מֵת : טַמָּא . מִפְּנֵי עֵפֶר אֶרֶץ הָעַמִּים שְׁמֵתִגְלַגֵּל שָׁם : בָּיִם וּבִשְׁוֹנֵית טְהוֹר . מִטְּמֵאת גּוֹשָׁה . שְׁגָזְרוּ עַל גּוֹשָׁה שֶׁל אֶרֶץ הָעַמִּים לְשָׂרָף תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים שְׁנָנְעוּ בְּעַפְרָה [כב] וְאִין שׁוֹרְפִים תְּרוּמָה וְקִדְשִׁים שְׂבָאוּ בָיִם וּבִשְׁוֹנֵית, שְׂאִין קוֹבְרִים שָׁם מֵת, אֲבָל טַמָּאת אֲוִירָה שֶׁל אֶרֶץ הָעַמִּים יֵשׁ בָּהֶן, שְׁגָזְרוּ עַל אֲוִירָה לְתַלּוֹת, שְׁתְּרוּמָה וְקִדְשִׁים שְׁנַכְנְסוּ לְאֲוִיר אֶרֶץ הָעַמִּים וְלֹא נָנְעוּ בְּגוֹשָׁה, לֹא אוֹכְלִין וְלֹא שׁוֹרְפִין : בְּזַעֲפוֹ . כְּשֶׁהֵיִם הוֹלֵךְ וְסוֹעֵר : (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כ] האדם. וְקִשָּׁה, הֲלֹא יִטְמָא הַתַּחְתּוֹן לְעֵלְיוֹן . וְעוֹד, טַמָּאָה בְּחַבּוּרִין הוּא וְטַמָּא שְׂבָעָה, וַיֵּשׁ לוֹמֵר, כְּגוֹן שֶׁהַתַּחְתּוֹן נִכְרִי, שְׂאִינוֹ מִקְבֵּל טַמָּאָה, וְטְהוֹר הָעֵלְיוֹן מִטְּמֵאָה דְאֲוִירָתָא . אִי נִמִּי, כְּגוֹן שֶׁלְבוּשׁ לְבוּשִׁים הִרְבָּה, דְּטַמָּאָה בְּחַבּוּרִין לֹא מִטְּמָא אֶלָּא אָדָם אֶחָד אוֹ בְּגַד אֶחָד, אֲבָל שְׁנֵי אִינוֹ טַמָּא אֶלָּא טַמָּאת עֶרְב, וְאִין מִטְּמָא אָדָם וְכָלִים . וְאֶפְלוּ יִטְמָא טַמָּאָה דְרַבְּנָן, מִכָּל מְקוֹם הַשְּׁלִישִׁי לֹא הוּי אֶלָּא רֵאשׁוֹן וְלֹא יִטְמָא אָדָם . תּוֹסַפּוֹת [בבא מציעא דף קה:] : [כא] רַע . אֶפְלוּ נִשְׁמֵר וְלֹא נִדְּנָד . הַרְמַב"ם : [כב] וְכֵן הִצְרִיכוּהוּ הַזָּיָה שְׁלִישִׁי וְשִׁבְעִי . וְלֹא כֵן לְנִטְמָא מְאֲוִירָה דְאִין צָרִיד [אֶלָּא] טְבִילָה וְהָעֶרֶב שְׁמֵשׁ . הַרְמַב"ם : (עיקר תוי"ט).

רמב"ם כבר התבאר בש"ס (ב"מ דף קה:) שאדם שכחו רע הוא שיהיה רגלו מתנועע ומתרעד בעת העתקו ובהמה שכחה רע שתהיה בהמה חלושה שכאשר ירכב עליה תטיל גללים וכאשר היה הנושא מתנועע הנה כאילו הוא עצמו הולך בבית הפרס וידענו שכת זאת הגזירה שגזרו על הארץ העמים טומאה אינו על הרריה ועל אבניה כי לא יקברו שם מת כלל אבל הוא טמא להשתפך בהן עפר ארץ העמים : וכבר התבאר ששונית הוא המקום אשר יעלה אליו הים אצל מלואה ובאלו גושה טהור לפי שהיא לא תתישב ואיך יקברו בו המתים ולזה לא יטמא ההולך שם בהיותו נוגע בארץ העמים אבל אלו המקומות כמו אויר שאר ארץ העמים ואחר גזרה זו גזרו על ארץ העמים שיטמא גושה ואמרו ענין זה שהיא טמא במגע ובמשא כמו שקדם ויטמא מי שיעמוד באוירה ואפי' לא נגע בארץ ולשון התוספת' הכניס ראשו ורובו לארץ העמים טמא וכן בגמרא גיטין (דף טו.) שהימים אשר בארץ העמים והאויר הוא כמו ארץ העמים וכאשר היה זה כן אמר בכאן שהוא טהור להולך בים והדומה לו אמנם הוא לפי הגזרה הראשונה אשר גזרו על גושה לבד ולא על אוירה כמו שהתבאר בגמ' שבת (דף טו:) או יהיה הענין אמרו טהור שלא תחייבהו דיני טומאת מת ר"ל הזאת שלישי וז' ואין שורפין תרומה וקדשים שנכנסו לשם לפי שזהו דין אוירה רצה לומר שהגזרה היא אגושה לשרוף ואוירה לתלות ואינו צריך טביל' ולא הערב שמש וזהו האמת אצלי : (רמב"ם)

פרק יח - משנה ז

הקוֹנֶה שְׁדָה בְּסוּרְיָא, סְמוּכָה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל, אִם יָכוֹל לְהַפְנִס לָהּ בְּטַהְרָה, טְהוּרָה, וְחִיבַת בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבְשָׁבִיעִית. וְאִם אֵינוֹ יָכוֹל לְהַפְנִס לָהּ בְּטַהְרָה, טְמֵאָה, וְחִיבַת בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבְשָׁבִיעִית. מְדוּרוֹת הַגּוֹיִם, טְמֵאִין. כִּמָּה יִשְׁהָא בְּתוֹכוֹן וְיִהְיֶה צָרִיד בְּדִיקָה, אַרְבָּעִים יוֹם, אַף עַל פִּי שְׂאִין עֲמוֹ אִשָּׁה. וְאִם הָיָה עֶבֶד אוֹ אִשָּׁה מְשֻׁמְרִים אוֹתוֹ **{כו}**, אֵינוֹ צָרִיד בְּדִיקָה :

ר"ע מברטנורה הקוֹנֶה שְׁדָה בְּסוּרְיָא. אִרְס נְהָרִים וְאִרְס צוּבָה שְׁכַבְשׁ דָּוִד. וְעַפְרָה טְמֵאָה כְּחוּצָה לְאַרְץ **{כג}**, וְחִיבַת בְּמַעֲשָׂרוֹת וּבְשָׁבִיעִית כְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל: **אִם יָכוֹל לְהַפְנִס לָהּ בְּטַהְרָה.** שְׂאִין אֶרֶץ הָעַמִּים מִפְסִיק בֵּין אוֹתָהּ שְׁדָה שְׁקֵנָה לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל: **טְהוּרָה.** אוֹתָהּ שְׁדָה. וְאֶפְלוֹ אֲגוּשָׁה דִּידָה לֹא גָזְרוּ, כִּינּוֹן שֶׁהִיא שֶׁל יִשְׂרָאֵל, דְּמִשּׁוּם הִכִּי קִתְּנֵי הַקּוֹנֶה שְׁדָה. אֲבָל אִם הָיָה רַחֵב טַפַּח מֵאַרְץ הָעַמִּים אוֹ מִבֵּית הַקְּבָרוֹת מִפְסִיק בֵּין אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל לְשְׁדָה שְׁקֵנָה בְּסוּרְיָא, דְּהִשְׁתָּא אֵין יָכוֹל לְפָנֵס בֵּיהּ בְּטַהְרָה, עַפְרָה שֶׁל אוֹתָהּ שְׁדָה טְמֵאָה כְּחוּצָה לְאַרְץ: **מְדוּרוֹת הַגּוֹיִם.** שְׁבִאֶרְץ יִשְׂרָאֵל: **טְמֵאִים.** שְׁקוֹבְרִין נִפְלִיָהוּ בְּבִתְיָהוּ **{כד}**: **אַרְבָּעִים יוֹם.** כְּשַׁעוֹר יִצִּירַת הַזָּלָד: **אַף עַל פִּי שְׂאִין עֲמוֹ אִשָּׁה.** דְּנִכְרִים פְּרוּצִים בְּעַרְיֹת וּמְבִיאִין נָשִׁים לְבִתְיָהוּ בְּלִילָה: **עֶבֶד.** שֶׁל יִשְׂרָאֵל **{כה}**: **אוֹ אִשָּׁה.** יִשְׂרָאֵלִית: **מְשֻׁמְרִין.** הַמְדוּרָה שֶׁל הַנְּכָרִים, שֶׁלֹּא יִקְבְּרוּ שָׁם: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט **{כג}** אֲבָל אֲאוּרָה לֹא גָזְרוּ. גְּמָרָא: **{כד}** וְהֵם מְטֵמְאִים אַף בְּאֵהָל לְרַבָּנָן. וְרַבֵּי שְׁמַעוֹן בַּר יוֹחָאִי נִמְי מוֹדָה דְּבִמְגַע וּבְמִשְׁאָ מְטֵמָא. רַש"י. וְעֵין תוֹסֵפּוֹת יוֹם טוֹב: **{כה}** וּלְשׁוֹן הַרְמַב"ם, עֶבֶד מִיִּשְׂרָאֵל. וְאֵין רְצוֹנָם לומר עֶבֶד עֲבָרִי, דְּפְשִׁיטָא, אֶלָּא רְצוֹנוֹ לומר עֶבֶד מִיִּשְׂרָאֵל שֶׁנִּמְכַּר לְגַר תּוֹשֵׁב אוֹ לְעַקֵּר מִשְׁפַּחַת גַּר. וְקָא מְשַׁמַּע לָן דְּנִאֲמָן לְשִׁמּוֹר. וְהָא דְלָא פְּרָשׁוּ בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי, מִדְּתַנִּי בְּתוֹסֵפּוֹת הַכֹּל עוֹשִׂין מְדוּרָה אֶפְלוֹ עֶבֶד, וְאֵיךְ יִהְיֶה נִאֲמָן עָלָיו לְשִׁמּוֹר. הַר"ש: **{כו}** **מְשֻׁמְרִים כּו'.** אֶפְלוֹ יוֹצֵא וְנִכְנָס. הַר"ש. מִיָּדִי דְהוּי אִשְׁמִירַת יוֹן: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם סוריא. היא הארץ שכבש דוד חוץ מארץ ישראל והיא דמשק וחלופו. וכבר התבאר בפ"ו (מ"א) ממס' דמאי שהיא אינה כארץ ישראל בכל דיניה ולא כמו חו"ל וביארנו שם סבת זה ובתוספתא דכלים (פ"א) בשלשה שוה סוריא לא"י ובשלשה לחוצה לארץ עפרה טמא כחוצה לארץ המביא גט מסוריא כמביא מחוצה לארץ המוכר עבדו לסוריא כמוכר לחוצה לארץ וגי' כארץ ישראל הקונה בסוריא כקונה בפרווד שבירושלים וחייבת במעשרות ובשביעית ואם יכול להכנס לה בטהרה טהורה וכבר נכפל פעמים בזרעים שאשר יהיה לו קרקע לבד בסוריא הוא אשר יחייבהו שיוציא ממנו ר"ל ממה שיצמח בזה הקרקע המעשר והוא ענין אמרם כקונה בפרווד שבירושלים כמו שביארנו בסוף חלה: וענין להכנס לה בטהרה. שתהי' דבוקה לא"י גבול בגבול לא תבדיל ביניהם ארץ אחרת ולא מקום טמא. ובתוספתא כמה תהא סמוכה ויהא יכול להכנס לה בטהרה רבי שמעון בן גמליאל אומר תלם אחד מפסיק ר"ל אפילו אם היה ביניהם מארץ העמים או מארץ טמאה כמו בית הקברות דומה לו רוחב תלם אחד וזהו טפח הנה הוא יבדילנה ולא תהיה טהורה כמו ארץ ישראל: ומדורות העובד כוכבים ר"ל כאשר עמדו במקום מארץ ישראל אע"פ שאין עמו אשה [שתשב עמו] (טמאים) גזירה משום מדור שתהיה בו אשה כצ"ל] (כשרה גזרה משום שתשב עמו) שאנחנו לא נכוין לפי טומאת הישובין רק בלבד לטומאת מת וכאשר היתה עמו אשה נאמר אולי הרתה והפילה וקברה הנפל בזה המקום ולא יהיה נפל בפחות מארבעים יום כמו שביארנו בכריתות (פ"א) אולם אם אין עמו אשה הנה בהיקש יתחייב שאינו צריך בדיקה ואמנם יעשה זה כמו שביארנו ואם היה שם מי שישמרהו שלא יקברו שם דבר אינו צריך בדיקה: (רמב"ם)

פרק יח - משנה ח

אֶת מֵה הֵם בּוֹדְקִים, אֶת הַבְּיָבִים הָעֹמְקִים
וְאֶת הַמַּיִם הַסְּרוּחִים. בֵּית שְׂמַאי אֹמְרִים,
אֵף הָאֲשֵׁפֹתוֹת וְעֶפֶר הַתְּחוּת. וּבֵית הַלֵּל
אֹמְרִים, כָּל מְקוֹם שֶׁהִחְזִיר וְהִחְלָדָה יְכוּלִים
לְהִלְדֵּךְ בוֹ, אֵינוֹ צָרִיךְ בְּדִיקָה:

ר"ע מברטנורה **הביבין העמקים**. צנורות שמקלחין מהן השפכים לרשות הרבים. ויש ספרים שכתוב בהם הכוכים, לשון כווד, מערה שתחת הקרקע: **ועפר תחוח**. דאיכא למיחש דמחמת הנפל שקברו שם נעשה העפר תחוח: **חזיר וברדלס**. דרךן לחפר ולחפש תחת הקרקע, ואם ימצאו נפל קבור יוציאוהו משם. ברדלס, חיה שקורין לה בערבי אלצב"ע: (ר"ע מברטנורה).

רמב"ם כבר ביארנו שביב הוא הצנור שיגירו בו המימות וקבוצו ביבין: כל מקום שהחזיר וחולדה יכולין להלך בו אינו צריך בדיקה. לפי שאלו הבעלי חיים מחפשים על זה הדבר הנקבר ויאכלו אותו ועפר תיחוח הוא העפר הבלתי קשה שהקשה אי אפשר לבעלי חיים הנזכרים שיחפרו בידיהם ויוציאו מה שקברו בו: (רמב"ם)

פרק יח - משנה ט

האצטוניות, אין בהן משום מדור גוים. רבן שמעון בן גמליאל אומר, עיר גוים שחרבה, אין בה משום מדור גוים. מזרח קסרין ומערב קסרין, קברות. ומזרח עכו היה ספק, וטהרוהו חכמים. רבי ובית דינו נמנו על קיני וטהרוהו:

ר"ע מברטנורה **אצטבא**. עשויה לנוי לפני הבתים. ואין קוברים שם נפלים: **עיר גוים שחרבה**. ערי ארץ ישראל שדרו בה נכרים וחרבה מן הנכרים: **אין בהן משום מדור גוים**. שחיות מצויות שם ומוציאות כל הנפלים שנקברו שם. ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל **(כז)**: **קברות**. כלומר ידוע שהם קברות: **היה ספק**. אם מארץ העמים אם מארץ ישראל: **וטהרוהו**. דחשבוהו כארץ ישראל. אי נמי, היה ספק אם היו שם קברות אם לאו, וטהרוהו שהעידו שאין שם קברות: **קיני**. שם מקום והיו נוהגים בו טמאה מספק, עד שנמנו עליו רבי ובית דינו וטהרוהו: (ר"ע מברטנורה).

עיקר תוי"ט [כז] דְּכָל־לֵא דְּכָל מְקוֹם שֶׁשָּׁנָה רַבָּן שָׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל כּוֹי, דְּלֵא אֲמָרוּס עַל נְגָעִים וְאֶהְלוֹת וְכִיּוֹצֵא בְּהוֹן שְׁאִין נוֹהֲגִים. מְהַר"ק: (עיקר תוי"ט).

רמב"ם האצטווניות. הוא מקום [בד"נ הג"י הוא מקום כרמלית ואין לו כותל] אבל הוא נוטה מרה"ר ואין לו כותל והוא מין ממני הכרמלית אמרו הים והבקעה והאצטווניות אינו לא כרשות היחיד ולא כרשות הרבים וכבר ביארנו זה בשבת (דף ו:): ואמרו עיר עובדי כוכבים שחרבה רוצה בו שתהיה מדינה מא"י החזיקו בה עובד כוכבים ואחר כן נחרבה אמר רבן שמעון בן גמליאל שהבעלי חיים יחפרו בה תמיד ויוציאו מה שיש שם ולשון התוספתא אין מדור העובדי כוכבים ובית הפרס בחוצה לארץ לפי שחוצה לארץ נפרדה בטומאתה בגזירה דרבנן כמו שביארנו: אחר הודיענו מקומות בא"י היו שם קברות ומקומות היו ספק עוד העידו שהוא טהור וטהרוהו חכמים: וקיני מקום היה ספק והיה נחשב בו טומאה אצל ההמון ובזמן רבינו הקדוש התאמת ענינו וטיהרוהו ואין הלכה כרבן שמעון בן גמליאל: (רמב"ם)

פרק יח - משנה י

עֲשָׂרָה מְקוֹמוֹת אֵין בְּהוֹן מְשׁוּם מְדוֹר גּוֹיִם. אֶהְלִי הָעֶרְבִיִים, וְהַסְּכוֹת, וְהַצְּרִיפִין, וְהַבְּרָגְנִין, וְהַאֲלֶקְטִיּוֹת, וְבֵית שַׁעַר, וְאֹיֶרָה שֶׁל חָצֵר, וְהַמְּרֻחָץ, וּמְקוֹם הַחֲצִים, וּמְקוֹם הַלְּגִיוֹנוֹת:

ר"ע מברטנורה אהלי ערביים. אינן קבועים במקום אחד, ומשום דלא קביעי לא קברי ביה [כח]. אי נמי, לפי שנוסעים וחונים ממקום למקום לא רצו להחזיק טמאה: **והסכות.** של שומרי פרות: **והצריפים.** מדורות שאין להם גג, אלא הדפנות נוגעות בראשיהן זו לזו. ודירות של צער הן ולא קביעי: **ברגנין.** סכות עשויות בשדה להכניס בהן פרות מפני הגשמים: **אלקטיות.** גג עומד על ארבעה עמודים להתקיר בו בקיץ, שהרוח מנשבת בו מכל צדדיו. ולשון אלקטיות, בתי הקיץ, תרגום קיץ,

קִיטָא : מְקוֹם הַחֲצִים. מְקוֹם שֶׁבְּנֵי הָעִיר מְנִיחִין בּו חֲצִים לְשֹׁמֵר לְעֵת
מְלַחְמָה : מְקוֹם לְגִיוֹנוֹת. שְׁחוֹנִים בּו חֵילוֹת שֶׁל מֶלֶךְ : (ר"ע מברטנורה).

עֵיקַר תּוֹי"ט {כח} וְנִרְאָה, לְפִי שֶׁדַּרְכָּם לְהִסְתִּיר הַקָּבֶר לְבַל יִוָּדַע לְאִישׁ שֶׁזָּנְתָה
אִשָּׁה עִמוֹ. וְעַיִן תּוֹסְפוֹת יוֹם טוֹב : (עֵיקַר תּוֹי"ט).

רמב"ם **צריפין**. מִיִּן מְמִינֵי הָאֵהָלִים מִיּוֹחֲסִים אֶל תְּמוֹנָתוֹ וְהוּא מֵחֻדָּד וְאִין
לוֹ גַּג וְנִקְרָא בְּלִשׁוֹן הַדְּבַר שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה מִמֶּנּוּ וְהוּא מִמִּין (הטמא) [הגומא] כֵּן
יִקְרָא צְרִיפָא וּבִהַש"ס (סוכה דף יג.) צְרִיפָא דְאֹרְבָנִי : **בורגנים**. סוֹכוֹת וְהוּא
עֲשׂוּי לְהַצְנִיעַ בּו פִּירוֹת וְהַדּוּמָה לְהֵן : **ואלקטיות**. גַּג בְּלִתֵּי כְּתָלִים עוֹמֵד עַל
עֲמוּדִים יִכְנַס בּו הָרוּחַ מִכָּל צֶד וַיַּעֲמְדוּ בּו בְּקִיץ וְשֵׁם הַקִּיץ קִיטָא : **ומקום**
החצים. הַמְקוּמוֹת אֲשֶׁר יַעֲשׂוּ בּו חֲצִים וְכִלֵּי מִלְחָמָה : **ולגיונות**. מְרוֹצוֹת
הַפְּרָשִׁים לְפִי שֶׁאֵלוֹ הַמְקוּמוֹת אִין בְּהֵן יִשׁוּב תְּמִיד וְלֹא יִקְבְּרוּ בּו וְאִמְנַם
יַעֲמְדוּ בּו בְּזִמְן מִן הַזְּמַנִּים מַעֲט וְלִזָּה לֹא גָזְרוּ עֲלֵיהֶן וְלֹא הִצְרִיכוּהוּ בְּדִיקָה
אֶלֶּא הֵן בְּחֻזְקָתָן : (רמב"ם)

